דבר

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
דבר
עתון פועלי ארץ ישראל
מייסדו ועורכו הראשון ברל כצנלסון ז"ל

היום בדבר

יחסי ברית המועצות־ישראל / אמיר אורן. מסע הנשיא לגרמניה / זאב סטרדמינסקי. מסע פרס לאירופה / גדעון קרץ. סולל ובונה את רפי אדרי / דני גוב. קרובים ורחוקים / חיים גורי. להיות פציפיסטים / אשר מניב. נשים סופרות (א') / כרמית גיא. מכירות פומביות, שוק של קונים / עליזה ולך. פיליפ רות / אלי שאלתיאל. מסדר חללי ההיסטוריה הסובייטית / ־ראול טייטלבאום. אוריאל בן־עמי, צבי אילן, אהוד מנור, יעל פישביין, נעה גל.

מזג האויר

(ע). – תחזית מזג האוויר להיום – נאה. הלחות ללא שינוי. הטמפרטורות: ירושלים 7–17, רמת־הגולן: 7–18, צפת: 6–16, חיפה: 10–21, טבריה: 11–24, עפולה: 6–22, השומרון: 9–20, תל־אביב: 12–20, נתב"ג: 11–22, יריחו: 11–30, עזה: 12–22, באר־שבע: 9–23, אילת: 15–31.

יום שישי, י"א בניסן תשמ"ז, 10 באפריל 1987 • גליון 19090

היום 64 עמודים, כולל „דבר־השבוע" • המחיר 1.35 ש"ח, באילת 1.17 ש"ח

אווירה של משבר קואליציוני בעקבות התקפת שמיר על מגעי פרס לכינוס ועידה בין־לאומית

פרס ל„דבר": אמשיך בפעילות למען השלום בכל מקרה • שמיר: הוועידה הבין־לאומית היא רעיון מטורף; מהלכי פרס – תכסיסי עורמה, העלמה ולהטוטים • השר יעקב צור קורא לפרק את הממשלה

מאת עליזה ולך ואריה ארד, סופרי „דבר"

האווירה הקואליציונית התלהטה אמש בעקבות התקפה חסרת־תקדים בחריפותה של ראש הממשלה יצחק שמיר על שמעון פרס ועל מגעיו לקידום כינוסה של ועידת שלום בין־לאומית.

אמש אמר שמעון פרס ל„דבר" כי מנוי וגמור עימו להמשיך בפעילותו למען השלום, בכל מקרה. בהתייחסו לדברי מזכיר המדינה שולץ אמר כי אין הם סותרים את עמדתו וגישת שולץ לוועידה הבין־לאומית אינה שונה משלו.

בשיחה עם כתבים בירושלים אמר פרס: „זה קצת לא מובן לי: הלא אומרים שלא ייצא מזה שום דבר, אז מה יש בזה סיכון? חוץ מזה, אני שמעתי ויכוחים דומים גם בנושא קמפ־דיוויד. הוויכוחים הם לגיטימיים ויש יותר מדעה אחת. מוקדם לשפוט איזו דעה הצודקת".

בתשובה לשאלה, אם המחלוקת המחודשת לא תוביל לפירוק הממשלה השיב פרס: „אני לא מחפש את קיצה של הממשלה כי אם את ראשיתו של השלום".

מקורבי פרס נקטו הלילה לשון מעט חריפה יותר, והאשימו כי דברי שמיר הם „ניסיון להלך אימים על העם". לדבריהם, זה ניסיון „מגוחך", אשר לא ישפיע. שר החוץ ימשיך במאמציו לקדם את תהליך השלום, כפי שעשה בשנתיים וחצי האחרונות, פעולה שהביאה הישגים רבים למדינת ישראל – אמרו המקורבים.

הם הוסיפו כי „מגננו של שמיר מדבר בעד עצמו ואיננו ראוי לתגובה. ברכת הברוך הבא שלו דומה לברכת הדרך ותהיה גם לה אותה השפעה".

עד לשעה מאוחרת אמש טרם נקבעה פגישה לפרס עם שמיר, וייתכן כי השניים ייפגשו רק ביום ראשון, לפני ישיבת הממשלה.

„רעיון מטורף" – כינה שמיר את הוועידה הבין־לאומית. את מהלכי פרס הגדיר כ„תכסיסי עורמה, העלמה ולהטוטים" שיובילו את מדינת ישראל למלכודת.

בדברו בפורום דוד המשך של

(המשך בעמ' 2)

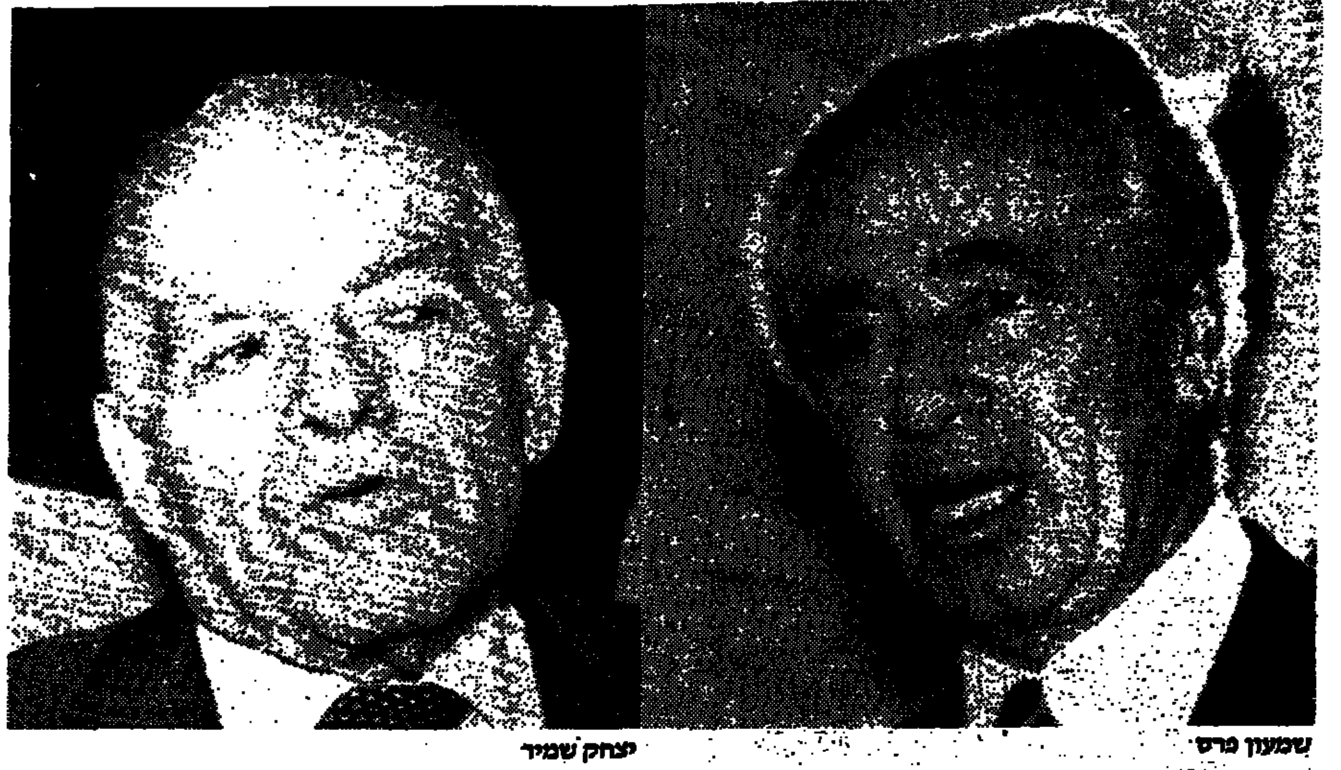

שמעון פרס · יצחק שמיר

המשך המגעים עם בריה"מ נדון בפגישת סיכום פרס והסובייטים

מ"מ רה"מ ושר החוץ ש. פרס במליאת האינטרנציונאל הסוציאליסטי: אם ברה"מ תכונן יחסים, תלך בעקבותיה גם סין; הזמן רץ – זוהי העת למשא־ומתן לשלום

מאת גדעון קרץ, שליח „דבר" באיטליה

רומא (מיוחד ל„דבר"). – „בתוך הבל בהבליו למדרי, אמר לי אתמול בחיוך סגן ידידי ועוזרו הקרוב של מרכז המפלגה הקומוניסטית הסובייטית קרן ברוטנס. הוא וסגנו אלכסנדר זוטוב סגנור לשלום במטרה לבחון לקראת השתתפות של שגרירות, בהיום שציפיתה להם במנחת מלון „שרתון". קודם לכן עוד הספיקו השניים לנוח ולשוחח על המסמך שליד הבכנסת.

המגעים האינטנסיביים בין נציגי ישראל וברה"מ נמשכו גם אתמול, עד נעילת מושב האינטרנציונל הסוציאליסטי בצהריים. אלכסנדר זוטוב נועד שוב במשך יותר משעתיים עם יועץ שר־החוץ, נמרוד נוביק. נראה כי בפגישה דובר על הצינורות האפשריים למפגשים נוספים. כן נדונו פרסים ש„ההברעה לגביהם השתנתה בצד הסובייטי".

לאחר המפגש המרובע פרס־נוביק־ברוטנס־זוטוב שלשום, שבו ובאו לידי ביטוי נקודות המחלוקת הספציפיות בין הצדדים.

(המשך בעמ' 2)

מנהיג ברה"מ מיכאיל גורבצ'וב מנופף בידו לקהל, שקידם את פניו בפראג. לידו – נשיא צ'כוסלובקיה גוסטאב הוסאק. שמועות בפראג אמרו, כי גורבצ'וב יכריז על התצאת חלק מהכוח הסובייטי מאדמת צ'כוסלובקיה. (ראה ידיעה בעמ' 4). (צילום: א.פ.)

שמיר ושרון דחו הצעת שריר ופת לסכם איחוד בלי מודעי

מאת עליזה ולך, סופרת „דבר" לענייני מפלגות

השרים אברהם שריר וגדעון פת ביקשו שלשום, בישיבת שרי הליכוד, לשכנע את שרי „חירות" לסכם אתם את עניין האיחוד בין שתי המפלגות, בלי מודעי. ראש הממשלה יצחק שמיר והשר אריאל שרון דחו את ההצעה.

השרים הליבראלים מודעי ונסים לא השתתפו בישיבת שרי הליכוד שלשום, ולכן ניצלו פת ושריר את ההזדמנות מתוך אמונה, שהשר מודעי יערים קשיים על תהליך יישום הסכם האיחוד בין הליבראלים ל„חירות".

יצויין שגישה זו אינה מקובלת על השר נסים, בעל בריתם של שריר ופת, אף שהוא שותף ליוזמת תשעת חברי הסיעה הליבראלים בכנסת להקים נציגות למרכז האיחוד. הח"כים שבהם מדובר הסמיכו את ארבעת השרים של מפלגתם יחד עם הח"כים שרה דורון ופסח גרופר לנהל את שיחות יישום הסכם האיחוד עם „חירות".

מודעי עדיין לא נתן את הסכמתו להרכב הנ"ל, והוא ממתין לדיון בבית המשפט המחוזי בחיפה, הבוקר, בעתירה נגדו. מודעי הודיע אתמול לנסים, שיהיה מוכן להיפגש עמו ביום א' הקרוב, והחלטת בית המשפט תנחה אותו.

פסיקה נגד מודעי בבית המשפט היום תגרור את המפלגה הליבראלית להמשך שיתוק ולהכבדה על מאמץ האיחוד עם „חירות".

מתכבשים פתרונות שימנעו „מתקפת פדיון" באוקטובר

האוצר מציע: המניות החסומות יותרו למסחר בבורסה ע"י ביטול השיעבוד

מאת מנחם אשר, סופר „דבר" לענייני כלכלה בירושלים

משרד האוצר שוקל לשנות חלק מהסדר מניות הבנקים כדי לשחרר את המניות המשועבדות להמשיך ולהסחיר בהן מעבר לשערי הבורסה בירושלים. ...

למימוש מניות ההסדר. עיקר הבעיה מתרכז בפדיון שיהיה באוקטובר 88. האוצר יידרש אז לפרוע ביום אחד מניות בשווי של 3.9 מיליארד דולר. כדי למנוע סכום אדיר זה מנסה האוצר למצוא פתרונות על בסיס זכות ההגנה שניתנה למניות בהסדר המפורסם מאוקטובר 1983. בין היתר, מוצע להסיר את ההגנה מהמניות ולשלם לבעליהן את ההפרש שבין המניות המוגנות ואלה הבלתי־מוגנות. אפשרות נוספת הנשקלת, היא להמיר כל מניה מוגנת במספר מניות לא מוגנות.

כדי לדעת מה שווי המניות הלא מוגנות מציע האוצר ליצור שוק למניות אלה. ליצירת שוק כזה נשקלו מספר הצעות, האפשרות

(המשך בעמ' 2)

מובארק מסרב לפגוש את שמיר בלי תוכנית שלום

ריאד (א.פ. ועיט"א). – נשיא מצרים חוסני מובארק אמר אתמול כי אינו מוכן להיפגש עם ראש הממשלה יצחק שמיר, אלא אם שמיר „יביא באמתחתו תוכנית שלום".

בראיון שהתפרסם בעיתון הסעודי „אל־שארק אל־אווסט", אמר – התייחס הנשיא המצרי לשאלת הוועידה הבין־לאומית. מובארק קרא לאש"ף לא לבטל את הסכם ההבנה המדיני שלו עם ירדן בנוגע לוועידה הבין־לאומית.

„אין זה נבון לבטל את ההסכם משום שבכך יטוטש אש"ף את הכל ויעמיד את חוסיין במצב קשה מאוד", אמר מובארק. „חוסיין רוצה לפתור את הבעיה הפלשתינית וביטול ההסכם יקשה עליו למצוא נציגות מתאימה לאש"ף".

הנשיא הזהיר את אש"ף כי ביטול ההסכם יביא לכך, שהעולם יאבד את אמונו בארגון זה. „מה האלטרנטיבה לביטול ההסכם?" שאל מובארק.

ביטול הסכם ההבנה עם ירדן יהיה אחד הנושאים העיקריים במועצה הלאומית הפלשתינית שתתכנס בעוד עשרה ימים באלג'יר. ארגוני השמאל באש"ף הציבו את ביטול ההסכם כתנאי להשתתפותם בדיוני המועצה הלאומית.

לפי שמועות שלא אושרו, עתידה המועצה הלאומית להכניס תיקונים בהסכם ההבנה, ואילו מארגוני השמאל נמסר כי ההסכם יבוטל עוד לפני פתיחת דיוני המועצה.

מובארק גם הביע את דעתו כי אש"ף חייב לקבל, „תוך הסתייגויות, את החלטת מועצת הבטחון 242 שכן היא הבסיס לכינוס ועידה בין־לאומית לשלום. מובארק הוסיף ואמר כי הייצוג הפלשתיני בוועידה צריך להיות במסגרת משלחת משותפת עם ירדן ולא במסגרת משלחת מאוחדת של כל מדינות ערב.

הנשיא המצרי שב והדגיש, כי הוועידה הבין־לאומית תוכל להתכנס רק לאחר שהעולם הערבי יגיע לעמדה מאוחדת. „הכל תלוי ביכולתם של הערבים להגיע לתמימות דעים" אמר מובארק. „אם לא כן, אינני אופטימי".

בתוך כך נמסר מאלג'יר, כי פגישת ההכנה למועצה הלאומית הפלשתינאית, שהיתה אמורה להתכנס ואתם, תידחה ליום א', משום שחלק גדול מהמשתתפים עדיין לא הגיעו לאלג'יר.

בהתפתחות אחרת הודיעה אתמול איראן, כי היא מתנגדת לקיום ועידה בין־לאומית לשלום במזה"ת, וכי הדרך היחידה לפתרון באזור היא „לקחת בכוח את מה שנלקח בכוח".

נורווגיה עשויה לתבוע החזרת „המים הכבדים"

אוסלו (רויטר־עתיים). – נורווגיה פתחה לישראל בבקשה שתאפשר לה בדיקת המים הכבדים שסופקו על ידה, מאחר שהיא חוששת שמים אלה נוצלו לייצור כלי נשק גרעיניים.

מקורות ממשלתיים באוסלו אמרו אתמול, שאם תסרב ישראל לבקשה, נורווגיה תראה בכך הפרת חוזה והיא עשויה לעשות נסיון להחזיר לעצמה את המים האלה.

ראש ממשלת נורווגיה, גרו הארלם ברונטלנד, פנתה בתביעה זו לשר החוץ הישראלי, שמעון פרס, כאשר השניים נפגשו ביום ד' בכנס של האינטרנציונל הסוציאליסטי ברומא – זאת גילה דובר משרד החוץ פה באוסלו.

נורווגיה פתחה בשנה שעברה בחקירה, כדי לברר מה עשתה ישראל עם 20 טונות מים כבדים, שהיא מכרה. בתשאי לישראל אך רק למטרות שלום ב־1960. חקירה זו נפתחה לאחר שהלבעה הדעה, כי יתכן שמים כבדים אלה נוצלו כדי לייצר פלוטוניום בשביל כלי נשק גרעיניים.

„מקורות ממשלתיים צינו, כי פרס אמר לברונטלנד, שיתכן כי „מאחר מדי" לבקש את בדיקת המים הכבדים. את הבדיקה אמורה לערוך הסוכנות הבין־לאומית לאנרגיה אטומית שמרכזה בווינה.

נורווגיה שיגרה משלחת דיפלומטית לישראל בחודש שעבר, כדי להעלות את התביעה לקיום בדיקה, אך הישראלים התייחסו לבקשה זו באירצון – אמרו פקידים נורווגים.

„הם לא השיבו בשלילה מוחלטת, אך הם אמרו שזה יהיה קשה ביותר מבחינה טכנית, מאחר שהמים הכבדים של נורווגיה עורבבו עם מים ממדינות אחרות", ציין פקיד ממשלתי, שביקש להישאר בעילום שם.

יצויין, כי הסוכנות הבין־לאומית לאנרגיה אטומית פיתחה טכנולוגיה, שבעזרתה אפשר לגלות עקבות של משלוחים שונים של מים כבדים.

הנשיא חיים הרצוג ונשיא גרמניה ריכארד פון ויצזקר במערב ברלין. (ראה ידיעה בעמוד 2). (צילום: א.פ.)

עוד פרשה חסויה

מסעירה פקידים בכירים בירושלים

מאת מרבה צימקי, סופרת „דבר" בירושלים

אירוע חדש, הקשור לאחת הפרשיות שהסעירו את ישראל באחרונה, ואשר העיתונות מנועה מלעסוק בהתפתחותו, טורד בימים אלה פקידים בכירים בירושלים. עד כה התפרסמו רק רמזים על האישים ועל אופי האירועים בהם עוסקת הפרשה.

רשת סי.בי.אס בארה"ב מדווחת

אמריקאי העביר לאש"ף אורניום ומסמכים חסויים

מאת אמנון דנקנר, סופר „דבר" בארה"ב

וואשינגטון (מיוחד ל„דבר"). – עובד של משרד האנרגיה בארה"ב הואשם באחרונה בהעברת כמויות של אורניום ומסמכים חסויים, העוסקים בנושאים גרעיניים, לאנשי אש"ף, כך דיווחה אמש רשת הרדיו של הסי.בי.אס.

העובד הואשם גם בשימוש בסמים, בריגול, הצתה ואונס. הוא הושעה מעבודתו במשרד האנרגיה אך ממשיך עדיין לקבל משכורת.

רשת חדשות הרדיו של הסי.בי.אס. מסרה, כי העבירות בוצעו לפני ארבע שנים אולם רק לאחרונה הוגשו ההאשמות נגד הפקיד. המקרה נחשף בידי־חשבון של חשב הקונגרס, שמתח ביקורת על הסחבת שננקטה במקרה ושאיפשרה לאיש לקבל משכורת מלאה, מאז ועד היום.

מוטי הוד עם מינויו: מקווה שה„לביא" יימשך

מאת אריה ארד, סופר „דבר"

„אני מקווה, שממשלת האחדות הלאומית תקבל החלטה להמשיך בפיתוח ובייצור מטוס הלביא", אמר אתמול מרדכי הוד, לאחר שנבחר פה אחד ליו"ר מועצת־המנהלים של התעשייה האווירית.

הוד אמר, כי „אין היום חלופות ל„לביא" לבד מרכישתם של מטוסים מהמדף. אין לי ספק, שכדי לפתור בעיות ולהתגבר על קשיים יש להמשיך ולסיים את הפרוייקט במהירות וביעילות, ככל שניתן לאור הנסיבות הקיימות".

הכרזת התמיכה של הוד בפרוייקט ה„לביא" עלתה בקנה אחד עם ההתחייבות שנתן לשר־הבטחון יצחק רבין ולשר משה ארנס כדי לפרוץ את הדרך לאישור מינויו. הוד נתן את ההתחייבות על דעת השר עזר וייצמן התומך בה, שגם וייצמן יתמוך מעתה בפרוייקט. בכך הבטחת, למעשה, רוב בין־מפלגתי גדול בממשלה למען המשך הפרוייקט.

קיסר והברפלד נפגשים היום עם נסים לדיון בשכר השירות הציבורי

מאת סופר „דבר" לענייני עבודה

מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר ויו"ר האגף לאיגוד מקצועי חיים הברפלד, ייפגשו היום בצהריים עם שר האוצר משה נסים בלשכתו בירושלים.

הפגישה, שלישית מסוגה בעת האחרונה, נועדה להעמיד את נסים על חומרת התסיסה באיגודים המקצועיים בשירות הציבורי, נוכח השחיקה העמוקה בשכרם ועל הצורך בפתיחה מיידית של המו"מ להשגת הסכמי שכר חדשים בסקטור זה.

חישובים שנערכו בוועד־הפועל מורים כי למעלה מ־25,000 עובדי מדינה משתכרים פחות משכר המינימום, אשר שיעורו נקבע בחוק זה לא מכבר. ההסתדרות תתבע לתקן את שלושת הדרגות הנמוכות בסולם השכר האחיד בשרות הציבורי.

סגן יו"ר האגף לאיגוד מקצועי, אפרים זילוני אמר אמש, כי בלי תוספת שתנוע בין 10 ל־12 אחוזים לא יהיה ניתן להתקדם בנושא, ואם משרד האוצר ידבוק בהתנגדותו לחידוש ההסכמים, לא יהיה מנוס מנקיטת צעדים ארגוניים.

„לתקיפת בסיסי המחבלים השפעה מצטברת בשיבוש התארגנותם מחדש בלבנון"

מאת טלי זלינגר, הכתבת הצבאית של „דבר"

הרמטכ"ל, רב־אלוף משה לוי, ציין אתמול כי לתקיפות חיל־האוויר על בסיסי מחבלים בלבנון נודעת השפעה מצטברת, המשבשת את מהלך התארגנותם מחדש בלבנון.

רא"ל לוי התייחס לתקיפת חיל־האוויר אתמול, שבה ירדו מסוקי קרב מגובה נמוך לעבר מטרות מחבלים במחנה עין אל־חילווה מדרום לצידון.

הטייסים דיווחו על פגיעות מדוייקות.

נפגעו משרדים ועמדות של המחבלים.

ארגון אש"ף הודיע אמש לאחר הפעולה, כי נהרגו שני מחבלים, נפצעו שישה ונגרם נזק רב למבנים.

בתחרות „מלכת המטבח הערביה"

וייצמן: אני הראשון שתיכנן תקיפת הכור בעיראק

מאת יצחק מרדכי, סופר „דבר" בעמק

„אני הייתי הראשון שתיכנן את התקפה על הכור האטומי העיראקי", כך אומר השר עזר וייצמן, בראיון המתפרסם היום בשבועון בשפה הערבית „אל־סנארה", היוצא לאור בנצרת.

„בשנת 1979", סיפר וייצמן, „שימשתי כשר ביטחון בממשלתו של מנחם בגין ותכננתי את התכנית שיצאה אחר־כך אל הפועל, ב־1981, בשינויים קלים בלבד".

כזכור, התפטר וייצמן מממשלתו של בגין, וההפצצה על הכור העיראקי בוצעה ערב הבחירות בזמן כהונתו של אריאל שרון כשר הביטחון.

את הראיון ל„אל־סנארה" העניק השר וייצמן, כאשר ביקר השבוע בנצרת והתארח בתחרות „מלכת המטבח הערביה", שנערכה שם.

חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות

חתן פרס ירושלים תוקף בחריפות את האפרטהייד

(עו). – בהתקפה חריפה על משטרות הפרדת הגזעים בדרום אפריקה, יצא חתן פרס ירושלים לחירות האדם בחברה, הסופר ג'ון מ. קוטזי במקס הענקת הפרס שהתקיים אתמול בערב בירושלים במעמד מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ שמעון פרס, ראש עיריית ירושלים טדי קולק, סופרים ומוזמנים מן הארץ ומחו"ל.

בדברי ברכתו אמר הסופר קוטזי כי החברה בדרום אפריקה מורכבת מאדונים ועבדים וזו חברה בה איש אינו חופשי. העבד משום שאינו אדון לעצמו והאדון משום שהוא אינו יכול להתקיים ללא העבד.

הוא הוסיף, כי כמשך מאות בשנים היתה דרום אפריקה חברה של אדונים ועבדים. עתה היא ארץ שבה העבדים מתקוממים בגלוי, ושורותיהם של האדונים מפוצלות.

הוא תקף את תנועת הרפורמה בארצו ואמר כי זו אינה אלא תנועה של געגועים לאחווה בלא לשלם תמורתה. לעומת זאת ציין, כי המחיר הנמוך ביותר שיש לשלם עבור אחווה זו, הוא הרס המיבנים הבלתי טבעיים של הכוח המגדירים את דרום אפריקה כיום.

הוא כינה את הספרות בדרום אפריקה כ"ספרות נבולה", שכמעט ואינה אנושית ובאופן בלתי־טבעי עסוקה בהתניות ובהתרצאותיה.

על הענקת הפרס, זאת הפעם הראשונה לסופר מדרום אפריקה החליט חבר השופטים פרופ' שלמה אבינרי, המשורר יהודה עמיחי והעיתונאי עמוס אילון פה אחד. בהחלטתם נימקו השופטים את מתן הפרס לקוטזי בין היתר על "התנגדותו החריפה להפרדת גזעים, לאלימות ולדיכוי בכל צורותיהם".

הטקס התקיים במסגרת אירועי יריד הספרים הבין־לאומי ה־13 של ירושלים.

אסירי המחתרת היהודית לחופשת פסח מיום ב'

מאת נתן רועי, סופר "דבר" לענייני משטרה

אסירי המחתרת היהודית ייצאו לחופשת חג־הפסח החל מיום שני הקרוב, בהתאם לפקודות ולנוהלי שירות בתי־הסוהר המתירים להוציא לחופשה אסירים שריצו שלוש שנים מתוך תקופת המאסר שהוקצבה להם.

שאול ניר, עוזי שרבף ומנחם ליבני נידונו ל־24 שנות מאסר לאחר שהנשיא קצב את עונשם. השלושה יצאו לחופשה של 48 שעות לאחר שנתמלאו אמות־המידה הנדרשות להוציא אסירים לחופשה.

על פי אותה פקודה כל אסיר שנידון ל־12 שנות מאסר ומעלה ייצא לחופשה רק אם ריצה 3 שנות מאסר. השלושה החלו לרצות את תקופת מאסרם בחודש אפריל 1984 וחלפו שלוש שנים מתחילת מאסרם. שלושת אסירי־העולם ייצאו על כן, ביום שני הקרוב, לחופשה בת 48 שעות.

יהודה עציון, שנידון ל־7 שנות מאסר, רשום בסבב החופשות הרגיל והוא יצא ל־48 שעות חופשה על פי הפקודה של שירות בתי הסוהר.

ברק ניר, שנידון ל־6 שנות מאסר, ייצא לחופשה בת 72 שעות החל מיום שני הקרוב.

יצחק גנירם, שנידון ל־7 שנות מאסר, יצא לחופשה בת 96 שעות מאחר וצבר חופשות.

עירא רפופורט לא ייצא לחופשת־פסח. הוא שפוט ל־30 חודשי מאסר ועל פי הפקודות הוא זכאי לחופשה רק אם עבר רבע מתקופת המאסר. רבע זה יסתיים רק בחודש אוגוסט 1987 ועד אז לא ייצא לחופשה.

דובר שירות בתי הסוהר סגן גונדר שמעון מלכה אמר אתמול, כי נציב שירות בתי־הסוהר, גונדר דוד מימון, ימשיך לפעול על פי הפקודות והנהלים הם שינחו אותו במתן חופשות לאסירים.

בתביעת בנק לאומי נגד המנכ"ל לשעבר:

יפת היה מכתיב פרוטוקולים לפקיד – והדירקטורים אישרו

מאת נתן רועי, סופר "דבר" לענייני משטרה

ארנסט יפת, מנכ"ל בנק לאומי ויו"ר מועצת המנהלים לשעבר של הבנק, נהג להשתתף בישיבות דירקטוריון שנגעו לקביעת שכרו וערך את הפרוטוקולים שנגעו לתנאי פרישתו מהבנק – זה אחד הנמנים שמעלה בנק־לאומי בתביעה שהגיש אתמול בנק־לאומי לבית המשפט המחוזי בתל־אביב, ובה הוא תובע מבית המשפט להורות ליפת להחזיר לבנק 08,ל מיליון שקל.

אתמול בבוקר הגיש בנק לאומי, באמצעות עורכי הדין מישאל חשין וחיים צדוק, לבית המשפט המחוזי בתל־אביב תביעה נגד ארנסט יפת. בתביעה, המשתרעת על פני 14 עמודים טוען עורך הדין צדוק – מי שהיה חבר ועדת צדוק־הורוביץ, שמונתה על ידי מועצת המנהלים הקודמת של הבנק לבדיקת תנאי העסקתם ופרישתם של מר יפת ומנהלים בכירים של הבנק, כי הדירקטורים בבנק היו מאשרים את הפרוטוקולים לאחר שיפת היה מכתיב את תוכנם לפקיד בכיר של בנק לאומי.

עורכי הדין צדוק וחשין טענו עוד כי בהסכם קודם שנערך עם ארנסט יפת נקבע, באישור של שלושה דירקטורים של הבנק, כי ארנסט יפת יקבל פיצויים בסך 5.4 מיליון דולאר וגימלה חודשית בסך 56,000 דולאר אך בעקבות הביקורת הציבורית נערך עימו הסכם אחר, בו נקבע כי יקבל פיצויים בסך 4.4 מיליון דולאר וגימלה חודשית של 28,000 דולארים. ועדה בת שלושה חברים – א. גולדנברג, א. הורביץ וע. זוסמן – שהחליטה על הפיצויים ליפת סברה, בטעות, כי "אלה הפיצויים שמגיעים ליפת. מעולם לא נקבע על־ידי האסיפה הכללית של בנק־לאומי מהו סכום הפצויים המגיע לארנסט יפת ועל כן ההסכמים הללו בטלים", נאמר בתביעה.

עורכי הדין של בנק לאומי טענו, כי ההסכמים שנערכו עם ארנסט יפת לקויים בחוסר סבירות ומבחינה מוסרית ועל כן הם בטלים מעיקרם. לטענתם, הפר יפת את חובת האמון שלו לבנק בהיותו דירקטור ומנכ"ל והוא פעל במצב של ניגוד אינטרסים, ועל כן ההסכמים וההסדרים עימו הם בלתי חוקים ובלתי מוסריים. "ככל שההסמכות היתה בידי הדירקטוריון לקבוע את שכרו ותנאי פרישתו של הנתבע, אזי מעולם לא נקבעו ואושרו על ידי הדירקטוריון במליאתו או על ידי ועדה בתסמך שהקים הדירקטוריון".

בתביעה, טענו עורכי הדין כי הבנק פנה במכתב לארנסט יפת ודרש ממנו להחזיר את הפצויים שקיבל בעבר ויקבל בעתיד. יפת, השוהה בחו"ל – לא השיב כלל למכתב. "...כאשה... נשלחה... לו תזכורת הוא השיב ב־6 במארס 1987, באמצעות עוה"ד ... ארנון כי הוא דוחה את כל תביעותיו של הבנק להחזרת הסכומים שקיבל. לכן, הגיש הבנק תביעה לבית המשפט־המחוזי כדי שזה יורה ליפת להחזיר את הפצויים שהועברו לו.

בית המשפט נתבקש על ידי בנק לאומי להצהיר כי יפת אינו זכאי לקבל את הגימלה החודשית או כל גימלה אחרת, למעט גימלה של 70 אחוזים מהשכר־הראוי שייקבע על ידי בית המשפט. לארנסט יפת ניתנה ארכה של 45 יום להשיב על התביעה שהגיש נגדו בנק לאומי.

אווירה של משבר קואליציוני

(המשך מעמ' 1)

המפלגה הליבראלית, אחרי שנודעה לו תגובת פרס בשובו מחו"ל על ההתבטאויות נגדו בהעדרו, נענה שמיר לאתגר שהציב לו השר יצחק מודעי, באותו כינוס.

מודעי התבונן לפרס כשדיבר על הגורמות של האנשים "שהתחלחלו, או העמידו פנים שהם מתחלחלים, לשמע ביטויים מסויימים שנאמרו בממשלה ומחוצה לה, ועכשיו מרשים לעצמם סגנון שהאוזן אינה מתאווה לשמוע אותו כלל ועיקר". "אתה", אמר מודעי לשמיר "סלחן ונוח יותר".

שמיר הוכיח איפוא למאזיניו שהוא יכול להיות גם לא נוח לבריות. "רק אנשים הרוצים באובדן מדינתם, באובדן עצמאותם, בחיסול בטחונם יתמכו בוועידה בין־לאומית", אמר שמיר בסבר פנים חמור, ובטון שבו הואשם ב"רצח השלום". "מיהו הגאון, החכם המדיני שמסוגל להסביר לנו בנימוקים משכנעים למה ומדוע צריכה ישראל להיכנס למלכודת הזאת?".

בהתייחסו למסמך התנאים של פרס לכינונה של הוועידה הבין־לאומית אמר שמיר באירוניה: "מי פתי ויאמין שברית־המועצות, הנלחמת על ועידה בין־לאומית מאז 1975, עושה זאת כדי לשמש בתפקיד של סטטיסטית, משקיפה, כדי להאזין לנאומים המפוארים של שרי־החוץ אלה האחרים".

ראש הממשלה מתח ביקורת גם על אופן קידום הרעיון של ועידה בין־לאומית. לדבריו, היה צריך לברר קודם, בשקט, מהם סיכויי התמיכה לרעיון מצד פרטנרים אפשריים. אך לעומת זאת, "מרעישים את העולם כולו, מכריזים בפני כל כלי־התקשורת הבין־לאומיים, שישראל היא הדורשת את כינוס הפורום הזה, ואחר־כך יבוא מישהו מישראל ויגיד שהוא מעכב את התהליך ויקומם את כל העולם נגדנו". עוד הזכיר בעניין זה את אלה ש"דאגו, ויזמו כינוס של 12 שרי־החוץ של הקהיליה האירופית, שקיבלה החלטה שהיא המשך להחלטת ונציה".

"הפך בו והפך בו ולא תמצא בו שום הגיון, שום נימוק בעד", הדגיש שמיר את מה שבעיניו הוא רעיון איוולת. "אין הסבר אחר, אלא שאתם מחפשים דרך שהקהיליה הבין־לאומית תגרש את ישראל מיהודה, שומרון ועזה", התריס כלפי פרס ועמיתיו. "אם זאת כוונתכם, הגידו זאת בפה מלא, ויידע העם בישראל".

כאן השתלהב שמיר בהתקפתו ודיבר על "הרעיון המטורף הזה". "ומה זה אם לא טירוף כשמישהו רוצה באבדנו. תודה לאל שגורלו של העם אינו נתון כיום בידי המערך לבדו. מנהיג המערך הגיע בליל כלהות אחד להשקפה פסימית מאוד, להשקפת יאוש: אין כוח לעמוד, עלינו להתקפל, עלינו להתכופף, עלינו ללכת לקנוסה".

את נאומו סיים בשלל ביטויים לגבי מאמציו של פרס, שאותם כינה "תכסיסי עורמה, העלמה, להטוטים להוביל אותנו למלכודת הזאת. כל הדברים האלה הם בדיספרופורציה מוחלטת. אתה צריך להשתמש בתותחים נגד זבובים".

מ"מ ראש־הממשלה שמעון פרס אומר, כי מדיניותו בדבר "ניהול מו"מ ישיר עם ירדן, שייפתח על־ידי ועידה בין־לאומית" מתואמת עם ארה"ב, כפי שמעידים דברי הנשיא רייגן ושר־החוץ ג'ורג' שולץ.

השר פרס אמר את הדברים בתשובה על שאלת סופר "דבר" בשובו אתמול מביקור במדריד וברומא. "אני חוזר מעודד בתקווה, שאפשר להגיע למו"מ ישיר בלי שכוחות בין־לאומיים ינסו לכפות פתרון", אמר מ"מ ראש־הממשלה במסיבת־עתונאים שנערכה בנמל־התעופה בן־גוריון.

פרס הביע צער על, "שנימוקים מפלגתיים לא־ענייניים נכנסים ומפריעים לתהליך השלום. אבל, כל זמן שתהליך השלום יימשך – זה מה שקובע מבחינתי". הוא הדגיש, כי המגעים שלו בעניין זה נובע מהחלטת ממשלה ומהחלטות הכנסת וכאשר הנושא יהיה בשל, יביא אותו לאישור הממשלה כדרוש. "או שהמו"מ יפתח תוך חודשים אחדים, או שהסיכוי העכשווי יוחמץ", הוסיף.

על שיחותיו עם נציגים סובייטיים ברומא אמר פרס, כי "לראשונה נערך דו־שיח רציני וישיר עם נציגי ברה"מ". הוא הוסיף, כי גילה סיכויים, "שעד כה לא הייתי מודע להם. אינני אומר שלא היו קיימים, אבל אני לא הייתי מודע להם".

פרס גילה, כי היו לו ארבע פגישות עם הנציגים הסובייטיים, שתיים פתוחות ושתיים סגורות. "המשלחת באה לדון איתנו ברצינות. שמענו היטב את עמדתם והם שמעו טוב־טוב את עמדתנו. בכמה נושאים יש פתיחות, לא הסכמה, אבל אני מאמין שהדרך הנכונה היא לקיים מגע עם שלטונות ברה"מ. האווירה היתה מאד עניינית ומאד שקולה. הוחלט לא לפרסם את התוכן ברגע זה".

מ"מ ראש־הממשלה ציין, כי ביחסים עם ברה"מ יש שלושה נושאים לדיון: בעיית היהודים ועלייתם לארץ, עמדת מוסקווה בשאלת המזרח התיכון ושאלת היחסים הדו־צדדיים. בשאלת היהודים כבר חל שינוי מסויים: 475 יוצאים במקום 100 ושישה אסירי ציון שוחררו. אשר ליחסים הדו־צדדיים, ציין פרס כי בקרוב תבוא לארץ "משלחת סובייטית נמוכת־דרג לדון בנושאים מוגבלים".

בסכמו את דבריו אמר פרס, כי שני נושאים מרכזיים עומדים על הפרק: עליה ושלום. "צריך לפעול בנושאים אלה ואפשר לפעול בהם בלי בחישה מפלגתית", הטעים.

צור: לפרק הממשלה

(עו). – "יש לפרק את הממשלה מיד ולקבוע בחירות חדשות", אמר שר הקליטה יעקב צור בהופעתו אתמול בערב, בפני חברי מפלגת העבודה בסניף אשדוד.

השר אמר, שהמצב שנוצר הוא בלתי נסבל בעיקר לאור תגובת ראש הממשלה וחבריו לליכוד, על היוזמות הברוכות של שר החוץ מר שמעון פרס, בסיורו בבירות אירופה.

מר צור האשים את ראש הממשלה בהפיכת הממשלה לממשלת מילכוד ושיתוק. "כל אימת שיש קצה של תקווה לשלום מבדידים אנשי הליכוד על התנופה כאסון ועושים הכל כדי לטרפד. כאשר ראש הממשלה מר יצחק שמיר מכריז, שהוא בעד המשך המגעים עם הרוסים, האם הוא מתכוון לשוחח עימם על קוויאר או על מזג האוויר?", שאל השר.

מר צור שיבח את עמדת שר החוץ, כאשר העלה את בעיית עליית יהודי ברה"מ בשיחותיו האחרונות ברומא.

דבר
DAVAR دافار
מייסד עם לשחרר
העורכת חנה זמר
משנה לעורך דוד פרהגד
מגיד מערכת מרדכי ברקאי
עורך "דבר־השבוע" טוביה מנדלסון
מנהל כללי אהרון קראוס
המו"ל – "דבר" בע"מ
נדפס בדפוס "דבר" בע"מ
המערכת והמנהלה תל־אביב,
רח' שינקין 45, ת.ד. 199
מיקוד 61001
טלפון 286141 (6 קוים)
מחלקת המודעות.
טלפונים ישירים
286156, 281860, 298032
מנויים:
ת"א, בית "דבר" רח' שינקין 45
טלפון 286141, מיקוד 65233
ירושלים:
המערכת, רח' המלך ג'ורג' 16
בית מאמיה קומה ב'
טלפון 242203 ת.ד. 94229
חיפה: רח' הנביאים 27
טלפונים 642111־2־3 ת.ד. 33104

הברפלד: המהנדסים לא ירוויחו דבר אם יפרשו מן ההסתדרות

מאת סופר "דבר" לענייני עבודה

"הנהגת הסתדרות המהנדסים יודעת היטב, כי חברי ארגונה לא ירוויחו דבר, אם היא תפרוש מההסתדרות הכללית" – אמר אתמול יו"ר האגף לאיגוד מקצועי, חיים הברפלד בתגובה על החלטת הוועידה העשירית של הסתדרות המהנדסים לפעול לפרישה, תוך הקמת פדרציה של איגודים אקדמאיים הנמצאים מחוץ להסתדרות.

הברפלד ציין, כי הסתדרות המהנדסים הגיעה להישגים מקצועיים נאים, במסגרת הסכמי השכר שנחתמו עם המעסיקים הציבוריים, הודות לסיוע לו זכתה מן ההסתדרות הכללית ומהאגף לאיגוד מקצועי.

"השולחן המשותף" עם איגודים אחרים רק הקל עליהם להגיע להישגים ואם מישהו בהסתדרות המהנדסים משלה את עצמו או את חבריו, שפרישה תקל על התמודדות לשיפור שכרם, עלולה המציאות לטפוח על פניהם", אמר הברפלד.

ברכות לדוד הלוי בעקבות הצהרתו על הנישואין האזרחיים

ח"כ אלוני: הרב של ת"א אמר בקול את מה שהרבנות מנסה להסתיר מהחילוניים

מאת טובה צימוקי, סופרת "דבר" בכנסת

ח"כ שולמית אלוני (ר"צ) אמרה, כי הרב דוד הלוי, רבה הראשי של ת"א, אמר בקול את אשר הרבנות מנסה להסתיר מהציבור החילוני זמן רב.

לדבריה, הממסד הדתי שם מכשיל בפני עיוור ומעלים מן הציבור את העובדה שכפיית הנישואין והגירושין הדתיים על הציבור החילוני, מרבה ממזרים ופסולי חיתון ועימם צער, אומללות וסבל לרבים.

ח"כ אלוני אומרת, כי הרבנים אינם מדגישים כי במקום שאין קידושין אין צורך בגיטין וממילא אין גם פסולי חיתון כי ילדיה של אשה פנויה כשרים לכל עניין.

היא מתחה ביקורת על תגובתו של שר־הדתות אשר לדבריה, במקום להצטרף לדעה זו הוא מחזק את טשטוש העובדות, את הכפיה הדתית ואת מספר הסובלים ממנה.

חברות מפ"ם מברכות

(עש"ת). שלוש חברות מפ"ם, נציגות בכנסת ובוועדה המרכזת של ההסתדרות, בירכו אתמול את הרב על החלטתו לתמוך בקיום נישואים אזרחיים.

מזכירת נעמ"ת ת"א־יפו עדה רבון בירכה אף היא את הרב הראשי לתל־אביב ואמרה, כי הצהרה זו היא התקדמות רבה לקראת הכרתו של הממסד הרבני בבעיות הרבות בהן נתקלות נשים, בשל המצב ההלכתי בו אנו נתונים בנושאי נישואין וגירושין.

ההסת' הרפואית לא תשתף פעולה עם ועדת משרד הבריאות

מאת רנקה הרניש, סופרת "דבר"

ההסתדרות הרפואית לא תשתף פעולה עם הוועדה לבדיקת מערכת הבריאות, שעל הקמתה החליטה אתמול שרת־הבריאות שושנה ארבלי־אלמוזלינו.

ראשי ההסתדרות הרפואית רואים בהחלטת שרת־הבריאות ניסיון לקבוע ועדה בתלות במערכת הפוליטית, להנחות את הוועדה ולהציב לפניה מגבלות שקובעות את מסקנותיה.

ההסתדרות הרפואית תובעת זה מספר שבועות הקמת ועדת־חקירה ממלכתית לבדיקת מצבה של מערכת הבריאות. הוועדה שמציעה שרת הבריאות אינה מהווה לטענתם, תחליף הולם לה.

גרעון ברה"מ עם המערב גדל השנה פי 4

מוסקווה (רויטר־עת"ם). – הגרעון המסחרי הסובייטי עם המערב גדל אשתקד כמעט פי ארבעה ועלה על 4 מיליארד דולאר, בחלקו בשל ירידת מחירי הנפט, שהוא המקור העיקרי למטבע חוץ בעבור ברה"מ.

סטאטיסטיקה רשמית שפורסמה אתמול בבטאון "סחר־חוץ" העלתה, כי הסחר הסובייטי הכולל עם המערב ירד כמעט ב־25 אחוז.

היצוא ירד יותר מאשר היבוא, והגרעון המסחרי עם המערב עלה ל־4 מיליארד דולאר ב־1986, לעומת מיליארד דולאר שנה קודם לכן.

מומחים מערביים ייחסו את העליה התלולה בגרעון להתמוטטות של מחירי הנפט בעולם. הם הדגישו, כי כוח הקניה הסובייטי בשווקים המערביים נפגם באורח קשה.

קונצרט

תפיסה נכונה אך לא משכנעת

מאת יהודה כהן

הקונצרט השני לסדרת "אמדיאוס" של התזמורת הקאמרית הישראלית המוקדשת לקונצ'רטות־פסנתר מאת מוצארט, התקיים בהיכל התרבות בתל־אביב. שם אמנם תנאים אקוסטיים נוחים יותר, וזאת הורגש כבר בעת נגינת הסימפוניה מס' 33 בסי־במול מג'ור (ק' 319) שבה נפתחה התוכנית, אם כי בעל השרביט יואב תלמי לא ניצל אותם דיים. הוא אמנם הפיק פיאנות יפים מאוד, אבל הפורטה נעדר אצילות. משום כך, היצירה הנחמדה, שבה מורגשת השפעתו של היידן, לא שכנעה את המאזין, למרות תפיסתו הנכונה של המנצח.

במרכז התוכנית היו שני קונצ'רטות מנוגדים באופי עם הפסנתרן המצויין קלוד פרנק, הקונצ'רטו בדו־מינור, הטראגי שגם מסתיים במינור, כפי שמרבה לנהוג מוצארט ביצירות מינוריות, והקונצ'רטו בדו־מג'ור, ק' 503, השופע בריחות־דעת, שניהם משנת יצירת־האופרה "נישואי פיגארו" (1786). בשתי היצירות, שנוגנו בידי הסולן באורח מרשים, הסתפק המנצח בהקפדה על דיוק בבו־זמניות והירבה להשאיר את כל התזמורת, בעיקר את כלי הקשת, בצל קול הסולו, גם אם הנושא הוא בתזמורת.

האוצר מציע

(המשך מעמ' 1)

שתתקבל כנראה תציע לבנקים לחלק לבעלי המניות מניות הטבה לא מוגנות. מניות אלה יירשמו למסחר בבורסה והמחיר שייקבע להן יראה את שווין האמיתי של המניות הלא מוגנות.

במקביל לצוות של האוצר פועל צוות דומה גם בבנק ישראל. בראש צוות זה עומד המישנה למנהל מחלקת המחקר ד"ר אבי בן־בסט.

בן־בסט שדיבר אף הוא ביום העיון אמר, כי יש להימנע מהלאמת הבנקים ואף מתדמית של הלאמה. לדבריו, צריכה הממשלה להעביר את הבעלות על הבנקים לגופים עסקיים וליחידים והצעד הראשון בכוון זה ייעשה על ידי הענקת זכויות הצבעה למניות עוד לפני מכירתן מחדש.

בתקופת הביניים שבין רכישת המניות על ידי הממשלה ובין מכירתן מחדש מציע בן־בסט להקים גוף ציבורי שישמש כבעלים של הבנקים. גוף זה יקרא "נאמנות הבנקים בישראל". הוא יתקיים תקופה מוגבלת ומוגדרת מראש, ניהול הגוף יהיה בידי ועדת הנאמנים ומיד לאחר הקמתו יועברו לרשותו כל המניות שכבר נרכשו מהציבור וייעשו השינויים המתאימים להשוואה או לשיפור זכויות ההצבעה של כל המניות הבנקאיות.

נגיד בנק ישראל, פרופ' מיכאל ברונו שפתח את יום העיון אמר, כי לדעתו הסדר המניות אינו טוב אבל יחד עם זאת, חייבת הממשלה לקיים את ההתחייבות שלקחה על עצמה.

הרצוג: גרמניה צריכה להימנע מחיזוק המדינות הנמצאות במלחמה עם ישראל

מאת זאב סמוטינסקי, סופר "דבר" בגרמניה

ברלין (מיוחד ל"דבר"). – הנשיא חיים הרצוג הגיב אתמול על תביעתו של ראש ממשלת בוואריה פראנץ יוזף שטראוס, שגרמניה תספק נשק לסעודיה.

מבלי להזכיר את שמו של שטראוס, אמר הרצוג כי "לאור פרסומים אחרונים, הייתי רוצה לחזור ולהדגיש כי לגרמניה יש מחוייבות הסטורית לעזור לישראל להישרד, וכי עליה להימנע מכל מעשה העשוי לחזק את המדינות הנמצאות עימה במלחמה ומכריזות על עצמן כאויבות לישראל".

הנשיא הרצוג שהגיע אמש למערב ברלין גם התייחס בדבריו לשיפור היחסים עם ברה"מ. "רוחות שינוי נושבות תנופה בברה"מ, אולם עדיין מוקדם להעריך את השינויים הללו", אמר הרצוג. "יש לציין כי יהודי ברה"מ עדיין אינם נהנים מזכויות תרבותיות מלאות ואינם יכולים להגר. שינוי אמיתי יתבטא בפתיחת שערי ברה"מ לבני עמנו", אמר הנשיא.

הרצוג דיבר בפני קהל רב של עיתונאים במועדון העיתונות במערב ברלין וביקר את העיתונות על יחסה המעוות לעיתים לסכסוך הישראלי־ערבי. הרצוג ציין כי העיתונות מתעלמת מבעיות אחרות במזה"ת ומתרכזת אך ורק בסיכסוך הישראלי־ערבי, וכדוגמא לכך הביא את הסיקור הנרחב על הטבח בסאברה ובשאתילה.

הרצוג הגיע לברלין בטיסה מיוחדת של "אייר פראנס" אתמול בבוקר. עם הגיעו הוא הניח זר על מצבת קורבנות הנאצים ולוחמי המחתרת, שהוצאו להורג בפלויטצנזה שבברלין. לאחר מכן ביקר ברייכסטאג וסעד על שולחנו של ראש עיריית ברלין אברהארד דיפגן.

אחר הצהריים היה הרצוג אורחה של הקהילה היהודית במערב ברלין ונטל חלק בטקס לזכר קורבנות השואה. בנאומו בפני הקהילה היהודית, ציין הרצוג את מקומה המרכזי של ברלין בהיסטוריה היהודית.

"ברלין הסבירה פנים והיקשתה את ליבה לתשבית היהודים", אמר הרצוג. הוא ציין כי משה מנדלסון, אבי האמנסיפאציה היהודית, פעל בברלין, ומעיר זו יצאה בשורת ההשכלה לעם היהודי".

הנשיא הזכיר לבני הקהילה כי הקמת מדינת ישראל "לא באה לאחר מאבק קל ואין לראות את עצמאות המדינה כמובנת מאליה". הרצוג קרא ליהודים להעביר את המסר הזה לא רק לחברה בה הם חיים אלא גם לבניהם ולמשפחותיהם.

במהלך קבלת הפנים בעיריית ברלין, דיבר הנשיא על שיקומה של העיר לאחר מלחמת העולם ואמר שברלין יכולה לשמש מופת לעולם החופשי בחוסנה הפנימי ובחירות שהיא מעניקה לתושביה.

המצב בגדה – על־פי בטאון פלשתינאי בירושלים

505 שנות מאסר בפועל הוטלו במארס על ערבים בגדה בשל עבירות בטחוניות

מאת דני רובינשטיין, סופר "דבר"

505 שנות מאסר בפועל וקנסות בסך של 81,430 ש"ח הוטלו על ערבים מהשטחים בגין עבירות ביטחוניות במהלך חודש מארס האחרון.

סיכום זה המצביע על המצב בגדה המערבית ובעזה, נערך ע"י הביטאון הפלשתינאי "גשה", היוצא לאור בערבית במזרח־ירושלים בעריכת עו"ד זיאד אבו־זיאד.

עורכי הבטאון ליקטו מהעתונות במזרח־ירושלים את סך הכל הידיעות על מעצרים ומשפטים שנערכו לערבים בחודש מארס 1987 ומצאו, כי מדובר ב־211 איש שנעצרו או נשפטו. סך העונשים שהוטל עליהם עומד כאמור על 505 שנים.

הקנסות שהוטלו עליהם עומדים על סך של 51 אלף דולאר (81,430 ש"ח). מבין השפוטים ארבעה נידונו למאסר עולם, 13 בהם נערים מתחת לגיל 16, הרוב הם בני גילאי 17 עד 20 השאר, 57 במספר, מעל גיל 21. העורך זיאד אבו־זיאד אמר אמש, שיתכן כי המספרים גדולים יותר אם ילקח בחשבון שחלק מהמשפטים לא הגיע לידיעת העתונות.

נמשכות הפרות הסדר ביהודה ושומרון

(עו). – שני אזרחים ישראלים, תושבי שומרון, נפגעו אתמול בבוקר מאבנים שהושלכו לעבר מכוניות בהן נסעו ברמאללה ובשכם.

מאז שעות הבוקר היו אתמול ברחבי יהודה ושומרון מקרים רבים של הפרות סדר שכללו ידוי אבנים במכוניות ישראליות וצבאיות ובהבערות צמיגים בכבישים ראשיים.

רכב ישראלי שעבר בסמוך למחנה הפליטים בלטה בשעות הבוקר נרגם באבנים ואחת מהנוסעות שהיו במכונית, נפצעה קל בפניה. כמו כן נופצה שימשת הרכב. עוצר הוטל על המחנה למשך 12 שעות.

רכב ישראלי נוסף שנסע בכביש היוצא מרמאללה לכיוון לטרון, נרגם אף הוא באבנים. נהג הרכב נפצע קל בראשו ושימשה קידמית ברכב נופצה.

על מחנה הפליטים טול־כרם הטילו כוחות הבטחון עוצר אתמול בבוקר, כתגובה לשורה של הפרות סדר חמורות במחנה בשעות הבוקר שבמהלכן יידו צעירים אבנים לעבר מכוניות ישראליות והבעירו צמיגים בדרכים הראשיות בעיר.

העוצר שהוטל בשעות הבוקר על מרכז העיר רמאללה הוארך בשעתיים בעקבות שתי תקריות נוספות שהיו במרכז העיר. בתקרית הראשונה, נזרקו אבנים לעבר רכב צבאי שעבר במקום. שימשת הרכב נופצה אך לא היו נפגעים. חיילי הכוח שהיו ברכב, יצאו ממנו וירו כמה יריות אזהרה באויר, כדי להניס את המתפרעים. בתקרית השניה, נרגם רכב ישראלי באבנים ושתיים משמשותיו נופצו.

בסמינר למורות א־טירה שברמאללה היו בבוקר שיבושים בלימודים והפרות סדר, במהלכן הבעירו התלמידים צמיגים בכביש הסמוך לסמינר.

התקהלות מקומית בכיכר הדואר ברמאללה פוזרה בידי כוחות הבטחון שהשתמשו בירי של רימוני גז מדמיע.

גם באל־בירה, הסמוכה לרמאללה, נרגם רכב ישראלי באבנים ושימשתו נופצה. לא היו נפגעים.

הסטודנטים במכללת ראודה, יידו בשעות הבוקר אבנים לעבר הכביש הסמוך למיכללה והשביתו בה את הלימודים.

במזרח ירושלים נפסקה שביתת המסחר והחנויות נפתחו.

העוצר שהוטל שלשום בערב על מחנה הפליטים דהיישה הוארך בעקבות שורת תקריות, במהלכן יידו מקומיים אבנים במכוניות ישראליות וגרמו לכמה פצועים מבין הנוסעים, עד ליום חמישי בערב.

שריד יבקר

טובה צימוקי, סופרת "דבר" בכנסת, מוסרת כי ח"כ יוסי שריד, חבר ועדת החוץ והבטחון של הכנסת יבקר ביום א' בבית הכלא המרכזי של שכם כדי לעמוד מקרוב על מצב שביתת־הרעב של האסירים הבטחוניים והסיבות שגרמו לפריצתה. שר המשטרה חיים בר־לב ונציב שירות בתי הסוהר דוד מימון, נתנו אתמול את הסכמתם לביקורו של ח"כ שריד.

שריד יפגש עם הנהלת הכלא ועם אסירים לפי בחירתו. הוא אמר לסופרת "דבר", כי לאחר ביקורו תהיה גם ליהודים וגם לערבים־פלשתינים תמונה מהימנה ומאוזנת על המתרחש בכלא ולא יהיה צורך להתפרנס ממקורות חד־צדדיים מכאן או מכאן.

המשך המגעים

(המשך מעמ' 1)

שני הצדדים הכחישו עם זאת, כי היה בכוונתם סלקום משבר כלשהו והראיה כי המגעים נמשכים.

גם מנהל המחלקה לקשרי חוץ במפלגת העבודה, ישראל גת, המשיך במגעים עם הסובייטים לגבי אפשרויות המשך הקשר בין שתי המפלגות.

אף שהצהירו, כי אין בידם מנדט לטיפול בשאלת יהודי ברה"מ המשיך אתמול אלכסנדר זוכוב בפגישותיו עם נציגי העולים מברה"מ שבאו לכנס האינטרנציונל ונועד הפעם עם משלחת המרכז למידע על יהודי ברה"מ בראשות יורי שטרן.

זוכוב הפגין בקיאות רבה בנושא. הוא אמר, כי הענקת אזרחות ישראלית ליהודים בברה"מ יוצרת בעיה לגבי הלאומים האחרים החיים שם. הוא הבטיח להעביר את הבקשות לנוגעים בדבר. אנשי הקבוצה שוחחו טלפונית עם מסורב העליה אליעזר יוסיפוביץ' שאמר להם כי המגעים הישראליים־הסובייטיים הם דבר חיובי, אף כי לא דווח עליהם בברה"מ וכי יש לתבוע מהם להבהיר במדויק את סעיף סודות הבטחון, המשמש תירוץ למניעת יציאת יהודים. זוכוב אמר כי נושא זה נבדק עתה.

שאלת המזרח־התיכון עלתה אתמול במליאת מועצת האינטרנציונל הסוציאליסטי ברומא, אך המועצה לא קיבלה כל החלטה בנושא זה, פרט לדיווח על מושב הוועדה לענייני המזרח־התיכון, שבפניה הופיעו פרס, הנציגים הסובייטיים והפלשתינאיים. הוועדה תתכנס שוב באמצע יוני בפאריס.

במרכז הדיון אתמול עמדו נאומיהם של שמעון פרס וחנא סיניורה. פרס התייחס לפגישותיו עם הנציגים הסובייטיים: "דנו בכל הבעיות", אמר "ומעבר לסודיות הנדרשת כל הדברים פתוחים, הדברים שהיו סגורים שוב פתוחים אך דברים שנפתחו עדיין לא נסגרו".

פרס הדגיש כי בראש בעיותינו עם ברה"מ ניצבת בעית גורל העם היהודי שם. "אם יספקו הסובייטים פתרונות לבעיית עמנו, תהיה זו גם תרומה לשלום ונתייחס לכך כאל הישג חשוב לאיזור, לשלומנו ולבטחוננו". בנושא כינון היחסים הדיפלומאטיים אמר: "אם ברה"מ תכונן יחסים עם ישראל תלך בעקבותיה גם סין". "הזמן רץ, זוהי העת למו"מ לשלום", אמר "ויש לו כבר רקע בין־לאומי".

חנא סיניורה ביקש, כי ועדת האינטרנציונל לענייני המזרח התיכון תהווה כתובת קבועה לפלשתינים ותקיים קשר קבוע אתם. הוא ציין, כי שמעון פרס הוא המנהיג הישראלי הראשון המכיר בכך שיש להתייחס לפלשתינים כאל עם. הוא אמר כי הפתרון לבעיה הוא הקמת מדינה פלשתינית בגבולות 1967 ויישום החלטת פאס על־ידי מדינות ערב.

האינטרנציונל החליט להעביר לוועדה לענייני זכויות האדם את נושא זכות הגירתם של יהודי ברה"מ. כך מסרה הסנאטורית האיטלקית מארגריטה בוניבר. היא אמרה גם כי האינטרנציונל יכנס ועידה בנושא השלום במזרח התיכון, שתדון בשיתוף פעולה בין־לאומי נגד הטרור ואשר תוכל לקבל עזרה ממדינות ערביות המתנגדות בכנות לטרור ומגורמים מתונים באש"ף. ועידה זו תדון בפיתוח דיאלוג אירופי־ערבי.

ראש ממשלת איטליה בטינו קראקסי אמר, כי ועידת שלום בין־לאומית שתיערך במועד שאינו מתאים, תהווה תרופה הגרועה יותר מן המחלה. "תחילה יש לחפש כל דו־שיח ישיר אפשרי בין הצדדים ולקדם את התכנית לכינון פדרציה ירדנית־פלשתינית", אמר.

יו"ר האינטרנציונל וילי בראנדט ונואמים אחרים שיבחו את דבריו של שמעון פרס. בראנדט אמר כי הופעתם של הנציגים הסובייטיים והפלשתינאיים בוועדה לענייני המזרח־התיכון עשויה לקדם את כינוסה של ועידת שלום בין־לאומית. שמעון פרס הודה ליו"ר הוועדה הנס יורגן וישנבסקי על תרומתו לקידום רעיון השלום.

מ"מ ראש הממשלה עזב בתחילת אחר־הצהריים את רומא כשהוא עומד במוקד התעניינות התקשורת וזוכה לברכות וללחיצות ידיים רבות מצד מנהיגים סוציאליסטים וראשי מדינות.

נציג מפלגת העם הלבנונית של ואליד ג'ונבלאט עורר תקרית לאחר שהחרים את דיוני ועדת המזרח התיכון. הוא ניצל דיון בנושא אחר, כדי לתקוף את העמדה הישראלית ונהדף על ידי היו"ר בראנדט.

בדיון אתמול הוא טען שלפני שדנים על זכויותיו של העם היהודי בברה"מ יש לדון על זכויותיו ומצבו של העם הפלשתיני. היו"ר הביע את דאגת האינטרנציונל למצבם של הפלשתינים במחנות בלבנון וקרא, על פי בקשת הנציג השווייצי ז'אן זיגלר, להפסקת המצור על ידי סוריה ו"אמל".

"אומץ בקו העימות־צנזורה"

בתאריך 17 בפברואר שידרה הטלויזיה הירדנית בלי ידיעתנו והסכמתנו את התכנית הדוקומנטרית שלנו **"אומץ בקו העימות"**. יותר מ־20 סצנות צונזרו ע"י הטלויזיה הירדנית בלי לתת על כך אינדיקציה לצופה. צונזרו הרבה סצנות וקטעים שהיו חיוניים לשלימות הסרט, כולל אפיזודות בהקשר דלקמן:

★ פוגרום 1929 בחברון.
★ רדיפות ורצח המוני של יהודים בגרמניה הנאצית.
★ תקומתה של מדינת ישראל.
★ ההתנגדות הערבית לחלוקה והפלישה למדינת היהודים.
★ טרור פלסטיני.

רשת הטלויזיה "סנטרל" פנתה לטלויזיה הירדנית בנושא הניצול הבלתי־מורשה והצנזורה של הסרט הדוקומנטרי שלנו.

"אומץ בקו העימות" הוקרן בישראל בצורה מוגבלת אך ללא צנזורה (ע"י הסינימטק בירושלים ובתל־אביב, מועדוני "צוותא" ובקיבוצים). צר לנו על שנמנעה מצופי הטלויזיה הישראלים והפלסטינאים האפשרות לצפות בסרט שלנו בצורתו המקורית והאמיתית. **"אומץ בקו העימות"** נעשה כדי להאיר יוזמות החשובות לפתרון של שלום בין היהודים הישראליים לבין הערבים הפלסטינאים, ובמיוחד בכל הנוגע לשטחים הכבושים. ע"י צינזור קטעים המתארים את ההיסטוריה היהודית ואת רגשות ודאגות הישראלים והיהודים, עיוותה הטלויזיה הירדנית בצורה רצינית את הסרט הדוקומנטרי שלנו.

רשת הטלויזיה העצמאית "סנטרל" – בריטניה
ויקטור שיינפלד. ג'ניפר מילסטון.

דמיאניוק לא היה מרוצה מעבודת סניגוריו וקם לחקור את העד בעצמו

מאת אוריאל בן־עמי, סופר „דבר"

הנאשם ג'ון דמיאניוק הפתיע אתמול את בית־המשפט, כאשר בחקירה הנגדית של סניגוריו דרש לחקור בעצמו את העד הפרופ' שפלר. דמיאניוק אמר לבית־המשפט, כי סניגוריו אינם מצליחים לנסח בהלכה את שאלותיהם לעד ולכן הוא מבקש לחקור בעצמו.

השופטים התירו לנאשם לשאול את העד, כשהקהל באולם נרדם לאחר חקירה ארוכה ומשעממת של העד ההיסטוריון שפלר.

דמיאניוק, שזו לו הפעם הראשונה שדיבר במשפט, שאל את העד שפלר על צבע המדים של החיילים במחנה טרווניקי. לאחר־מכן עבר לכפתור שב„מסמך טרווניקי" ושאל אם הוא שייך לדעתו למקטורן או לחולצה.

העד שפלר השיב, כי אינו מומחה להשיב על כך כהיסטוריון.

בסוף שאלותיו הודה דמיאניוק לבית־המשפט המנהל משפט־צדק לדבריו. הוא הודה גם לכל הקהל שהשתתף באירוע זה.

דמיאניוק אמר, כי במשך שמונה שנים הוא נתקל ב„מיסמך טרווניקי" עוד בבתי־המשפט בארה"ב ובכל פעם מזייפים אותו ומשמיטים ממנו פרטים.

חקירתו הנגדית של העד שפלר התארכה אתמול עד לשעה 17.30 אחר־הצהריים ובכך הוא סיים את עדותו.

(ע). – לראשונה במשפטו, קם אתמול הנאשם ג'ון דמיאניוק על רגליו ולאחר שקיבל את אישור בית־המשפט, הפנה שאלות לעד התביעה פרופ' וולפגאנג שפלר.

ג'ון דמיאניוק קם על רגליו במהלך החקירה הנגדית, בזמן שחקרו סניגוריו את פרופ' שפלר והרים את ידו. כאשר סניגורו מארק אוקונור פנה אליו, הסביר לו הנאשם כי הוא מעוניין לשאול שאלות אחרות את העד.

עו"ד אוקונור הפנה בקשה זו לבית־המשפט ואב בית־הדין השופט דב לוין פסק: „לנאשם יש תחושה שהסניגורים אינם מעבירים כראוי את שאלותיו. המשפט חשוב לנאשם לכן נאפשר לשאול את השאלות".

ג'ון דמיאניוק פנה ואמר באוקראינית: „אני מודה לבית המשפט. הייתי רוצה להדגיש שהשאלות שצריך לשאול עכשיו הן החשובות ביותר בשבילי. אני יושב זמן רב בבית־הסוהר ויודע מה יכול להיות צפוי לי בעתיד. ברצוני לשאול את פרופ' שפלר כמה שאלות על מה ששמעתי מדבריו בעדותו. יש מספר דברים מהם אינני מסכים עם העדות שמסר פרופ' שפלר".

כאשר פנה המתרגם מאוקראינית לעברית להתחיל בתרגומו, החל מדבר אף הוא באוקראינית, עד שבית־המשפט הפסיק. המתרגם התנצל ואמר כי במשך כל המשפט דיבר באוקראינית והיה קשה לו להתרגל לדבר בעברית.

לאחר שתירגם חלק מדבריו של דמיאניוק, המשיך הנאשם ושאל: „פרופ' שפלר, נשאלת לגבי המדים בטרווניקי. אמרת שהמדים השחורים הונהגו בטרווניקי לאחר שהונהגו בהם קודם מדים צהובים. במשפט שמעתי ההפך".

פרופ' שפלר: לא דיברתי על צבע צהוב. אמרתי כי בתחילה היה צבע אחד ואחר כך העבירו את מדי המתאמנים בטרווניקי לשחור.

דמיאניוק: האם קודם היו מדים בצבע אחר ואחר כך מדים בצבע שחור?

פרופ' שפלר: אני יכול לומר שהיו כל מיני סוגי מדים בטרווניקי. היו שם בעיות של אספקה אולי אתה תספר לנו איך היו המדים. הסניגור מארק אוקונור התפרץ ואמר, כי התבטאות זו של העד מצביעה על חוסר אובייקטיביות שלו.

השופט דב לוין השיב: אם העד נשאל שאלות, הנאשם צפוי לתשובות לא סימפטיות. אינני יכול למנוע מהעד להשיב לשאלות.

הנאשם ג'ון דמיאניוק: צריך לקחת בחשבון שאני שואל שאלות רק על סמך דברים ששמעתי מהעדים שהעידו כאן במשפט. אני מסיק מסקנות רק מהעדות שהושמעו כאן במשפט זה. לכן השאלות שלי הן לא על סמך ידע שיש לי, אלא רק על סמך מה ששמעתי.

ג'ון דמיאניוק התייחס לתמונה שעל „מיסמך טרווניקי" ואמר: אני לא רואה בתמונה זאת כל מדים. יש כפתור על הצוארון אבל זה כפתור של חולצה.

שפלר: זהו מקטורן. יש להשוות תמונה זו לתמונות אחרות מטרווניקי.

הנאשם: הייתי מבקש מהפרופ' שפלר לקחת זכוכית מגדלת ולהביט על התמונה ביותר שימת לב.

השופט דב לוין: נא להגיש לעד זכוכית מגדלת.

פרופ' שפלר: קשה לי להעריך אם הכפתור שייך למעיל או לחולצה. זו נקודה שכהיסטוריון, קשה לי לדעת.

דמיאניוק: ברצוני לספר לכבוד בית־המשפט שזה כבר 8 שנים בארה"ב, אני רואה את התמונה הזו. ראיתי הרבה דברים שבכיכול מזייפים את התמונה, למשל הייתי לבוש גם באפודה. הכל נעשה כאן, בתמונה, שלא יראו את הפרטים המזהים. ברצוני להודות לבית המשפט שמתנהג בכבוד ובצדק.

לאחר סיום החקירה הנגדית, שאלו השופטים את העד שאלות הבהרה אחרות על עדותו ולאחר שנתן תשובות קצרות, נעל אב בית־הדין השופט דב לוין את הישיבה. בית־המשפט יחדש את דיוניו לאחר חג הפסח ב־21 לחודש זה.

המדינה נגד דמיאניוק

אוריאל בן־עמי

רשות הדיבור לנאשם

סמוך לרבע לשלוש אחר־הצהריים, שעה שבה אנשים הגונים חוטפים תנומה קצרה, הקפיץ הנאשם את הפרצופים הרדומים מכסאותיהם. האיש האטום הזה, נופף לפתע בידיו אך הפעם לא בעליצות.

הוא דרש לומר משהו וסניגורו אוקונור ניפנה אליו, כדי לברר מה מטריד אותו. הנאשם מרהיב, יצא משלוותו הבלתי מפוענחת. הוא אומר לשופט לוין כי סניגוריו אינם מנסחים את חקירתם הנגדית כלפי העד שפלר, באופן הנכון.

לוין מופתע, אומר לאוקונור שאין זה נהוג ומכובד שנאשם נוטל את רשות־הדיבור, במקום סניגוריו, אך נענה לבקשה.

ג'ון דמיאניוק שואל באוקראינית בקול עמוק. המתרגם ד"ר פנחס סמולוביצקי מתבלבל גם הוא מרוב התרגשות. כשהוא מתבקש ע"י השופט לוין לתרגם את דברי הנאשם לעברית, הוא חוזר עליהם באוקראינית. השופט לוין אומר „לא שומעים, לא שומעים" ורק אז המתרגם תופס עצמו ומתנצל. זה כמעט חודשיים שהוא מתרגם נד־סוף את מהלך המשפט מעברית לאוקראינית. פתאום, באופן בלתי־צפוי, הוא מתבקש לעשות את ההיפך.

מעט האנשים שעוד מסתובבים במסדרון נכנסים לאולם בריצה, עיתונאי היסטרי רץ למזנון לחפש את הצלם שלו וצועק „הוא הרים ידיים, לאן נעלמת? מוכרחים לצלם אותו".

המצלמות מתמקמות ביציע העיתונאים אל פני הנאשם ומטרטרות כליווי לדרמה הגדולה. איש אינו מבין למה דווקא עכשיו. למה דווקא עכשיו, מחליט ג'ון דמיאניוק לשאול שאלות.

השופט לוין נראה משועשע מן הסיטואציה המוזרה. לפתע האוקראיני הזה, כבד המשקל, מחליט לבצע את מלאכת סניגוריו בעצמו.

ואז מתחיל אוקונור להיבהל.

הנאשם שואל את העד שפלר על צבע המדים של חיילי טרווניקי והעד משיב שאלה היו שחורים ואחר־כך צהובים.

אוקונור קוטע אותו להתייעצות דחופה, הנאשם קם לאחריה שוב ומציין שאת כל השאלות הוא שואל על־סמך עדויותיהם של העדים הקודמים ולא מתוך ידע אישי...

שפטל נשתל בכסאו, ג'ון גיל—הסניגור האמריקאי השני מתאבן. לרגע נדמה שאירוניה הנאשם עומד להפליל עצמו בשאלותיו בכל רגע.

אוקונור מסמן לו חסר אונים, לשבת אך הנאשם ממשיך בשלו. הוא מחזיק ב„מסמך טרווניקי" ומגלה בו בקיאות מפתיעה. הוא שואל את העד שפלר האם הכפתור במסמך שייך למקטורן או לחולצה.

העד שפלר אומר שכהיסטוריון, הוא מתקשה לתת התוודעות על כך. אחר־כך מודה הנאשם בהתרגשות „אני רוצה להודות לבית־המשפט שבמסמך הזה מופיעים כל הפרטים. כבר שמונה שנים אני רואה את התמונה הזאת". הוא טוען שבכל פעם הוא נראה לבוש בה אחרת ואילו כאן במסמך שבידיו כל הפרטים מצויים.

אחר־כך הוא מכבד את הנוכחים באולם במחווה מיוחדת: „ברצוני להודות לכבוד הפרופסור (שפלר) וכמובן גם לבית־המשפט ולכל האנשים ששמעו אותי. אני מודה לכם מאוד על ההזדמנות לשמוע ולהשמיע ולתת תודה רבה לכל מי שהשתתף באירוע הזה".

דמיאניוק מודע, לכך שיצר אירוע, לאחר שממנו—המסמכים שאיים להרוג את כל שומעי המשפט הזה.

איש אינו יודע, מה בדיוק הקפיץ אותו מכסאו דווקא עכשיו. אולי בירידתו עקב נסיעת בנו ובנותיו לארה"ב, אולי התחושה ש„מסמך טרווניקי" נשמע כמוסמך מפי העדים?

על כל־פנים, השופט לוין אומר להודעות הזאת לאחר שהנאשם שואל את שאלותיו, „אי־אפשר להחזיק את המקל בשני הקצוות, אם העד נשאל שאלות, הוא יכול להשיב תשובות אפילו שהן לא סימפטיות לנאשם".

מי יודע, עכשיו הוא עוד עלול לפטר את אוקונור, לאחר שפקפק בכישוריו.

אביו בן ה־87 של „גיבור ישראל" שנפל תרם 36 אלף ש' ללביא

מאת אוריאל בן עמי, סופר „דבר"

גדליהו ערמוני, אביו של יוהר ערמוני, גיבור־ישראל שנפל בתשי"ח, תרם 36 אלף ש"ח לפרוייקט הלביא.

לפני ימים אחדים הופיע גדליהו ערמוני בן ה־87 במערכת „דבר" וסיפר כי החליט לתרום את מחצית חסכונותיו למען פרוייקט ה„לביא". בנו יוהר נפל בהיותו בן 19 בקרב על נבי־יושע. בהיותו מקלען חיפה על חבריו שנסוגו מן המצודה ולבסוף נהרג. בקרב זה נפלו עשרים ושמונה לוחמים.

גדליהו ערמוני החליט לתרום את הסכום, 36 אלף ש"ח לזכרם של 28 נופלי נבי־יושע ולזכרם של שמונת נופלי תל־חי.

ערמוני כתב לשר הבטחון יצחק רבין: „כל השנים איני מפסיק לחשוב, לו היו לנו הכלים החדישים, שלושה ארבעה אוירונים בעת המלחמה לשחרור מצודת נבי־יושע אולי היו רבים עוד בחיים איתנו וביניהם יוהר שלנו זכרונו לברכה. לא כך הדבר, היה לנו כעת בן טוב ויקר. הלב כואב ונקרע בשאלות שאני שואל את עצמי: איזה מן יהודי היה צומח מיוהר שלנו, שהיה כעת בן 50 במשפחתנו".

שר הבטחון יצחק רבין הודה במכתב לגדליה ערמוני על תרומתו הגדולה לזכרם של גיבורי נבי־יושע וגיבורי תל־חי.

היום תיערך במצודת כ"ח, היא נבי־יושע שבגליל אזכרה 39 שנים לנופלים בה במלחמת־השחרור.

ראשי מערכת־הבטחון לא התפנו עד עתה ללחוץ את ידו של גדליה ערמוני, המתגורר עתה בבית־אבות במוצא. ערמוני בן ה־87 ראוי לכך.

משרד הדתות החליט:

מעמד של עובדי מדינה לאנשי הדת המוסלמיים

מאת מחמוד חלילה, סופר „דבר"

משרד הדתות החליט להכיר באנשי הדת המוסלמיים כעובדי מדינה.

שר הדתות זבולון המר, הודיע על כך אתמול בפגישה שקיים בנתניה עם אנשי הדת המוסלמיים שהעלו בפניו את מכלול הבעיות שלהם ובמיוחד את הדרישה להכיר בהם כעובדי מדינה, ולשפר את תנאי עבודתם ומחייתם.

השר המר הודיע גם שמשרדו ידאג לאייש באופן הדרגתי את המשרות הפנויות במסגדים. כן הודיע שר־הדתות על החלטת משרדו להנהיג את נושא דת האיסלם כאחד המקצועות בבתי הספר התיכוניים במיגזר הערבי ולמקצוע בבחינות הבגרות, והוא יבוא לשם כך בדין ובדברים עם משרד החינוך.

בפגישה עם שר הדתות השתתפו כ־200 מאנשי הדת המוסלמים במדינה ולקחו בה חלק נשיא בית־הדין השרעי לערעורים השייח טופיק עסליה, והקאדי של יפו וירושלים זאקי מדלג.

שר האנרגיה המצרי יבוא לישראל בקרוב

מאת יוסף מיכלסקי, סופר „דבר"

שר האנרגיה משה שחל, מסר אתמול שבקרוב יגיע לארץ שר האנרגיה של מצרים. בשיחות שינהלו יוזמן שיתוף פעולה בינלאומי, בין חברות־החשמל של שתי המדינות כפי שנהוג בין מדינות שכנות באירופה. הכוונה בין השאר למכירת עודפי אנרגיה ועוד.

שחל, שבירך בהרמת כוסית מסורתית לקראת החג בתחנת הכח "מאור דוד" בחדרה, הוסיף ואמר, "למרות שזה נשמע כחזון, יש לי בסיס מוצק לטעון שהדבר יכול לקרות". הוא הדגיש ששמה הטוב של חברת החשמל כגוף מקצועי ומהימן, הוא אחד הגורמים שישפיעו על שיתוף הפעולה בין שתי המדינות בתחום האנרגיה.

בהמשך דבריו אמר השר משה שחל, שחברת החשמל תוכל להוזיל את עלות היצור שלה, והתעריפים לצרכנים בעקבות הרפורמה במשק הדלק, משום שהיא תהיה זכאית לרכוש דלק בעצמה, ולא באמצעות גורם מתווך לחברת הדלק.

כיום רוכשת החברה 1.8 מיליון טון מזוט. מנכ"ל החברה יצחק חופי, קרא לעובדים להגביר את המאמצים לזירוז הקמת תחנת־הכוח החדשה "רוטנברג" בדרום. השנה צורכים בארץ חשמל בהיקף שהיה צפוי רק בשנת 1988. היחידה הראשונה של יחידת רוטנברג צריכה היתה להיכנס לפעולה במחצית 1989 אולם, אם לא תוקדם בנייתה ותימשך מגמת הגידול בצריכת החשמל תצטרך החברה להפעיל טורבינות גז ותחנות ישנות שפעולתן יקרה מאוד, כדי לספק את הצריכה השוטפת.

ועדה ממליצה להגביל בחקיקה את שיקול הדעת לגבי מעצר חשודים

מאת טובה צימוקי, סופרת „דבר" בכנסת

ועדה מיוחדת שמינתה מטעם המועצה הארצית של לשכת עורכי הדין ממליצה להגביל בחקיקה את שיקול־הדעת בעניין מעצר חשודים.

החלטות המועצה נתקבלו בישיבת המועצה ברוב קולות ובהתנגדות נציגי פרקליטות המדינה, הפרקליטות הצבאית ומנכ"ל משרד המשפטים.

יוזמת החקיקה המומלצת ע"י הוועדה תקבע את ההוראות הבאות בעניין המעצרים: בית המשפט יהיה רשאי לעצור חשוד או נאשם אשר קיימים נגדו יסודות סבירים לחשד כי ביצע עבירה או שיש ראיות לכאורה, בעלות משקל, להוכחת האישומים שהואשם בהם. אם התקיימה אחת משתי עובדות: החשוד מהווה סכנה לשלום הציבור או שקיים חשש ממשי שהחשוד או הנאשם ישבש את מהלך החקירה או המשפט.

המועצה המליצה כי בשיקולי המעצר יינתן משקל ראוי כשמדובר במעצר ראשון של מי שאינו חשד בבצוע עבירה פלילית חמורה. המועצה החליטה שמשלחת מטעם הלשכה תיפגש בקרוב עם שר המשפטים ותביא לפניו את ההמלצות הללו.

„אל־נהאר" הופך לעיתון יומי

מאת דני רובינשטיין, סופר „דבר"

השבועון „אל־נהאר" ממזרח־ירושלים הופך לעיתון יומי. „אל נהאר" יוצא לאור בעריכת איש העסקים עותמן חלאק ועורכו עיצב אל־עטאר והוא נחשב למקורב לעמדות ירדן.

במזרח־ירושלים יצאו לאחרונה 3 עתונים יומיים הנחשבים כמקורבים לאש"ף והם: „אל־קודס", „אל־פג'ר" ו„אל־שעב". עתון יומי רביעי „אל־מיתאק", נסגר ע"י משרד־הפנים לאחר שהואשם, כי הוא קשור לארגון החזית העממית לשחרור פלשתין.

מת העיתונאי רפי גאון

(ע) – רפי גאון כתב „על המשמר" בדרום ותושב אשקלון, נפטר לאחר טיפול בבית חולים „הדסה" בירושלים, אתמול בצהריים.

נולד ב־1929 בעיר סאראייבו ביוגוסלביה. בימי המלחמה הסתתר ונדד ביוגוסלביה ואיטליה. ב־1944 הגיע במסגרת עליית הנוער לבית הספר „בן־שמן". במלחמת העצמאות היה בין מגיני נגבה וקודם לכן היה בין העולים לקיבוץ גבולות בנגב.

עזב את הקיבוץ עם משפחתו ב־1961 ומאז היה תושב אשקלון, כתב „על המשמר" ו„הארץ".

היה פעיל במפ"ם ובמסגרת ארגונים וולנטרים רבים בעיר. במלחמת יום הכיפורים שכל את בנו הבכור נמרוד על התעלה ולמחרת נפל אחיו היחיד דוד בקרבות על החרמון.

הניח אשה, אוריה, בן ובת. הלווייתו תתקיים ביום א' באשקלון.

1,000,000 פרחים וצמחים
1,000,000 צבעים ובשמים
בתערוכת הפרחים הבינלאומית ה־24 פלוריש 87
פסח, תשמ"ז 12.4.87-20.4.87, חיפה - קרית אליעזר

37 שנות הישגי ישראל בצומח ובגינון הישראלי
פרחים וצמחים, מלאכת מחשבת של האדם היוצר, האומן ואיש האדמה מאות משתלות ושתלנים.
תצוגה בכורה של פרחים וצמחים בגינון הישראלי ובגן החינוך ההתיישבותי.

ההיכל הבינלאומי והביתן הטרופי
מלווני פרחים וצמחים מרחבי העולם, „בשלל צבעים וגלים" בביתן הבינלאומי. תצוגת ורד הולנדית, צמחים טרופיים, דגים טרופיים מים סוף ועד סינגפור, ציפורים נדירות ועוד.

גנים פורחים, מזרקות מים ופסלים
חג לעין וללב במרבדים של מאות אלפי פרחים מזרקות מים ופסלים.

ומה עוד
עשב אדריכלי חדשני ביותר, תצוגה, הקלאות, גני מטווה, מגרשי משחקים, מיני לונה פארק לילדים, בית קפה, דוכני מכירה והדרכה ועוד ועוד...

כל כרטיס מזכה בהשתתפות בהגרלת "ורד הגליל" – תרומת הגינה ...

פתוח בין השעות 10.00 - 23.00
בערבי שבת וחג עד 17.00
וביום הפתיחה מ־19.30 - עד 24.00
תערוכת הפרחים בשיתוף: עיריית חיפה, משרד החקלאות, משרד החינוך והתרבות, אינטרפלורה, המועצה לייצור ושיווק של פרחים, מקצועות וצמחי נוי־האגוד של מגדלי הפרחים בישראל.
ורד הגליל בתערוכה.

עיריית חיפה
נצל את ההזדמנות ובקר בפסטיבל תיאטראות ילדים בחיפה

כרטיסים לתערוכת הפרחים ימכרו ב:
קופת חיפה - רח' ברחוב 11, קופת מכבי - רח' הרצל 20, קופת גרבר - שד' הנשיא 129 מרכז הכרמל. בתל אביב: הדרן-אבן גבירול 90.
ירושלים – בימות
רחובות – לוטוס
רמת־גן – הכרטיס
גבעתיים – קרן
פתח־תקוה – ביקורת
רמת השרון – השרון
רעננה – לאן הערב
נתניה – מופע
פרדס־חנה – עונג
בת־ים – היוהם
אשדוד – קלרמן
רמלה – אתר המוסיקה
באר־שבע – כל מופע
נצרת – פרדי
צפת – גרינבוים
קרית שמונה – בר ששת
עפולה – קופת זאב
קרית מוצקין – מופע הקריות
נהריה – שלומי דוד

הנאשם בתפקיד החוקר (צילום: יצחק הררי)

הדרוזים פותחים היום במאבק לקבלת שוויון מלא

מאת יוסי ליבוביץ, סופר „דבר" בגליל המערבי

60 אלף מבני העדה הדרוזית פותחים הבוקר במאבק ציבורי ללא הגבלת זמן, משום שעד כה לא ביצעה הממשלה, לטענתם, את החלטת הכנסת בדבר הענקת שוויון מלא לבני עדתם.

המאבק יתנהל בשלבים והבוקר פותחות עשר מועצות מקומיות דרוזיות בשביתה כללית. ראש המועצה המקומית אבו־סנאן ד"ר האמר סעד אומר, כי העדה הדרוזית מוחה על הסחבת הננקטת בהעברת שלושה מיליוני שקלים לכיסוי גרעונות המועצות המקומיות בשנת 1985. „כבר נמאס לנו להבות. אנחנו במצב כספי קשה מאוד, לא שילמנו משכורות לעובדים וחובות לספקים. במצב כזה אי אפשר לתפקד" אומר ד"ר סעד.

נודע, כי הצעד הבא של הדרוזים הוא עליה לירושלים לישיבת הממשלה שתיערך ביום ראשון כדי למחות בפני השרים על הסחבת הננקטת בעניינם. אם לא ייענו לתביעותיהם ישביתו הדרוזים את כל בתי־הספר ומוסדות־החינוך בכפרים וכן יארגנו הפגנה המונית של בני העדה מול משרדי ראש הממשלה והאוצר.

„אנחנו נפגין ולא נרפה מהמאבק עד שבממשלה יבינו שהדרוזים לא פחות חשובים מהתק"ם מהמושבים ומעיירי הפיתוח", אומר ראש המועצה המקומית ג'וליס, סאלח טריף.

מפרעה בסך מיליון ש"ח דוחה את שביתת הדרוזים

אריאלה ראובני, סופרת „דבר" מוסרת: משרד האוצר העביר אתמול לרשויות הדרוזיות על הכרמל ובגליל, המונות כ־80 אלף תושבים, מפרעה בסך מיליון שקל חדש, מתוך סכום של שניים וחצי מיליון שקל שהובטח להם לכיסוי גרעון של התקציב בשנת 1985.

עם קבלת ההודעה על העברת הכסף, שיקוזז מחובותיהן של הרשויות הדרוזיות למס הכנסה ולבנקים, החליטו ראשי הרשויות לדחות את השביתה שהועידו להיום. בנושא מימוש ההחלטה שהתקבלה בכנסת להשוות את התנאים של הדרוזים לאלה של היהודים ממשיכים ראשי העדה בראשותו של ח"כ נאסר אדין, לתבוע מהממשלה לממש את ההחלטה.

במסיבת עיתונאים בחיפה אמר ח"כ נאסר אדין, „אנו רוצים להיות ישראלים לכל דבר. אי מימוש ההחלטה בעניין זה גורם עוגמת נפש לכל העדה ויותר תסיסה בקרב הצעירים, בעיקר אצל משוחררי צה"ל. אין שום סיבה שיחסה של הממשלה כלפינו יהיה שונה מיחסה כלפי עיירות הפיתוח, התק"ם הישובים בגולן ובבקעת הירדן".

ראשי הרשויות הדרוזיות בדלית אל־כרמל, עוספיה, אבו־סנאן, נואף־חלבי, רמאן, אבודרוקן, וד"ר המר סעד, אמרו כי במשך 40 שנה מילאו הדרוזים את חובתם למדינת ישראל ותרמו לכינון יחסים טובים בינם לבין העם היהודי.

לדעתם, מקופחת העדה הדרוזית ואם לא תנסה הממשלה לגשר על פני הפער שנוצר ברמת השירותים העירוניים במגזר הדרוזי ותפעל למימוש החלטתם של ארבעת השרים, אשר המליצו להורים לרשויות הדרוזיות 140 מיליון שקל במשך חמש שנים, יאלצו הדרוזים לנקוט באמצעים, בכללם שביתת הפגנה גדולה לפני משרדי הממשלה.

סיוע מטעם „קרן תנופה לצמיחה" – ל־24 מפעלים

התמיכה בהיקף של יותר מ־5 מיליון ש"ח איפשרה להוסיף 900 עובדים במפעלים

מאת דני גוב, סופר הכלכלי של „דבר"

הנהלת „קרן תנופה לצמיחה" אישרה סיוע ל־24 מפעלים במקומות שונים בארץ, רובם באזורי פיתוח.

הסיוע שאושר הוא יותר מ־5 מיליון ש"ח. בשל הסיוע שניתן נוספו ל־24 המפעלים 900 עובדים חדשים.

בין המפעלים 15 הם בבעלות פרטית, שניים קיבוציים, שניים ציבוריים, אחד הסתדרותי־ציבורי, אחד שייך לתדיראן, אחד לתיעוש, אחד לחברה לפיתוח עכו ואחרון ליישובי איזור אילת.

מנהל הקרן, צבי צפירירי, אמר לסופר „דבר", כי כוונה היא להקים מקומות עבודה או לסייע למקומות עבודה קיימים שלהם פוטנציאל להבראה וצמיחה. אין הכוונה לתמוך במפעלים כושלים שאין להם סיכויים להגיע לכלל רווחיות, אלא לכאלה שהתמיכה עשויה להעלותם על דרך המלך.

בכוונת הקרן לגייס מומחים מתנדבים שיסייעו בהתנדבות בעבודה, ייעוץ למפעלים בתחומי מומחיותם, כמו ניהול וארגון, שיווק, מיחשוב, ניהול כספי, מו"פ, ייצוא וכד'.

הפניית המשאבים נעשית לפי קריטריונים מסויימים: ביישובים לפי מרחק ממרכז הארץ, מוקדי אבטלה, גודל ותוק הישוב ותרומת הפתרון ליישוב. ואילו במפעלים לפי הגברת התעסוקה, הגדלת הייצור, הגדלת הייצוא, מהירות הפתרון ותרומה לכוח עבודה צעיר.

צפויה עלייה חדה ברווחיות התעשיה

מאת דני גוב, סופר הכלכלי של „דבר"

עליה חדה מסתמנת ברווח המיצרפי עליו ידווחו חברות־התעשייה בחודשים הקרובים במאזניהן. הרווח הכולל יסתכם ב־134 מיליון דולר.

הגידול ברווח נובע בין היתר מהקטנת עתודות המס. מתוך הסך האמור, כ־21 מיליון דולר הם רווח בגין הקטנת העתודה למיסים נידחים. הרווח הכולל הוא גידול של 180% על הרווח שרווח ב־1985/86 ושעמד על כ־48 מיליון דולר.

את ההערכה הזו מפרסמת חברת „אנליסט" לשירותי ניהול השקעות. יעקב שמאי, מנהל החברה, מסר לסופר „דבר", כי בין הענפים הבולטים בשינוי ברווחיותם מצויים ענף המזון עם רווח של כ־9.2 מיליון דולר לעומת הפסד של 6.7 אשתקד, וענף הטקסטיל עם רווח של 19 מיליון דולר לעומת הפסד של 3 מיליון דולר ב־85/86.

אנליסט קובעת, כי השיפור ברווחיות התעשייה חד עוד יותר אם מנטרלים ממנו את הווי מפעלי ים המלח שם צפוי השנה רווח של 87 מיליון דולר לעומת הפסד כולל של 17 מיליון דולר אשתקד, כלומר, שיפור של כ־4% מסך מחזור המכירות.

סך העתודות למיסים נידחים של כלל החברות הבורסאיות מגיע ל־234 מיליון ש"ח. בשל הורדת שעור המס על חברות תעשייה מ־52% ל־45% ולפי הוראת לשכת רואי־החשבון, יכולות עתה חברות לזכות את דו"ח רווח־הפסד שלהן בגין הקטנת העתודה למיסים נידחים.

לקראת החג: המלונות מלאים

מאת דויד מרשיוב, סופר „דבר" לענייני תיירות

רבבות התיירים שבאו לישראל לחג הפסח וחג הפסחא הנוצרי וביקוש גדול של תיירות פנים הגדילו את התפוסה במרבית בתי־המלון בארץ וברובם תהיה התפוסה בחג מלאה לחלוטין.

מסקר שערכה המחלקה לשיווק תיירות בהתאחדות המלונות בישראל עולה, כי באזורים שבהם שררה בחודשים האחרונים ירידה ניכרת בתפוסה, גרם חג הפסח להתאוששות המלונאים מקומית, כי תנועת התיירות לישראל וכן הביקוש הישראלי לבתי מלון ימשכו גם אחרי חג הפסח.

בירושלים התפוסה בבתי המלון נעה בין 95 ל־100 אחוזים כאשר ולקראת סוף חג הפסח, מועד שבו יחול חג הפסחא הנוצרי, ישנה כבר הרשמת יתר לבתי המלון בעיר. כ־80% אחוזים מהלינות בבתי המלון בעירה בחג הפסח הם של תיירים. בתל־אביב התפוסה במרבית בתי המלון 100 אחוזים, גם כאן מרבית האורחים הם תיירים המהווים 90 אחוזים מכלל אורחי המלונות בעיר.

ניידות משטרה ליד ישיבה בשבת מכעיסות חרדי חיפה

מאת אריאלה ראובני, סופרת „דבר" בחיפה

יושב־ראש הסיעה הדתית המאוחדת במועצת עיריית חיפה משה בליטנטל התלונן באחרונה לפני מפקד לשכת התנועה בחיפה, על שהמשטרה מציבה בלילות שבת ניידות בצומת הרחובות ארלוזורוב־הפועל־גאולה, סמוך ל„ישיבת תפארת ישראל" והדבר גורם מורת רוח רבה לתושבים חרדים בסביבה.

בליטנטל ביקש ממפקד משטרת התנועה למצוא פתרון אחר, עקיפת חוקי התנועה באיזור. „איך אנו מתכוונים, הלילה, להפריע לפעולות המשטרה למניעת תאונות דרכים, אולם יש בכך משום מצווה הכרוכה בחילול שבת", כתב בליטנטל.

בתשובה על פנייה זו כתב מפקד משטרת התנועה, כי הצבת ניידות משטרה בצומת ארלוזורוב־הפועל־גאולה נעשתה מכיוון שפעולת הרמזורים במקום הופסקה בלילות שבת, עקב פנייתם של תושבים חרדים באזור.

מפקד המשטרה ציין, כי מכיוון שבאחרונה חידשה העירייה את פעולת הרמזורים בצומת, הופסקה הצבתן של ניידות משטרה בלילות שבת בסמוך לישיבה.

שריונית של צבא אל סלבאדור מלווה שיירת מכוניות, לאחר שהמורדים השמאלים הכריזו על איסור לנוע בדרכי המדינה. (צילום: א.פ.)

שמועות: גורבצ'וב יודיע על הוצאת חלק מהכוח הסובייטי מאדמת צ'כיה

פראג (א.פ. ורויטר) . - מנהיג ברה"מ פתח אתמול בביקור רשמי "ידידותי" בצ'כוסלובקיה באיחור של שלושה ימים ממועד שנקבע לביקור. פקידים סובייטים אמרו, כי במהלך הביקור יפרסם גורבצ'וב הודעה מדינית חשובה.

הטלוויזיה הרשמית בצ'כוסלובקיה ציטטה את דברי ראש המחלקה הבין־לאומית בוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית הסובייטית ולדימיר זאגלאדין שאמר, כי המנהיג הסובייטי יצהיר הצהרה חשובה בענייני מדיניות החוץ.

גורבצ'וב עתיד לשאת היום נאום בפראג, והשמועות בבירת צ'כוסלובקיה אומרות, כי הוא יכריז על הוצאת חלק מ־80,000 החיילים הסובייטים המוצבים על אדמת צ'כוסלובקיה או על הצעת חדשות לפירוק הנשק.

גורבצ'וב ורעייתו ראיסה התקבלו בשדה התעופה של פראג בידי מנהיגי המדינה, בכללם הנשיא גוסטאב הוסאק, ראש הממשלה לובומיר שטרוגאל ואידיאולוג המפלגה ואסיל בילאק. מייד לאחר מכן הוסע גורבצ'וב למעונו של הוסאק בטירת הראדקאני, שם הוענקו לו מפתחות העיר פראג.

המנהיג הסובייטי פתח מייד בשיחות עם הנשיא הוסאק. רשמית נמסר, כי השיחות ייסובו על הדרכים "לקרב עוד יותר את שתי המדינות". נראה, כי השיחות יתרכזו בשיתוף הפעולה הכלכלי בין שתי המדינות וברפורמות הפוליטיות, שאימץ גורבצ'וב בארצו.

רבבות בני אדם הריעו לשיירת המכוניות, שהביאה את גורבצ'וב משדה התעופה לכיוון. משקיפים מערביים אמרו, כי על אף שקבלת הפנים אורגנה באורח רשמי, נראה כי התלהבות ההמון היתה כנה.

פקידים מערביים העריכו, כי מנהיג ברה"מ יפעל להכנסת רפורמות פוליטיות גם בצ'כוסלובקיה, הנחשבת לאחת המדינות הקומוניסטיות השמרניות ביותר במזרח אירופה, במיוחד מאז הפלישה הסובייטית ב־1968. בחודש שעבר אימץ הוסאק באורח רשמי את הרפורמות של גורבצ'וב, אך נראה כי ההתנגדות לקו החדש היא עדיין חזקה, והרפורמות עדיין לא הוצאו אל הפועל.

עם זאת העריכו אותם פקידים, כי גורבצ'וב לא ינסה להפעיל לחץ רב מדי על שלטונות צ'כוסלובקיה, כדי לא להפר את האיזון העדין בין השמרנים לתומכי הרפורמות, איזון שהביא לשקט יחסי במדינה מאז הפלישה הסובייטית.

דובר משרד החוץ הסובייטי גנאדי גראסימוב אמר אתמול במוסקווה, כי מוסקווה אינה מתכוונת לאנוס את צ'כוסלובקיה לקבל את החידושים בברה"מ. "אין אנו יכולים לכפות עליהם דבר", אמר הדובר.

מצב החירום בפראגוואי בוטל אחרי 40 שנה – אבל הדיקטאטורה נמשכת

אסונסיון (רויטר) . - נשיא פאראגוואי אלפרדו שטרוסנר, אחד הדיקטאטורים הוותיקים ביותר בעולם, יבטל את מצב החירום, שהיה בתוקף במשך 40 השנים האחרונות. פוליטיקאים בבירה במפלגתו אמרו, כי הנשיא אמר שאין עוד צורך באמצעי שימור מיוחדים כדי לשמור על הסדר במדינה.

שטרוסנר עצמו ודובר מפלגת השלטון סירבו להגיב על הידיעה. אולם ציר במפלגת השלטון, שסירב להזדהות בשמו, אמר כי הנשיא ידווח לחברי המפלגה שאין עוד טעם במצב החירום, משום שהחוק החדש שודרים עתה בפראגוואי.

סמכויותיו המיוחדות של הנשיא שטרוסנר היו עתידות לפוג אתמול. ממשלתו הצבאית של הנשיא, שתפסה את השלטון ב־1954 בהפיכה צבאית, לא חידשה את צו מצב החירום. עד כה נהגה הממשלה לחדש את הצו מדי שלושה חודשים.

מצב החירום הוכרז בפראגוואי ב־1947 בזמן מלחמת האזרחים במדינה. מאז שתפס שטרוסנר את השלטון, מצב החירום בוטל שבע פעמים לפרקי זמן בני 24 שעות, בד בבד עם הבחירות הכלליות.

אולם אחד ממנהיגי האופוזיציה, מיגואל סאגייר, ביטל את חשיבות הצעד החדש וטען כי אין בכוונתו של שטרוסנר להכניס רפורמות דמוקראטיות. "עם או בלי מצב החירום, שטרוסנר נשאר שליט דיקטאטורי", אמר המנהיג האופוזיציוני.

ב־1970 ביטל שטרוסנר את מצב החירום ברחבי המדינה בת 3.6 מיליון התושבים, והשאיר אותו בתוקף רק בתחומי עיר הבירה אסונסיון, המונה 600,000 איש. "למרות זאת, נבצר ממפלגתנו לקיים אפילו אסיפה אחת מחוץ לאסונסיון", "בגלל התנכלות המשטרה", אמר סאגייר המייצג את המפלגה הליבראלית הרדיקלית.

מצב החירום העניק לנשיא סמכויות כמעט בלתי מוגבלות. יש ברשותו לעצור אנשים בלא משפט לכל תקופת זמן, לאסור שביתות ולהגביל את חופש העיתונות.

מפלגות האופוזיציה תובעות את ביטול מצב החירום והסמכויות המיוחדות של הנשיא כתנאי להשתתפותן בבחירות הכלליות, העתידות להיערך בחודש פברואר הקרוב. הן גם דורשות שיותר לאלפי הפליטים הפוליטיים לחזור למדינה ושפעילות [illegible] שהוגבלה בידי הממשלה – תשוב ותיעשה חוקית.

ארה"ב: אין בסיסים צבאיים אמריקאים במצרים

קאהיר (ע"צ). – לארה"ב אין כל בסיס צבאי במצרים – כך הכריז אתמול שגריר ארה"ב בקאהיר, פראנק ויזנר, בהצהרה שפורסמה בעמוד הראשון של העיתון המצרי הממשלתי "אל אהראם".

השגריר הוסיף, כי ממשלות ארה"ב ומצרים גם לא דנו בשאלת זכות השימוש בבסיסים צבאיים מצריים. "דיונים על נושא זה נערכו לפני כמה שנים, אך מעולם לא חרגו מעבר לשלב הגישושים", אמר השגריר. "שני הצדדים – ארה"ב ומצרים החליטו לגנוז רעיון זה."

העיתון ציין, כי הצהרותיו של ויזנר באו בעקבות ידיעות שפורסמו בעיתונות המצרית האופוזיציונית, שלפיהן יש לארה"ב בסיס צבאי בראס־בנאס, לחוף ים־סוף, כאלף ק"מ מדרום־מזרח לקאהיר.

אימלדה מרקוס רכשה שפמים ופיאות נוכריות לשם שיבה חשאית לארצה

מאנילה (רויטר־עתי"ם). – אימלדה מרקוס, אשתו של הנשיא לשעבר פרדינאנד מרקוס, קנתה בינואר השנה בהוואי שישה שפמים מזוייפים, כדי להתכונן לשיבה חשאית לפיליפינים – כך מסר עיתון פיליפיני.

אימלדה מרקוס גם קנתה פיאות נוכריות, נעלים צבאיות גבוהות ובגדי עבודה צבאיים עבור בעלה, בעבור עצמה ואחרים מתומכיהם, ימים ספורים לפני שחיילים נאמני מרקוס ערכו קשר־נפל במאנילה ב־27 בינואר – מסר ה"מאנילה כרוניקל" מפי תומאס גומס, הקונסול הפיליפיני בהוואי.

שלטונות ארה"ב מסרו באותה תקופה, כי סירבו להתיר את המראתו של מטוס חכור, שאמור היה להטיס את משפחת מרקוס מהוואי לפיליפינים.

נער פלשתינאי פצוע ואמו במחנה שאתילה בציפייה לחילוץ ממחנה הפליטים. (צילום: א.פ.)

ברה"מ מאשימה: "ואשינגטון צותתה לנציגויותינו בארה"ב"

מוסקווה (עתי"ם־רויטר) . – ברה"מ האשימה אתמול את ואשינגטון בריגול נרחב נגד נציגויות סובייטיות בארה"ב והציגה בפני עיתונאים במוסקווה ציוד־ריגול, צילומים ודיאגראמות כדי להוכיח את טענותיה.

פקידים אמריקאים טענו אתמול בתגובה, כי ההאשמות הסובייטיות אינן מגוף העניין ויש "הבדל ניכר" בין הנסיונות הרגילים להטמין ציוד האזנה בנציגויות סובייטיות ובין פרשת "הריגול המיני", שנחשפה בשבועות האחרונים בנציגויות האמריקאיות במוסקווה ובלנינגראד.

לעומת זאת טען אתמול האדם שהיה אחראי להקמת השגרירות הסובייטית בוואשינגטון, כי ארה"ב ניסתה להטמין ציוד האזנה בבניני השגרירות. האיש, ג'ון וורנק אמר ל"ואשינגטון פוסט" כי הסובייטים הצליחו לגלות את מרבית ציוד ההאזנה ולפרקו.

במסיבת עיתונאים במוסקווה הוצגו מכשירים והתקנים, שנתגלו כביכול בשגרירות הסובייטית בוואשינגטון, בקונסוליה בסאן פרנסיסקו ובנציגות ברה"מ באו"ם. דובר במשרד החוץ הסובייטי אמר, כי תצוגה זו מוכיחה את "המימדים העצומים של הציתות האלקטרוני" מצד שרותי הביון האמריקאים נגד נציגויות ואזרחים סובייטיים.

הפקידים הסובייטיים גם הציגו כבלים וחוטים, שלדבריהם שימשו להאזנה אלקטרונית לתקשורת של השגרירות בוואשינגטון ולשיחות פרטיות.

איוואן מירושקין ממשרד החוץ הסובייטי מצביע לכתבים על אמצעי הציתות שנתגלו, לטענתו, בנציגויות סובייטיות בארה"ב. (צילום: א.פ.)

סרי־לאנקה אוסרת על קיום 'חוות תינוקות' למטרת אימוץ

קולומבו (רויטר עתי"ם). – ממשלת סרי־לאנקה מתכוונת להפעיל חוקים מחמירים יותר נגד "חוות של תינוקות", שבעליהן קונים תינוקות לשם מכירה לזוגות זרים חשוכי ילדים — כך נמסר בהודעה מטעם ממשלת סרי־לאנקה.

הקאבינט קיבל את המלצות שר המשפטים בדבר חקיקה, שתבהיר בצורה חד־משמעית את אי־החוקיות של הפעלת "חוות תינוקות".

פעולת הממשלה ננקטה בעקבות זעקה גדולה שקמה בציבור נגד תופעה זו. העיתונים דיווחו באחרונה, כי מפעילי החוות הללו קיבלו סכומי כסף עבקיים מזוגות זרים תמורת כל תינוק.

באחרונה עצרה המשטרה אחדים ממפעילי החוות מהמתווכים בקניית תינוקות, אולם איש מהם לא נידון למאסר בשל היעדר הוראות מתאימות בחוק.

העיתונים מדווחים, כי בשנה החולפת אימצו זוגות זרים 1,670 תינוקות בסרי־לאנקה, ורק 37 מהם נתקבלו כחוק ממעונות ממשלתיים.

קרן המטבע מצפה לנסיגה בכלכלת העולם בשנת 1987

ואשינגטון (רויטר). - קרן המטבע הבין־לאומית הודיעה אתמול, כי על־פי הערכותיה קצב צמיחת כלכלת העולם ימשיך להיות מתון ביותר גם בשנה הקרובה.

תחזיות קרן המטבע באו כאכזבה לכלכלנים בחוגי העולם שקיוו, כי צמיחה כלכלית מואצת תהווה תשובה למשבר החובות העצומים של העולם השלישי ולמתיחות הגוברת בתחום הסחר הבין־לאומי.

קרן המטבע מעריכה, כי כלכלת העולם [illegible] לעומת 2.9 אחוז בשנה שעברה ו־3.1 אחוז ב־1985. סך ייצור הסחורות והשרותים יגדל ב־2.3 אחוז השנה זאת לעומת 2.4 אשתקד.

הנתונים האחרונים מהווים אכזבה קשה למדינות העניות, שקיוו כי הירידה צמיחה בארצות המתועשות בעקבות ירידת מחירי הנפט יסייעו לכלכלת המדינות העניות להתאושש ולשלם את חובותיהן העצומים.

כלכלנים אמרו, כי המדינות העניות [illegible] אחוזים בלבד.

אם יתאמתו תחזיות קרן המטבע עלולה מלחמת הסחר בין ארה"ב ליפאן להחריף. כזכור הטילה ארה"ב סנקציות כלכליות על יפאן במטרה לשפר את המאזן המסחרי בין שתי המדינות, הנוטה באופן מכריע לטובת יפאן.

ארה"ב ומדינות מערביות אחרות, בכללן בריטניה, דורשות מיפאן להרחיב את השוק הפנימי היפאני, כדי להגדיל את היבוא. [illegible]

הלוח הכללי ידיעות אחרונות הלוח הנפוץ ביותר ראשון בבוקר דבר

הרשות לשיקום האסיר
מכרז מס' 1–4/87
יועץ מחוזי לשיקום אסירים
(4 משרות בכל הארץ)
• תיאור התפקיד
א. ריכוז פעולות השיקום לאסיר המשוחרר במחוז.
ב. נציג הרשות בבית־הסוהר.
ג. ריכוז צוותות בין מקצועיים בתכניות לשיקום האסיר והפעלת פרוייקטים מיוחדים לשיקום האסיר בסוהר.
ד. קשר עם רשויות ממשלתיות הקהילתיות, גופים ציבוריים, מתנדבים ופרטים בנושא שיקום אסירים.
• דרישות המשרה
א. תואר ראשון בעבודה סוציאלית או בקרימינולוגיה, או פסיכולוגיה עדיפות לבעלי תואר שני.
ב. נסיון של לפחות 6 שנים בעבודת שדה והדרכה.
• הדרגה
א. עובד סוציאלי – לפי דירוג עובדים סוציאליים רכה 5־4.
ב. קרימינולוג, פסיכולוג – לפי דירוג מח"ר דרגה 7־8.
• הערות
א. העובדים יידרשו לעבוד גם בשעות עבודה בלתי מקובלות.
ב. העבודה כרוכה בנסיעות רבות ועל המועמד להיות בעל רכב.
מועמדים ישלחו תולדות חיים בכתב ויצרפו תעודות ומסמכים על השכלה ונסיון, ו־2 המלצות, לפי כתובת: הרשות לשיקום האסיר, ת.ד. 71050, ירושלים.
המועד האחרון להגשת מועמדות ט' באייר תשמ"ז (8.5.87)

דרושים
★ אינסטלטורים
★ מסגרים
★ רתכים
בעלי נסיון רב
טלפון 06־339844

למרכז ההדרכה של מרכז תעשייתי עתיר ידע במרכז הארץ – דרושים/ות
משרה 1429:
אנשי מקצוע בעלי ידע ונסיון בעבודה על תוכנות שונות של IBM—PC
להדרכת הקורסים הבאים:
1) LOTUS 1־2־3 מתחילים ומתקדמים.
2) DBASE III + – מתחילים ומתקדמים.
3) FRAMEWORK II – מתחילים ומתקדמים.
* רצוי בוגרי מדעי המחשב או הנדסאי/ת מחשבים.
נא לפנות לשמעון טל' 03־9717806

למפעל אלקטרוניקה גדול
דרושים
★ 4461 – מהנדסי אלקטרוניקה/מערכות
להגדרה, תכנון ופיתוח מערכות ל"א מתקדמות בעלות הכונות יחודיות. תוך קשר הדוק עם לקוחות בארץ ובחו"ל.
עדיפות למועמדים בעלי נסיון במכ"מ ו/או ל"א.
★ 4482 – הנדסאי/טכנאי מכונות
להשתלבות בצוות הכנון זיווד אלקטרוני צבאי.
הכישורים הדרושים:
– נסיון של שלוש שנים לפחות בעבודת תכנון זיווד על פי מפרטים צבאיים
– הבנה בפתרונות תרמיים ודינמיים.
– רצוי ידע בתכנון גרפי ממוחשב.
על המעוניינים יש לפנות בכתב, בציון מספר המשרה המבוקשת לת.ד. 612 יבנה.
סודיות מובטחת
מודעה זו מיועדת לנשים ולגברים

רשות שדות התעופה בישראל
נמל התעופה בן־גוריון
דרושים
בחורים/בחורות
לתפקיד בטחוני מעניין בנמל התעופה בן־גוריון
העבודה מוצעת למשרה מלאה במשמרות מגוונות לחוזה מינימלי של שנה. אפשרות העסקה גם במשרה חלקית (לסטודנטים).
תנאי הקבלה
★ לאחר שירות צבאי
★ 12 שנות לימוד לפחות.
★ דוברי אנגלית ברמה טובה (הראיון יערך בשפה האנגלית).
★ מצב בריאותי תקין
★ מגורים באיזור גוש דן – חובה לתקופת החוזה.
– למועמדים שימצאו מתאימים יוצעו תנאי עבודה נאותים.
– למעוניינים בעלי הכישורים המתאימים התקיים ועדת קבלה במינהלת נמל התעופה בן־גוריון, בבנין משרד הבריאות (סמוך לאולם המכס), בתאריך 12.4.87 יום א'.
הרשמת מועמדים תתקיים משעה 0600 ועד השעה 0800 מספר המועמדים הינו מוגבל ומותנה בהחלטת הועדה.
על המועמדים להצטייד בתעודת זהות, פנקס מילואים, תעודת שחרור מצה"ל ושתי תמונות.

רשות הדואר
לבית הדואר מחוז ת"א יפו
דרושים
עובדים למיון דואר
במשמרות הערב והלילה במשרה מלאה או לחצי משרה.
שליחים
בעלי קטנוע/אופנוע
לחלוקת מברקים ודברי דואר אקספרס במשמרות בוקר וצהריים. המשרות מוצעות גם לסטודנטים.
לפרטים נוספים ניתן לפנות להנהלת דואר מחוז ת"א יפו לגב. רחל טלפון: 03־307254/8/9

לקנית צהלון
מוסד גריאטרי ביפו
דרושים/ות
1. אח/ות ראשי/ת
2. מנהלי מחלקות
3. אחים/ות מוסמכים/ות ומעשיים/ות
4. כוחות עזר
5. טבח / עוזר טבח
6. עובד/ת סוציאלי/ת
7. פיזיותירפיסט
8. מדריך ומורה למלאכת יד
נא להתקשר לטלפונים: 03־815395
03־810721 לאברהם.

רב-קר RAV CAR
תעשיות מיזוג אויר לרכב
דרושים:
יוצאי ח"א
במקצועות מכונאות מטוסים; מסגרים מכניים עם נסיון בריתוך כסף.
מהנדס מטוסה סוג 2 עם נסיון בקלדנות.
טל' 03־9240181/2

למפעל פלסטיק ברמת־גן דרוש
מבלטן
בעל נסיון קודם.
★ תנאים טובים למתאים ★
נא לפנות טלפונית לשוש: 03/7511969.

להברה קבלנית דרוש/ה
חשב להברה / מנהל/ת חשבונות
לפנות בציון קודות חיים ונסיון קודם לת.ד. 28246 ת"א – 61282

למפעל גדול באזור מגדל־העמק
דרוש
מכונאי תעשייה
★ ידע ונסיון – מנועים משאבות
★ 5 שנים עבודה בתעשייה לפחות
★ תנאים טובים / שכר גבוה למתאים
לפנות: מנהל כוח־אדם ת.ד. 1278 קריית־טבעון.

מהנדס מכונות
לתפקיד ראשי בעל נסיון של 10 שנים לפחות בתעשייה פרטית המכילה מערכת שינוע, משאבות הידראוליקה, מונו וכו'.
מהנדס כימי
בעל נסיון של 5 שנים לפחות, רצוי בשטח הביטומניים, בעל ידע יסודי בשפה האנגלית.
מנהל מכירות
רצוי מהנדס/הנדסאי בנין בשטח הבידוד והאיטום, בעל קשרים עם אדריכלים וקבלנים.
דרושים למפעל פרטי גדול באזור התעשייה, חולון.
מועמדים מתאימים מתבקשים לכתוב לת.ד. 2905 תל־אביב 61028
– סודיות מובטחת –

LONDON
£2000 PER MONTH
SALESMEN
If you are able to speak English, drive a motor car and have a good personality, we will teach you within 2 weeks to earn 400 – 500 Pounds Sterling every week. If you have sufficient capital (say £1000) to find accommodation & small motor car, we will re-imburse your air fare, if you're successful.
Our company specializes in selling to homeowners security and insulation products.
NO EXPERIENCE NECESSARY AS FULL TRAINING GIVEN.
Telephone Mr. Brandon, Tel Aviv, 286222 for an immediate interview at the Tel Aviv Sheraton.

למפעל מתכת באזור ת"א
המעסיק כ־100 עובדי ייצור
דרוש
מנהל תפעול
תאור התפקיד:
אחריות למערכות הייצור, כולל כוח־אדם, אחזקת מכונות ותפ"י.
דרישות התפקיד:
1. הנדסאי/מהנדס מכונות בוגר ביה"ס מקצועי
2. נסיון של מספר שנים בניהול צוותי עובדים
3. ידיעת השפה האנגלית
4. רצוי ידע בענף המתכת.
המעוניינים – יפנו בכתב בצירוף קורות־חיים הנסיון קודם אל ת.ד. 24025 ת"א 61240

למחלקת יבוא של המשביר לצרכן דרושה
פקידת יבוא
עדיפות לבעלות נסיון מוכח בתחום, כולל הפעלת מכשיר טלקס ופקסימליה.
העבודה במשרה מלאה של 8 שעות.
לראיון נא לפנות לגב' בת אדם טל' 899641

כך טוהר ארמנד לוי

מאת נתן רועי

במשך 28 שנה לפחות היה שאול שמש מודיע משטרתי שעבר צמוד מאוד לתת־ניצב ארמנד לוי,היום סגן מפקד משטרת מחוז תל־אביב. השניים הכירו זה את זה היטב. לוי סמך על המודיע המשטרתי המודיע לפני להכיר את מפעילו. במרוצת אותן שנים היו ודאי חיכוכים ביניהם, כמקובל בעבודה משטרתית מסוג זה, אך בדרך כלל העביר שמש מידע אמין ביותר למשטרה. כישלון שלו היה מוציא אותו ממפת המודיעים המשטרתיים של לוי. אבל הוא היה מודיע טוב וזו הסיבה שבטחו בו ועבדו איתו. הוא שירת את הנתונים הסטטיסטיים של המשטרה על הישגים בחשיפת פשעים.

במהלך משפטו של העיתונאי יגאל לביב, שהורשע לבסוף בעבירות של סחיטה באיומים, התברר כי במהלך היחסים ביניהם התברר לשמש פרטים, מידע, על לוי. במסמך שהוגש לבית המשפט המחוזי בתל־אביב התברר כי שמש שוחח עם לביב ו"סיפר" על מידע שיש לו על לוי. השופט אורי שטרוזמן שאל את שמש במהלך עדותו במשפט לביב: "את הידיעות האלה באמת שמעת או המצאת אותם?" שמש השיב: "לא. שמעתי אותם. סיפרו אנשים על הידיעות האלה". והוסיף: "לא המצאתי המצאות. אמרתי לו שיש דברים לא מבוססים נגדו". ומה אמר על כך השופט שטרוזמן בהכרעת הדין? "המידע לא היה פרי דמיונו, אלא ריכוז של שמועות ורכילות וכדי למעט בערכן הסביר שכולו דיבורים וסיפורים ששמע מאחרים. מסירת מידע, נכון או לא נכון, על קציני משטרה איננו דבר קל למי שחושש מתגובותיהם (ומה שמש שהיה מודיע משטרתי ידע להעריך זאת), על כן מובנת הצטרקותו על מסירת המידע כמי שאולץ לכך".

ולמרות זאת, מה קרה למידע זה, שמסר שמש בשיחה עם לביב (הקלטת הועברה למשטרה)? מה נעשה במשטרה בעניין זה? האם חקרו את המידע נגד לוי? במהלך המשפט התברר כי לביב מסר, בחקירה נגדו ביחידה הארצית לחקירת פשעים, קלטת של השיחה עם שמש כמו גם חומר אחר נגד לוי, לימים מפקד היחידה הארצית לחקירת פשעים.

המידע המגיע למשטרה הוא ברוב המקרים לא מבוסס. גם חומר המגיע לפרקליטויות אינו תמיד מבוסס ורק בית המשפט מחליט על אמינותו. החומר על לוי הגיע למשטרה בקלטת והועבר לידי יורם גונן, שהיה איש אגף החקירות במטה הארצי. בבית המשפט אמר גונן כי הועבר אליו חומר ונאמר לו כי המדובר בתלונת־כזב נגד לוי והוא חקר תלונת כזב ותו לא. גונן נשאל: "למה לא חקרת?" גונן ענה: "כי אמרו לי שזו תלונת־כזב". בפרוטוקול זה רשום כך: גונן: לא חקרתי תלונה נגד קצין אלא חקרתי הגשת "תלונה כוזבת" עליו. עורך הדין יצחק סגל, סניגורו של לביב, שאל: "כלומר עוד לפני שניגשת לחקירה כבר ידעת שהתלונה כוזבת ואין מה לחקור". גונן: "נכון, זה היה מקובל עלי". דברים אלה מתמיהים: כיצד הוכח לחוקרים כי המדובר בתלונת־כזב? מדוע הוליכו כך?

כך או כך, הקלטת הועברה לחקירה לידיו של סגן ניצב שמואל נרקיס, ששימש תקופה ארוכה כסגנו של תנ"צ לוי וכמה חודשים ריכז את החומר נגד לביב שממנו עלו ראיות לכאורה נגד מעקה. נרקיס אמר בבית המשפט המחוזי כך: "הגיעה לידי קסטה שבה משוחח לביב עם אדם ששמו שאול שמש. בצד השני של הקסטה מעלה שמש טענות חמורות נגד לוי שאותו הוא מכיר זה תקופה ארוכה, בין היתר בעניין רצפת הקרמיקה והיהום שהועסק ללוי מאדם אחר. הלכתי עם החומר לראש אגף החקירות תנ"צ רפאל יעקבי. הוא אמר לי שאין לי מה לבדוק כי הדברים עלו כבר בעבר והכל בסדר". בתשובה לשאלות הסניגור סגל אמר נרקיס כי בקטע החלק מהדברים בקסטה החלק אחד זרק לפח. סגל שאל: "למי דיווחת על הדברים בקשר לארמנד לוי?" נרקיס: "לפרקליט המחוז אהרון שדה. הוא אמר לי: תעזוב את זה. זה לא נוגע ללביב". מהעדות של נרקיס התברר עוד כי לא בדק את צידה השני של הקלטת, לא חקר את ענין היהוט והרצפה וזאת לאחר שקיבל הוראה מפורשת של פרקליט המחוז שדר שלא לגעת בחומר.

אחד החוקרים המרכזיים בפרשה זו בבית המשפט היה ניצב משנה אלכס איש שלום מהיחידה הארצית לחקירת פשעים חמורים. בבית המשפט הסביר, בתגובה לשאלת הסניגור, כי הוא בדק פרשה אחת מתוך כמה שעלו בקלטת.

איש שלום: "אני ברקתי, למיטב זכרוני, פרשה אחת. שמואל נרקיס בדק דברים אחרים. אני יודע את תוצאות החקירה של נרקיס."

סגל: "אגב, נרקיס עבד איתך באותה יחידה?"

איש שלום: "נרקיס עבד באותה יחידה".

סגל: "ארמנד לוי היה מפקדו של נרקיס?"

איש שלום: "ארמנד לוי היה מפקדם של נרקיס ושלי" (כלומר: הפיקודים חקרו את המפקד – נ.ר).

סגל: "אז אפשר לומר שארמנד לוי חקר את עצמו."

איש שלום: "לא אי־אפשר לומר שארמנד לוי חקר את עצמו."

סגל: "אני מניח שהוא (נרקיס) חקר את כל הנושאים שמופיעים. אני לא ראיתי חומר חקירה כזה מעולם."

איש שלום: "לא אמרתי חקר, אמרתי בדק. נרקיס אמר לי שהוא חקר מסמכים לגבי הנושא של הרהיטים, ולגבי הנושא של הבית זה הופרך."

ואולם כוכב אמר נרקיס בעדותו כי לא חקר את נושא הריהוט והרצפה ואפילו לא נגע בחלקה השני של הקלטת שהועברה על ידי לביב לחוקרי היחידה הארצית. ומה אומר על כך השופט בהכרעת הדין של משפט לביב? "המידע לא נבדק. הפיקוד על צוות החוקרים לא השתנה. הוסבר לבית המשפט על ידי קציני משטרה שלא היה חידוש במידע, פרטיו כבר נבדקו בעבר ולא נמצאו נכונים וכי בשלב מסויים הורה פרקליט המחוז לעכב את החקירה עד שיסתיימו ההליכים המשפטיים במשפט זה. אינני מבין מדוע היה צורך לעכב את החקירה עד עתה, אבל ההוראה לעיכוב החקירה (משמעה שיש צורך בה) וטענה שהמידע כבר נבדק ונמצא לא אמין, הן תרתי דסתרי שמן הראוי שהמופקדים על טוהר המידות במשטרה יתנו את דעתם לכך ויאירו את עינינו בממצאיהם ובמסקנותיהם." כלומר: עד עצם היום הזה המידע לא נבדק והחומר שהועבר לפרקליט המדינה על ידי מפכ"ל המשטרה הוא החומר שלא נבדק על ידי קציני המשטרה ולא נערכה חקירה מעמיקה. לאחר שנים כה רבות אי־אפשר היה לחקור ברצינות חשדות לכאורה שהועלו.

ביום רביעי שעבר כינסה המשטרה את כל כתבי המשטרה בארץ כדי שישמעו על דבר טיהורו של ארמנד לוי מן החשדות שעלו נגדו במהלך משפט לביב. במקום להעביר לידי העיתונאים את מכתב בלטמן למפכ"ל ובו הפירוט המלא של הנימוקים, החליט המפכ"ל להעביר מכתב־סיכום משטרתי. בשיחת טלפון עם המפכ"ל למחרת אמר לי המפכ"ל כי איננו מתכוון להעביר לידי את מכתבו של בלטמן. עד עצם היום הזה לא הגיע לידי אף אחד מהעיתונאים המכתב של בלטמן. זה עניין שולי כשמשווים אותו למשל לדרך שבה המשטרה חקרה את עצמה במקרה לוי. פרשיית החקירה שלא היתה בעינינו מעלה הרהורים כבדים על הדרך שבה חוקרת המשטרה את עצמה. פרקליט המדינה הוליט להאיר את עיני השופט המחוזי אורי שטרוזמן גם אם הוא (הפרקליט) איננו ערכאת ערעור לשופט מחוזי ...

אנשים • אנשים • אנשים • אנשים • אנשים •

חזר לקו

ליובה אליאב (בתמונה), שרק לפני שבועות אחדים עבר ניתוח לב פתוח, חזר לעבוד על הקו – והכוונה לקו תל־אביב־ניצנה: ליד מסוף הגבול שבין ישראל למצרים מקיים אליאב מרכז לנוער שבו יעברו צעירים וצעירות מחזורי לימוד קצרים וארוכים. ליובה בבטיח כי הבית יתחיל לפעול בספטמבר, ואם הוא מבטיח הוא יקויים. הפטרון של המפעל הוא עליית הנוער, אבל הוא יהיה פתוח לתלמידים מכל הארץ.

חתול בגימלאות

וילברפורס, חתול רחוב שחור־לבן שהגיע בעודו חתלתול מוכה לדאונינג 10, משכן ראש הממשלה הבריטי, ב־1973, תקופת כהונתו של אדוארד הית', פורש בימים אלה לגמלאות. החתול, שהפך ברבות השנים לחביב המשרד וציר העבכברים הרשמי, פורש בוקנתו לכתובת פרטית בכפר, שלא נמסרה לפרסום. מתנת הפרישה שקיבל ממרגרט תאצ'ר – קופסת סרדינים שנקנתה בסופרמרקט במוסקווה במהלך הביקור בברה"מ.

פרידה בנחת

ראשי משק העובדים התכנסו אתמול אחר הצהריים למסיבת פרידה מבן רבינוביץ, שעוב[...] את חברת העובדים ועובר ל"כור". מסיבת הפרידה היתה גם קבלת פנים לשמעון רביד, המנכ"ל החדש של חברת עובדים. ישראל קיסר ודני רוזוליו אמרו דברי ברכה לשניהם. שמעון רביד אמר בחיוך שהוא מקווה כי גם לו יערכו בבוא העת מסיבת פרידה כזו. ואילו בן רבינוביץ' סבר כי תנועת העבודה איננה יודעת להעריך כראוי את משק העובדים, כי יש קשיים – וכשיש קשיים אין נחת: אבל למעשה השיגה תנועת העבודה הישראלית בתחום זה את אשר מבקשות להשיג תנועות עבודה במדינות אחרות.

כולם שלו

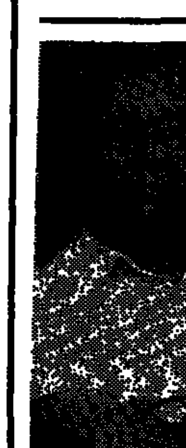

בימים אלה הגיע לידנו פרוטוקול ממסיבת הפרידה שערכו חברי ועדת החינוך של הכנסת למנכ"ל הפורש של משרד החינוך והתרבות, אליעזר שמואלי (בתמונה). מעניינים דברי היו"ר נחמן רז, במיוחד בעקבות דברים שפירסם דובר המשרד. ח"כ רז הזכיר את השיר המדבר על דבר אחד, שכולם אומרים עליו: לי הוא, שלי הוא. על אותו משקל אמר היו"ר על שמואלי: "בא תלמיד ואמר על אליעזר: לי הוא. באים המורים, המיעוטים, ההתיישבות, התפוצה היהודית, הטכנולוגיה והאמנות. כולם אומרים: לי הוא. ואני חושב, כי כולם שלו והוא של כולם". המעניין בכל הפרשה הוא שנחמן רז שמע את הרצאתו של שמואלי בכנס "אורט" בנהריה, והוא היה הראשון שהטיח בשר החינוך, לאחר שזה פירסם את תגובתו ברדיו ובעיתונות, את המלים הבאות: "עשית עוול לאיש ועוול לאמת".

קיסר ב"צים"

מזכ"ל ההסתדרות, ישראל קיסר, היה השבוע אורחה של מועצת פועלי חיפה. קודם לפגישתו עם יושבי ראש הוועדת במועצה קיבל קיסר "מצה שמורה" של חסידי חב"ד, מידי הרב יהודה שרלדרקנר. קיסר סייר בחברת "שמן" וב"צים", שם הציע להנהלה להנהיג תוכנית רווחה מקפת לימאי ולמשפחתו, וציין כי פעולה זו, יחד עם גישה חיובית יותר מצד ההנהלה, יפחיתו את הלחץ להעלאת השכר. קיסר ציין כי לפני שנים היה צי הסוחר מקום עבודה בעייתי מבחינת יחסי העבודה בו והאווירה עתה השתפרה עד לבלי היכר.

יוסף מיכלסקי

גם הם במימונה

לראשונה בתולדות חגיגות המימונה תיטול השנה התנועה הקיבוצית חלק נכבד בארגון המרכזי שייערך בגן סאקר בירושלים, למחרת שביעי של פסח. כפועל יוצא מיוזמתם של מזכיר התק"ם אהרון ידלין וחברי הוועדה הפוליטית של התנועה, יהודה וולמן ועודד דייגי, יוצב ביום החגיגות אוהל ענקי ובו תציג התנועה הקיבוצית את קשריה עם יהדות צפון אפריקה ומורשתה, באמצעות חברי קיבוצים, מאכלים מסורתיים, ספרים, חוברות ותמונות.

עודד בר־מאיר

שריד מהגטו

אלמנך (קובץ) הזכרונות שכתבו חברי גדוד "המעפילים" של ארגון ברית־ציון בגטו קובנה במהלך השנים 1943־1944, שהוחבא על־ידי חברי הארגון הציוני בסליק בגטו, והוברח לישראל בסיום המלחמה על ידי מינה שפיר, חברת הארגון והיום רעייתו של סופר "דבר", ד"ר שלמה שפיר, מהווה את הבסיס למחקר חדש שהתפרסם בימים אלה על ידי המכון לחקר המחתרות באוניברסיטת בר־אילן, פרי עטו של חוקר השואה – ד"ר דוב לוין מאוניברסיטת ירושלים. ארגון ברית־ציון, שמנה בשיא פעילותו המחתרתית כשמונים חברים, שם לו למטרה להתנגד לדעות הפרו־קומוניסטיות שרווחו ברחוב היהודי ולשאוף להגיע לארץ ישראל. במהלך הפעילות בגטו יצא לאור עיתון בעברית של התנועה – "הניצוץ". ב־1944 המשיכו לצאת לאור במחנה דכאו־קאופרינג שבגרמניה עיתוני "הניצוץ" במחתרת. חמישה הוברחו למערב על ידי עורכו של העיתון, ד"ר שלמה שפיר, והם מופיעים במחקרו של לוין. העיתונים שהוברחו משמשים כיום בעולם לחקר תולדות מחנות ההשמדה. לקראת צאת הספר ייערך ערב בהשתתפות מזכירו של הארגון בגטו, ד"ר שלמה שפיר.

נתן רועי

לא כך היה...

בהצגת הבכורה של "תזמורת על תנאי", שהתקיימה שלשום בתיאטרון באר־שבע, הוז גם הילדה וסילביה, ניצולות תזמורת הנשים מבירקנאו. הן לא רוו נחת ממה שהתרחש על הבמה. "היום אני מצטערת שלא כתבתי ספר וכך נשאר ספרה של פניה פנלון המקור היחיד שעליו נשענה ההצגה", אמרה הילדה. כאשר נסתיימה ההצגה, פגשה הילדה את השחקנית מאחורי הקלעים והראתה להן את תוכנן של שלוש מעטפות שהיא שומרת בביתה: תמונתה של אלמה רוזה, פנקס קטן שלה ובו כתובות וטלפונים וגייר מצהיב שעליו כתוב שיר בכתב ידה של אלמה. היא סיפרה לשחקניות הנרגשות כי היתה חברתה הקרובה של אלמה. עדית טפרסון, המגלמת את דמותה של אלמה רוזה, פרצה בבכי.

עידית נחמני

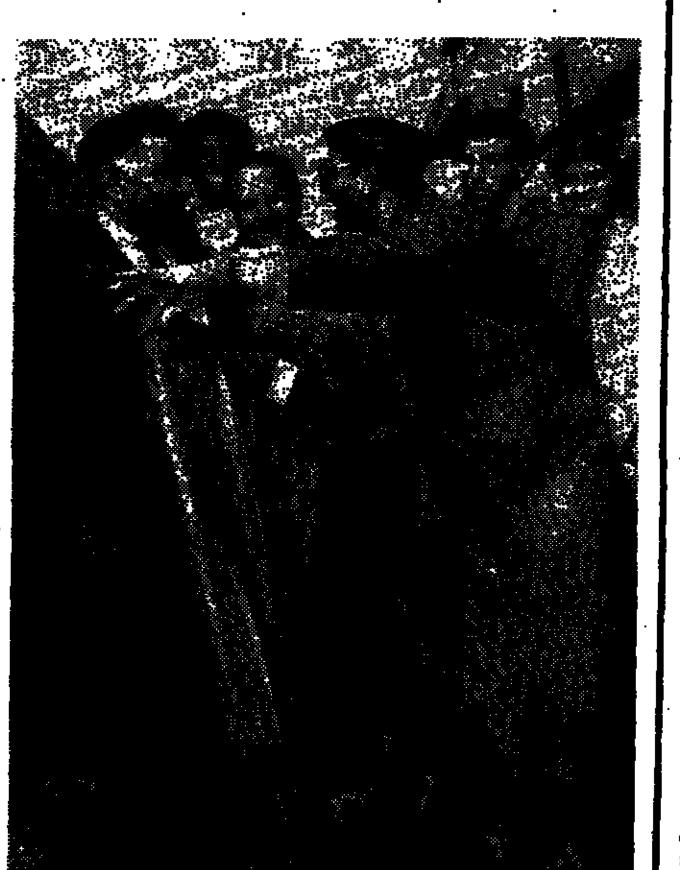

קח תמרור – הציע אחד הרוכלים בשוק הכרמל לשר האוצר משה נסים (משמאל). השר ערך ביקור בשוק הכרמל לרגל חג הפסח הממשמש ובא. רבים מהרוכלים ביקשו מהשר שיעזור לחקלאים ולא יתן יד למבצעי האשראי.

צלום: יוסי אלוני

בקרו בתערוכת הבולים הלאומית

87 חיפה

שתתקיים בהיכל הספורט ברמת בן־גוריון, (רוממה) חיפה. חול המועד פסח, י"ז – כ"ד בניסן התשמ"ז 1987 23 – 16 באפריל

שעות הפתיחה:

יום ה'	16/4	יום הפתיחה	מ־13.00 – 22.00
יום ו'	17/4		מ־10.00 – 15.00
מוצ"ש	18/4		צאת השבת עד 22.00
יום א'	19/4		מ־10.00 – 13.00
יום ב'	20/4		צאת החג עד 22.00
יום ג'	21/4		מ־10.00 – 22.00
יום ד'	22/4		מ־10.00 – 22.00
יום ה'	23/4	יום הנעילה	מ־10.00 – 16.00

בואו ליהנות
מאלפי בולים
ודפי תצוגה
מרהיבים
מכל רחבי העולם

ביום ד' 22.4.87 יתקיים בתערוכה "יום הנוער" ביום זה תהיה הכניסה לילדים ובני נוער חינם

אוטובוסים: מהתחנה המרכזית בחיפה (תחנת הרכבת בת־גלים) מס' 24 ו־28, מרחוב הנביאים מס' 23 ו־23 א' ומקרית שפרינצק מס' 31.

כרטיסים במקום.

"חיפה 87" – חוויה מרתקת לכל המשפחה

מור ושמור לביקורן בתערוכה

בהגרלת הפיס

בהגרלת רכ־פרט מצטבר של מפעל הפיס מס' 15/87 שהתקיימה ביום 9.4.87 זכו הכרטיסים הבאים:

בסך 180,000 ש"ח זכה המספר 793121.

הפרס המצטבר בסך 200,000 ש"ח עובר לשבוע הבא.

מקסימום פרס ראשון בשבוע הבא יהיה 480,000 ש"ח (כולל צבירה).

בסך 12,000 ש"ח זכה המספר 780541.

בסך 6,000 ש"ח זכו המספרים: 068970; 689729.

בסך 300 ש"ח זכו המספרים: 020694; 023371; 040051; 063620; 106867; 112776; 126612; 151683; 173883; 245912; 270423; 303227; 379771; 385436; 411316; 538617; 546465; 563637; 563757; 588949; 610262; 666517; 675058; 718936; 749648; 790141; 798272; 819685; 848678; 859236; 885532; 898735.

בסך 150 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 1691; 5423.

בסך 25 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 085; 101.

בסך 16 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 165; 474; 515.

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 6 זכו בסך של 2.5 ש"ח.

בסך 5 ש"ח זכו המספרים התלת־ספרתיים: 004; 074; 083; 102; 167; 175; 181; 185; 187; 217; 218; 306; 338; 419; 427; 470; 626; 633; 642; 646; 653; 667; 762; 835; 898; 903.

בסך 2.5 ש"ח זכו המספרים הדו־ספרתיים: 01; 04; 06; 07; 09; 15; 17; 20; 25; 28; 31; 34; 52; 56; 62; 63; 64; 65; 67; 70; 74; 79; 84; 90; 93.

רק הרשימה הכוללת של תוצאות ההגרלה מחייבת את מפעל הפיס.

מזג האוויר ביעדי הטיסה החשובים של סוויסאיר

אוסלו	-2	7	מעונן
אמסטרדם	7	11	מעונן
באואנוס איירס	19	23	גשום
הלסינקי	-3	4	בהיר
הונג קונג	21	24	מעונן
וינה	9	18	מעונן
ז'נבה	9	14	גשום
טוקיו	10	19	מעונן
טורונטו	1	12	בהיר
יוהנסבורג	12	29	בהיר
לונדון	9	13	מעונן
ליסבון	13	18	גשום
מאדריד	10	16	מעונן
מונטריאול	5	9	מעונן
ניו יורק	7	14	בהיר
סאן פאולו	17	27	מעונן
פאריס	10	16	גשום
פרנקפורט	6	18	בהיר
ציריך	9	12	גשום
ריו דה ז'נרו	20	35	בהיר
שטוקהולם	-6	5	בהיר
שיקאגו	1	11	מעונן

תל־אביב: רח' בן־יהודה 1, טל' 5102620
ירושלים: רח' יפו 30, טל' 231373
חיפה: דרך הים 2, טל' 384655
באר שבע: רח' האבות, טל' 39282

swissair

לחברנו

יצחק אמיר

יקיר ירושלים ויקיר ההסתדרות

ברכותנו לך, מגבורות לשיבה טובה
והרבה שנים פוריות של הגות וכתיבה

הנהלת המכללה למינהל
אזור ירושלים

י"א בניסן תשמ"ח

ב"ה

זמני הדלקת הנרות

פרשת השבוע
י"ב בניסן תשמ"ז – פרשת צו

כניסה		מוצ"ש	
ירושלים	5.25	ירושלים	6.42
תל־אביב	5.43	תל־אביב	6.40
חיפה	5.35	חיפה	6.44

בנק ברקליס דיסקונט בע"מ

הודעה לציבור לקוחותינו

הננו להודיע כי החל מיום ב' ה־13.4.87 תופחת הריבית הבסיסית שאנו גובים מלקוחותינו על אשראי בשקלים חדשים ב־4% לשנה.
הריבית הבסיסית הנומינלית החדשה תעמוד איפוא על 27% לשנה. הריבית השנתית המתואמת על בסיס רבעוני הינה 30.31% ועל בסיס חודשי 31.08%.
כמו כן הננו להודיע כי תוספת הריבית בגין חריגה מקו אשראי בחשבונות עו"ש תועלה ב־0.75% לרבעון ותעמוד על 15% לשנה.

בברכת חג שמח

תענוג בריא במעיינות המרפא והנעורים ברומניה

ב־1986 תוכלו להנות משנת בריאות במחירים מוזלים. טיפולים למשך שלושה שבועות באתרי המרפא והבריאות הידועים בעולם:
★ פליקס והרקולנה – טיפולים במחלות ריאומטיות.
★ קובסנה, וטרה דורני וטושנד – טיפולים לחולי לב וכלי דם
★ קלימנשטי, גובורה ואולנשטי – לטיפולים בחולי כליות ומערכת העיכול.
★ סובוטה – טיפול בבעיות גינקולוגיות.
בלעדי לרומניה:
★ טיפולים בג'רוביטל H3 ואסלויטל כנגד תופעת הזדקנות.
★ טיפולי פל־אמר לפתרון בעיות ריאומטיות כרוניות.
★ טיפולים באולקוסילוניל – לסובלים מכיב קיבה.
★ טיפולי ד"ר בוזי – לבעיות ריאומטיות.

מס נסיעות 50% הנחה

המחיר לשלושה שבועות החל מ־$279

להזמנות פנה לסוכן הנסיעות שלך.
למידע נוסף כתוב או צלצל אל משרד התיירות הרומני

גזור ושלח
לכבוד משרד התיירות הרומני
רח' בן יהודה 1, תל אביב 69181, טל' 03־663536
אבקש לשלוח אלי חוברת מידע על אתרי המרפא ברומניה.
שם
כתובת

תורנות בתי־מרקחת

ליום שישי 10.4.87

תל־אביב
בס – פרישמן 66 – 237326
שור (ברנרס) פנקס 27 – 441449
ירושלים
הר הזיתים – הר הזיתים – 287480
חיפה
הנשיא – שדרות הנשיא 33 – 333312
פתח־תקוה
מרכז השרון – אהרון קציר 40 – 911078
בני־ברק – רמת־גן
פינצ'י – חיבת ציון 43 רמת־גן – 782821
בת־ים
בלפור – בלפור 90 בת־ים – 583448
רעננה – כפר־סבא – הוד השרון
אריה – אוסטרובסקי 36 רעננה.
רעננה – כפר־סבא – הוד השרון
קופת חולים – בן גוריון 45 כפר־סבא
סופרפארם – אוסישינסקי כפר־סבא – מוצ"ש

ליום שבת 11.4.87

תל־אביב
בס – פרישמן 66 – 237326
זיוה – אצ"ל 52, שכונת התקוה – 378403
זיוה – אצ"ל 52, שכונת התקוה – 378403 – מוצ"ש
ירושלים
מרפאת רוממה – המ"ג 28 – 523191
גאולה – מלכי ישראל 14 – 288850 – מוצ"ש
חיפה
מור – המגינים 97 – 524113
פתח־תקוה
רסל – רוטשילד 89 – 911406
בני ברק – רמת־גן
רמה – דבוטינסקי 65 רמת־גן – 7514483
בת־ים
קופת חולים – עין יהב 4 חולון – 884854

מוקד מידע טלפוני

של קופת חולים הכללית המוסר אינפורמציה של מרפאות קופת חולים של ההסתדרות, בתי חולים, עזרה ראשונה, מרפאות הפתוחות בשבת ובחג וכן אינפורמציה על הגורמים הרפואיים בישראל.
בתל אביב
בימים א' – עד ה'
מ־8.00 בבוקר עד 20.00 בערב
ביום ו' ובערב חג
מ־8.00 בבוקר עד 15.00 אחה"צ.

מרפאות שיניים לעזרה ראשונה

אזור תל־אביב:
רחוב בר כוכבא – 03־284649
בימים א' – ה' מ־21.00 עד 23.00
בימי ו' וערבי חג מ־18.00 עד 24.00
שבתות וחגים מ־15.00 עד 21.00
חיפה
הנמל 26 קומה ג' 04־523566
כל יום כולל ערבי חג, שבת ושבתות וחגים מ־20.00 עד 23.00

ער"ן – עזרה ראשונה נפשית

תל־אביב
קו למבוגרים 03־261111
קו לילדים ונוער 03־261113
בירושלים – 02־227171
בחיפה 04־672222/3

קו פתוח – אוזן קשבת לילדים ובני נוער
בתל־אביב 03־221680 (24 שעות)

לפסח - יש מתנה!

הופיעה מהדורה חמישית

אבשלום קור

יופי של עברית!

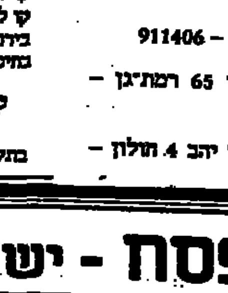

מן השידור אל הכתב
הספר הסוחף של
משרד הבטחון – ההוצאה לאור
ו־ספרית מעריב

להשיג בחנויות הספרים ברחבי הארץ, או ישירות בחנות ספרית מעריב. דרך פ"ת 72 א', תל־אביב.

הכל מהמחשב

בית האריזה לאבוקדו „גרנות" – „חקלאי מצטיין"

מאת ניסן פרידמן

בסוף שנות ה־70 התפצל בית האריזה לאבוקדו של מפעלי „גרנות" בעמק חפר לשניים. בית האריזה של הקיבוצים נשאר בגרנות ואילו המושבים הקימו את „פרי השומרון". הפיצול נבע מהעומס ההולך וגובר על „גרנות" ומהפעלת שיטות עבודה שונות. המושבים עבדו במסגרות של משקים בודדים עם אריזות שונות; הקיבוצים במסגרות רחבות יותר, אריזות אחידות ומיכון אוטומטי.

„במסגרת ההיערכות החדשה לקראת שנות ה־80 החלטנו שעל בית האריזה שלנו להכפיל את כושר הייצור", אומר מנהל בית האריזה „גרנות", שלמה דקל (קליין) מקיבוץ איל, „חל גידול מתמיד בשטחי האבוקדו ובכמויות הפרי שהגיעו אלינו.

„נערכו תכניות פיתוח של אנשי מקצוע בתחומים השונים בשיתוף צוות מבית האריזה. הם הציבו לעצמם מטרה – לייעל את המלאכה ולחסוך בימי עבודה ובהוצאות האריזה. לצורך זה הוכנסו לבית האריזה מכונות חדשות, שפותחו על־ידי יצרנים שונים לפי דרישה של ,גרנות'. הדבר הביא לייעול רב וחסכון בעשרות ימי עבודה".

Carmel

אגרקסקו - חברה ליצוא חקלאי בע"מ

זאת לתעודה

בית אריזה גרנות

זכה בתואר חקלאי מצטיין
על תרומתו לקידום היצוא החקלאי
בעונת 1985-86

מוכן תמיד לקחת חלק בנסיונות שונים באריזה ושינוע; שיפר את האריזה בקרטונים ואת סידור המשטחים ליצוא.

התוצאה של המהפך – בית האריזה „גרנות" זכה בתואר „חקלאי מצטיין" לשנת 1985/6 מטעם „אגרקסקו חברה ליצוא חקלאי בע"מ". בתעודה נכתב כי הפרס מוענק ל„גרנות" על תרומתו לקידום היצוא החקלאי. בית האריזה מוכן תמיד לקחת חלק בנסיונות שונים באריזה ושינוע, שיפור האריזה בקרטונים וסידור המשטחים ליצוא.

„מאז ועד היום הכפלנו את הספקים", מסביר קליין, „ההשקעות הצדיקו את עצמן והתכנית שהיתוונו היתה נכונה. הכנסנו מכונות אוטומטיות לבניית קרטונים, לכיסוי קרטונים וליצירת רביעיות (4 אריזות לחבילה אחת). שיפרנו את אמצעי מיון הפרי, פיתחנו אמצעי אריזה חדשים שהביאו לחסכון בהוצאות האריזה ולייעול בשיטות העבודה. שיפרנו את תנאי העובדים (75 בעונת השיא, רובם תושבי חדרה, גבעת־אולגה, פרדס־חנה, כרכור ומשקי האיזור). כשלוש שעות וחצי נחסכו בעבודה על טון ייצור. בעקבותינו הולכים גם בתי האריזה האחרים בארץ".

מכונות מיון ושקילה אלקטרוניות לאבוקדו

מערך שקילה ואריזה אוטומטי

המלה האחרונה בנסיונות הייעול והחידוש של „גרנות" היא מכונה לעטיפת משטחים, שהוכנסה לפעולה השנה. אומר המנהל קליין: „המכונה החדשה הביאה לנו חסכון של כ־3.5 דולר לטון בהוצאות האריזה. אנו משתמשים ברשת פלסטית במקום אריזת הקרטון. הצורה החיצונית יפה יותר, אוורור המשטח יעיל יותר והתגובות באירופה חיוביות מאד. קידום הנושא נעשה בשיתוף עם „תמה – תעשיות משמר העמק וגלעד", שיוצגו על־ידי מנהל השיווק יעקב ערבה. חברת קלא נותנת את שירותי הפעלת המכונה.

בימים אלה עובד מנהל האחזקה שלנו, אורי מור, על גימור ושיפורים אחרונים. עלותה הסופית של המכונה תגיע לכ־30.000 דולר, אך ההערכה היא שתוך עונה אחת היא תכניס לנו כ־36.000 דולר. עד עתה עטפנו במכונה זו כ־10.000 משטחים, שהם כ־7000 טון".

בית האריזה „גרנות" (18% מכמות ייצור האבוקדו בישראל) הוא השני בגודלו בארץ, מבין 13 בתי אריזה לאבוקדו, אחרי בית האריזה של הגליל המערבי (25%). 42 קיבוצים מבית־אורן בצפון עד נחשונים בדרום, כולל קיבוצים לאורך החוף, מסתייעים בשירותי „גרנות". המחזור השנתי שלו הגיע לכ־20 מיליון דולר.

שטח מטעי האבוקדו של המשקים מגיע ל־15.000 דונם, מהם כ־12.000 דונם נושאי פרי. עד סוף השנה יכפיל בית האריזה את כמות הייצור מ־11 אלף טון אשתקד לכ־22 אלף טון. השיא התאפשר בשל גידול שטחי המטעים והשנה הברוכה מבחינת גשמים ואקלים.

350 טון אבוקדו נרכשים מדי שבוע בישראל. הפרי הטרופי, שהיה מוכר בארץ גם בשנות ה־60, ביצע פריצה אדירה באמצע שנות ה־70 והפך לפרי עממי וזול למדי. „גרנות" מייעד כ־15% מהאבוקדו שלו לשוק המקומי ואילו 85% מיועדים לשווקים בחו"ל.

אומר קליין: „לצרפת אנו מייצאים כ־60% מכמות הייצוא. גם שאר השווקים העיקריים שייכים לאירופה: סקנדינביה, ארצות השפלה ואנגליה. לאחרונה נכנסנו גם למערב־גרמניה ואנו מתעתדים להגביר את היצוא לשם ולהיכנס גם לאיטליה".

לבית האריזה לאבוקדו „גרנות"
על פעלכם המבורך לאורך השנים
ועם קבלכם התואר
„חקלאי מצטיין"
שאו ברכה מעומק הלב
שלום ברזילי
ראש מועצת
פרדס חנה – כרכור

לאבוקדו „גרנות"
שאו מיטב ברכותינו
עם זכייתכם בתואר
„חקלאי מצטיין"
בעונת הייצוא 1985/6
כה־לחי!
מוצרי סייפ־פק בע"מ
יצרני דונג זיודר

לבית אריזה לאבוקדו „גרנות"
שאו ברכת הצלחה
עם זכייתכם בתואר
„חקלאי מצטיין"
כה־לחי!
- **קיבוץ ברקאי**
- **קיבוץ רגבים**
- **קיבוץ מעברות**
- **קיבוץ המעפיל**

לבית האריזה לאבוקדו „גרנות"
מיטב ברכותינו
עם קבלכם התואר
„חקלאי מצטיין"
עלו והצליחו!
קרגל בע"מ

לבית אריזה לאבוקדו „גרנות"
עם קבלכם התואר **„חקלאי מצטיין"**
שאו ברכת ידידים
להמשך הצלחה בדרככם
אבוקדו העמק

לבית האריזה לאבוקדו „גרנות"
עם זכייתכם בתואר
„חקלאי מצטיין"
שאו ברכת ידידים להמשך הדרך.
קיבוץ מעניות
וצוות ענף האבוקדו

לאבוקדו „גרנות"
שאו מיטב ברכותינו
עם זכייתכם בתואר
„חקלאי מצטיין"
לעונת הייצוא 1985/6
מועצת הפירות

לבית האריזה לאבוקדו „גרנות"
שאו ברכה לקבלת התואר
„חקלאי מצטיין"
המשיכו בדרככם זו
לקראת הישגים חדשים
קיבוץ משמרות

לבית אריזה לאבוקדו „גרנות"
עם קבלכם התואר
„חקלאי מצטיין"
על שיפורים וחדשנות
באריזת המשטחים
שאו ברכה חמה.
תמה
משמר העמק – גלעד
יצרני רשתות לאריזת משטחים

לבית אריזה לאבוקדו „גרנות"
עם זכייתכם בתואר
„חקלאי מצטיין"
שאו ברכת ידידים להמשך הדרך
יעדים לשיווק בע"מ
נציגות בלעדית של „סינקלייר" – אנגליה,
יצרנית מכונות להדבקת תוויות מהטובות בעולם
אשקלון, ת.ד. 304 מיקוד 78102, טל' 051-28181-3

לאבוקדו „גרנות"
שאו ברכת ידידים חמה
עם זכייתכם בתואר
„חקלאי מצטיין"
מתכנן מערך בית האריזה
מהנדס ברזיק צבי
הנדסת מכונות, שינוע, בתי אריזה, מערכים לתעשיה ולחקלאות, הובלה פנימית
רח' קרן היסוד 3 רמת אילן, גבעת שמואל, טל' 03-359441

לבית האריזה לאבוקדו „גרנות"
עם זכייתכם בתואר
„חקלאי מצטיין"
שאו ברכות חמות להמשך הצלחה.
קיבוץ מגל

לבית אריזה לאבוקדו „גרנות"
ברכות חמות
עם זכייתכם בתואר
„חקלאי מצטיין"
לעונת הייצוא 1985/6
קיבוץ שדות־ים

לבית אריזה לאבוקדו „גרנות"
עם זכייתכם בתואר
„חקלאי מצטיין"
שאו ברכת חברים להמשך הדרך
מושב בית חרות
ומפעליו

לבית אריזה לאבוקדו „גרנות"
שאו ברכת חברים חמה.
עם זכייתכם בתואר
„חקלאי מצטיין"
קיבוץ גבעת חיים מאוחד
וצוות ענף האבוקדו

לבית אריזה לאבוקדו „גרנות"
שאו מיטב ברכותינו
עם זכייתכם בתואר
„חקלאי מצטיין"
כה־לחי!
מושב נורדיה

לבית האריזה לאבוקדו „גרנות"
מיטב ברכותינו
עם קבלכם התואר
„חקלאי מצטיין"
עלו והצליחו!
קיבוץ מצר

לבית האריזה לאבוקדו ולמפעלי „גרנות"
ברכה חמה
ולחיצת יד
מבית ניר אליהו

לבית אריזה לאבוקדו „גרנות"
שאו ברכת ידידים נאמנה
לרגל זכייתכם בתואר
„חקלאי מצטיין"
בית אריזה פרי שומרון
מילופרי אבוקדו

לאבוקדו „גרנות"
ברכות חמות
עם קבלכם התואר
„חקלאי מצטיין"
קרן לביטוח נזקי טבע בחקלאות בע"מ

נעמת
לביה"ס החקלאי פנימייתי כנות
דרוש/ה
מנהל/ת כפר
התפקיד לשנה אחת – שנה"ל תשמ"ח
הכישורים: השכלה אקדמאית, נסיון חינוכי, מינהלי ופנימייתי עם נוער.
פניות בכתב יש להעביר למרכז נעמת האגף לחינוך והכשרה מקצועית רח' ארלוזורוב 93, תל־אביב 62098

לחברת תקשורת גדולה דרושות
עובדות
לעבודה במשמרות
ידיעת אנגלית בסיסית הכרחית
לפנות בין השעות 9.00־14.00 בטלפון 03-630041 03-630040

אוניברסיטת בן־גוריון בנגב
למערך המיחשוב האוניברסיטאי
דרושים
תוכניתני מערכות הפעלה מתחילים (SYSTEM)
לאחזקה ופיתוח של מערכות הפעלה על מחשבי IBM, CDC, VAX, ומערכות תיקשורת מתקדמות.
מועמדים מתאימים למשרות הנ"ל יהיו בוגרי אוניברסיטה בעלי רקע מבוסס היטב בנושא המיחשוב. באים בחשבון גם בוגרים מצטיינים של מכללות טכנולוגיות, בעלי אותו רקע.
המועמדים שייבחרו יעברו קורס מתאים בן כ־4 חודשים, אשר יפתח בתחילת חודש אוגוסט 1987. במשך הקורס יקבלו המשתתפים מילגת קיום, ובתמורה יחוייבו לעבוד באוניברסיטת בן־גוריון לפחות שנתיים.
בבחירת המועמדים לקורס יועדפו בוגרי מדעי המחשב, תושבי באר־שבע וסביבתה הקרובה. מועמדים שיסיימו את הקורס בהצלחה ויתקבלו לעבודה, יחוייבו לגור בבאר־שבע.
פניות בכתב, בצירוף תולדות חיים והעתקי תעודות רלוונטיות, נא להפנות עד ה־25.4.87, אל מזכירות מערך המיחשוב ת.ד. 653 באר שבע 84105.

קצין במילואים
אתה המחפש אתגר אישי, המעונין בעיסוק בלתי שגרתי שבו תוכל לתרום ולהתפתח.
אם אתה בעל השכלה תיכונית מלאה וגילך 21–28.
בוא והצטרף אלינו
אנו מציעים לך עבודה קבועה שבה תמצא:–
- תפקיד הכרוך בפעילות שטח.
- עצמאות, ענין רב וסיפוק; אפשרויות לקידום וגיוון.
- אפשרות לצאת כעבור שנים אחדות לשליחות בחו"ל ו/או ללימודים אקדמאיים מלאים.
- שכר ותנאי שירות טובים.

פנה נא אלינו לת.ד. 39351 ת"א (מיקוד – 61392) עבור הדס. ציין מס' ת"ז וטלפון ופרט נא את תולדות חייך.
– סודיות מובטחת –

לחברה תעשייתית גדולה בענף הטכסטיל
דרוש
מנכ"ל
כישורים:
★ השכלה אקדמאית.
★ נסיון בניהול חברה או מפעל.
★ ידע בשיווק, כספים ונושאים טכניים.
★ רצוי ידע ונסיון קודם בטכסטיל.
★ ידיעת שפות.
★ גיל בין 35 עד 50.
נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים והמלצות לת.ד. 20192 ת"א עבור מנכ"ל

קיבוץ מלכיה מעונין לקלוט
חשמלאי מוסמך (קליטה בלבד)
המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב לחמי עוגני קיבוץ מלכיה, דואר נע מרום הגליל 13845, טלפון בבוקר 06-946711 בשעות אחה"צ והערב 06-946748.

לעתון יומי נפוץ
דרושים:
רוכשים ורוכשות למודעות
נא להתקשר לטל: 03-623654
לקביעת ראיון.

לחברת ספנות
דרושים
אנשי מכירות
בעלי נסיון של לפחות שנתיים בספנות או יבוא / יצוא
ידיעת אנגלית הכרחית
נא לפנות לת.ד. 25 ת"א – 26240
– סודיות מובטחות –

שר הבטחון יצחק רבין ומפקד הנח"ל תא"ל יורם גלבוע (למעלה, כורע), בחברת חיילי נח"ל שהשתתפו השבוע בתרגיל רחב־היקף של יחידות הנח"ל. בתרגיל ביקרו גם הרמטכ"ל רא"ל משה לוי וקציני המטה הכללי. (צילום: דובר צה"ל)

בעת הדיון על מעצר המתכנן הבכיר דב רדושר, הנחשד בשוחד ובזיוף, אמר בא כוח המשטרה לשופט:

הבית החריג שאישר החשוד בולט כארובה של רידינג

מאת נתן רועי, סופר „דבר" לענייני משטרה

בית־המשפט המחוזי בתל־אביב ידון היום בערר שהגישה היחידה הארצית לחקירות הונאה במטה הארצי על החלטת שופט בית משפט השלום בתל־אביב לשחרר את דב רדושר בן ה־52, מתכנן בכיר בוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה, שנחשד בלקיחת שוחד, בזיוף ובקשירת קשר לביצוע פשע.

שופט בית משפט השלום בתל־אביב עמיקם פיאלקוב. טען בהחלטתו, כי נגד רדושר הועלו חשדות שלקח שוחד וזייף מסמכים הקשורים לפעילותו בוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה, אולם אין הוא מוצא עילה להאריך את מעצרו של החשוד.

השופט נימק את החלטתו לא להאריך את מעצר החשוד בכך שהעבירות המיוחסות לחשוד נעשו לפני כמה שנים והמשטרה ניהלה נגדו חקירה כשהוא מתהלך חופשי.

„עוד עלול להתברר, כי אין בסיס להסדרות נגדו — ואז ייגרם צער רב לחשוד ולמשפחתו. פרט לכך, חג הפסח מתקרב, ובזמן האחרון היו בקיום שבהם נפלו אנשים מאיגרא רמה לבירא עמיקתא, במעצר, ואחר כך בוטלו החשדות נגדם. יש להיזהר בהטלת מעצר על אדם, ואמנם הפעם אני נוהג", כתב השופט.

בא כוח היחידה הארצית לחקירות הונאה רפ"ק ברוך ישכיל טען בבית המשפט, כי רדושר ניצל את תפקידו לרעה ואישר חריגות בנייה ובתמורה לקח שלמוני שוחד. באחד המקרים, אמר בא כוח המשטרה, אישר רדושר תוספת של 2 קומות בבניין של 4 קומות, בניגוד לנוהלי הוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה, הקובעים כי יש לשמור על תוכנית בניין העיר המקורית.

„הבית הזה בולט באותו רחוב כמו הארובה של רידינג ג' בצפון תל־אביב", אמר בא כוח המשטרה.

במהלך הדיון, העלה החוקר חשד נוסף, הנוגע לחקירה בקשר לזיוף תוכנית המיתאר של העיר חולון. החוקר טען, כי החשוד דב רדושר ניצל את תפקידו ואת מעמדו לשם זיוף תוכנית מיתאר זו, לצורך צמצום תחום ההגבלה של תוכנית התיקון לתוכנית המיתאר.

בכך, הסביר חוקר המשטרה בבית המשפט, איפשר החשוד לבעלי עניין לקבל זכויות בנייה מופלגות בניגוד לחוקי התכנון והבנייה.

בא כוחו של החשוד, עוה"ד דן שיינמן, אמר בבית המשפט, כי חוקרי היחידה הארצית לחקירות הונאה ניהלו במשך שלושה חודשים חקירה בגלל תלונה של אלמוני, שטען כי רדושר קיבל שוחד. „מדוע יושלך החשוד למעצר? האם אין טעם להמשיך את החקירה כל עוד החשוד הוא בחזקת זכאי", שאל עורך הדין דן שיינמן.

דב רדושר מובל לדיון בבית המשפט. (צילום: יוסי אלוני, י.ב.פ.א.)

„תהלוכת זבל" למחאה על אפליה במדיניות הניקיון

מאת נתן רועי, סופר „דבר" לענייני משטרה

משטרת תל־אביב אישרה לתושבי שכונת התקווה בתל־אביב לערוך הפגנת מחאה נגד מדיניות האפליה של העירייה בפינוי האשפה מהשכונה. ההפגנה, שתישא את השם „תהלוכת הזבל", תתקיים ב־15 באפריל בשכונת התקווה, היא תחל לצעוד משכונת עזרא ותגיע עד לרחוב אצ"ל בשכונה.

לטענת המארגנים, הנמנים עם מערכת עיתון השכונה, „הפעמון", עיריית תל־אביב מפלה את השכונה בכל הנוגע לניקיון והיא שומרת בעיקר על נקיונן של השכונות הצפוניות בעיר, אף שתושבי השכונה משלמים מיסים כדין.

„תהלוכת הזבל", כותבים המארגנים בהודעה לעיתונות שפרסמו, „היא התארגנות של תושבי השכונות ואוהדים ואין לה מניע מפלגתי צר. המניע לעריכת הפגנה זו הוא הרצון לעמוד על הזכויות הלגיטימיות של תושבי השכונות לקבל את השירותים הללו, המגיעים להם בזכות ובתוקף החוק".

היוזמה להפגנה באה מקרב הנוער הפעיל בתנועת הנוער סה"ר — „שוויון וחירויות האדם" — שהוקמה לפני שנתיים בשכונה ופועלת בשכונת התקווה ובשכונות הסמוכות לה.

מטרתה של התנועה הזאת, כפי שהיא באה לידי ביטוי בפעולותיה, היא להקים דור של מנהיגות צעירה, שתביא לשנוי המצב החברתי והכלכלי של שכונות דרום תל־אביב.

הרבי מליובאוויץ' בן 85

מאת נח זבולוני, סופר „דבר"

האדמו"ר מליובאוויץ' הרב מנחם מנדל שניאורסון מלאו היום 85 שנים. גם ידידיו במחנה החרדי אינם עוברים לסדר היום על אירוע זה ואילו חסידי חב"ד יצאו מכליהם כדי לחוג את יום הולדתו ה־85.

בישיבות חב"ד (חכמה בינה ודעת) לומדים 85 פרק בתניא. בכל פה וכל אחד מאנשי חב"ד קיבל עליו 85 פעילויות נוספות על אלו שהם מבצעים. בסנאט האמריקאי התקיימה ביום חמישי חגיגה מיוחדת, בנוכחות הנשיא רונלד רייגן לציון יום הולדתו של הרבי לאות הוקרה על פעילותו בארצות הברית. הרבנים הראשיים לישראל הרב אברהם שפירא והרב מרדכי אליהו, אישים תורניים ואישי ציבור, ביניהם נשיא המדינה חיים הרצוג, ראש הממשלה יצחק שמיר, מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ שמעון פרס וחברי כנסת שיגרו מברקי ברכה לרבי.

במה רבו כוחו וגבורתו של הרבי מליובאוויץ' החסידיו עשאהו לבולט בין מנהיגי היהדות?

הרבי נולד לפני 85 שנים (י"א ניסן תרס"ב — 1902) בעיר ניקולייב שברוסיה לאביו הרב לוי יצחק שניאורסון משושלת בעל התניא, האדמו"ר הראשון של חב"ד רבי שניאור זלמן מליאדי, ולאמו הרבנית חנה. כהיותו בן 5 עקר עם הוריו ליקטרינוסלאב (כיום דנייפרופטרובסק) שבאוקראינה, שם התמנה אביו לרב העיר.

כבר בילדותו הפליא בחריפותו ובכשרונו, נאלץ לנטוש את ה„חדר" ואביו העסיק מורים פרטיים.

המפנה בחייו של הרבי חל כאשר בשנת תרפ"ג (1923) נפגש עם האדמו"ר החב"די הקודם הרב יוסף יצחק שניאורסון בעיר רוסטוב שברוסיה. האדמו"ר שם עינו על הצעיר ובחר בו לחתן עבור בתו. לאדמו"ר לא היו בנים, אלא רק שלוש בנות.

אחרי 4 שנים נידון האדמו"ר רבי יוסף יצחק למוות ע"י הבולשביקים על „עוון" הפצת היהדות ברחבי ברית־המועצות, אבל ניצל ברגע גם לאחר התערבותם של מדינאים במערב, בהם נשיא ארצות־הברית הרברט הובר. חבר הפרלמנט הלאטבי, נציג אגודת ישראל ר' מרדכי דובין שמת במחנה עבודה בברית־המועצות, נסע במיוחד לברית־המועצות והביא את האדמו"ר ר' יוסף יצחק לריגה בירת לאטביה, שם התיישב ואחר כך גר תקופה מסויימת בוורשה. בשנת תרפ"ט (1929) נשא רבי מנחם מנדל שניאורסון את חיה־מושקה, בתו הכניה של האדמו"ר שהיה הרבי הששי לבית חב"ד.

לאחר החתונה פנה רבי מנחם מנדל ללימודים באוניברסיטת ברלין ולאחר מכן בסורבון בפריז. בשנת תש"א (1941) ניצל הרבי מאירופה הנאצית ובנס הגיע לניו־יורק בה קבע את מושבו עד עצם היום הזה. מניו־יורק יצא רק פעם אחת, היה זה כאשר נסע בשנת 1947 לפאריז.

חותנו האדמו"ר רבי יוסף יצחק, שהגיע לארצות־הברית שנה לפני כן, מינה את רבי מנחם מנדל ליו"ר הוועד המנהל של אירגון חב"ד שהקים, להפצת תורה וחסידות בארצות־הברית ובארצות אחרות.

לאחר פטירת חמיו (י' בשבט תש"י — 1950) עלה רבי מנחם מנדל לכס הנשיאות של חב"ד וכאדמו"ר השביעי של שושלת ליובאוויץ' הוא מכונה בפיהם „הרבי".

תנועת חב"ד היא יחידה בפני עצמה ומיוחדת בעולם החסידות, אין הם חובשים „שטריימלאך" והלבוש שלהם הוא יותר אירופי מאשר שאר החסידים. הם פיתחו שיטה חדשה שלפיה מרכז החסידות הוא הרבי. נוסף על היותו המנהיג הרוחני, הוא גם המארגן המכוון והמדריך בכל הפעילויות שלהם ורק על פיו ישק דבר. הרשות לדרוש בחסידות נתונה אך ורק לרבי בלבד והיתר הם „חוזרים" ו„משפיעים" את דבריו, בעניינים אישיים חוזריים מסתגלים האדמו"רים החב"דיים להמנע מלהיות „היועץ והמחליט", של החסידים.

האדמו"ר הנוכחי שהנו בוגר אוניברסיטה ומכיון נושא את התואר מהנדס ימי, הבנים את „יפיותו של יפת באהלי שם", דבר שהרגיז את ידידיו, בכשרונו הארגוני הרחיב את מערכת החינוך החב"די ויסד רשתות חינוך עצמאיות, הכנים גם את הקנאות הלאומית הקרובה לזו של כהנא, בניגוד לחותנו שהיה אנטי־ציוני קיצוני, התנגד לקמפ דייויד ויותר על סיני, ולהחזרת שטחים תמורת שלום.

את ה„שליחים" וה„משפיעים" הוא ממנה וקובע את מקום שליחותם. חסידי ליובאוויץ' רואים את רבם כנציג כלל ישראל ולאו דווקא של חצר חב"ד,

ממלא מקום ראש הממשלה ושר החוץ שמעון פרס חותם על הברכה ששיגר לרבי מליובאוויץ'. מימין: נהג הקטר שלמה מיידאנצ'יק, איש חב"ד. (צילום: ישעיה קרלינסקי)

חסידי ליובאוויץ' הם לויאליים לשלטון שתחתיו הם חיים. הרב הורה לחסידיו לחדור גם לבתי הספר הלא יהודיים על מנת ללמד את הילדים את „שבע מצוות בני נח".

הוא מכריז על „מבצעים צבאיים" כמו: „טאנקים" באוהלי צה"ל, „צבאות השם" של הנוער של חב"ד הצועד בל"ג בעומר בחוצות הערים. באחד המצעדים הלך בראש „צבאות השם" הכדורסלן טל ברודי, דבר שהרגיז את הרב שך שיצא בחריפות נגד המצעד. חסידי חב"ד גם עוסקים בחזרה לתשובה, הפצת ספרי חסידות בעיקר ה„תניא" הספר הקלאסי של חב"ד שמדפיסים אותו בהוצאות שהגיעו למאות בכל קצוי תבל לרבות במצרים ומארוקו, לימוד הרמב"ם כמו של הדף היומי, חגיגת בר מצוה לילדיהם של חללי צה"ל ועוד. הרבי עומד בראש המאבק שהוא יזם לפני כ־15 שנה לתיקון חוק השבות „מיהו יהודי" שהגיור יהיה כהלכה. ולבסוף, הרבי מליובאוויץ' מותקף ע"י יריביו בגלל החסידים שלו שחושבים אותו למשיח וזאת עקב ההטפה לביאת המשיח (משיח עכשיו).

שומר סיכל נסיון שוד

מאת יוסי ליברבויץ, סופר „דבר" בגליל המערבי

נסיון לשדוד באמצעות גאז מדמיע פקידה בחנות ה„היפרכל" בצומת קרית אתא, בעת שהיתה בדרכה לבנק סמוך, כדי להפקיד פדיון יומי שהוחזק בתיקה סוכל אתמול בשעות הצהריים, על ידי שומר החנות.

הפקידה הלכה בשעה 11.40 לבנק לאומי במפרץ חיפה, מרחק של כ־30 מטרים מחנות ה„היפרכל", כדי להפקיד יותר מ־20,000 שקלים. הפקידה לוותה על ידי שומר שהחזיק בתיק עם הכסף.

לפתע הגיח לעבר השניים אלמוני והתיז לתוך עיניו של השומר גאז מדמיע. השודד ניסה לחטוף את התיק, אולם השומר התנגד והצמיד לתיק בחוזקה.

הפקידה פתחה בצעקות רמות. השודד — שלפי גירסה אחת היה רעול פנים — נמלט במהירות מהמקום. השומר, שנפגע בעיניו, קיבל טיפול רפואי בתחנת מד"א בקרית־ביאליק.

עד ראייה אחד סיפר, כי מיד לאחר נסיון השוד, נמלטו שני אנשים ברכב מסוג „אוטוביאנקי", לכיוון חיפה.

כעבור זמן קצר, עצרה המשטרה רכב בעל תיאור דומה ובתוכו שני חשודים. הם נעצרו לחקירה במשטרת זבולון.

מובילי אשפה בלתי זהירים ספגו דו"חות

(ע). — שני נהגי משאיות אשפה, שרכבם לא היה מכוסה ופסולת התעופפה מהם במהלך הנסיעה, נעצרו על ידי המשטרה בצומת „מסובים", במהלך מבצע לאכיפת חוק שמירת הנקיון המתקיים בימים אלה ע"י השרות לשמירת איכות הסביבה, משטרת ישראל ומע"צ ברחבי הארץ.

נגד הנהגים נרשמו דו"חות.

הנהגים שנתפסו בצומת „מסובים", הובילו אשפה מאיזור גוש דן ולכל אחד מהם היו תירוצים וסיבות משלו לעבירה.

את טענת הנהגים כי אי־אפשר לכסות משאית שיש עליה מנוף סתר רפ"ק דוד כהן, קצין ארצי לאכיפת חוק הנקיון במטה הארצי, שהיה במקום ורשם את הדו"חות. הקצין הציג לנהגים צילומים שהיו בידיו ובהם נראו משאיות דומות, כשהן מכוסות.

יצויין, כי במהלך מבצע הנקיון שהחל ב־31 במארס, הוגשו יותר מ־1000 דו"חות, וכי הקנס הצפוי לעברייני הנקיון הוא עד 3000 ש"ח לכל דו"ח.

(ע). — שלמיאל קריטי בן 42, מרחובות, הנאשם בזיוף רשיונות רכב ושינוי פסקי־דין לתחבורה ברחובות — נעצר אתמול עד תום ההליכים המשפטיים נגדו.

נציג התביעה טען לפני השופט, כי קריטי הנאשם בזיוף מסמכי רכב, ביניהם מבחנים שנתיים. הוא סיכן את שלום הציבור מאחר שהוכשר לנהיגה ברכב שלא עבר מבחן או שתוצאות מבחני הרכב זויפו.

שדרות מקימה מינהל ייצור ויצוא חופשי

(ע) — הנהלת המועצה המקומית שדרות החליטה להקים מינהל מקומי לאיזור ייצור ויצוא חופשי. לפי ההצעה, יוכרזו כל איזור התעשייה של שדרות והשטחים שיתווספו לו כאיזור חופשי, לפי הדרישות רשויות המכס.

מפעל שיתקבל לאיזור ייהפך, לפי ההצעה, באורח מיידי ל„מפעל מאושר" ויחולו עליו כל ההקלות והפטורים שבחוק, בין היתר, ייהנה מפעל כזה מביטול גמור ממיסים עקיפים, מן הצורך ברשיונות יבוא ויצוא ומשימוש חופשי במטבע חוץ.

הנהלת המועצה המקומית שדרות מינתה את מאיר אלדר להקים את המינהל החדש.

ראש מועצת שדרות אמיר פרץ מסר, כי עם אישור החוק המוצע בעניין זה בכנסת, תוכל שדרות ליהפך למוקד למשקיעים, דבר שיתרום לפיתוח מהיר של הישוב, למשיכת אוכלוסייה ויעצור את זרם הנטישה של בני הדור הצעיר.

חברות „אמונה" סייעו לעולים לקראת חג הפסח

(ע). — „בכל דור ודור, חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים" — בקריאה זו יצאו מתנדבות בקליטת העלייה לחברות בסניפים השונים לסייע לעולים בהכנות לקראת החג ולהביא להם את ברכת „אמונה".

חברות „אמונה" ביקרו אצל משפחות העולים בכלל ואצל אלה שזה מקרוב באו, בעיקר מברה"מ, בדקו את מצבן והציעו להן את העזרה הנדרשת.

בביקורים אלה חילקו החברות הגדות של פסח בשפות שונות, כלים ופריטי בית שונים, שהיו חיוניים לעולים שהגיעו לארץ בימים אלה.

במבצע זה נעזרו חברות „אמונה" במועצות הדתיות ובגורמים התנדבותיים במקום.

חברות „אמונה" דאגו בביקוריהן שכל משפחה תסב לסדר הפסח, הן במסגרת סדרים ציבוריים או, ע"י אירוח במשפחות חברות. כן יזמו החברות עריכת סדרים בין־משפחתיים וסייעו בארגונם.

נפתח מחדש מועדון נעמ"ת בדלית־אל־כרמל

מאת יוסף מיכלסקי, סופר „דבר" בחיפה

בדלית־אל־כרמל נפתח מחדש מועדון נעמ"ת, לאחר שיפוצים שנמשכו מספר חודשים. מרכזת נעמ"ת בכפר, חורי ביראני, שבירכה את באי הטקס, סיפרה על פעולות הארגון בכפר, בתחומים הציבוריים והרעיוניים, בפעולות לימוד והדרכה, באירוח תיירים ובפעולות התנדבות.

חבר הכנסת אמנון לין, שהזכיר בנאומו את הקשר בין דלית אל־כרמל לחיפה, הבטיח לעניין תורמים בבניין מועדון חדש לנעמ"ת במקום.

לין אמר: „לעדה הדרוזית יש השפעה גדולה על כל הציבור הלא־יהודי. היהודים פותחים את הלב כלפי העדה הדרוזית, והאווירה של היום צריך לפעול יחד נגד הדתות הקיצוניות".

התחזה לעובד סוציאלי נושא שי — ושדד ארנק

(ע). — צעיר שהתחזה לעובד סוציאלי שנשלח, כביכול, להביא יין ומצות לקשישים לרגל פסח, שדד אשה בת 75, תושבת הרצליה.

הצעיר נמלט מביתה עם ארנקה, שהכיל 500 שקלים, שעון ומסמכים אישיים. משטרת הרצליה פתחה בחקירה, אך טרם נעצר איש.

ביום ד' בערב התדפק צעיר על דלתה של האשה בהרצליה. הוא הציג עצמו כעובד סוציאלי של עיריית הרצליה, שנשלח לכבוד חג הפסח, כדי להביא יין ומצות — תשורה לחג.

האשה התיישבה על כסא בחדרה, הזמינה את הצעיר פנימה, אך הלה מיהר להימלט מהמקום.

לאחר מכן הבחינה האשה כי ארנקה נעלם יחד עם הצעיר ומיהרה להתקשר למשטרה, שפתחה בחקירה.

ניסו להדיח לעדות שקר בירי — יישבו 10 שנים

(ע) — 10 שנות מאסר בפועל נגזרו בבית המשפט המחוזי בתל־אביב אתמול על שלושה תושבי כפר קאסם, על שניסו להדיח עד לעדות שקר בירויות לעבר ביתו, ועל שניסו לגרום לו חבלה חמורה. נאשם רביעי, שהסיע את השלושה למקום התקריות, נידון ל־4 שנות מאסר.

הנאשמים, אחמד חסן אבו־ג'בר, אחמד עבדאללה אבו־ג'בר, מחמד בן אחמד אלטוריז וחליל בן סלימן אלטורי האשמו בנסיון להפחיד את מוכתר הכפר בידיה בשומרון ולגרום לו חבלה חמורה, כדי שישנה עדותו.

השופט גולל בגזר הדין את פרשת התנכלות הנאשמים למתלונן וציין, כי המוכתר, שכינויו „אבו זייד", נורה תחילה בינואר 1985, בידי אחיו של הנאשם השני, מחמד אבו ג'בר.

הנאשם שלח אליו שליחים ודרש כי יחזור בו מתלונתו ולא יזהה את היורה, פן יהיו חייו בסכנה.

כאשר לא נענה המוכתר לאיומים אלה, יצאו ב־26.9.85 שלושת הנאשמים הראשונים בלוויית הנאשם הרביעי לכפר דידיה, שם מתגורר המוכתר.

מכוניתם נעצרה ליד חורשה בקרבת בית המוכתר. 3 הנאשמים יצאו ממנה וירו 85 כדורים מרובים אוטומטיים ומאקדח לחלונות בית המוכתר, כדי להפחיד את המוכתר ולהמחיש לו את הסכנה לחייו אם לא ייענה לדרישתם שיעיד עדות שקר ולא יזהה את אחיו של הנאשם השני, שירה לעברו.

השופט התחשב בטענת הסנגורים שלא היה בכוונת הנאשמים לפגוע במוכתר, אלא רק להפחידו.

אולם, השופט ציין, כי העבירה חמורה, משום שהם יכלו לפגוע באנשים אחרים וניסו להדיח עד לשקר בבית המשפט.

מכיוון שכך, גזר השופט על כל אחד מהם 10 שנות מאסר.

ויז'ניצאי חיפה כבר אפו 100 ק"ג „מצות שמורות"

מאת אריאלה ראובני, סופרת „דבר" בחיפה

בשכונת ויז'ניץ בחיפה הושלמה אתמול מלאכת הכנתן של מצות שמורות שאופים אברכי ישיבת ויז'ניץ כדי לקיים מצוות אכילת מצה שמורה במשך ימי החג וחול המועד.

המצות השמורות אינן נמכרות והאברכים, כ־20 במספר, אפו בשבועיים האחרונים כ־80 עד 100 קילוגרם מהן, כמות שתספיק לצרכי הישיבה, לרבי ולבני משפחתו ולאורחים הרבים הבאים להסתופף בצל קורתו בחג.

הרב יהודה מליק, איש ישיבת ויז'ניץ, המשגיח על כשרות האפייה סיפר אתמול לסופרת „דבר", כי המצה השמורה נאפת מחיטה שמורה שנקצרה בימות הקיץ, כדי להבטיח שלא תירטב בגשם, והיא מאוחסנת במשך כמה חודשים במחסן מיוחד ויבש.

טחינת הקמח נעשית סמוך לחג, ביד או במכונה, כאשר האופים מקפידים שהקמח לא יבוא במגע עם טיפת מים או רטיבות כלשהי, מחשש להחמצת הקמח.

רק עם תחילת האפייה, מערבבים את הקמח ב„מים שלנו", שנשאבו מבארות או ממעיינות, ואינם מכילים גם שמץ כלור.

תהליך האפייה נמשך לא יותר מ־18 דקות, שכן אז מתחיל תהליך החימוץ. לאחר כל אפיה של מצה, כלומר, כעבור כל 18 דקות, נוטלים האברכים את ידיהם ורוחצים את הכלים, כדי שלא ידבק בהם בצק שהחמיץ.

בערב החג, אחרי חצות היום, פותחים את המאפייה פעם נוספת, למשך שעות ספורות בלבד, כדי לאפשר לתושבי השכונה לאפות כמות קטנה של מצות, לשימוש ביתי בליל הסדר.

הקרן למען בטחון ישראל

פינה חמה ללב"י

★ ★ ★
השבוע

התרומה הגבוהה
מרכז תנובה, מרכז שתופי לשווק תוצרת חקלאית בישראל בע"מ,
תל־אביב 5,000 ש"ח

התרומה המרגשת
גב' חינה דומשביצקי תרמה במלאות שש שנים לפטירתו של בנה תת־אלוף חיים דומי ז"ל
125 ש"ח

התרומה הצעירה
ילדי בית הספר ממלכתי פקיעין (א)
פקיעין 57.5 ש"ח.

היום יותר מתמיד — תן לבך ללב"י

קרן לב"י: רח' ד' (ארניא) 17, הקריה, תל־אביב 64734

קליטה צעירה בקבוץ ותיק:
קבוץ גניגר בעמק יזרעאל מציע לצעירות הצעירים בעלי תעודת בגרות
מסלול משולב של קליטה בקבוץ ולימודים לתואר ראשון.
בודדים וזוגות נשואים, עד גיל 30, מוזמנים להפגש אתנו.
נחכה לכם ביום ד' — ה' 15 — 16.4.87 במשרדנו בת"א,
רח' קרליבך 10 (קומה ג') בין השעות 8.00—16.00
(טלפון 03-216069).
אפשר להתקשר ישירות לקבוץ גניגר בשעות אחה"צ ובערב לטלפונים:
עופר — 06-549260
אסף — 06-549218
ראובן — 06-549339
אנו מחכים לכם
ועדת קליטה
קבוץ גניגר

ועד גימלאי הועד הפועל ומוסדותיו
מברך את **ציבור הגימלאים ובני משפחותיהם**
בברכת חג חרות שמח

הופיע!
הצ'ק וְהַנֶּצַח
קובץ סיפורים
מאת
חנן אֵילתִי
15 סיפורים על רקע החיים היהודיים בפאריז, ניו־יורק, מקסיקו־סיטי, ירושלים העתיקה, בבל, טראטאנגאי, פולין ועוד.
224 עמודים — המחיר: 18 שקלים
הוצאת „עקד", תל־אביב.

אנו מודיעים בצער על פטירתה של אמנו וסבתנו
רבקה פלזנבך
ההלויה היום 10.4.87 בשעה 10.30
מסנהדריה להר המנוחות
המתאבלים
ענה ומנחם רהט והמשפחה

לחברנו **יצחק קרישטל**
משתתפים באבלך הכבד על מות
אחותך ז"ל
„קרן מקפת"
מרכז לפנסיה ותגמולים
ההנהלה והעובדים

למשאת והילדים
למשפחת כץ וחברי דגניה ב'
המומים מהאסון
ושותפים באבלכם על מותו של
חיים כץ ז"ל
בית תל־קציר

עיריית תל־אביב־יפו
מינהל החינוך הנוער והתרבות
החברה לפיתוח יפו העתיקה
הסדרי הסעה וחנייה בפסטיבל תל־אביב למוסיקה ווקאלית
פסטיבל תל־אביב למוסיקה ווקאלית יתקיים ביפו העתיקה בתאריכים 14־18 באפריל.
כל אתר יפו העתיקה ייסגר לתנועה וחנייה בשעות בהן יתקיימו אירועי הפסטיבל.
* בעלי רכב פרטי מתבקשים לחנות רכבם בחניונים המסומנים במפה.
* דרכי הגישה לחניונים מסומנות.
עיריית תל־אביב — יפו תפעיל, בחינם, שירות מיניבוסים מיוחד מהחניון ליד בית גידי, לשטח הפסטיבל משעה לפני התחלת האירועים וברציפות עד סופן.
* שימו לב להסדרי התנועה.
* רכב שלא יחנה כחוק — ינעל בסנדלי דנוור.

אנו מודיעים בצער רב על פטירת חברנו
חיים כץ
יובא למנוחות היום, יום שישי י"א ניסן תשמ"ז 10.4.87
בשעה 14.00 בבית העלמין בדגניה ב'.
משאת. אמוץ. דפנה. שירי וגיא
המשפחה
וקבוצת דגניה ב'

דרוש **כימאי**
למכירה של ציוד מדעי בתחום הכימיה האנליטית
נסיון במכירות – רצוי
שליטה טובה באנגלית – הכרחית
תפקיד בעל אתגר אישי ומקצועי
השתלמויות בארץ ובחו"ל
תנאים בהתאם לכישורים
סודיות מובטחת
נא לפנות בכתב יד ולפרט קורות חיים.
אינטרוניקס בע"מ
ת.ד. 39300 תל אביב 61392

למוסד פיננסי גדול בת"א
דרוש/ה
מנהל/ת מזנון
הכישורים הדרושים:
★ נסיון מקצועי רב.
★ יכולת ניהול צוות עובדות גדול.
★ לבעלי תעודות המעידות על לימודים והכשרה בתחום – יתרון
★ המשרה בשעות העבודה הרגילות.
המעוניינים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 23032, ת"א 61230 עבור „מס' 302".

מגן דוד אדום בישראל MAGEN DAVID ADOM IN ISRAEL
מגן דוד אדום בישראל מודיע על פתיחת קורסים להכשרת מועמדים לתפקידים הבאים:
1. חובש/ נהג אמבולנס
2. חובש/ עובד מוקד
העסקה בכל סניפי מד"א בארץ.
הכישורים הדרושים:
★ חובש/ת קרבי/ת כללי/ת או תפקיד פרא־רפואי דומה.
★ רשיון נהיגה סוג ב' 4־5 שנים, או ג' 3 שנים. (מתייחס לנהגי אמבולנס בלבד)
★ פרופיל רפואי 72 לפחות, לאחר שרות צבאי מלא.
– למתאימים שיועסקו במד"א, תקופת ההכשרה תחשב כתקופת העבודה.
– העבודה במשמרות.
נא לפנות טלפונית לסניף מד"א הקרוב לאזור המגורים או למרכז מד"א מח' כח־אדם 03־302222.

עבור עתון יומי דרושות
דיילות
באזור גוש דן
לצורך החתמת מנויים, דרושה הופעה נאה ויכולת שכנוע. העבודה בשעות גמישות, תנאים טובים
טל: 03־286141 03־294526

לליל הסדר ולחג הפסח
דרושים
מאבטחים ושומרים
מתאים גם לסטודנטים ולחיילים בחופשה.
לפנות מודיעין אזרחי
שד' שאול המלך 35 ת"א למקס.

לחברה העוסקת במוצרי הלבשה
דרושים
סוכנים
כישורים נדרשים:
– 5 שנות נסיון במכירות
– רכב הכרחי
נא לפנות בצרוף קורות חיים ונסיון קודם
לת.ד. 729 ת"א 61007 עבור „סוכן".

לבית ספר תיכון בת"א
דרושים לשנה"ל תשמ"ח
מורים
במקצועות: 1. ספרות, לשון 2. תנ"ך 3. מתמטיקה
מורים בעלי נסיון ורשיון הוראה יפנו לת.ד. 4333 ת"א 61042 למס' 262 בציון נסיון והשכלה.

לקבוצת **השמירה**
סניף כפר־סבא
דרוש
מפקח אזורי
הכישורים הדרושים:
★ נסיון בניהול צוות עובדים גדול.
★ כושר ארגון. ★ בעל רשיון נהיגה.
★ בעל טלפון בביתו.
העבודה רבת אתגר ועניין, בלתי שגרתית, מצריכה מהעוסק בה מסירות, נאמנות ושעות עבודה מרובות.
המועמדים – תושבי כפר־סבא, רעננה, הרצליה, והסביבה –
יפנו לקביעת ראיון לטל. 052־26008 או לטל. 052־440076 – לעוזי
– סודיות מובטחת –

רשת מלונות
בזל
דרושים
למלון סיטי (★★★) טל: 03־246253
מרכזנית
דוברת אנגלית ועוד שפה זרה
פקיד קבלה
ללא נסיון דובר אנגלית וגרמנית
(לפנות לאלדד פרחי)
איש אחזקה
(לפנות ליעקב גלנטי)
חדרנית
(לפנות לשושנה ברכה)
למלון טל (★★★★) טל: 03־455281
מרכזנית
דוברת אנגלית ועוד שפה זרה
בל־בוי
(לפנות לגבי דרור)
איש אחזקה
(לפנות לדני טבוך)
מלצרים/יות
(לפנות לשמעון עטיה)
למלון בזל (★★★★) טל: 03־244161
מציל בבריכת השחיה
(לפנות לדוד אזולאי)
עובד נקיון משק
(לפנות למלי סביר)
למלון קונקורד (★★★★)
טל: 03־659241
איש אחזקה – עם התמחות בשרברבות (לפנות לנתן קצב)
חדרנית
(לפנות לאורלי אלמוזנינו)
מנהלת חשבונות
סוג 3, שנתיים נסיון, משרה מלאה
קלדנית – משרה מלאה
(לפנות לשושנה בצלאל)

לחברה מובילה בתחום ציוד היקפי למחשבי י.ב.מ. ותואמיו
דרוש/ה
איש מכירות מנוסה
★ נסיון בתחום המיקרו־מחשבים הכרחי
★ נסיון קודם בשיווק – יתרון
★ השכלה אקדמאית/טכנית – יתרון
★ יכולת ניהול מו"מ
★ תחילת עבודה – מיידי
לפנות לאורה בטלפון 6־03־330743 בין השעות 08.30–16.00

---

europcar השכרת רכב
דרושים:
פקיד/ת הזמנות
★ שליטה עברית אנגלית
★ בוגר/ת תיכון
★ רצוי נסיון בסוכנות נסיעות
פקידה כתבנית
★ הדפסה בעברית ואנגלית
שעות העבודה מ־8.00 – 17.00
לפנות 03־337951

דרושה:
מזכירה למנכ"ל
ואחראית למזכירות
הכישורים הדרושים:
★ נסיון וכושר בניהול מזכירות
★ כתבנית עברית אנגלית
★ עדיפות לבעלת השכלה אקדמאית.
על המעוניינות לפנות בכתב יד בצירוף פרטי קורות חיים ונסיון קודם בעבודה לת.ד. 1468 ת"א עבור „מזכירה"
– סודיות מובטחת –

תל־אביב
מלונות **מוריה**
מלון מוריה פלזה תל־אביב
דרושים
★ **קצב מנוסה** במלונאות
★ **טבח מטבח חם** מנוסה במלונאות
★ **חשמלאי עוזר/מעשי** נסיון בתעשיה לעבודה במשמרות
★ **עובד אחזקה כללי**
★ **נגר – פוליטורצ'יק** למשרה חלקית
★ **צבע** – לתקופה קצובה
★ **צ'קר** – עם נסיון במלונאות
נא לפנות למחלקת כח אדם טל. 03־299555

לחברת יבוא בדרום ת"א
דרושה
מזכירה כללית
★ שליטה באנגלית ועברית
★ עדיפות לאיטלקית
★ הדפסה עברית אנגלית וטלקס.
לקביעת ראיון טלפון: 03־837921

רשת עמל
ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י
בית מרכז הרשת, תל־אביב, רח' קהילת קיב 15, ת.ד. 303 מיקוד 61002, טלפון 497444
מכללת טכנולוגית „עמל" א' ע"ש לידי דיוויס בי"ס תיכון מקצועי, בי"ס לטכנאים ולהנדסאים
קרית אלון ת.ד. 383 פ"ת טלפון: 03־911732
לשנה"ל תשמ"ח דרושים
מורים
למקצועות הבאים:–
1. מתמטיקה
2. פיסיקה
3. לשון–עברית
4. אנגלית
5. אלקטרוניקה–מחשבים
6. מבוא למחשב
7. מכונאות רכב
8. מדריך למכניקה
9. פקידה כתבנית.
מועמדים בעלי הכשרה ונסיון מתבקשים לפנות להנהלת ביה"ס.

למרכז רשת עמל
דרוש
חשב הרשת
דרישות התפקיד
– תואר אקדמי בכלכלה או במנהל עסקים.
– נסיון מוכח של לפחות 5 שנים בניהול מערכת כספים בחברה גדולה.
על המועמד לפנות אל:
מרכז הרשת בציון קורות חיים, מקומות עבודה קודמים ושמות ממליצים לפי הכתובת: מרכז רשת עמל ת.ד. 303 רח' קהילת קייב 15 מיקוד 61002
„עמל" רשת מכללות לטכנאים והנדסאים, בתי ספר תיכוניים טכנולוגיים ומקיפים, בתי ספר לנערים ובתי ספר תעשייתיים, נתיבים טכנולוגיים בהתיישבות ומרכזי הכשרה למבוגרים.

לחברה מסחרית ארצית גדולה
דרושים:
מנהל לסניף בת"א
מנהל לסניף בפ"ת
מנהל לסניף בבת"ים
הכישורים הדרושים:
★ כושר מנהלי וידע בסיסי בחשבונאות.
★ נסיון בניהול צוות עובדים
★ יכולת טיפול בלקוחות ומוסדות
★ תושב ת"א לסניף בת"א
★ תושב פ"ת לסניף בפ"ת
★ תושב בת־ים לסניף בבת־ים
על המעוניינים לפנות בכתב יד בצירוף פרטי קורות חיים ונסיון קודם בעבודה לת.ד. 1468 ת"א
בציון המשרה המבוקשת
– סודיות מובטחת –

כפר בני־ציון
דרוש
מחסנאי
למילוי התפקידים הבאים:
1. ניהול מכון תערובת.
2. נהול תחנת מיון ביצים.
3. נהול מחסן טכני.
הכישורים הדרושים:
★ 12 שנות למוד לפחות.
★ נסיון של 3 שנים כמחסנאי או מקביל.
★ מגורים בסביבה הקרובה.
לפנות בכתב בלבד למזכירות כפר בני־ציון, מיקוד 70910 – עבור מחסנאי.
על ההצעות להגיע עד 24.4.87.

מנהל מפעל/מנהל כח אדם
אם במפעלכם קבוצת
עובדי אחזקה
הפנויים זמנית
נשמח לשלבם באופן מיידי במפעלנו שבאזור **בת־ים**
כקבוצה או כבודדים
על בסיס עבודה קבלנית
או שכירה
אנא התקשרו לטלפון: 03־5514433 לנדב.

לחברה פרטית באזור באר־שבע
דרוש
חקלאי – אגרונום
בעל נסיון מעשי
דרישות המשרה:
– השכלה חקלאית – רצוי נסיון במטעים ושתלנות
– שליטה באנגלית; שפות נוספות – יתרון
– בעל רשיון נהיגה
– מקום מגורים בין באר־שבע לאשקלון
נא לפנות בכתב־יד, תוך פירוט קורות חיים ונסיון קודם, בציון מס' טלפון לת.ד. 50250 ת"א 61500
עבור „חקלאי אגרונום".

מעצבת אופנה
במשרה מלאה למפעל אופנה ידוע
לקו נשי צעיר
עדיפות לבעלת נסיון (4 שנים לפחות)
תנאים מצוינים למתאימה
• נסיעות תכופות לחו"ל
סודיות מובטחת
03־652705, 662485, 660072

חיפה כימיקלים
דרוש
עוזר למחלקת רכש
המשרה לתקופה מוגבלת
הכישורים הדרושים:
★ ידיעת השפות עברית ואנגלית על בוריין.
★ רקע טכני
★ ידיעה בנוהלי שחרור מטענים ועבודה עם בנקים.
★ נסיון של מספר שנים – יתרון.
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 1809 מפרץ חיפה למחלקת המנגנון.
סודיות מובטחת.

לקבוצת מפעלי גלי
דרוש
מנהל
בית גלי (חנות המפעל) בבאר־שבע
הכישורים הנדרשים:
★ גיל 40 – 30.
★ נסיון קודם במכירות ובניהול צוות עובדים גדול.
★ נכונות לשעות עבודה רבות.
★ נסיון קודם בתחום האופנה – יתרון.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב יד בלבד, בצרוף קורות חיים ופרוט נסיון קודם ל־ת.ד. 4429 רמת־אליהו, מיקוד 75143, עבור „מנהל בית גלי באר־שבע".

---

migada
מיגדה בע"מ קרית ויצמן רחובות
migada ltd. kiryat weizmann, rehovot, israel
למפעלנו העוסק בייצור ציוד רפואי לשימוש חד־פעמי דרוש
מנהל אחזקה
הכישורים: הנדסאי מכונות נסיון בעבודה של 6 שנים לפחות; בעל ידע במערכות אוטומציה; נסיון בניהול אחזקה במפעל תעשייתי.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב־יד בצירוף קורות חיים ונסיון קודם אל „מיגדה בע"מ" ת.ד. 211, רחובות 76101, עבור „מנהל אחזקה".
סודיות מובטחת.

לדפוס תקליטי סי. בי. אס.
דרוש
מונטז'ר פרוצס מתחיל
נא להתקשר לשמעון 03־9611688 החל מיום א'.

להוצאה לאור
ולחברה ליבוא דרושות
מזכירה ומנהלת משרד
שליטה מוחלטת באנגלית כולל הדפסה
תנאי הכרחי.
לתאום פגישה נא לפנות: 03־7518121.

לחברה מסחרית גדולה
דרוש/ה
מנהל חשבונות במחלקת שכר
דרישות התפקיד:
★ מנהל חשבונות סוג 3
★ קורס חשבי שכר (לא בהכרח ברמת מתקדמים)
★ רצויה השכלה אקדמאית
מועמדים הרואים עצמם מתאימים מתבקשים לפנות בכתב יד, בצירוף קורות חיים ורקע מתאים, לת.ד. 7163, ת"א – עבור „מנהל חשבונות במחלקת שכר".

לחב' המזרח לשיווק מכוניות 1984 בע"מ
דרושים
1. מזכירה – נסיון קודם, ידע באנגלית
2. פקידה כתבנית
3. מכונאי רכב – עם נסיון קודם
לפרטים נא לפנות במקום
דרך פ"ת 76 תל־אביב.

אבטחה ביום העצמאות
לטלפן 03־651051

דרושים טבחים לניהול מסעדה
עוזרי טבחים
ובר־מנים באילת עם נסיון בניהול מסעדה
059־74293

שילנה
חברה ישראלית לשילוח בינלאומי בע"מ
דרושים
בת"א
★ **פקיד/ה למחלקת יבוא** (עמילות מכס), נסיון הכרחי
★ **סטודנטים לעבודה**
מ־15.00 – 19.00, ומ־19.00
★ **קלדנית**
בוגרת תיכון, לאחר צבא, נסיון
★ **מזכירה**
הדפסה אנגלית/עברית, אנגלית ברמה של שפת אם, טלקס, ניסוח מכתבים
טלפון 03־430333
לנתב"ג
★ **פקיד/ה**
בגרות, לאחר צבא
טלפון 03־9712233
החברה המובילה בישראל לשילוח בינלאומי

לבית מרקחת במרכז תל־אביב
דרוש/ה
רוקח/ת מוסמך/ת
בעל רשיון והסמכה לניהול בית המרקחת
תנאי שכר הולמים בהתאם לכישורים
נא לפנות בכתב לת.ד. 4026 תל־אביב
עבור רוקח/ת מוסמך/ת

לחברת חמי טבריה בע"מ
דרוש
מנהל כספים
הכישורים הנדרשים:
– ניסיון של 5 שנים לפחות בניהול כספים של חברה מסחרית.
– ניסיון בניהול מערכות תקציביות.
– השכלה אקדמאית.
– ניסיון בניהול צוות עובדים
– תושב צפון הארץ – יתרון.
– ניסיון בענף התיירות – יתרון
נא לפנות בכתב־יד אל חברת חמי־טבריה בע"מ, חמת, טבריה 14100,
עבור מנהל כספים
– סודיות מובטחת –

לחברת אופנה
דרוש
דקורטור
בעל נסיון של 3 שנים לפחות
בעיצוב חלונות ראווה
מועמדים מתאימים יפנו ל־ת.ד. 4501 כפר־סבא,
עבור „דקורטור".
– סודיות מובטחת –

למשרדי חברה גדולה בת"א
דרושה
פקידת יבוא
בעלת רקע ונסיון קודם
נא לפנות בכתב־יד ופירוט קורות חיים ונסיון קודם, לת.ד. 1549 ת"א, מיקוד 61014,
עבור פקידת יבוא.

מזכירה בכירה
לעבודה מעניינת ולא שגרתית
במפעל אופנה ידוע בתל־אביב
עדיפות לבעלות נסיון בניהול מלא של משרד בענף + ידע בסיסי בהנה"ח + הפעלת מעבד תמלילים + טיפול בלקוחות + ניהול חלקי של מכירות
תנאים מצוינים למתאימה.
טלפונים: 03־652705, 662485, 660072

אקטיביטי
משאבי אנוש מאגרי מידע
עבור אחד מלקוחותינו
חברה מסחרית תעשייתית בת"א
דרושה
פקידה/כתבנית
★ הדפסה עברית ואנגלית
★ נסיון במעבד תמלילים
5 ימי עבודה בשבוע
תנאים טובים למתאימה.
טל' 03־7517650, 7517963 לאשר.

ר.ד.י. הספקה לקלאות
דרוש
מקדם מכירות
אגרונום/או יוצא קיבוץ + רכב 08־246486

למסעדת מזנון בהרצליה פיתוח
דרוש/ה
★ טבח/ית ראשי/ת
עם נסיון מוכח.
להתקשר לטלפון 052־555687

SF סנפרוסט בע"מ מזון איכות מוקפא
לסנפרוסט סניף חיפה
דרוש/ה
סוכן/ת מכירות
עם נסיון של 3 שנים לפחות
על המעוניינים לפנות בכתב־יד בצרוף קורות חיים.
לת.ד. 287 חיפה 31002 לידי יעל.

אוניברסיטת בר־אילן
מודיעה על משרה פנויה של
אחראי/ת על ההפצה במחלקה להוצאה לאור
100% משרה
מכרז 8/87
הכישורים הדרושים:
הכרות עם תחום ההפצה
ידע ונסיון בהפצת ספרות אקדמית
כושר ניהול מו"מ עם גורמי חוץ
יכולת ניהול מחסן, מלאי והגשת דו"חות
שליטה מלאה בעברית ואנגלית (שפה נוספת – יתרון)
רצויה השכלה אקדמית
על המעוניינים לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ובציון מס. המכרז 8/87 אל: מחלקת המנגנון, אוניברסיטת בר־אילן, ר"ג 52100 עד ליום כ"ב בניסן תשמ"ז (21.4.87).

לחברה קבלנית בחיפה
דרוש
עגורנאי צריח
פרטים בעבודה 04־536234 נפתלי בערב 04־241639.

למועדון סביון
דרוש
מציל
לפנות במקום או לטלפון: 03־351015

שופר־סל
לסניפי ירושלים
דרושים
מנהלי סניפים
המועמדים שיתקבלו יעברו תקופת הכשרה של כחודשיים לתפקידם.
מועמדים בעלי נסיון ניהולי־ארגוני מתבקשים לפנות בכתב יד אל: מחלקת כ"א, שופרסל בע"מ, ת.ד. 84 פ"ת, מיקוד: 49100.
מודעה זו מתייחסת לגברים ונשים כאחד.
סודיות מובטחת.

אשטרואסטיקס

מהנדס אלקטרוניקה בכיר
(משרה 114)
לניהול פרוייקט בתחום הסיפרתי.
★ נסיון כפיתוח 5 שנים לפחות.

מהנדסי אלקטרוניקה בתחום האנלוגי
(משרה 115)
★ נסיון קודם בתחום האנלוגי – חובה.
★ נסיון בספקי כח ממותגים, או נסיון באותות חוזי ומגברי הספק – יתרון.

למשרות הנ"ל ידיעת האנגלית חובה, ונסיון באלקטרוניקה צבאית – יתרון.

5 ימי עבודה בשבוע
המשרות המוצעות מתאימות לגברים ונשים כאחד.
תנאים נאותים למועמדים המתאימים.
סודיות מובטחת

לפנות לאסטרונאוטיקס, אגף הארגון, רח' הירקון 23 בני ברק, ת.ד. 882 מיקוד 51261. או טלפונית 03-784212.

לדיפלומט המרוקאים בע"מ
דרושים:

1. אנשי מכירות מנוסים
בתחום ענף מוצרי צריכה.
הכישורים הדרושים:
★ השכלה – 12 שנות לימוד.
★ נסיון מוכח בתחום מוצרי הצריכה.
★ רשיון נהיגה ב' – חובה.
★ עדיפות לבעלי נסיון במכירות לרשתות השוק.

2. מחסנאי – למחסן משלוחים
הכישורים הדרושים:
★ בעל רשיון ג'.
★ השכלה – 10 שנות לימוד לפחות.
★ בגילאי 35 – 25.
★ עדיפות לבעלי נסיון קודם מוכח.
★ נכונות לעבוד בשעות בלתי שגרתיות.
תנאים טובים למתאימים.

נא לפנות בכתב יד בלבד בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 5036, רמת-גן מיקוד 52150

VISA
דרושים/ות
דיילים/ות שיווק
לאזורים: עכו, נהריה והסביבה
אשדוד והסביבה.
דרישות התפקיד:
★ ניסיון במכירות.
★ בעלי/ות רכב.
★ תושבי/ות המקום.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון קודם למחלקת כח-אדם, ת.ד. 25102 ת"א מיקוד 61250.
- סודיות מובטחת -
VISA ויזה יותר טוב מכסף.

לחברת מזון בת"א
דרוש
מהנדס מכונות
לתפקיד מנהל טכני
כישורים:
★ יכולת ארגונית
★ ידע והבנה טכנית
★ כושר ניהול צוות
לפנות בכתב לת.ד. 20127 ת"א עבור "מנהל טכני"

הסוכנות היהודית לארץ ישראל
מחלקת המנגנון ת"ד 92 ים 91920

משרה פנויה מס' 207/87 ח'
מנהל/ת מטבח אקונום/ית
במרכז נוער רחובות
תיאור העבודה:
ניהול מטבח על כל מרכיביו, ניהול מחסן כללי ומחסן פרודוקטים.
הכישורים הדרושים:
נסיון מקצועי בניהול מטבח, יכולת לנהל מחסן
הדרגה המוצעת ט"ו – י"ז בדירוג האחיד.
המועד האחרון להגשת מועמדות 24.4.87.

למפעל תעשייתי גדול במרכז הארץ
דרוש:
מנהל אחזקה
★ מהנדס/הנדסאי מכונות
★ בעל נסיון מוכח בניהול אחזקה במפעל תעשייתי (רצוי בתעשיית המזון/המשקאות).
מועמדים רציניים בעלי יכולת תכנון, ארגון וניהול יפנו בכתב יד בצרוף פירוט קורות חיים, נסיון קודם וציון השכר המבוקש, לת.ד. 500, נס-ציונה.
– סודיות מובטחת –

לודזיה רוטקס
דרושים:
★ מסיק דודים בעל הסמכה
★ גזרן למוצרי טריקו
★ עובדות סלילה ושזירה
★ עובדות לאריזה וביקורת
הסעות מחולון, בת-ים, יפו.
לפנות למפעל איזור התעשיה חולון, רח' המנור 2. טל: 807111.
בוא תרגיש לודזיה

אשטרונאוטיקס

SYSTEM MANAGER
ל – IBM – 38-I VAX
(למשרה 116)
★ הפעלה ופיקות.
★ כתיבת VTILITIES ל – VMS
★ נסיון של 3 שנים לפחות.

הנדסאי אלקטרוניקה
(משרה 117)
לפרוייקט פיתוח.
★ נסיון בתחום הסיפרתי ומיקרו מחשבים.
★ ידיעת אנגלית ונסיון באלקטרוניקה צבאית – יתרון.

5 ימי עבודה בשבוע
המשרות המוצעות מתאימות לגברים ונשים כאחד.
תנאים נאותים למועמדים המתאימים.
סודיות מובטחת.
לפנות לאסטרונאוטיקס, אגף הארגון, רח' הירקון 23 בני-ברק, ת.ד. 882 מיקוד 51261 או טלפונית 03-784212

דרוש מפעיל
שופל מעולה
ונהג הייבר דבל
03-729240
לא בשבת

דרושה
אשת מכירות
דינמית ובעלת רקע אמנותי
03-837149
03-813563

מלון לחם
קלאב הוטל טבריה
דרושים
אנשי צוות בידור
הכישורים הנדרשים:
★ שירה ★ נגינה ★ תנועה ★ משחק והרבה מצב רוח.
טכנאי קול בעל ניסיון מוכח של 3 שנים.
תפאורן ומעצב
צוות ספורט
★ מציל ★ יוגה ★ מחול אירובי
★ מתקני ספורט נוספים.
מועמדים מתאימים יפנו לשמדר טל: 06-791888

תפזול
תעשיות חימיות בע"מ
דרושה
מזכירה בכירה
לתפקיד הנהלה בראשל"צ
● ידע בהנהלת חשבונות ממוחשבת
● הכרת תוכנת חשבשבת
● הדפסה עברית + אנגלית
● נסיון קודם הכרחי
נא לפנות בכתב, בפירוט נסיון קודם לת.ד. 3186 ראשל"צ מיקוד 75100

לתיקרון באזור התעשיה חולון
דרושים
★ פועלים לא מקצועיים.
★ שליח/ה
עם רשיון לווספה.
★ נהג רשיון ג'
★ פתחים
טל. 03-808933/4, 03-803321
החל מיום א'

למפעל מזון בגוש דן
דרושה
מבקרת טיב
רצוי לבורנטית תעשייתית
בעלת נסיון של שנתיים לפחות.
לפנות בכתב יד לת.ד. 20127, ת"א עבור "מ"

לחברה בינלאומית לתרופות
דרוש/ה
תעמלן/ית רפואי/ת
באזור תל-אביב והסביבה
הכישורים הדרושים:
* השכלה אקדמאית (חלקית לפחות) במדעי החיים וכו'.
* ידיעת השפה האנגלית.
* רשיון נהיגה.
* מקום מגורים: תל-אביב והסביבה.
* נסיון קודם – יתרון.
המעוניינים יפנו בכתב יד, בציון קורות חיים לת.ד. 29312 תל-אביב

הכפר הירוק
ע"ש לוי אשכול
לשנת הלימודים תשמ"ח דרוש/ה
מנהל/ת לביה"ס התיכון
הכישורים הדרושים:
* נסיון ניהולי נפדגוגי במערכת בית-ספרית-תיכונית.
* תואר אקדמי + תעודת הוראה.
הצעות (תולדות חיים וממליצים) יש להפנות בכתב יד להנהלת הכפר הירוק ע"ש לוי אשכול מ. 47800

למוסד פיננסי
דרושים:
כלכלנים/ות
* בעלי הבנה בתהליכי מימון.
* כושר ניתוח דוחות כספיים, כולל דוחות מאוחדים.
* מקום עבודה: תל-אביב.
מבקר/ת ענ"א
* בעל/ת הכשרה בניתוח מערכות.
* מקום העבודה: תל-אביב.
כתבנית אנגלית
* עדיפות לתמלילנים.
* מקום העבודה: תל-אביב.
פקידי/ות קבלת קהל
* השכלה תיכונית ומעלה.
* שעות עבודה מפוצלות.
* מקום העבודה: אזור תל-אביב והשרון.
נא לפנות בכתב יד, בצרוף קורות חיים לת.ד. 11333 ת"א מ. 61112 עבור מספר 950.

לחברה קבלנית דרושים להתקנה כ-400 מטר קרמיקה
רצפים משלים
טלפון 03-216626, 03-256070

מפעלי ניר
אמריקאים ישראליים בע"מ
לעבודה בחדרה דרושים
1. מנהלי עבודה/משמרת
לנהול מערך חיתוך ואריזה, נהול צוותות עובדים, נהול משמרת.
נתונים: נסיון בנהול צוות עובדים במפעל תעשייתי ואותו תפקיד: פיקוד בצה"ל, השכלה תיכונית/מקצועית לפחות. בעל מוטיבציה גבוה. סודיות מובטחת.
2. חרט/כרסם
נסיון של 3 שנים לפחות.
המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב למחלקת המנגנון, ת.ד. 142 חדרה.

לחקלאות בע"מ
ידיב
הספקה
דרושים:
מקדמי מכירות
בכל חלקי הארץ במגזר החקלאי התעשייתי.
הכישורים הדרושים:
* בעלי ידע ונסיון בנושא
* בעלי רכב
המעוניינים יפנו לת.ד. 2515 בכתב יד
נא לציין עבור מקדמי מכירות

למפעל מזון בת"א
דרוש
חשמלאי תעשייתי
בעל ידע במכונאות
להתקשר 03-218283

לחברה אופנה
דרושים/ות
מנהלי/ות סניפים
בכל רחבי הארץ
בעלי כושר ארגון וניהול
לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 7130 תל-אביב 61070 עבור מספר 3

לחברה בענף התרופות והציוד הרפואי
דרוש/ה
נציג/ת מכירות
עדיפות לבעלי השכלה פרה-רפואית
בעלי נסיון בתעמולה רפואית
נא לפנות בצרוף קורות חיים לת.ד. 5196 ת"א 61051 עבור תמר.

למוסד פיננסי גדול בת"א
דרושה:
מזכירה
לעבודה במשמרת אחה"צ.
הכישורים הדרושים:
★ השכלה תיכונית ומעלה
★ שליטה טובה בהדפסה בעברית ובאנגלית
★ נסיון קודם – יתרון
המעוניינות תפנינה בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 23032, ת"א 61230 עבור "מזכירה".

לטמפו תעשיות בירה חולון
דרוש
מפקח נהגים
בעל השכלה של 12 שנות לימוד, שניסיון במכירות רצוי בענף המזון, ניהול צוות עובדים בחלוקת סחורה. בעל רישיון נהיגה ג'.
מועמדים תושבי גוש דן יפנו בכתב יד לטמפו רח' המלאכה 9 אזור התעשיה חולון 58850 למחלקת כח – אדם.
סודיות מובטחת

מכון ישראל לתרבות
...ואם תצליחו תסעו לארה"ב!
את/ה מקבל/ת
– תנאי העסקה מעולים
– שכר בסיסי גבוה + בונוסים
– שבוע עבודה בן 5 ימים
– אפשרות קידום לתפקידי ניהול ופיתוח
באם הנך
– עד גיל 27.
– בעל כושר התמדה, דינמי ועצמאי
– נכונות לעבודת שטח
המתקבלים יוכשרו כמקדמי מכירות
טל: 03-812181 ת"א
02-246044 י-ם
04-660575/525636 חיפה
057-72039 ב"ש

דרוש/ה
מוכר/ת
לאולם תצוגת רהיטים אקספלוסיבים
בעל/ת ניסיון וידע בעיצוב פנים
עבודה קבועה
823589
03-837014

בונז'ור תעשיות לחם באגס
דרושים
מחלקים אזוריים
עצמאיים או שכירים
אופים קונדיטורים
לפנות טלפונים: 052-446985 אריה בערב
052-86755 יוסי בערב
רח' לזרב 3, אזור התעשיה החדש ראשון-לציון ע"י געלי "מגה"

דרוש
מכונאי מנוסה למכונות תפידה תעשייתיות.
לפנות לפנה"צ ל. טאובה בע"מ ליליינבלום 15 ת"א

לסוכנות ביטוח גדולה לסניפיה באזור גוש דן
דרוש/ה
איש/ת ביטוח
לעבודה מענינת
לשעות 16.00 – 19.00
03-200242

רמל מחשבים
חברת בת לאגרקסקו חב' ליצוא חקלאי בע"מ
אנו מרחיבים את פעילותנו בארץ ובחו"ל. לשם כך דרושים לנו אנשי מקצוע נוספים:
* מנהלי/ות פרויקטים, מתכננים/ות, תוכניתנים/ות מרצים ובעלי נסיון באחד או יותר מהנושאים הר"מ:
שפות תכנות: COBOL CICS, EASYTRIEVE, RPG, DATABUS
מערכות הפעלה: VM/DOS/VSE, VAX/VMS
יישומים: תמחיר, מלאי, הנה"ח – SI G.L.
* מומחה/ית תקשורת VM/DOS/VSE, CICS, VTAM/SNA
להקמה ותפעול של מרכז תקשורת יתרון להכרת X. 400 X 25, VTX, DECNET
* מהנדס/ת תעשיה וניהול
בעל/ת נסיון בהבנת נהלים, תכנון תהליכים ונושאי אר"ש
* למרכז ההדרכה
מרכז/ת הנושא, מדריכים/ות.
– ביצוע חלק מהתפקידים כרוך בנסיעות לחו"ל – העסקה עפ"י הסכם עבודה אישי
המעוניינים יפנו בכתב יד תוך ציון מפורט של נסיון קודם אל "כרמל מחשבים", ת.ד 7163 ת"א, 61071
— שמירת סודיות מובטחת —

דרושה
פקידה כתבנית
לאחר שרות צבאי
למוסד גדול בתל-אביב
שעות העבודה מ-10.00-18.00
לפנות לטלפון 03-212243

טלקום סיאנאיסי
דרוש/ה
נציג/ת מכירות
הכישורים: נסיון מוכח במכירות למוסדות. בעל/ת רקע בתקשורת מחשבים.
התנאים: תמורה כספית הולמת להצלחה. עבודה עצמאית. הזדמנויות לקידום.
מועמדים יפנו בכתב אל ת.ד. 7136, תל-אביב 61071, למנכ"ל החברה.
סודיות מובטחת.

לחברה קבלנית באזור חולון
דרוש
מנהל חשבונות עצמאי
טלפון 03-801465

למסעדת פינג'ן בהרצליה פיתוח
דרושה
מנהלת ואשת יחסי ציבור
עם נסיון מוכח
דרוש
טבח ראשי עם נסיון מוכח
באוכל אוריינטלי
טל': 052-555037

דרושה
מזכירה אנגלית
לחברה מסחרית
הדרישות: הדפסה אנגלית, ידע בתפעול טלקס ידע בתפעול מחשב
משרדים ברמת-גן
תנאים טובים למועמדת המתאימה
לתאום ראיון להתקשר טלפונית 03-735102

לחברה תעשייתית
למשרדה הראשי במרכז תל-אביב
דרוש/ה
קלדן/ית
למחשב י.ב.מ. 36 · למשרה מלאה
* נסיון בהפעלת מחשב (רצוי 34 או 36)
* נסיון הקשה ב-ON-LINE.
* נסיון הקשת חשבוניות ופקודות יומן
לפנות טל. 03-255453 כהדאם

בית ירח
בית ספר תיכון מקיף
דרושים
★ מורה למתמטיקה
★ מורה לביולוגיה
יש אפשרות למגורים באחד מקיבוצי הסביבה
ד.נ. עמק הירדן מיקוד 15112 טלפון: 06-750803

חרסית וחול זך בנגב בע"מ
דרוש
מהנדס מכונות
עם 5 שנות נסיון מעשי בתחום התעשיה לאחזקת מפעל במכתש רמון
מגורים בבאר שבע תובה
תנאים מועדפים ינתנו עבור מגורים במצפה רמון
נא לפנות בכתב יד תוך פרוט נסיון קודם לת.ד. 21 באר שבע 84100
בקבוצת כימיקלים לישראל

מוזיאון ישראל, ירושלים
דרוש/ה
מהנדס/ת בניין
לתפקיד ראש היחידה לבינוי ואחזקה (במשרה מלאה)
בעל/ת נסיון מוכח ויוזמת בתחומי פיקות, בינוי, חישוב כמויות, מכרזים, מפרטים, ניהול מו"מ, אחזקת מערכות (מיזוג, חשמל, וכו'). ידיעת השפה האנגלית הכרחית.
לפנות בכתב יד ובצירוף קורות חיים, מקומות עבודה קודמים ושמות ממליצים למוזיאון ישראל – מח' כ"א, ת.ד. 1299, ירושלים, 91012.
סודיות מובטחת

למפעל תעשייתי גדול בענף המזון
במרכז הארץ דרוש
טכנולוג/ית מזון
בעל נסיון מעל 3 שנים
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ל-ת.ד. 53011 ת"א מ. 61530
עבור "טכנולוג מזון".
רק מועמדים מתאימים יענו
סודיות מובטחת

לכפר הנוער דוד רזיאל
הרצליה
תטיבת ביניים
לשנה"ל תשמ"ח
דרושים
1. למשרה חלקית:
★ מורה למתכת
★ מורה לחשמלטרוניקה
★ מורה לחקלאות
2. למגורים במקום:
★ מדריך חברתי
★ אם בית קבוצתית
בפרטים לפנות: לת.ד. 211 הרצליה

"אלפא – בת"
מחשבים תקשורת
דרושים:
1. טכנאי
בעל נסיון במחשבי P.C
2. פקידה
הרצאה ומבוגה
לקשר עם לקוחות וספקים
תנאים טובים.
לתאום ראיון 03-284743

בר טלקום
תעשיות נוקבת בע"מ
דרושים
ייצור אלקטרוני ● מבלטים
1. טכנאים/שרטט
עם נסיון בצוד אלקטרוני
2. רתך CO^2
נסיון 5 שנים בעבודות פח
בת-ים, אזור תעשיה. טל 5515951

לחברה ותיקה לשירותי הובלה
דרוש
נהג סמיטריילר
בעל נסיון בעבודות נמל, לתפקיד מעניין ואחראי.
מגורים בגוש דן.
תנאים טובים ושכר הולם למתאים.
לפנות: לחברת ע"מנון לעמילה בטלפון 03-297741 משרה 832.

למפעל תעשייתים בירושלים
דרוש
מנהל מחלקת שיבוץ
בעל לפחות 10 שנות ניסיון בשיבוץ
לפנות: טל: 02-721058

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור למעביד לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

למפעל הרצאה לאוד ברעננה
1. גרפיקאי/ת מנוסה
2. מנהוז'ר מרזנם
עם ניסיון
טל: 052-446548
(גם בשבת)

לחברה בינלאומית בהרצליה
דרושה
מזכירה בכירה עברית/אנגלית
כישורים:
* יכולת ניסוח, תרגום והדפסה בשתי השפות.
* נסיון בעבודה על מעבד תמלילים
קורות חיים בכתב יש להעביר לת.ד. 565 (מס' 10) הרצליה 46105

לחברה לעמילות מכס
דרוש
מנהל מסחרי
טלפון: 03-382497

לחברה לעמילות מכס
דרוש
מסווג
טלפון: 03-382724

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | דבר ראשון בבוקר

מזכירה בכירה

pilat פילת

לחברה מסחרית העוסקת ביבוא
דרושה
מזכירה בכירה

המועמדת המתאימה תהיה בעלת שליטה טובה בשפות אנגלית ועברית ויכולת הדפסה בשתי השפות.
רצוי רקע ביבוא.
התפקיד דורש יכולת להתמודד עם עומס עבודה ועם מצבי לחץ.
מקום העבודה בת"א.

נא לפנות בכתב יד, בפירוט מקסימלי של השכלה ונסיון בעבודה:
פילת בע"מ, דרך פ"ת 114, תל-אביב מיקוד 67012.
נא לציין על המעטפה: "מזכירה בכירה"
מס' משרה 2040.
סודיות תשמר בקפידה.

לחברת תיירות גדולה בת"א
דרושה
מזכירה ללשכת המנכ"ל

ידיעת השפות עברית ואנגלית ★ הדפסה טובה בעברית חובה ★ שעות העבודה מ- 8.00 עד 16.30 (כולל שעה הפסקה). יום שישי מ-8.00 עד 13.00.
★
מועמדות מתאימות העונות על הדרישות הנ"ל מתבקשות להתקשר לכוח אדם 03-650862 מיום א'.

משאבי אנוש
גיוס והערכת מנהלים בע"מ

For one of our clients we are looking for

Secretary to the Marketing Manager

The successful candidate will be experienced in office management and client contact. She will also be skilled in typing, telex, import-export documentation etc.

English as a mother tongue is preferable.

The work is full-time, 5 days a week.

Please submit your handwritten resume in English to: Human Resources, P.O. Box 189, Ramat Gan 52101

All applications will be treated in confidence.

המועמדים המתאימים יפנו בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 189 רמת-גן 52101. סודיות מובטחת.

מנהלים בע"מ
איתור ומיון מנהלים ועובדים בכירים

לקבוצת חברות בהקף כספי גדול

דרוש:

גזבר

אחריות לנהול מערכות תזרים מזומנים, השקעות והלוואות ונהול פיננסי בהקפים של עשרות מליוני דולרים.
הקמה ותפעול של מערכות מחשוב ודוח מורכבות.

מועמד מתאים יהיה בעל השכלה אקדמית בכלכלה ומינהל עסקים, נסיון קודם בגזברות בהקפים גדולים וכולל קשר עם מערכות כספים בחו"ל, גיל 35-40.

מקום העבודה – תל אביב.

כפיפות התפקיד – למנהל הכספים של הקבוצה.

המועמד המתאים יפנה בכתב יד בצירוף קורות חיים ונסיון בעבודה אל "מנהלים", ת.ד. 4665, תל-אביב 61046.

סודיות מובטחת

MENAHALIM LTD.
EXECUTIVE RECRUITMENT AND SELECTION

חברת מלונות דן

למלון דן כרמל
דרוש/ה
קצב/ית
מתאימים/ות יפנו למח' כ"א
טל' 04-386211

לחברת רס־קאר רכב בע"מ
יבואני ומפיצי B.M.W. בישראל
דרושים
מכונאים
לאחר שירות צבאי
למוסך המרכזי בבני־ברק
נא לפנות לדלילה 03-786111.

מזכירה

+ עצמאית
+ בעלת נסיון
+ ידע מעולה בהדפסה (רצוי יעל מעבד תמלילים)
משרה מלאה - 6 ימים בשבוע
לפנות טל' 03-290775
03-295977

סוכנות ביטוח חיתום
בעלת נסיון לתביעות
וטיפול שוטף באלמנטרי
טל: 03-335318

למלון אלמוג ים באילת
דרוש
חשב
צעיר, בעל נסיון. תנאים טובים.
טלפון 03-264221 יהודה.

משאבי אנוש
גיוס והערכת מנהלים בע"מ

לפרויקט בהקמה
בחברה פיננסית גדולה

דרושים

אחראי תוכנה:
בוגר מדעי המחשב/הנדסת מחשבים/מתמטיקה בעל נסיון של 5 שנים לפחות במחשבי י.ב.מ. ובניהול צוות עובדים.

מתכננים:
בעלי נסיון מוכח של 3 שנים לפחות על מחשב י.ב.מ.

תכניתנים:
בעלי נסיון של שנתיים לפחות

יועדפו בעלי נסיון ב־ADABAS/NATURAL
כל התפקידים מציגים אתגר מקצועי מיוחד במינו במספר פרוייקטים חדשים.

המועמדים המתאימים יפנו בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 189 רמת-גן 52101. סודיות מובטחת.

למשרד הראשי של חברה גדולה
בענף המזון
דרושה למשרה מלאה
מזכירה לעורך-דין החברה

הכישורים הדרושים:
נסיון של מספר שנים במזכירות ★ רצוי ידע בביטוח, הדפסה ועיבוד תמלילים ★ שליטה באנגלית ★ גיל מעל 30.

● מקום העבודה פתח-תקוה ●

נא לפנות בכתב יד, בציון קורות חיים ונסיון מקצועי, לת.ד. 2438 תל-אביב 61024
עבור "מחלקת כוח-אדם, משק התחזוקה"

AVIS

דרושים

● מזכירת מנכ"ל
הכישורים הדרושים:
עצמאית, אינטליגנטית, שולטת ומדפיסה בשפות עברית ואנגלית.
העבודה במשרה מלאה.
תנאים נאותים מובטחים למועמדת המתאימה.
ראיונות יתקיימו בימים ד'-ו' בין השעות 09.00-11.00 בבית "אוויס" רח' המסגר 32 תל-אביב. נא לפנות לסמי.

● דיילי/ות השכרה
ראיונות יתקיימו בשעות הבוקר, בבית "אוויס" רח' המסגר 32 תל-אביב. נא לפנות למרקו.

● פקיד/ת הזמנות לחו"ל.
הכשורים הדרושים:
נסיון קודם בחברת נסיעות ו/או בחברה להשכרת רכב - חובה!
ראיונות יתקיימו בסניף "אוויס" מלון "ידן" תל-אביב. נא לפנות למוניקה.

להפעלת מחשב I.B.M S-36
● קלדניות
לעבודת בוקר

● מפעיל
לעבודת אחר-הצהריים
לראיונות נא לפנות טלפונית 03-373245.

AVIS עובדה. אנו משתדלים יותר.

ישראמקס ISRAMEX

נציגויות לציוד בטכנולוגיה גבוהה ומחקר
דרושים
להרחבת מחלקת השרות לציוד לייזרים ואלקטרו-אופטיקה

1. הנדסאי/טכנאי אלקטרוניקה

2. הנדסאי אלקטרו-אופטיקה

רצוי בעלי ידע בלייזרים ונסיון קודם בעבודה במערכות לייזרים ומערכות אלקטרו-אופטיות

משרה 1 או משרה 2, תאפשר לימוד של ציוד טכנולוגי מתקדם וחדשני, קידום מהיר, השתלמויות בחו"ל.
תנאים טובים ★ עבודה באוירה נעימה ★ רכב צמוד ★ רשיון נהיגה הכרחי
נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים מלאים והמלצות לחברת ישראמקס בע"מ, ת.ד. 6014 תל אביב 61060
סודיות מובטחת

אם יש לך עבר טוב
יש לך עתיד בדיגיטל

לאגף המכירות
דרוש
מנהל מכירות בתחום התעשיה

דרישות התפקיד
1. ניהול מערך מכירות מערכות מחשב לממר התעשייתי באפליקציות של:
* תכנון ופקוח על הייצור (תפ"י).
* ניהול רצפת הייצור.
* מערכות תומכות החלטה, ומערכות הנדסיות.
2. ניהול צוות של אנשי מכירות, ומסייעים למכירות כתוכנה, כממר התעשייתי ואחריות עסקית על מגזר זה.

כישורים
1. הכרה יסודית של תחום התעשיה מבחינת אסטרטגיות מחשוב מפעל ומבחינת פתרונות המחשוב: תפ"י, ניהול רצפת הייצור.
2. נסיון במכירת מערכות מחשוב (רצוי – 5 שנים לפחות).
3. נסיון בניהול אנשי מכירות (רצוי – 5 שנים לפחות).
4. השכלה אקדמאית.
5. ידיעת השפה האנגלית על בוריה.

נא לפנות בכתב לדיגיטל ת.ד. 2033 הרצליה 46120, עבור כח־אדם בצירוף קורות חיים ובציון המשרה המבוקשת.

במחשבה שניה...
digital

המוסד לביטוח לאומי
המשרד הראשי
דרוש/ה
אמרכל/ית ראשי/ת
בסניף תל־אביב

הדרגה: ידיעט1 בדירוג האחיד (5־7 בדירוג המח"ר)
תיאור התפקיד: מטפל בענייני המינהל בסניף מבחינה ארגונית ותיהולית לפי הנחיות מנהל הסניף.
הכישורים הנדרשים: השכלה אקדמית ונסיון של 3 שנים, או 14 שנות לימוד ונסיון של ארבע שנים; כושר לנהל משא־ומתן בדרג בכיר עם גורמי פנים וחוץ; כושר הבעה בכתב ובעל־פה.
הערות: א. המועמדים למשרה יבחנו בכתב.
ב. את הבקשות, בצירוף תעודות השכלה, יש להגיש למחלקת כוח־אדם, המוסד לביטוח לאומי, שד' ויצמן 13 ירושלים, בטופס בקשה למשרה פנויה (מדף 2115) עד 26 באפריל 1987.
ג. עוד פרטים אפשר לקבל בטלפון 02-559419.

עם הפנים ליצוא

למחלקת היבוא במפעלנו
דרושה **פקידה**
אשר תסייע לאחראית התהליך בכל נושאי היבוא.

על המועמדת לשלוט בשפות עברית ואנגלית לפחות כולל הדפסה והפעלת טלקס.

שקד
כלים טובים יותר

מזל"ט בע"מ
פיתוח, שיווק ותחזוקה מערכות טייס זעירות מונהגות מרחוק

עוזר בכיר למחלקת לוגיסטיקה
- מהנדס ייצור־תעשיה וניהול ו/או כלכלן עם רקע תעשייתי בנושאים רלבנטים.
- טפול בהתקשרויות עם תעשיות וקבלני-משנה, לרבות הכנת הצעות מחיר וניהול מו"מ.
- יכולת ניהול וארגון, לרבות הכרת נושאי הטיפול באספקות, מלאי ומחסנים.
- יכולת להשתלב בהכנת הצעות מחיר וניהול מו"מ עם לקוחות.
- הכרת נוהלי העבודה עם מערכת הבטחון.
- דקע מוכח בתחום טכני/כלכלי במפעל תעשייתי בתחום האלקטרוניקה/מתכת/תעופה; נסיון של 5 שנים לפחות.
- שליטה טובה בעברית ואנגלית (שפה נוספת - יתרון).
- גיל: 28-45.
- בעל רשיון נהיגה בר-תוקף.

מקדם אספקות במחלקת לוגיסטיקה
- מהנדס־הנדסאי בתחומי הייצור־האלקטרוניקה.
- ידע במערכות מידע, מעקב ובקרה באמצעות מחשב והכנת דוחות בחתכים שונים.
- נסיון בעבודת צוות ונסיון בתפקיד דומה בתעשיות מתוחכמות בתחום המתכת־האלקטרוניקה.
- שליטה טובה בעברית ואנגלית (צרפתית- יתרון).
- גיל: 28-45.
- בעל רשיון נהיגה בר תוקף.

נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים ופרוט נסיון מוכח, לחברת מזל"ט בע"מ, רח' אליהו איתן 20, אזור התעשיה החדש ראשון לציון 75750, לידי ספרן.
סודיות מובטחת.

מורה, עובד מדינה מהנדס-שכיר

אנו מציעים לך משרה נוספת כשכיר במשרה מעניינת בשעות אחר-הצהריים.

הדרישות לתפקיד:
- גיל 28-40
- נכונות לעבוד שעות רבות
- מגורים בגוש דן.
- המודעה מיועדת לגברים ונשים.

נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ומספר טלפון ל-ת.ד. 29182, ת"א, 61291.

סודיות מובטחת.

למפעלנו בירושלים
דרוש
הנדסאי
תעשיה וניהול מנוסה

- ידיעת אנגלית חובה.
- נסיון של שנתיים לפחות בהפעלת מערכות תפ"י מתוחכמות.
- נסיון בניהול חומרים.

למעונין באתגר במפעל מתפתח המרחיב את קווי היצור והיצוא שלו.
לתושבי ירושלים והסביבה בלבד.
המשרה מתאימה לגברים ונשים כאחד.
נא לפנות בכתב למחלקת כח-אדם ת.ד 1142 ירושלים מיקוד 91010.

לחברת רבלון (ישראל) בע"מ
דרושות
יועצות יופי
בעלות נסיון במכירת מוצרי קוסמטיקה וידע בשפה האנגלית
לאיזורים:
פתח־תקוה, תל־אביב, גבעתיים, אילת ועפולה.
נא לפנות: טלפון 03-282141.

רסיטל מחשבים
יצרנית "מסר חדש" - הדור הבא של התוכנה!
מדריך/ה עבור הדרכת לקוחות
- נסיון קודם הכרחי
- מחוייב ידע בסיסי בהנה"ח, מלאי, שיווק וייצור
נא לפנות לרסיטל מחשבים, דרך פ"ת 12-14 ת"א
טל. 03-332925/6

גרפיקאי/ת
עם "ראש טוב" ו"ידי-זהב" וניסיון מוכח בעבודה במשרד פרסום
אנו זקוקים לך!
טל. 03-5463198

משאבי אנוש
גיוס והערכת מנהלים בע"מ

לחברה תעשייתית בתחום ההי-טק
דרוש
מנהל מחלקת
עיבוד נתונים ומערכות מידע

כישורים:
בוגר מדעי המחשב או מהנדס תעשייה וניהול
בעל ניסיון של 3 שנים לפחות בניהול מחלקת מערכות מידע.
עדיפות תינתן לבעלי ניסיון בעבודה עם מחשבי H.P.
כפיפות לסמנכ"ל כספים

המועמדים המתאימים יפנו בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 189 רמת-גן 52101
סודיות מובטחת

למושב עין הבשור
דרוש
מרכז משק/גזבר
בעל ידע ונסיון:
★ בהנהלת חשבונות
★ גזברות
★ רכוז משק
★ גידולי שדה

נא לפנות בכתב למזכירות מושב עין הבשור ד.נ. הנגב מיקוד 85465. לפרטים נוספים טלפון: 057-82742-8-9

לחברת שווק ארצית ידועה
דרושים

1. מנהל מכירות בכיר
(נא לציין ב'1)
★ נסיון בהפעלת צוות סוכנים
★ 5 שנות נסיון במכירת ציוד למשרדים ומפעלים
★ נכונות לעבודה קשה
★ גיל בין 28-35

2. מנהל סניף חיפה והצפון
(נא לציין ב'2)
★ נסיון מוכח בהפעלת סניף מכירות
★ יכולת ניהול צוות עובדים
★ בעל קשרים עסקיים בחיפה והצפון
★ כושר מכירה אישי מעולה
★ נכונות לעבודה קשה בעלת אתגר

התנאים תואמים את התפקידים.
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 33335 תל־אביב

למפעל גדול באיזור מגדל העמק
דרוש
חשמלאי תעשיה
★ תעודת חשמלאי מוסמך
★ 3 שנים עבודה בתעשיה לפחות
★ תנאים טובים / שכר גבוה למתאים

לפנות: מנהל כוח אדם ת.ד. 1278 קרית טבעון

יעל
תכנה ומערכות
דרוש/ה
מתכנת SYS/38
נדרש נסיון של שנה בתכנות RPG III על SYS/38
רצוי נסיון במערכות מלאי
לפנות החל מיום א' לשחר 03-5323186-9 או בכתב
רח' בן גוריון 22 גבעת שמואל 51905

למפעל דינמי באזור רחובות הנמצא בתנופת גידול דרוש
מנהל מחלקה
התפקיד מהווה אתגר גבוה, כולל ניהול צוות עובדים גדול, תיכנון, ביצוע ומעקב תוכניות עבודה.
הכישורים הנדרשים: מהנדס תעשיה וניהול, ניסיון בהפעלת מחלקה בייצור – יתרון.
★ **תנאים טובים למועמד מתאים** ★
מועמדים מתאימים יפנו בכתב־יד אל ת.ד. 211, רחובות 76101, עבור "מנהל מחלקה".
סודיות מובטחת

להפצת מצרים חושים ויהודים דרושים לנו
SOS
שיווק והפצה בע"מ
מפיצים ראשיים ובלעדיים!
לאזור ת"א, חיפה, ירושלים והדרום
בעלי רכב מסחרי, אמצעים, קשרים
ויכולת מכירה עפ"י נסיון מוכח!
מתבקשים לפנות לפי הכתובת:
S.O.S מבקשים בנים קריש לה 3, ק. מוצקין
או בטלפונים: 04-764613, 762721, 762848
ת.ד. 6374, ק. ביאליק

חברה גדולה בתחום המזון
באזור ת"א מחפשת
למשרה מלאה
מזכירה (משרה 1460)
לניהול עצמאי של משרד וטיפול
בנושאי מינהלה מגוונן וכ"א.
תנאים מועדפים
– בעלת השכלה תיכונית מלאה
– נסיון מעשי של שנתיים לפחות בעבודות מקידות, עצמאית
– שליטה בהדפסה בעברית
– יכולת ניהול משרד וקיום יחסי אנוש טובים.
מועמדות תשלחנה סירוס קורות חיים ונסיון בכתב יד בלבד, אל ת.ד. 11024 ת"א 61110 ותציינה מספר משרה. סודיות מובטחת.
תהל
תהות ייעוץ לנושאי כח־אדם בע"מ

RAD
data communications ltd.
דרושים
1) הנדסאי מכונות
• נסיון קודם של 3 שנים לפחות בתכנון ציוד אלקטרוני ובהכנת תיקי ייצור ומפרטי ייצור • הכרת רכיבים אלקטרוניים – יתרון • ידע בניהול מו"מ עם יצרנים ויכולת לעבוד בתנאי לחץ. • ידע בבחירת רכיבים אלקטרוניים ו/או נסיון בתכנות בעזרת מחשב – יתרון.
2) כתב טכני למחלקת שיווק חו"ל
• בעל השכלה תיכונית מלאה לפחות • השכלה טכנית • נסיון של כשלוש שנים בכתיבת דפי נתונים, קטלוגים וספרי הפעלה בתחום האלקטרוניקה (רצוי בענף המחשבים) • ידיעת אנגלית מעולה (שפת אם אנגלית – יתרון) • כושר ויכולת גרפיים – יתרון.
3) פקידה עברית/אנגלית
• השכלה תיכונית מלאה • ידיעת אנגלית טובה מאד (רצוי שפת אם) • ידיעת הדפסה (עבודה עם מעבד תמלילים – יתרון) • נסיון של שנתיים לפחות בעבודה משרדית.
אנו מציעים עבודה מעניינת בתנאים טובים
5 ימי עבודה 17.00–07.30 (אפשרות להסעה מסודרת מגוש דן)
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב ולפרט קורות חיים ונסיון עבודה למחלקת כח אדם רד"ו תקשורת נתונים בע"מ, רח' הנחושת 8, ת"א 69710.
כל הפניות תטופלנה בסודיות.
רד תקשורת מחשבים בע"מ... חברה צעירה ודינמית, אנו מפתחים, מייצרים ומשווקים מוצרים ומערכות בתחום תקשורת מחשבים.

הגבור
חברה ארצית לשרותי כח־אדם
* **מעבדות תמלילים עברית**
מעולות לעבודה קבועה
* **מזכירה בכירה**
שפת אם אנגלית עם נסיון של 3 שנים, לעבודה קבועה.
* **מעבדות תמלילים עברית + אנגלית**
על וורדמול להדפסת טקסטים, 6 ימים 8 שעות אפשרי בבוקר וגם אחה"צ.
* **מנהל חשבונות** סוג 3
ידע בתקציבים מא"ידי חצי משרה לעבודה קבועה.
* **רתך נירוסטה ואלקטרודות**
מעולה 5 ימים בשבוע עבודה קבועה.
* **מסגר מכני**
נסיון של 5 שנים, 5 ימים בשבוע, עבודה קבועה.
* **מסגרי אחזקה לתיקון מכונות,**
נסיון בתעשיה, רקע במכניקה 5 ימים בשבוע, עבודה קבועה.
* **מכונאי רכב דיזל**
בעל נסיון בתיקון מלגזות, 5 ימים בשבוע, עבודה קבועה.
* **חרטים/כרסמים**
בעלי נסיון – לעבודה קבועה.
* **פועלי ייצור בלתי מקצועיים**
לעבודה קבועה אפשרי פנסיונרים 5 ימים בשבוע 16:30–7:00
* **כורך ספרים**
רצוי בעל נסיון אפשרי גם מתלמד לעבודה קבועה.
* **רתופרים מנוסים**
5 ימים בשבוע ל־8 שעות לעבודה קבועה.
• • • המשרות מתייחסות לנשים וגברים כאחד.
השעה + ארוחות, תנאים סוציאליים מלאים.
ירושלים רח' שמאי 12 כניסה א' קומה ד' 02-240438/9
הדרך הטובה לעבודה!

טכנאי אלקטרוניקה צעיר
רקע בהידרוליקה
למתן שרות בתעשייה הפלסטיקה
תנאים טובים, הדרכה בחו"ל
טלפון 03-280075, 052-925156 בשבת

לחברה ביהודה שהוג חיפוש
קבוצת שכפים
יוצאי צבא
מנהל עבודה/מהנדס
בעל ידע צבא
להתקשר לטלפון

להבי אמניר
ד ר ו ש :
מנהל מחסן מרכזי:
* נסיון של מספר שנים בניהול מחסן גדול ומורכב.
* ידע בהפעלת מסוף מחשב + רשיון נהיגה ג'.
* ידע והכשרה מקצועית מוכחות בנושא מחסן.
אזור מגורים: נתניה, חדרה והסביבה
נא לפנות בכתב־יד עם קורות חיים ל"אמניר" ת.ד. 142 חדרה (ליד אחור ברודוי)

LASER
תעשיות לייזר
חברה יצוריו מובילה בתחום תעשיות לייזר מערכות לייזר לרפואה
למחלקת הייצור דרוש:
מהנדס תעשיה וניהול
תאור התפקיד: • הקמה וניהול מערכת ממוחשבת לניהול רצפת ייצור • יישום שיטות ונוהלי עבודה.
כישורים: • נסיון של 3 שנים לפחות בתעשיה מתקדמת • נסיון במערכות מידע ממוחשבות.
נא לפנות בכתב יד חוץ עם שם, טלפון, כתובת, פרטי קורות חיים ונסיון מקצועי, למחלקת "משאבי אנוש", ת.ד. 13135, ת"א מיקוד 61131.
– סודיות מובטחת –
מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד.
תעשיות לייזר-קרן אור לקידום האנושות

למפעל מתכת בפתח־תקוה
ד ר ו ש י ם
מסגרים
רצוי עם נסיון בעבודות נירוסטה
לפנות בכתב לת.ד. 481 פתח־תקוה 49104

מנהל כח אדם
מסור מודעתך ב **דחף**
ב **דחף** תקבל יותר
לפרטים נוספים:
תל־אביב: 03-622233-4 עדי סאמט
ירושלים: 02-226335-6 יאיר צוברי
חיפה: 04-645333-4 אריה טל

נפל
גרפולוגיה תעסוקתית
מיון, הכוונה והתאמת עובדים "ייעוץ אישי"
גרפולוגיה משפטית ורפואית
מכון נפתלי מחפש
עבור חברת שיווק ארצית בתחום תשומות לבניין, חקלאות ותעשיה
מנהל
להקמה וניהול הסניף החיפאי
הדרישות: • נסיון בניהול ובמכירות בתחום הרלוונטי • כבונות ויכולת לתכנן סניף מכירות מכראשית.
לרשותו של המועסק יעמדו כל האמצעים הנדרשים להצלחה.
נא לפנות למשרדינו בכתב־יד, בצרוף קורות־חיים, בשעות אחר הצהרים
ת.א. הירקון 124, 63573, טל' 240996, 229751 03

למשרד נסיעות טמפה רחובות
דרוש/ה
מורשה/ מומחה
טלפון 08-458479

לחשבשבת
דרוש
מדריך
– בעל רכב
– לתוכנות הנהלת חשבונות/מלאי
– לאזור רחובות
03-281146

ד ר ו ש
איש שיווק נמרץ
הנדסאי או בוגר בה"ס מקצועי במכניקה
שפת אם אנגלית, רצוי הכשרה אשדוד או הסביבה.
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 6247 מיקוד 77162

לאופנת פלוטינג בע"מ "בינ טסאר" דרושים
* סוכן לצפון
* סוכן לדרום
* מנהל משרד
עדיפות לבעלי נסיון
053-28382

אם אתה מחפש
צה"ל מציע לך
קצין במילואים
עבודה דינמית, עצמאית, לא שגרתית
התפקיד הכולל מגע עם אנשים ושטח, אפשרות להתפתחות ולתרום.
נתונים דרושים:
● גיל - 23-32
● השכלה תיכונית
● פרופיל 64 ומעלה
● ידיעת השפות ערבית או אנגלית - יתרון
פנה אלינו לת.ד. 37342 ת.א. מיקוד: 61373
בצרוף קורות חיים ופרטים אישיים (כתובת, טלפון)
מועמדים שימצאו מתאימים יוזמנו לתפקיד
סודיות מובטחת

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, התשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

קיבוץ כפר מנחם
מ ח פ ש
מורה לכיתה ד'
לשנת הלימודים תשמ"ח עדיפות לבוגרת אורנים
טלפון בשעות היום 055-93411, אחה"צ והערב 055-93542

למשרד חקירות בתל־אביב
דרושה מיידית
מזכירה – כתבנית
בעלת נסיון בניהול משרד לשעות מלאות.
לפרטים: 03-200040, 03-282737

פולגת
תעשיות בע"מ
תאצורף לחברה הגדולה בארץ בתחום הטקסטיל "פולגת משלבת טכנולוגיה מתקדמת ומתוחכמת, כח אדם מקצועי וניהול צעיר ודינאמי"
מנהל אגף בייצור
– בעל רקע ניהולי מתאים
– יתרון לבוגר שנקר
– הנדסאי / מהנדס ולבעל נסיון בתעשיית הטכסטיל בתחום הצמר או הכותנה
מנהל מחלקת הנדסת תעשיה חטיבתית
– אחראי על צוות מהנדסים / הנדסאים ופקידות ייצור.
– אחראי לכל נושאי הנדסת תעשיה וניהול בחטיבה.
– מהנדס תעשיה וניהול בעל נסיון של 2–3 שנים.
מהנדס תעשיה וניהול
– לעבודה מגוונת בכל שטחי הנדסת התעשיה והניהול.
– אפשרי מהנדס ללא נסיון.
לכל המתקדמים, יותנו תנאי שכר טובים ועזרה בדיור.
בדבר פרטים נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים למנהל אגף כח־אדם ת.ד. 18 קרית גת מיקוד 82000
– סודיות מובטחת –
מפעל הטקסטיל בקרית גת

caprice dart
International Marketing Ltd.
דרושים
אנשי מכירות טובים
גברים ונשים
בתנאי עמלות מעודדים
לעבודה בדרום, במרכז ובצפון
טל' 02-231627, 02-231635
או לפנות בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 24651 ירושלים.

ד ר ו ש / ה
מנהל/ת קהילה טיפולית לנפגעי סמים
במטמידה במרכז הארץ
הכישורים: השכלה אקדמאית מלאה במקצוע טיפולי, רצוי נסיון בטיפול נפגעי סמים.
העדפה למועמדים שיגורו במקום.
המעוניינים יפנו בכתב, בצירוף קורות חיים אלו אגודת "אל־סם", רח' פקיעין 7 ת"א, מיקוד 62286

לבית החולים "אסותא"
רח' זבוטינסקי 62 ת"א
ד ר ו ש ו ת :
* **אחיות מוסמכות**
* **אחיות דיאליזה**
* **אחיות מעשיות**
* **כוחות עזר**
פרטים נוספים יש לפנות: משרד אחות ראשית 03-243637
* **מרפאה בעיסוק**
* **מדריכה תעסוקתית**
יש לפנות 03-240185 לבקש את אילן ניצני
* **לבורנט/ית מעולה**
למכון הפתלוגי
לפנות: 03-240185 לבקש את רחל
* **עובד/ת מעבדה**
עם ניסיון בבנק הדם וכימיה.
לפרטים לפנות 03-240185 לבקש את המעבדה.
* **עובד**
לניהול מחסן דפוס
לפרטים נא לפנות לרחל 03-240886
* **מזכירה כתבנית,**
הדפסה עברית אנגלית לעבודה במשמרות.
לפרטים נוספים יש לפנות לטלפון: 03-246120 לבקש את עירית
תנאים טובים למתאים/ה

חברת או.אר.אס.
RS שרותי כח אדם
השרות המוביל
1987
חברת או.אר.אס. מברכת
את ציבור הלקוחות והעובדים
בברכת חג שמח
ופסח כשר
מודעת דרושים ללוח או.אר.אס
תפורסמנה ב־17.4.87

TMR
– תמר אלקטרוניקה בע"מ
לחברתנו העוסקת בפיתוח תוכנה
ד ר ו ש :
ראש צוות פיתוח תוכנה
הכישורים הדרושים:
• הכרת שפות תכנות: פסקל, קובול, אסמבלר.
• הכרת מחשבי PC-AT יתרון.
• תכנה בחומרה.
• יכולת בקרה על צוות תכנתים.
• נסיון קודם הכרחי.
• תנאים טובים למועמד המתאים.
• צוות עובדים צעיר.
מועמדים העונים לדרישות יפנו בכתב יד, עם פרוט מלא של השכלה ונסיון קודם לת.ד. 2324 חיפה (31022)
סודיות מובטחות

Bio-logic Systems Corp.
חברת בת של חברת BIO-LOGIC מארה"ב העוסקת בפיתוח וייצור מערכות ממוחשבות לדיאגנוסטיקה רפואית מחפשת מועמדים לצוות מקומי העוסק בפיתוח וייצור מערכות חדישות ומתקדמות המיועדות ליצוא. מהמועמדים נדרשים רקע נרחב ונסיון רב בתחומים הרלוונטיים, יכולת עבודה עצמאית, נכונות לעבודה מאומצת, מוטיבציה גבוהה וידיעה טובה של השפה האנגלית, מקום העבודה בחיפה. המועמדים המתאימים שישולבו בצוות החברה יועסקו על בסיס חוזה אישי ויזכו לתמורה נאותה ביותר.
בעלי המקצועות הנדרשים:
הנדסאי אלקטרוניקה
נסיון נרחב בתחום האנלוגי ובתחום הדיגיטלי.
על המועמד יהיה לעבור הכשרה בת מספר שבועות בחברת האם בארה"ב.
מרכיבה
10 שנות נסיון רצופות בהרכבת כרטיסים.
מזכירה
נסיון נרחב בעבודת מזכירות ומינהלה במפעל תעשייתי, כולל עבודה עם מיקרו־מחשב. עדיפות לבעלת רקע בהנהלת חשבונות.
רק מועמדים העונים לדרישות מתבקשים לפנות בצרוף קורות חיים ותאור מלא ומפורט של נסיון ורקע מקצועי לת.ד. 6640 חיפה 31060 תוך ציון המשרה ע"ג המעטפה
– סודיות מלאה מובטחת –

לבית דפוס בתל־אביב
ד ר ו ש
דפס מקצועי
למכונת שני צבעים
גליון היידלברג.
שכר גבוה, רכב צמוד ובטוח מנהלים,
למועמד המתאים לקבלת פרטים, טלפון:
03-825028 לראובן

למפעל תעשייתי מבוסס:
באזור המרכז דרוש:
מנהל עבודה בכיר
כישורים נידרשים:
גיל 28-35, טכנאי/הנדסאי בינוין, ניסיון בניהול עבודה, רקע בניהול יצור ומכונאות – יתרון.
לשלוח קורות חיים וניסיון מקצועי בכתב לת.ד. 2736 רמת־השרון 47218 עבור המנכ"ל

כור מחשבים בע"מ
ד ר ו ש
מנהל אגף תוכנה
כישורים:
* השכלה אקדמאית רלוונטית.
* נסיון רב בניתוח מערכות מידע בנושאים פיננסיים ותעשייתיים
* נסיון ניהולי מעשי בהיקף של כ־50 עובדים מקצועיים.
* נסיון מעשי בשיווק מערכות מידע (סקרים הצעות)
סודיות מובטחת
מתבקשים לפנות רק מועמדים המשלבים את כל הכישורים
פניות בכתב לת.ד. 33222 ת"א 61331

עירית תל-אביב-יפו
למחלקת דרכים דרוש:
מהנדס תמחירן
בעל נסיון של 6 שנים בעבודות תמחיר, מכרזים וביקורת חשבונות.
נא לפנות לטל': 03-437082/3/6
למחלקת גנים ונוף דרושים:
1. גננים מוסמכים בעלי סוג מטעם משרד העבודה
2. טכנאי נוף/אגרונומים
3. מנהלי עבודה בעלי 5 שנות נסיון שיועברו הכשרה כמנהלי עבודה בתחום הגינון.
נא לפנות לטל': 437267, 437102, 432101
למחלקת חופים דרושים:
פקחים לעבודות־פקוח עונתיות בחופי הרחצה
(אפשר גם סטודנטים).
הדרישות הן:
א. יוצאי צבא
ב. סוג בריאות גבוה
ג. בוגרי 10 שנות לימוד לפחות.
נא לפנות לטל': 438428.

דרושים
בלשון זכר לרבות נקבה
מזכירה ליעוץ המשפטי
חרוצה ואחראית, בעלת שליטה טובה מאוד בשפה האנגלית כולל הדפסה, נסיון בעבודה עם מעבד תמלילים – א"ב.
העבודה – ביבנה ובמשרה מלאה 5 ימים בשבוע.
עדיפות לבעלות נסיון במשרה דומה.
טכנאי/מכונאי אחזקה
לתפקיד מגוון ואחראי, בעל נסיון של 3 שנים לפחות באחזקת מכונות לעיבוד שבבי ופח.
אפשרות קידום למתאימים.
חשמלאי תעשיה מוסמך
לתחזוקת מפעל תעשייתי, נדרש נסיון של 3 שנים בתעשיה.
נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 465 יבנה 70653
מיקוד (עבור משאבי אנוש).
רב-בריח מקום גדול לעבוד בו.

בית הספר המשותף חוף־הכרמל
מעגן־מיכאל
אנו מציעים לך משרה של
רכז הוראה ופתוח
בנושא מכניקה הנדסית (בקרה ספרתית, חרטות, כרסום וריתוך)
לפנות למזכירות ביה"ס 06-398122 או לאודי לוי בבית 06-368416

לחברת מחשבים
דרושים:
1. איש קשר ללקוחות
לעבודות תיאום שילוח וקבלה של חומר. דרישות התפקיד: יכולת עמידה בלחצים סדר וארגון יכולת טובה לתקשורת בין אישית אפשרות לעבודה מעבר לשעות המקובלות.
2. איש ביצוע מנוסה
להכנת משכורות למחשב. עדיפות לבעלי נסיון בלשכת שרות.
נא לפנות בכתב לת.ד. 20294 ת"א

דקלתא
מגל תעשיות בע"מ
דרוש/ה
עובד/ת למחסן בקרית אריה
בין השעות 07.00-16.00
* שבוע עבודה מלא
נא להתקשר לנחמה (03)9231552

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, התשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

ת"א דחף מרכז — סמטת בית השואבה 8 (פינת אלנבי 96) טל 622547
ת"א דחף דיזנגוף — רח' דיזנגוף 118 (מול כסית) פתוח 24 שעות טל 230952
ת"א דחף בן יהודה — רח' בן יהודה 9 (מול קולנוע מוגרבי) טל 656120
ת"א דחף אלנבי — רח' אלנבי 123 (ככר המושבות) טל 614433
לפרסם מודעה!
דחף
סניפים
ב דחף תקבל יותר ובמחירי העיתון
חיפה דחף — רח' הרצל 5 (חדר) טל 645333/4
ירושלים דחף — רח' יפו 43 (ככר ציון) טל 226335
דחפון — שרות מודעות טלפוני טלפון 03-611001
ובעוד 50 סניפי דחף בכל רחבי הארץ
לפעמים אתה צריך פרסום. תמיד דחף

מכירות

יותר מקילו „מוות לבן" הבריחה בלדרית במחוכה

מאת חנה מאר, סופרת „דבר" בשרון

כמות גדולה של הרואין נקי נתפסה בתוך מחוך התחרה השחור, שלבשה תיירת מבלגיה. ביום ד' אחרי הצהריים הגיעה בטיסת „סבנה" מספר 210 מבריסל לנמל תעופה בן־גוריון תיירת תושבת אנטוורפן, גרושה בת 42, אם לבת וסבתא לשני נכדים.

בעקבות מידע מודיעיני מוקדם, נערך אחרי התיירת הזאת מעקב בשדה התעופה, וגם מחוץ לו, על ידי אנשי הבילוש של משטרת מרחב השרון.

התיירת הורדה ממונית, שבה עמדה לעזוב את איזור נמל התעופה בן־גוריון.

בחיפוש שנערך על גופה, נמצאו בתוך מחוך התחרה השחור שלבשה, מוסתרים באיזורי הגוף האינטימיים התחתונים, ארבעה גלילים של הרואין ועוד שתי חפיסות של הרואין.

סך כל ההרואין שנתפס אצל התיירת שקל 1.033 קילוגראם. מהרואין בכמות זו ניתן לעשות כ־20,000 מנות סם ששוויו בשוק הסמים מיליון ו־400,000 ש"ח.

במסיבת עיתונאים שקיים אתמול בערב, אמר ניצב משנה משה פרידמן, מפקד משטרת מרחב השרון, כי בחודשים האחרונים הצטבר מידע רב על עבריינים באיזור מרחב השרון העוסקים ביבוא סמים קשים מחו"ל באמצעות בלדריות.

במהלך הפיקוח המודיעיני על עבריינים אלה, אמר פרידמן, הוברר שגם עבריינים ממחוז תל־אביב משתייכים לכנופיה. בפעילות ובמעקב אחרי הכנופיה הסתייעה משטרת מרחב השרון ביחידת ה„אינטרפול" במטה הארצי ובמדור הסמים במחלקת המודיעין הארצית.

נצ"מ פרידמן מסר, כי מדובר ברשת מתוחכמת ועניפה של סוחרי ובלדרי סמים. התברר, כי חברי הכנופיה ייבאו מספר פעמים בתקופה האחרונה לארץ כמויות גדולות של הרואין – שנעו בין 250 גראם עד קילוגראם שלם בכל פעם – תמיד באמצעות נשים בלדריות.

הבלדרית הבלגית שנעצרה ביום ד', שאינה יהודיה, אלה פלמית, הוגדרה בפי פרידמן כבלדרית מקצוענית.

בעקבות לכידתה, בוצע אתמול אחר הצהריים מעצרו של ראש רשת הסמים, תושב הרצליה, בן 30. המעצר בוצע כאשר ראש הרשת הגיע, רכוב על אופנוע גדול, והמתין לבלדרית ליד המלון בתל־אביב, שבו אמורה היתה להתאכסן.

עם מעצר ראש הרשת, בבוקר, נעצרו אתמול אחרי הצהריים ובערב עשרה חברים נוספים באותה רשת סמים.

נצ"מ משה פרידמן אמר, כי „מבצע פסח כשר ושמח" לחיסול נגע הסמים הוא חלק מפעילות מוערפת שנותן מרחב השרון לתפיסות סמים במסגרת „שנת הסמים" שקבע מפכ"ל המשטרה.

סגן־ניצב יורם רודמן, ראש ענף מודיעין במחוז מרכז של המשטרה, אמר, כי לחברי הכנופיה היו קשרים ענפים עם ישראלים המתגוררים או שוהים בחו"ל וכן עם ישראלים אקטיים.

חלק נכבד מהסמים שהפיצה רשת זו, מסר רודמן, נמכר באיזור מרכז הארץ. צפויים מעצרים נוספים.

„האיגוד הבינ"ל לקריאה" יקיים כינוסו הבא בארץ

(ע). – הוועד המנהל של האיגוד הבינלאומי לקריאה, שמושבו בארה"ב, החליט להיענות בחיוב להזמנת האיגוד הישראלי לקריאה ולקיים את הקונגרס העולמי ה־13 של האיגוד בירושלים, בחסות שר החינוך והתרבות.

באיגוד הבינלאומי חברות כ־90 מדינות. פרטים אלה נמסרו, בכינוס חברי האיגוד הישראלי לקריאה, שהתקיים ביריד הספרים הבינלאומי בירושלים.

האיגוד הבינלאומי עורך את הקונגרס העולמי אחת לשנתיים, ובישראל רואים בהיענות לקיימו בארץ ביטוי של הערכה למאמצים הנעשים בארץ לטפח את הקריאה העצמית בקרב תלמידים ומבוגרים.

כינוס האיגוד הישראלי לקריאה, שהתקיים בבנייני האומה בירושלים, נערך בשיתוף משרד החינוך והתרבות והמשתתפים דנו בו בדרכים לטיפוח הקריאה העצמית ובהשפעת הצפייה בטלוויזיה על הקריאה.

כן נמסר בכינוס על מדיניות משרד החינוך לעידוד הקריאה, שגובשה באחרונה בוועדת מומחים שמינה השר יצחק נבון.

„אגד" ומש' התיירות יירתמו יחדיו למבצע 'איכות חיים באוטובוס'

(ע). – שר התיירות והמשפטים אברהם שריר הודיע אתמול בסיור שערך בקואופרטיב „אגד", כי משרד התיירות ישתף פעולה עם הקואופרטיב במבצע מיוחד לעידוד הציבור לשמירה על איכות החיים באוטובוסים ובתחנות.

במשך היום, נוסעים באוטובוסים באורח מרוכז כמיליון ו־500,000 נוסעים, שהם כשליש מתושבי המדינה. עובדה זו מאפשרת לערוך מבצעים שיעודדו ציבור גדול לשפר את איכות החיים, אמר השר.

שריר הודיע, כי בין היתר ייעשו פעולות משותפות עם לשכות התיירות בארץ, יהיו הדרכה ותשדירי שירות וכן ייערכו מבצעי תיירות פנים.

חשוד נוסף ברצח הישיש זולטן וייס

(ע). – חשוד נוסף ברצח הישיש זולטן וייס, נעצר בידי המשטרה. החשוד, תושב חיפה, בן 29, נעצר אתמול ל־15 יום להמשך החקירה. שמו וזהותו של החשוד וכל פרט היכול לזהותו נאסרו לפרסום, בפקודת בית משפט השלום בחיפה.

כזכור, נתגלתה גופת הישיש על ידי שכנו, בקריית בנימין. בא כוח המשטרה טען בבית המשפט, כי למשטרה ראיות הקושרות את החשוד לעבירה.

החשוד טען, כי אין לו כל קשר לרצח. הוא אמר, כי הוא התייצב ביוזמתו במשטרה, אמנם באיחור, כיוון שהוא משתמש בסמים. השופט הורה לעוצרו להמשך חקירה, ל־15 יום.

נמסר, כי זהו החשוד השני בפרשה. גם שמו וזהותו של החשוד הראשון נאסרו לפרסום ע"י בית המשפט.

ראש עיריית כרמיאל בשובו משליחות:

62 משפחות מדר' אמריקה הבטיחו לעלות לכרמיאל

מאת יוסי ליבוביץ, סופר „דבר" בגליל המערבי

ראש עיריית כרמיאל ברוך ונגר, שחזר השבוע מביקור בן חודש ימים במדינות דרום־אמריקה, בישר אתמול כי בידיו הבטחה של 62 משפחות לעלות עוד השנה לישראל. אתמול הגיעה לארץ משפחה ראשונה מבראזיל, שעברה להתגורר בכרמיאל.

ונגר השמיע את הבשורה בישיבה חגיגית שערכה מועצת איגוד העורכים והעיתונאים של כתבי העת בישראל, שנערכה אתמול בכרמיאל. חברי האיגוד, שבחרו השנה לכנס את מועצת האיגוד בעיר פיתוח, נענו להזמנת ראש עיריית כרמיאל וערכו במשך יומיים סיור וביקורים מודרכים בישוב.

ברוך ונגר, שחילק את זמנו בדרום אמריקה שווה בשווה בשליחות מטעם „אורט", כדי לגייס כספים להקמת מכללה טכנולוגית בכרמיאל, ובשליחות מטעם המחלקה לקליטה ולעלייה של הסוכנות היהודית, סיפר כי נפגש עם תלמידים מ־15 בתי ספר מאורוגואי, מארגנטינה, מפאראגוואי ומבראזיל, כדי לשכנעם לבוא וללמוד במכללה החדשה, שתהיה פתוחה גם לתלמידים מחו"ל.

המכללה תיפתח בחודש ספטמבר בשנה הבאה ועלות הקמתה תגיע ל־30 מיליון דולר.

לשם כך הקים ונגר שני ועדי פעולה בריו־דה־ז'נירו ובסאו־פאולו, שתפקידם לגייס כספים עבור המכללה.

לפני צאתו מהארץ, הצטייד ונגר בתיק מפורט ובו מידע לגבי מקומות העבודה הפנויים בכרמיאל והוא גילה כ־350 מקומות עבודה פנויים.

הוא מסר, כי בין 62 המשפחות שהבטיחו את עלייתן לארץ, יש מהנדסים, בעלי מקצועות חופשיים, מורים וגננות.

פסטיבל קבע בכרמיאל

בישיבה חגיגית בישר יושב ראש המועצה לתרבות ואמנות במשרד החינוך והתרבות אבנר שלו, כי החל מהשנה הבאה יתקיים בכרמיאל „פסטיבל המחולות לריקודי עם", שנערך בשנה שעברה על שפת הכנרת.

שלו הודיע, כי הפסטיבל ייהפך למוסד והוא יתקיים מדי שנה בשנה בכרמיאל, דוגמת „הפסטיבל לתיאטרון אחר" המתקיים בעכו.

„פיגארו" ו„טראוויאטה" ב„שבוע אופרה" בעפולה

מאת יצחק פרידמן, סופר „דבר" בעמק

האופרה הישראלית החדשה תעלה הקיץ ב„היכל התרבות" החדש שבבירת העמק את „נישואי פיגארו", את „לה טרוויאטה" וכן הפקה מיוחדת לקראת „שבוע האופרה" בעפולה, שתיקרא „חגיגת זמרי אופרה".

במסיבת עיתונאים שכונסה בעפולה על־ידי הנהלת האופרה הישראלית החדשה, „אמנות לעם", נאמר, כי לבירת העמק „הוזמנו כוכבים" לעשות „מרכז אופרה" לכל צפון הארץ.

לדברי סמנכ"ל „אמנות לעם" ארנון, ... הפקה שעלה בשנים האחרונות „ברכבת התרבות" הגדולה ביותר במדינה" לאחר שלוש הערים הגדולות, הן בשל המודעות הקיימת בעיר ובסביבותיה והן בשל מבני התרבות המפוארים שבה „המשמשים אכסניה טובה ומושכת לאירועי תרבות מגוונים".

„חגיגת האופרה המתוכננת", סבור ראש העיר עפולה ... עלי, „שמה קץ לבדיחה שהדביקו אותנו שנים על „האופרה בעפולה", שאינה במציאות. הנה, יש אופרה בבירת העמק, ובכך נסגר מעגל, ומתגשם חלומם של ראשוני עפולה, החוגגת 60 להיווסדה".

„שבוע האופרה" בעפולה מאורגן על־ידי העירייה, המרכזים הקהילתיים והמועצות האזוריות הגלבוע, יזרעאל וכן על ידי „אמנות לעם" והאופרה הישראלית החדשה.

נמצאה התרופה שנגנבה מחולת סרטן

(ע). – התרופה הנדירה שהובאה לישראל מבלגיה כדי לסייע לחולת סרטן בירושלים ושנגנבה ממכונית, נמצאה ביום ד' בלילה על־ידי צוות בלשי משטרת רמלה.

כזכור, הודיע בעלה של החולה על גניבת התרופה מרכבו, בעת שחנה ברמלה בתחילת השבוע.

האיש הודה בהתרגשות רבה לשוטרים שמצאו את שקית הניילון השחורה שבה היתה התרופה ואשר נזרקה, כנראה, על־ידי הגנבים.

החשוד באונס פילגשו שוחרר בערבות

(ע). – החשוד באונס פילגשו שוחרר ביום ה' בבית משפט השלום בחיפה, בערבות של 10 ש"ח.

השופט עמירם רנר הורה על איסור פרסום שמו של החשוד ושם הנאנסת, כדי לא לפגוע במשפחותיהם.

בא כוח המשטרה טען בבית המשפט, כי החשוד בן ה־40 הצליף בחגורה על חברתו הנשואה, גרם לה חבלות חמורות ולאחר מכן אנס אותה, כשהיא היתה מעולפת.

החשוד טען בבית המשפט, כי לא בעל את חברתו נגד רצונה וכי היא הסכימה לקיים יחסים עימו.

לדבריו, הרקע לוויכוח ביניהם היה נעוץ בבקשתה שיעזוב למענה את משפחתו.

שנת מאסר למשתולל בעקבות רצח אמדי

(ע). – אריה וולפוביץ, בן 27, תלמיד ישיבת „שובו בנים" בירושלים, נדון בבית המשפט המחוזי בירושלים לשנת מאסר בפועל, לאחר שהורשע – אחרי עיסקת טיעון – בהסתה ובגרימת נזק לרכוש השייך לערבים, בהתפרעות שהיתה לאחר רצח חברו לישיבה אליהו אמדי.

וולפוביץ' הורשע בניפוץ שמשות מכונית של ערבי, בניפוץ חלון ביתו של ערבי במזרח ירושלים ובהשלכת בקבוק תבערה על מצבור אשפה. מכתב האישום נמחקו ארבע העבירות החמורות יותר, ביניהן הצתת מכונית ותקיפת של ערבי.

הנאשם הביע חרטה על מעשיו ואמר, כי בעת ביצוע המעשים „ראה לנגד עיניו את גופתו של חברו לישיבה".

בגזר הדין קבע השופט ראסים נאשף, כי גם אם אפשר להבין לרגשותיו של וולפוביץ', לא ייתכן לאפשר לרגשות לשלוט, „כך שתיווצר אנדרלמוסיה שתקלקל ותשחית את מערכת היחסים השבירה ממילא – בין יהודים לערבים".

במסגרת עסקת הטיעון ביקשה התביעה להטיל על הנאשם תשעה חודשי מאסר. השופט לא קיבל זאת ודן את אריה וולפוביץ' לשנת מאסר בפועל.

חייל בן 20 נאשם באונס אכזרי ביותר בילדה בת 9

מאת אמיר רוזנבליט, סופר „דבר"

חייל בשירות סדיר, בן 20, מואשם באונס, בביצוע מעשה מגונה בכפייה, בסדומיה ובאיומים – כל אלה בילדה בת תשע, לאחר שפיתה אותה להתלוות אליו לגן ציבורי בבאר־שבע.

שופט בית המשפט המחוזי בבאר־שבע יהושע פלפל יחליט הבוקר האם להיעתר לבקשת פרקליטות מחוז הדרום לעצור את הנאשם עד תום ההליכים המשפטיים נגדו.

הסגנית הבכירה לפרקליט מחוז הדרום עוה"ד צילה קינן גוללה אתמול – במהלך הדיון שהיה בבית המשפט בבקשה להארכת המעצר – את פרשת האונס האכזרי.

לדבריה, ביום ה' שעבר, בשעות הצהריים, פנה החייל הנאשם לילדה בת תשע ואמר לה שהוא מוכר צעצועים. הוא ביקש ממנה שתוביל אותו לגן ציבורי, „כדי שיוכל למכור במקום צעצועים לילדים".

לאחר שהגיעו לגן, דחף החייל את הילדה אל בין השיחים, הפשיטה ובעל אותה בכוח ובאכזריות, כשהוא מאיים עליה במוות ובגרימת חבלה גופנית אם תדבר. לאחר שביצע את זממו נמלט מהמקום.

הילדה ההמומה רצה לביתה וסיפרה על האונס לאביה. האב הבהול התייצב בתחנת המשטרה, שם גבו השוטרים מן הילדה בת ה־9 תיאור מדוייק של האנס.

בסריקה שעשו השוטרים באיזור האונס יחד עם הילדה ואביה, הבחינה הילדה באחד מרחובות העיר בצעיר והצביעה עליו.

החייל הצעיר הכחיש תחילה את המעשה, אולם תוך זמן קצר נשבר, הודה ואף שיחזר בסרט וידיאו את האונס.

פרקליטו של הנאשם עורך הדין חיים קאויס אמר אתמול בבית המשפט, כי ההודאה באונס נסחטה ממרשו בכוח. לדבריו, חוקרי המשטרה השאירו את מרשו עם אבי הילדה ביחידות, והלה הפליא בו את מכותיו. שנה, אמר עורך הדין, כופר החשוד... לחלוטין בהאשמות המיוחסות לו.

נעצר גזבר בית הדין הרבני בחיפה: נחשד בגניבת כספי ביה"ד

מאת יוסי ליבוביץ, סופר „דבר" בגליל המערבי

גזבר וקופאי של בית הדין הרבני בחיפה נעצר שלשום בלילה על־ידי שוטרי היחידה הארצית לחקירות פשעים חמורים, בחשד כי גנב במשך תקופה כספים מקופת בית הדין ושילשלם לכיסו.

לסופר „דבר" נודע, כי הגזבר נעצר לאחר שלמשטרה הגיע מכתב אנונימי, שבו נאמר כי הגזבר נוהג לקחת לכיסו כספים שהיו אמורים להגיע לקופת בית הדין הרבני.

בבית הדין הרבני שררה אתמול תדהמה רבה עקב מעצרו של הגזבר. עובדי בית הדין לא רצו להתייחס לחשדות בנוגע לגזבר וטענו, כי אינם יודעים דבר.

הבוקר יובא הגזבר לבית משפט השלום בפתח־תקווה להארכת מעצרו.

כך תמו תשע שנות הסבל:

„פואד" יצא אתמול לחפשי

מאת נתן רועי, סופר „דבר" לענייני משטרה

האסיר שלמה משה עובדיה („פואד"), שריצה 9 שנות מאסר בעוון רצח, שוחרר אתמול על־ידי ועדת השחרורים במגמה מקשיחה ויצא לחופשי, בעקבות הלחץ הציבורי שהתעורר לאחר שבכמה ממקורי התביעה במשפטו הודו, כי לא היה כלל במקום הרצח.

במהלך מאסרו פעלו למענו, כידוע, רבים וביניהם משקם האסירים של התנועה הקיבוצית חיים לפיד.

„היום בבוקר, אם העיתונות תניח לי, אלך לחוף הים בבתיים ואשהה בשבת עם הורי", אמר אתמול „פואד" עם שחרורו. „פואד" אמר: „אני עדיין נרגש וצריך לעכל את המצב. אחרי כן אחליט מה אעשה הלאה. אני צמוד לאלי גולדשמידט, היועץ המשפטי של התנועה, שהוא אחי והאמין בחפותי כל השנים, אם הוא לא היה, נוכח איתי אתמול בוועדת השחרורים, אולי היו דוחים את בקשתי להשתחרר מהכלא".

היועץ המשפטי של התק"ם אלי גולדשמידט אמר אתמול: „זהו רגע גדול. כל השנים טענו לחפותו של „פואד" וניסינו להשיג משפט חוזר, על יסוד ראיות חדשות – אך ללא הועיל. אבל מן המשפט עולים חששות כבדים מאד לגבי הרשעתו".

„פואד" שהה אתמול, מיד לאחר שחרורו מהכלא, במחלקה המשפטית של התנועה הקיבוצית ועשרות עיתונאים ואנשי ציבור התקשרו אליו כדי לברכו על שחרורו מהכלא.

דיתה ושלמה פרגר · ורד (רוזה) ואליעזר (לוקסי) לוקסנבורג

מודיעים בשמחה על נישואי

תמי עם ארז

י' ניסן תשמ"ז, 9.4.87

סיורים לפולין

יציאות סדירות בחודש מאי: 12.5, 18.5

בחודשי יוני יציאות סדירות מדי שבועיים

„אופקים" נסיעות

ת"א כיכר נמיר 222

טל. 201485 03-287723

הפועלים הנפקות בע"מ

הודעה

על תוצאות הנפקה

של אגרות חוב (סדרה 11)

בערך נקוב כולל של 18,000,000 שקל חדש.

עפ"י תשקיף החברה שפורסם ביום 31.3.87, הוצעו לציבור בדרך של מכרז על הריבית אגרות חוב 1997-2005 (סדרה 11), רשומות על־שם, צמודות קרן וריבית למדד המחירים לצרכן בגין חודש פברואר 1987 (168.2 נקודות), בערך נקוב כולל של 18,000,000 ש"ח. רשימת החתימות נפתחה ביום 7 באפריל 1987 ונסגרה בו ביום בשל חתימת יתר. נתקבלו 188 הזמנות לרכישת אגרות החוב מהסדרה הנ"ל בערך נקוב כולל של 39,231,700 ש"ח.

שיעור הריבית שנקבע הוא 6.7% לשנה.

למציעים בשיעור ריבית הנמוך מ־6.7% – ההזמנה בוצעה במלואה

למציעים בשיעור ריבית השווה ל־6.7% – ההזמנה בוצעה חלקית – 82.28708% מההזמנה

למציעים בשיעור ריבית מעל 6.7% – ההזמנה נדחתה

הריבית הפריים החודשית בבנק הפועלים בע"מ לתאריך 7.4.87 היא 2.583%

י"א בניסן תשמ"ז – 10 באפריל 1987.

לחברינו דיתה ושלמה פרגר

איחולי מזל טוב

לנישואי הבת

תמי עם בח"ל ארז

בית „דבר"

למכירה

פריג'ידר

אמקור

ישן

במצב טוב.

☎ 03-784924

הודעה ללקוחותינו

שינויים בשעורי ריבית החובה

החל מיום ה', י' בניסן תשמ"ז 9.4.87 הופחתו שעורי הריבית על יתרות החובה במסגרת המאושרת בחח"ד והם יהיו החל מ־26.4% לשנה (ריבית מתואמת שנתית של 29.6%).

שעורי הריבית על משיכות יתר של עד 500 ש"ח בחשבונות עו"ש מקבלי משכורת יהיה 37.5% לשנה (ריבית מתואמת שנתית של 43.8%).

שעורי הריבית בחשבונות „סופר עו"ש" (עו"ש גמיש) יהיו החל מ־38.4% לשנה (ריבית מתואמת שנתית של 45%).

תוספת הריבית בחריגה בחשבונות חח"ד ובחשבונות „סופר עו"ש" תהיה 15.96% לשנה וזאת החל מיום א' י"ג בניסן תשמ"ז 12.4.87.

הודעה זו מתפרסמת במקום משלוח הודעות ללקוחות.

פרטים נוספים ניתן לקבל בסניפי הבנק.

בנק הפועלים

רכוש ספר מספרית דבר

לחברינו יצחק ורבקה זבירש

ברכות מזל־טוב

לנישואי הבת

נחמה עם בח"ל יאיר

בית „דבר"

לחברנו זאב קליינמן

אתך באבלך במות

אביך ז"ל

בנק הפועלים בע"מ

סניף מרכזי

ההנהלה והעובדים

בזק החברה הישראלית לתקשורת בע"מ

סדרי קבלת קהל בסניפי חברת בזק

בשבוע הפסח

בערב חג הפסח, יום ב' 13.4.87 י"ד בניסן

וביום ה' 16.4.87, י"ז בניסן לא תתקיים קבלת קהל

במשרדי העסקים של חברת בזק.

בשאר ימי חול המועד תתקיים קבלת קהל בשעות הבוקר בלבד.

שאר שירותי בזק („14", „18", „16") יפעלו כרגיל.

בברכת חג שמח

חברת בזק

בצער רב אנו מודיעים על פטירתה

של אמנו וסבתנו היקרה

שרה חפר (ליטבק)

ההלויה תצא מבית יד לבנים בכפר ויתקין ביום ראשון

י"ג ניסן תשמ"ז 12.4.87 ב־15.00 לבית העלמין המקומי

המשפחה

בצער רב אנו מודיעים

על פטירתה של חברתנו

שרה חפר (ליטבק)

ההלויה תצא מבית יד־לבנים בכפר ויתקין ביום ראשון

י"ג ניסן תשמ"ז 12.4.87 ב־15.00 לבית העלמין המקומי

כפר ויתקין

במלאת שנה לפטירתו של יקירנו

ידידיה שנאן ז"ל

נעלה לבית העלמין לאזכרה וגלוי מצבה ביום ראשון

י"ג ניסן תשמ"ז 12.4.87 בשעה 3.30 אחה"צ

המשפחה

ובית יפעת

רוחמה צ'יצ'יקי

איננה

ההלויה תתקיים היום, יום שישי י"א בניסן תשמ"ז 10.4.87

בשעה 12.00 בבית העלמין סגולה (ליד החלקה הצבאית)

אוטובוס 88 מתחנה המרכזית בפתח תקוה

אבלים: בעלה, בניה, כלותיה,

נכדיה, המשפחה

וכל בית גבעת השלושה

אמנו וסבתנו היקרה

דבורה מלזק ז"ל

(לבית לוויטן)

הלכה לעולמה

ההלויה תתקיים היום, יום ו' 10.4.87 בכפר סמיר ב־10.00.

תחבורה מבית המנוחה, קרית חיים, הגדוד העברי 117 ב־9.00.

המתאבלים:

בתה ותתנה שרה ויהושע דיין

הנכדים וכל בני המשפחה.

בצער רב אנו מודיעים על פטירת יקירתנו

רבקה (ריבה) לנדרס

בת הרב ר' שייז לנדרס זצ"ל

רבה הראשון של רמת־גן.

ההלויה תתקיים היום, יום שישי

י"א בניסן תשמ"ז 10.4.1987 בשעה 1 בצהרים.

נפגשים ליד שער בית העלמין

בקרית שאול.

אחותה לובה ציפליק

ומשפחות לנדרס וקרימולובסקי

לחברתנו עדה פינק

אתך באבלך במות

אמך ז"ל

בנק הפועלים בע"מ

סניף מרכזי

ההנהלה והעובדים

לדנטל ולמשפחה

משתתפים באבלכם במות

האם

בית חנוך הר"וניא

לעמירם סיון

מנכ"ל בנק הפועלים

משתתפים בצערך הכבד

במות

אמך ז"ל

הנהלת קואופרטיב „דן"

במלאת שלושים לפטירת יקירנו

יהודה שהמי ז"ל

נעלה לקברו להתייחד עם זכרו

ולהשתתף בגלוי המצבה

ביום ראשון י"ג ניסן תשמ"ז

12.4.87 בהר המנוחות גבעת שאול ירושלים

נפגשים בשעה 2.00 בצהרים בשער בית העלמין

המשפחה

ירידות שערים וקליטת הצעים

האופטימיות ומעבר לקרנות יכתיבו שוק חיובי בעתיד

מאת שמואל רוזנבלום*

שוק המניות המשיך ב"גמגום" תוך רישום הצעים שלווה בירידות שערים. עודף ההצעים במרבית ני"ע לא היה גדול במיוחד, אך הנטיה הכללית של המקורבים היתה לאפשר ירידות שערים. תהליך המימוש שעובר על הבורסה מצוי כנראה בעיצומו, ובניגוד לעבר שבו הורגלנו בתנודות שערים חדות הפעם מתבצע המימוש באורח מתון. צבירת הכספים בקרנות הנאמנות נמשכת במלוא עוזה. במשך השבועיים האחרונים צברו קרנות המניות כ־100 מיליון דולר לערך. מנהלי הקרנות איפשרו אתמול ירידות שערים בעבר למבוצע, שכן לדעתם תהליך המימוש אתמול בריא לשוק. הכוכרים אתמול היו מסוג אלה שאינם אוהבים להמצא בתקופת פגרה בורסאית כחג הפסח בפוזיציית ני"ע גדולה. כיוון שחלק ניכר מהפעילים עובדים על אשראי ישנה אצלם נטיה לצמצום האשראי בפגרה ארוכה. בעבר היה לנטיה זו הגיון מסויים. כיום כאשר הריבית נמוכה הן בפקדונות והן במסגרת אשראי מאושרת, אין בפעילות זו משום חוכמה יתרה לאלה המאמינים בשוק מניות חיובי בעתיד הקרוב. קרנות הנאמנות נתקלות כידוע בקשיים ניכרים בכניסה לשוק כאשר נזילותן הגבוהה מכתיבה קניית מניות בשוק. באחרונה חזרה תופעת קניית חבילות מניות מחוץ למסחר. עסקות כאלה מצאנו במניות כאפריקה, אי.פי, מסעי הדר, גבים ונוספות. מנהלי הקרנות ינסו כנראה הפעם שלא לאבד את המומנטום שנוצר באפיק זה כמו בעבר גרמו יצירת כספים בקרנות דווקא לירידה במניות עקב חשש הקרנות להגדיל פוזיציות מול רמת שערים גבוהה. הפעם אומרים מנהלי הקרנות לנהוג כנראה בחוכמה יתרה בהשוואה לעבר ולתמוך בשוק המניות באורח בולט יותר. יום א', הקרוב יאופיין כנראה בהמשך מגמת מסחר מעורבת. ימי חול המועד פסח והשבוע שלאחר מכן עשויים להתאפיין במגמת מסחר חיובית מלווה בהתעוררות.

הודעות טובות אינן ערובה לעליות

באחרונה הוזנו בהודעות בורסאיות מעניינות, שחלקן עסקו בשיפור מאזני וחלקן האחר עסקו בהשבות מפליגות בגיוסי הון מעניינים. לפנינו רשימת ני"ע שפורסמה בהם הודעה בורסאית מעניינת או הנפקה: ספנות הספקה, קידור, אבדין, טרומאסבסט, חירון, עמק, קליל, תאת ונוספות. בדיקה של רשימה זו תגלה שמרבית המניות הנ"ל נמצאו במגמת הצעים מלווה מיד לאחר ההודעה או ההנפקה הנוספת לציבור. נראה שגורמים עלומים שאספו סחורה במניות רבות מנצלים את ההודעות על מנת לממש רווחי הון ניכרים. חלק מאותם גורמים פועלים כ"אינדיאנים" בעגת הבורסה מוכרים בכל מחיר. יוצא מהכלל מניות החברה לישראל הדלק שהגיבו באורח נאה על ידיעות חיוביות. מצב זה מלמד ומבדיל באורח חד וברור על ההבדל הקיים בהתנהגות שבין מניות קלילות וכבדות בבורסה.

החברה הכלכלית ופריקלאס – איסוף שקט?

במניות החברה הכלכלית לירושלים ובמניות פריקלאס ים־המלח מורגשת מגמת רכישה בולטת הנובעת מצד קרנות בנק גדול. נראה שאותו בנק הולים לאחר בדיקה כלכלית שביצע לגוון מעט את תיק השקעותיו במניות אלו. בבורסה נפוצו ידיעות ושמועות שקרנות אותו בנק פעילות במניות: הפטרוכימיים, חיפה כימיקלים, כלל ישראל, פריון, רוגובין ונוספות. באחרונה הגדיל אותו בנק את נתח פעילותו בקרנות הנאמנות ולפיכך ניתן להבין את נסיונו לגוון את השקעותיו בבורסה.

שינויי שער במסחר

במניות הקלילות נרשמו אתמול ירידות שערים, לעיתים חדות. התכוף 1 ירדו ב־10%, תנודות השערים בהתכוף מהירות שכן בתקופה קצרה של כחודש עלו שערי התכוף ב־50% לערך, ומיד אח"כ ירדו בבת אחת ב־30% לערך. מניות עמק ירדו ב־7.1% לאחר ההנפקה, פוליגון ירדו ב־8.3%, פיכטנגר ירדו ב־8.6%, קליל ירדו ב־9.6%. אלקו עלו ב־5% תוך רישומן כקונים בלבד. למורגן נרשמו קונים בלבד לאחר ירידה חריפה שלשום. הצעים וירידות שערים הופיעו במניות – רוגובין 5, לוינשטיין 5, אטאס, עסיס ושורת מניות קלילות נוספות. לבנקאיות שבהסדר נרשמו הצעים וירידות שערים ממוצעות של שני פרומיל לערך. הצעים נרשמו בחלק ניכר מהכבדות, פ.בי. ירדה ב־3.6%, הסנה ב־3.2%. למניות כלל ישראל, אי.פי, כלל תעשיות, כלל נדל"ן, נכסי אוזרים ונוספות נרשמו הצעים וירידות. יציבות ומגמה חיובית נרשמו במניות אוזרים פטרוכימיים, נכסים ובניין, גב ים, בינלאומי, דלק ונוספות. אתמול הורידו הבנקים את שיעור הריבית המשולמת לפקדונות שקליים. ירידה זו תביא בעתיד לשינוי חיובי נוסף במניות.

הודעות הבורסה

רוגובין – לחברה נרשם הפסד מתואם של כ־3.2 מיליון ש"ח במחצית השניה של 1986.

הכשרת הישוב – מתנהל מו"מ למכירת זכויות הכשרת הישוב במלון השרון. חברת בת של הכשרת הישוב מחזיקה ב־73% ממלון השרון. ערך ההשקעה בספרים 2.7 מיליון ש"ח לערך.

טרומאסבסט – החברה חתמה בחודשים האחרונים על חוזה שנתי עם משרד התקשורת לאספקת בטון מתועש כ־500 אלף דולר, כמו כן חתמה טרומאסבסט על חוזה להקמת בתי נופש באיזור הכינרת בהיקף של 700 אלף דולר. בנוסף מנהלת טרומאסבסט מו"מ עם גורמים נוספים. הרווחיות הגלומה בעיסקה נעה סביב 20% לערך. נושא הבטון המתועש פורט בהרחבה בסקירת מנהלי החברה המביעה אופטימיות בפיתוח הנושא כפי שהשתקף במאזן הקודם.

מלל – החברה אישרה כי נערכות בדיקות בנושא גיוס הון מהציבור.

הודעות הבורסה – הנפקות הרשות

מאיר עזרא – מחיר ההנפקה נקבע ל־37 שקל ליחידה. למזמינים בשער זה תהיה הקצאה של 21 אחוז לערך.

עמק – מחיר ההנפקה נקבע ל־3.1 שקלים ליחידה. בשער זה יהיה שיעור ההקצאה 15.2%.

אורדע פורניט – החברה העוסקת בייצור והדפסת מסמכים פיננסיים הגישה טיוטת תשקיף לגיוס הון של מיליון ש"ח לערך.

רשף מחשבים – החברה העוסקת בפיתוח, ייצור ושיווק תוכנה הגישה טיוטת תשקיף לגיוס כ־1.6 מיליון ש"ח.

שנהר – ענין מחודש

חברת שנהר הודיעה שלשום לבורסה על עסקות ראשונות שביצעה במכירת עצי במבוק. נמסר כי מתנהל מו"מ מתקדם עם חברה גדולה בקנדה למכירת עצים כאלה בהיקף של כמיליון דולר. בששת החודשים האחרונים מכרה החברה בישראל ובאירופה עצי במבוק נגסים בשווי כספי של חצי מיליון דולר לערך. עיון במצב שנהר מגלה נתון מעודד ביותר: מלאי החברה מוערך בשווי נמוך, ולפיכך כל מכירת עצים מהסוג הנ"ל הינה במעט רווח נקי חדש. בהנפקתה האחרונה של שנהר הזרימו הבעלים כסף לחברה, הורמה זו מעידה כנראה על הפוטנציאל הגלום בחברה לדעת בעליה. נראה שמניות שנהר עשויה לחזור ולככב שוב בבורסה. כניסתם של משקיעים חדשים לחברה. מסוג קרן "אתינה" של דן טולקובסקי, מעידה כנראה על עתיד חיובי מבעבר.

זולפמן 1.0 ש	33000	152			+5.0
אמפא א 0.5	31500	149	+500	+1.6	+244
פועלים השק ש	12150	2673	+60	+.5	+649
דיסקונט השק ש	5970	4443			+2756
מזרחי השק ש	38500	35.0	+1100	+2.9	+129
מזר השק אגח 124	14000	10.0			-3.0
חירון 1.0	3900	877			-384
חירון 5.0	2000	2132	-100	-4.8	-2407
ישום החזקות 1שח	278	45201	+8	+3.0	+52912
יצוא ש	17500	327			-293
ידין א 0.1	2840	900	+40	+1.4	+256
כלל ישראל 10.0	1665	15792	-35	-2.1	-48486
כלל ישראל 50.0	1535	1840			-1095
לברק 1שח	2845 תב	598	-300	-9.5	-559
לברק 5שח	1151 תב	1097	-109	-8.7	-1647
מנור 1שח	820	2800	-30	-3.5	-1460
מנור א 5שח	513 תב	3707	-46	-8.2	-4115
מנור אפ ב	429	7117	-1	-.2	-817
מנור אג"ח 1	130.0	10620			-8120
עוז השק ב 0.1	4700	206	-30	-.6	-120
עוז השק ג 0.5	3150 תב	728	-350	-10.0	-831
פז השק ש	4790	2012	-57	-1.2	-1902
פמה א 0.1	13338	138	-60	-.5	-61.0
פמה 0.5	10140	630	+20	+.2	+56.0
פריון ב 0.2שח	14625 תב	1059	+1300	+9.8	+2789
קידן 1שח	228	46855			-15278
קידן 5שח	196.5	26101	-2.5	-1.3	-20313

מחקר ופיתוח

גליל טכנולוגיות — הפסקת מסחר —

דלק ונפט

דלק חיפושינפט1.0	5005	464	-70	-1.4	-249
דלק חיפושינפט5.0	3100	1077	-40	-1.3	-948
דלק נפט אופ 2	2341	541			-511
פז חיפושי נפט	40000	109	-400	-1.0	-109
ינ.גאל. 5.0 במה	713	23552	+18	+2.6	+17870
מ.ג.ג. 1.0	8385	226			-207
מ.ג.ג. 5.0	3629	1715	-180	-4.7	-1092
פראיל ב 0.03שח	9199	87.0			-77.0
נמסא ש	2760000	3.0			-1.0

נסחרות במט"ח

גזית ב	223	1800	+3	+1.4	+180

עץ ומוצריו, נייר ודפוס

כתר 1שח	280	16399			+1320
רפוזן 1.0	10000 תב	155	-860	-7.9	-166
רפוזן 5.0	7650	119			+6.0
תמ.ג. 1.0	9800	290	-75	-.8	-70.0
יאה 1שח	5820	255	-80	-1.4	-165
לבידי אשקלון 1.	753	4652	-12	-1.6	-4981
מולט ב 0.5	56560	49.0	+560	+1.0	+19.0
מפעלי נייר 10.0	459500	166			+7.0
סקאנייה 1.0	4100	195			-112
רים 0.1	3040	610			-794
רים 0.4	2390 תב	1438	-150	-5.9	-2722
תעל ב 0.2	23950	116	-350	-1.4	-112

תעשיות שונות

אבגול 1.0	15500	291	-174	-1.1	-541
אבגול 5.0	7980 תב	1034	-800	-9.1	-1725
תמישה יד 1.0	11940	90.0			-119
ה.ג.פולק 1שח	2699	873	-1		-5.0
ה.ג.פולק 5שח	2050	560			+45.0

השקעות תעשיה

מרכזית ב 0.1	14960	435	+160	+1.1	+755
כור כב 1.0	— הפסקת מסחר —				
כלל תעשיות 1 שח	300	154011			-62725
מאטרי טכנולוגיה	589	6277	-9	-1.5	-9584

חברות להשקעה

השקעה ואחזקה

אמיקו ש	10900	240			-118
אידיבי פתוח 2.0	9560	2763	+130	+1.4	+2535
אינקבה 1שח	105.0	65918	-5.0	-4.6	-78259
אלגר ש	19581 תב	698	+1780	+10.0	+1332
אלגר ב	19100	139	+700	+3.8	+199
אלרן ש	6880	1371			-126
אלרן ב	7000	326			+36.0
אמישר כב 1.0	2209	172	-1	-.1	-34.6
אמיק 1.0	410	11294			-5396
אמיק 5.0	380	5393			+141
בנלת השקעות 1שח	1680	400	-35	-2.0	-745
דנבאר 0.1	680	3351			-1391
דנבאר 0.5	505	570			-570
חברה לישראל 1שח	27980	1497	+1000	+3.7	+1072
חברה לישראל 5שח	25750 תב	649	+1450	+6.0	+862
חלפסון 0.1	133000	2.0	-1000	-.8	-1.6

מסעי הדר 0.5	4800	1047	+100	+2.1	+608
מהדרין 1שח	7279	5393	-1		-1815
נכסי הדרים 1.0	2245	4064	-55	-2.4	-3691
פריאור 5שח	2800 תב	683	-200	-6.7	-994
שגיר 1.0שח	4440	1341			-204
שגאי אופ' סדי א	2941	1087			+1328

תעשייה

מזון וטבק

אסאם 1.0	1630	1726	-70	-4.1	-2564
גולדפרוסט 1 ש"ח	4000	476			+493
גולדפרוסט 5 ש"ח	3307 תב	620	+187	+6.0	+605
גולדפרוסט אופ 1	1829	346	-19	-1.0	-46.0
דובק בב ש	6500	1188	-30	-.5	-1266
דובק בב ב	6590	874	-30	-.5	-904
זגלבל 1.0	1075	1120	-5	-.5	-303
זגלבל 5.0	787	783	-7	-.9	-783
פרי-זה 1.0	— הפסקת מסחר —				
פרי-זה 5.0	— הפסקת מסחר —				
טמפו בירה 1.0	39000	40.0	-950	-2.4	-147
טמפו בירה 5.0	33710	34.0	-630	-1.8	-92.0
יבוזר 1שח	1563	605	-37	-2.3	-433
יבוזר א 5שח	920	3769	-10	-1.1	-4890
יבוזר אופ 2	• 657	1805	-15	-2.2	-4153
• ביצוע חלקי 98.60%					
מן 1שח	965	5073	+5	+.5	+949
מן 5שח	555 תב	2192	+27	+5.1	+1091
סנפרוסט 1.0	18500	105	+600	+3.4	+216
עלית 0.1	24800	3494			+1856
עסיס 5שח	520	16724	-25	-4.6	-14277
שלמה אבגול 1.0	3362	447	-34	-1.0	-521
שמן מבוב ש	6302	295	+80	+1.3	+631

טקסטיל והלבשה

אידגר 1.0	838	4553	-15	-1.8	-3695
אופים 1.0	1750	500	-34	-1.9	-342
אופנת ברוך 1 שח	749	2001			+455
אופנת ברוך 5 שח	586	3160	-2	-.3	-4990
אופנת ברוך אופ'	540	4440	-4	-.7	-3070
ארגמן רג ש	20250	351	+150	+.8	+330
דלתא-גליל 1.0	5800	1133	+100	+1.8	+1009
דלתא-גליל א 3.0	4503	607			-91.0
טפירות מאתר 1.	3740	26.0	-40	-1.1	-211
טפירות מאתר 5.	1460	218	-30	-2.0	-437
ויסלנר 1.0	— הפסקת מסחר —				
ויסלנר 5.0	— הפסקת מסחר —				
חדירנן 1.0	9844	340			-301
זיקית 1.0	• 2760	589	-130	-4.5	-3716
• ביצוע חלקי 89.80%					
זיקית 5.0	2200 תב	1081	-150	-6.4	-1543
לודזיה 0.1	3800	299			+464
לודזיה 0.4	2980	2127	-120	-3.9	-3519
ליינת 1שח	— הפסקת מסחר —				
כיפ גליקי 1.0	1045 תב	1360	-110	-9.5	-1652
מקס 0.1	5867 תב	369	-400	-7.3	-674
מקס 0.5	3300 תב	1554	-274	-7.7	-2300
עיט 1.0	700	3736			+2653
עיט 5.0	380	9688	-15	-3.8	-5967
עמק 1.0	418 תב	9673	-32	-7.1	-26711
פולגת א 1שח	7080	524	-20	-.3	-99.0
פולגת ב 4שח	4550	2239	-60	-1.3	-1424
פולינן א 0.5	11000 תב	210	-1000	-8.3	-429
פרנוד 1.0	6000	277	+40	+.7	+272
גיבור ספורט	20000	938	+800	+4.2	+1207
תעש רוגוזין 1.0	2750 תב	1628	-275	-9.1	-2401

מתכת ומוצריה

אקסטנן 5.0	3150	410	-80	-2.5	-385
אורדן 10.0	13270	2423			+2477
אורדן 50.0	10935	1322			+1322
אלומית 1.0	7850	139	-150	-1.9	-181
אלומית 5.0	6380	285	-150	-2.3	-757
כבלים ש	46000	53.0	-500	-1.1	-31.0
התכוף 1.0	8845 תב	842	-986	-10.0	-2139
התכוף 5.0	• 5345	377	-55	-1.0	-516
• ביצוע חלקי 93.30%					
התכוף אופ	5950	266	-200	-3.3	-488
דיקה 1.0	5405	130	+5	+.1	+145
דיקה 5.0	2500	576	-50	-2.0	-714
קופסאות פח 1.0	5370	1261	-150	-2.7	-1349
קופסאות פח 5.0	5200	156	-150	-2.8	-381
מתכת פרזם 1.0	3659	1229	-1		-249
כבלי ציון 1.0	3400	664			-417
כבלי ציון 5.0	2045	2288			-1023
כבלי ציון אופ 3	925	2878	-52	-5.3	-3996
מורגן 1.0	קו 1181		+56	+5.0	+5487
מתכת קרמבי 1 שח	370	1847	-8	-2.1	-1831
מתכת קרמבי 5 שח	210 תב	15759	-13	-5.8	-81437
נחושתן 0.1	48498	10.0	-2		-31.0
נחושתן 0.5	18700	103	-100	-.5	-154
פקר פלדה 1.0	21700	214	-800	-3.6	-293
קינב 1.0	1398	2009	+16	+1.2	+1637
קינב 5.0	887	4228			-739
קליל 1.0	2820 תב	920	-300	-9.6	-1332
קליל 5.0	2590	681			-121
שלדות 5.0	10716 תב	389	-600	-5.3	-189
תעשיות לכיש 1.0	1380	706	-50	-3.7	-611
תעשיות לכיש 5.0	995	1875	-20	-2.0	-1984

חשמל, אלקטרוניקה ואופטיקה

אלביט 3.0	652000	57.0			+2.0
אלקו 0.1	קו 12233		+583	+5.0	+1284
אלקו 0.25 ש	קו 6668		+318	+5.0	+7439
אלקו 0.25 ב	קו 6405		+305	+5.0	+2584
אלקטרה 0.1שח	2180	1503	-10	-.5	-1878
אלקטרה א 0.5שח	1396 תב	1714	-90	-6.1	-2423
אלקטרה אופ 5	1195	1138	-1	-.1	-48.0
אלקטרה אגח 5	146.0 תב	31785	-8.0	-5.2	-54215
אלרון 3.0	536500	52.0	-4000	-.7	-46.0
אורית 0.02שח	31499	193	-700	-2.2	-168
כלל תעש אלקטרו	3230	5269			+2927
טמפקו/ניקס 1.0	3350	979	-50	-1.5	-794
טמפקו/ניקס 5.0	2760	2758	-60	-2.1	-2332
פיכטנגר 1שח	890 תב	8261	-84	-8.6	-13647
פיכטנגר 5שח	817	6186	-15	-1.8	-4462
ציקלון 1שח	2952	448			+7.0
ציקלון 5שח	1650	1174	-50	-2.9	-1066
קבנסקין אולר 1.	7527	216	+380	+4.2	+544
קבנסקין אולר 5.	6300	346	+215	+3.5	+334
ת.א.ת. 1.0	2000	1276	-44	-2.2	-991
ת.א.ת. 5.0	947	11052	-31	-3.2	-15142
ת.א.ת. אופ 1	24900	91.0	-1100	-4.2	-108
תדיאה 1שח	970	4950	-18	-1.8	-6607

מוצרי בניה

אי.פי. 1 ש"ח	254	53707			-36294
אי.פ.בנין אופ-א	937	4978	-4	-.4	-1560
אי.פ.בנין אגח א	151.0	8928			-8582
אלקול 1.0	8627	62.0	-400	-4.4	-325
אקרשטיין 1שח	1276	2926			-425
אקרשטיין 5שח	898	2866			+1897
אקרשטיין אופ א	590	6225	-15	-2.5	-8295
אקרשטיין אג"ח 1	134.5	29251	-5.0	-3.6	-48699
בטון תדיר 1.0	— הפסקת מסחר —				
בטון תדיר 5.0	— הפסקת מסחר —				
בר-סון 1.0	1619 תב	642	-172	-9.6	-1550
בר-סון 5.0	759	3719	-2	-.3	-5936
טרומאסבסט 1.0	9700 תב	90.6	-800	-7.6	-100
טרומאסבסט 5.0	6308	882	-140	-2.2	-768
מ.ל.ב. 1.0	1160	2197	-10	-.9	-369
מ.ל.ב. 5.0	• 891	900	+81	+10.0	+1919
• ביצוע חלקי 68.00%					
מודול השק 1שח	886	2952	-5	-.6	-2106
מואיקה ולפמן 1	— לא נסחר —				
מואיקה ולפמן 5	21000	20.0	+1000	+5.0	+10.0

כימיה, גומי ופלסטיק

אגן 5.0	23120	402	+120	+.5	+213
אליאנס ב 200.0	2750	747	+100	+3.8	+674
גל תעשיות 1.0	25200	191	-800	-3.1	-208
גל תעשיות 5.0	21980	115	-20	-.1	-123
דקסטר 1.0	3899	92.0	-200	-4.9	-699
דשנים 0.1	4920	109	+20	+.4	+91.0
דשנים 0.5	1900	3288	-60	-3.1	-4984
חיפה כימיקל 10.0	1059	19811	+14	+1.3	+13230
קבע 0.01 ש"ח	13994	2655			+1.0
ליפסקי 1.0	3990 תב	527	+230	+6.1	+512
ים המלח 1שח	3150	7415	-50	-1.6	-11162
פטרוכימיים 10.0	830	51451			-1355
מקסימה 1.0	8460	43.0	-100	-1.2	-53.0
מקסימה 5.0	6248	634			-134
נקה 1שח	8600	338	-350	-3.9	-324
סנו 1.0	29500	157	-800	-2.6	-227
סנו 5.0	23650	171	-600	-2.5	-334
פריקלאס 1 ש"ח	725	8820	-13	-1.8	-13782
פריקלאס אופ 1	290	9632	-8	-2.7	-13621
קים כימיקל 1.0	8190	383	-400	-4.7	-464
ת.ג.ל. 1.0	• 3895	419	-205	-5.0	-528
• ביצוע חלקי 87.80%					
ת.ג.ל. 5.0	3210	406	+10	+.3	+236
תיא 5.0	16400	95.0	-550	-3.2	-185
פרוטארום 10.0	20999	95.0			+72.0
תרן א 5.0	• 11950	31.0	+581	+3.3	+109
• ביצוע חלקי 76.80%					

מסחר ושרותים

מסחר

אינטרטאבא 1.0	5500	230	-200	-2.3	-447
אינטרטאבא 5.0	6485	1223			-698
מאיר עזרא 1.0	1198	12144	+8	+.7	+7674
כלל סחר 1שח	455	34260			+19628
כלל סחר אופ ד	367	23800			+16562
כלל סחר אגח 2	163.0	14375	-1.0	-.6	-20950
קרסטל 1.0	1002	6070	+22	+2.2	+3917
רפק 0.1	34000		+1000	+3.0	+4.1
רפק 0.5	17800	32.0	-130	-.7	-32.0
טופרטל א 2.0	15150	859			+24.0
טופרטל ב 10.0	13501	1668			+1023

שרותים

דלק ב 0.1סחה	6660	2873			+1615
הראל 1.0	2340 תב	150	-160	-6.4	-204
הראל 5.0	2100 תב	547	+170	+8.8	+1774
ספנות הספקה 0.1	30000	104	+800	+2.7	+87.0
ספנות הספקה 0.5	13890	358			-195
קידור 0.1	1529	5212	+59	+4.0	+7913
קידור 1.0	400	34024			+2785
מחשבי קרזנה 0.1	3400	378	+150	+4.6	+743
מחשבי קרזנה 0.5	1580	4634			-1096
קונטרולים 0.1	4131	1300	+100	+2.5	+1001
קונטרולים 0.5	3000	1275			-4.0
קופי 1.0	5200 תב	276	-300	-5.5	-494

מלונות ושרותי תיירות

גלי זהר 1.0	6250	37.7	+100	+1.6	+42.3
גלי זהר 5.0	4450	331	+200	+4.7	+280
מלונות דן 1.0	2476	876			-191
מלונות דן 5.0	1875	1478	+40	+2.2	+1297
חוף האלמוג 0.1	6150	231	-150	-2.4	-139
כנף 1שח	2501	50.0	+101	+4.2	+50.0
מלונות ירדן 1.0	2700	213			-115

מחשבים ושרותי מחשב

ארמות 1שח	1727	2448	-42	-2.4	-1871
דפה מיכון 1.0	12650	82.0			+15.0
ת.י.ב.ג. 1.0	19350 תב	2975	-11100	-36.5	-6649
יעבא 1.0	9715	191			+71.0
בנק המחשבים 1.0	15900	91.0	-500	-3.1	-186
ט.ל.ל. 1.0	15600	114	-98	-.6	-74.0
ט.ל.ל. 5.0	5974	1276			-5.0
משוב 1.0	740	742			-66.0
משוב אופ 1	593	1009	+18	+3.1	+954
ניקוב 1שח	2355	225	-60	-2.5	-639
ניקוב 5שח	1170	2792			+110
ניקוב אופ 2	5640	211			-1.0
תים מחשבים 1.0	1020	9281	-16	-1.5	-7995

מקרקעין ופיתוח

נדל"ן בינוי ופיתוח

אברהם בינוי 1.0	— הפסקת מסחר —				
אברהם בינוי 5.0	— הפסקת מסחר —				
ארזן בבנים 1.0	721	1320			+74.0
ארזן בבנים 5.0	345	7038	-5	-1.4	-7859
אוזרים 1שח	1596	13745			+5338
אוזרים אופ 1	1260	4372			+201
אוזרים אגח 3	199.0	69728	+7.0	+3.7	+105519
אילון 1.0	558	18467	-9	-1.6	-16287
אל-רום 1.0	1899	1552	-21	-1.1	-1862
אכנבנים 1שח	3699 תב	354	+279	+8.2	+3576
אפריקה 0.1שח	65800	384	+400	+.6	+363
אפריקה 1שח	59050	626			+351
אפריקה אפ 5	46600	133	+1800	+4.0	+218
אדים 1.0	2650	500	-80	-2.9	-90.0
אורן 1שח	5100	3041	+114	+2.3	+3080
אורן 5שח	3400	3018	+110	+3.3	+2727
בן-יקר בג 1.0	7560	1603			-516
ברנוביך 1שח	4237	713	-225	-5.0	-549
ברנוביך 5שח	3500	1019	-50	-1.4	-962
דוניגר 1.0	7970 תב	622	-600	-7.0	-862
דוניגר 5.0	865	15.0			-15.0
דורקר 5.0	קו 610		+29	+5.0	+2169
דרגר 1 ש"ח	547	2244	-13	-2.3	-1476
דרגר 5 ש"ח	468	8600	-10	-2.1	-12621
השכלול 1.0	1774	260	-30	-1.7	-99.0
השכלול 5.0	1288	547			-405
ת.ל.ב. 0.1	— הפסקת מסחר —				
ת.ל.ב. 0.5	— הפסקת מסחר —				
חברה לירושלים 1	440	64320	+2	+.5	+39959
חברה כלכלית אופ	237	84118	+7	+3.0	+56391
נכסים ובנין 1.0	4669	2439			+1027
גב-ים 0.1	5700	1082	-40	-.7	-747
גב-ים 0.5	4970	983	+20	+.4	+77.0
הכשרת הישוב 1.0	113901	189	+1200	+1.1	+776
ישפרו 1שח	5690	682			-145
ישראלום 1.0	2000	4004	-55	-2.7	-8789
ישרס 10.0	24557 תב	239	-2500	-9.2	-451
כנף פיתוח 1.0	11080	155	-120	-1.1	-171
כלל נדל"ן 0.1	871	35120			+24688
לוסיד 1.0	7800	437			-195
לוסיד 5.0	3520	2074			+790
מ.ת.ב. 1.0	549	27478			+14990
מ.ת.ב. אפ 2	390	12147			+2833
מ.ת.ב. אגח א	129.0	3500	-1.0	-.8	-2500
מאבני בניה 1.0	1053 תב	7752	-58	-5.2	-11929
מישאל 5שח	475	5662			-2997
מבנה 5.0	2750	1187	+100	+3.8	+4849
מר-לנד 1.0	• 960	5068	+10	+1.1	+2931
• ביצוע חלקי 96.20%					
לוינשטין 1.0	600	5619	+20	+3.5	+7591
לוינשטין 5.0	278 תב	28707	-16	-5.4	-50981
ליפשיץ 1.0	2849 תב	2446	+149	+5.5	+2273
ליפשיץ 5.0	1970	3093			-1081
מאות אביב 0.5	— הפסקת מסחר —				
מגבי אוזרים 1 ש	382	23845			-8075
סהר השקעות 1.0	38100 תב	54.0	+3000	+8.6	+47.0
סהר השקעות 5.0	27044 תב	169	+2459	+10.0	+714
סלע 1.0	• 7800	50.0	+300	+4.0	+54.0
• ביצוע חלקי 92.60%					
עמר 5.0	3970	105	+20	+.5	+105
עמר וסלע 1.0	825	4048			-426
עיר 3.0	3033	641	+105	+3.6	+1364
קוסרה 0.1	4776	500			-295
קוסרה 0.5	2350	1036	+30	+1.3	+539
רוגובין 1שח	476	7550	+3	+.6	+6988
רוגובין 5שח	297	9947	-11	-3.6	-15229
רוגובין אופ 2	1535	2644	-55	-3.5	-2510
רוגובין אגח א	144.5	23513			+19171
רסקו מבנב	6000	243	-300	-4.8	-521
רסקו רג	5500	109	-221	-3.9	-386

חקלאות

מטעי הדר 0.1	4985	1200			+39.0

הסנה 1שח	459	58984	-15	-3.2	-143801
הפניקס 0.1	752	6152	+1	+.1	+6915
הפניקס 0.5	731	456	-9	-1.2	-1731
המשמר-הדאל 1.0	8200	181			-346
המשמר-הדאל 5.0	5973	1072			+158
מנורה 1.0	2775	218	-29	-1.0	-405
מנורה 5.0	1695	2100	+71	+4.4	+1707
סהר פיתוח ב	8120	1023	-20	-.3	-262
סקודיסט 1שח	1405	1581	-15	-1.1	-2181
צור ש	465	12248	-17	-3.5	-24203
ציון החזקות 1.0	11700 תב	15.0	-900	-7.1	-21.0
ציון החזקות 5.0	3810	220	+70	+1.9	+260

שערי המניות

בנקים מסחריים

שאינם בהסדר ההצמדה

א.ה.ה. ש	27490	9.0	-200	-.7	-18.0
הספנות 0.1	2100	1683	+25	+1.2	+1494
הספנות א 0.5	1199	3761	+9	+.8	+54.0
הספנות אופ 2	1725	1092	-15	-.9	-1095
כללי לא בהסדר	31700	408	-1000	-3.1	-676
בנק צפ' אמרק 1.	— הפסקת מסחר —				
בנק צפ' אמרק 5.	— הפסקת מסחר —				
הבינלאומי 5.0	6465	2953			+2145
ט.י.ב.י. 0.5	7990	5831	-295	-3.6	-11505

בנקים בהסדר הצמדה

אידיבי רג 100.0	90870	1822	-120	-.1	-1209
אידיבי ב 100.0	90970	13.0	+720	+.8	+36.0
אידיבי בב א 2.0	556200				-2.0
אגוד 1שח	67850	15.0			+35.0
דיסקונט ב	116330	13.0	-320	-.3	-11.0
דיסקונט א	116050	342	-150	-.1	-130
דיסקונט שה ב	13630	104	-70	-.5	-104
המזרחי ש	37485	901	-75	-.2	-751
המזרחי ב	37760	53.0	+450	+1.2	+170
המזרחי שה 9	16995		+10	+.1	+100
הפועלים מבב	95000	3.0	+980	+1.0	+.6
הפועלים ש	61600	2956	-50	-.1	-1709
הפועלים ב	62015	89.0	-85	-.1	-38.0
כללי א 1.0	158630	104	+630	+.4	+143
כללי שה 7	7690	80.0	+100	+1.3	+320
כלל מניק 100.0	39280	8046	-50	-.1	-6605
כלל שה 11	14720	426			+44.0
מימון ומסחר 1.0	52150				
מימון ומסחר 5.0	26700				

בנקים למשכנתאות

ארגים 0.1	31600	12.0	+80	+.3	+8.0
לאומי משכנתא' ש	10520	247	+220	+2.1	+704
לאומי משכנתא' מ	10640	94.0	+240	+2.3	+95.0
כרמל ש	5601	116	+90	+1.6	+170
כרמל שה 1	3800	200			+200
בנין ב 5.0	13034	230	-266	-2.0	-215
פת משכ ש	4000 תב	683	-315	-7.3	-1812
משכן ב ש	3601	1059	+71	+2.0	+1886
עצמאות 0.1	17050	57.0	-300	-1.7	-60.0
טפחות מבכ ש	25500		-500	-1.9	-25.0
טפחות רג ש	23741	216	-239	-1.0	-259
טפחות שה 1	10050	6.0			+94.0
טפחות שה 2	4961	501			-1.0
יעקוד 1.0	1980	303			+97.0
יעקוד 5.0	1239	615			+270
מירב 1.0	8234 תב	959	-915	-10.0	-911

מוסדות מימון

שלמון א ש	958	3600	-16	-1.6	-12594
התקלאות מבכ א	— לא נסחר —				
התקלאות מבכ ג	— לא נסחר —				
לאומי תעשיה א ש	16850	416	+600	+3.7	+729
פתוח תעשיה מבב	— לא נסחר —				
פת תעש בב ג	— לא נסחר —				
פת תעש בב גג	— לא נסחר —				
פת תעש בב גגג	— לא נסחר —				
פת תעש בב ד	— לא נסחר —				
פת תעש בב דד	— לא נסחר —				
מרכז קבלנים 5.0	1680	5318			-5164
תירונות בב	— לא נסחר —				
כלל ליסינג 0.1א	28400	132	-1300	-4.4	-265
כלל ליסינג 0.5ב	25850	223	-1000	-3.7	-177
כלל לסינג אג"ח	22250	63.0			-63.0

ביטוח

איתן ביטוח 1שח	247 תב	22627	-14	-5.4	-32303
אררט 0.1	1699	384	-1	-.1	-265
אררט א 0.5	960	855	-25	-2.5	-2230
בטוח משנה 0.1	• 831	100	-50	-5.7	-324
• ביצוע חלקי 77.00%					
בטוח משנה 0.5	339	4847	-2	-.6	-8247
הדר 1שח	446	17091	+2	+.5	+35008
הדר 5שח	332	22208	+10	+3.1	+66748
הדר אופ 2	280	59680	+10	+3.7	+101752

שערי קרנות נאמנות

הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון	הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון	הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון	הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון
אב	6027.61	6003.75	דולב	223.47	218.71	לפיד	499.10	489.47	ענבר	1188.87	1163.38
אבוקה	606.45	594.87	דורון	1469.44	1441.76	לקס	1715.70	1681.01	ענת	2967.77	2941.92
אגת	240.79	236.15	דותן	256.08	251.16	לשם	962.16	957.76	עפרוני	674.79	668.18
אייר	1596.5	1565.05	דליה	574.46	572.34	מבחר	1252.09	1228.14	ערמון	138.47	135.82
אדום	3190.01	3129.50	דרור	482.11	475.43	מבטח	3620.10	3587.52	פיא	1738.55	1726.34
אופיר	1826.36	1812.33	דקל	508.36	498.65	מגד	239.14	235.26	צבר	556.90	545.80
אור	416.54	407.76	הדס	481.77	477.78	מגן	3735.41	3700.27	צופית	778.05	762.92
אורין	155.01	151.91	הוד	520.83	518.90	מגל	773.36	766.74	צוק	115.99	115.99
אורלי	262.77	260.83	זהבית	2830.32	2771.06	מור	2333.59	2301.24	צמיד	1008.72	987.59
אורן	791.54	776.35	זוהר	20111.96	19819.26	מורן	1025.01	1024.19	צביה	575.84	567.90
אייל	3878.63	3802.36	זיו	18510.92	18240.60	מטה	27944.11	27431.43	צמרת	1757.66	1723.11
איריס	5341.91	5226.65	זמיר	1266.75	1242.67	מיטר	946.24	927.77	קלע	2418.58	2406.52
איתן	710.85	695.75	זמרית	150.38	147.05	משף	5015.41	4921.14	רונית	21105.67	20911.97
אלון	572.37	560.61	חליפין	128.43	127.87	מעיין	769.75	755.16	רימון	119.12	118.87
אלמוג	658.19	650.17	חלמיש	614.60	611.77	מקשה	995.43	991.08	רקפת	817.82	803.01
ארז	830.21	814.34	חן	135.68	135.14	מרגלית	1631.38	1600.78	רשף	763.01	746.45
אש	213.80	212.83	חמט	1349.89	1318.68	מרווה	116.66	116.27	שביט	810.10	794.57
אשל	180.93	177.39	טל	5967.10	5889.57	מרום	1238.28	1214.55	שחם	930.51	921.87
אתרוג	231.97	229.79	יובל	828.44	812.75	נגה	28590.59	28181.98	שירה	460.95	457.55
בדולח	3044.58	2987.66	יהלום	2962.99	2908.56	נטיף	1155.84	1150.93	שמיר	364.19	361.50
ברוש	563.74	553.02	ינשוף	465.35	460.99	נטף	554.26	543.28	שרוב	1111.94	1107.04
ברק	583.19	571.95	ישיה	669.40	654.86	ניצן	7999.81	7888.33	שסק	1048.27	1023.09
ברקת	837.58	833.44	כוכב	1496.49	1488.95	סביון	693.95	691.39	שקד	177.32	173.81
בשיט	1509.08	1498.88	כחל	131.86	129.27	סגלה	131.18	128.58	תאנה	268.71	266.26
גבע	1053.07	1037.96	כלנית	631.10	628.66	סלע	977.85	973.66	תדהר	634.87	631.71
גורן	742.66	728.54	כספית	718.71	715.05	סנונית	725.83	709.80	תירוש	507.70	505.40
גיא	9678.21	9535.28	כרמל	150.33	147.33	סער	898.26	881.75	תפוז	216.26	212.13
גיל	3393.54	3350.91	כתר	1154.63	1131.99	ספיר	528.61	528.61	תפוח	180.48	179.20
גלית	614.27	606.96	להב	4778.97	4689.90	עידו	1006.10	987.44	תרשיש	1489.73	1399.63
דוכבים	445.38	441.19	למשקיע	119967.11	117751.13	עדית	2889.23	2877.61	תשרי	495.10	493.12
דוכיפת	768.11	759.17				עדן	477.96	471.33			

שערי אגרות חוב

הסידרה	השער	השינוי בנקי
4% מלווה פיתוח (100% הצמדה)		
ש4001	628029.0	
ש4002	620727.0	
ש4003	620318.0	
ש4004	686674.0	
4.25% מלווה מדינה (שגיא)		
ק-331 תשואה 2.85%		
4101	355.9	+.2
ק-332 תשואה 3.20%		
4102	142.3	+.1
4103	136.7	+.1
4104	132.4	+.1
4301	132.4	+.1
ק-333 תשואה 3.57%		
4302	124.6	-1.0
4303	123.7	-1.1
4304	121.7	-1.1
ק-335 תשואה 3.27%		
4305	112.6	-1.7
ק-338 תשואה 3.60%		
4105	108.7	-.5
4106	105.9	-.5
4107	102.6	-.5
4108	100.8	-.5
ק-339 תשואה 3.70%		
4109	98.0	-.7
4110	96.9	-.7
ק-351 תשואה 3.56%		
4201	122.2	+.1
4202	120.1	+.1
4203	117.7	+.1
4204	113.6	
4205	114.6	+.1
ק-352 תשואה 3.63%		
4206	112.1	-.3
4207	111.7	-.3
4208	110.2	-.3
4209	107.8	-.3
4210	105.0	-.3
4211	101.8	-.2
ק-353 תשואה 3.65%		
4212	99.8	+.1
4213	97.4	
3% מלווה מדינה (גליל)		
ק-201 תשואה 3.17%		
ש3601	38254.0	-207.0
ש3602	35222.0	-192.0
ש3603	32749.0	-183.0
ק-202 תשואה 3.13%		
3604	29419.0	-121.0
ש3605	26848.0	-114.0
ש3606	25289.0	-110.0
ק-203א תשואה 3.16%		
ש3607	23462.0	-130.0
ק-203ב תשואה 2.95%		
ש3608	22365.0	+18.0
ק-203ג תשואה 3.11%		
ש3609	21169.0	-100.0
ק-204א תשואה 2.51%		
ש3610	19517.0	-15.0
ק-204ב תשואה 2.62%		
ש3611	18774.0	-23.0
ק-204ג תשואה 2.38%		
ש3612	18764.0	+15.0
ק-205א תשואה 2.37%		
ש3613	17664.0	-127.0
ק-205ב תשואה 2.35%		
ש3614	16968.0	+13.0
ק-205ג תשואה 2.50%		
ש3615	15575.0	-97.0
ק-205 תשואה 2.50%		
ש3616	14258.0	-79.0
ק-206 תשואה 2.54%		
ש3617	13425.0	+66.0
ש3618	12739.0	+54.0
ש3619	11717.0	+50.0
ק-207 תשואה 2.55%		
ש3620	11075.0	-16.0
ש3621	10521.0	-16.0
ש3622	9487.0	-15.0
ק-208 תשואה 2.71%		
ש3623	8838.0	-36.0
ש3624	8492.0	-33.0
ק-209 תשואה 2.71%		
ש3625	7758.0	-32.0
ש3626	7176.0	-30.0
ש3627	6655.0	-28.0
ק-210 תשואה 2.67%		
ש3628	6138.0	-74.0
ש3629	5751.0	-70.0
ש3630	5437.0	-67.0
ק-211 תשואה 2.73%		
ש3631	4977.0	-55.0
ש3632	4689.0	-52.0
ש3633	4429.0	-50.0
ק-212 תשואה 2.71%		
3634	3906.0	-40.0
ש3635	3693.0	-40.0
ש3636	3629.0	-38.0
ק-213 תשואה 2.84%		
ש3637	3383.0	-30.0
ש3638	3150.0	-28.0
ש3639	2883.0	-26.0
ק-214 תשואה 2.86%		
ש3640	2371.0	-21.0
ש3641	2055.0	-19.0
ק-215 תשואה 2.88%		
3642	1835.0	-21.0
ש3643	1592.0	-18.0
ק-216 תשואה 2.49%		
3644	1454.0	+1.0
3645	1312.0	+1.0
4.25% מלווה מדינה (גליל)		
ק-231 תשואה 3.74%		
3701	1060.0	+1.0
ק-232 תשואה 3.10%		
3702	868.8	+.7
ק-233 תשואה 3.86%		
3703	733.2	-4.1
3704	628.0	-3.5
ק-251 תשואה 3.92%		
3751	329.9	-2.4
ק-252 תשואה 3.95%		
3752	132.5	-.7
3753	127.2	-.8
ק-253 תשואה 3.90%		
3901	123.6	-1.0
3902	117.7	-.9
3903	116.8	-.9
3904	114.9	-.9
ק-254 תשואה 3.87%		
3754	116.3	-.6
3755	112.0	-.6
3756	108.0	-.7
3757	109.1	-.6
ק-255 תשואה 3.87%		
3758	107.1	-.6
3759	106.7	-.6
3760	105.2	-.7
3761	102.9	-.7
3762	100.2	-.6
3765	97.1	-.6
ק-256 תשואה 3.92%		
3764	94.9	+.7
3765	92.7	+.8
3766	91.6	+.8
ק-271 תשואה 3.89%		
3791	97.8	-1.0
3792	96.0	-1.0
ק-291 תשואה 3.86%		
3826	116.3	+.6
3827	114.1	+.7
3828	110.0	+.6
3829	111.0	+.6
ק-292 תשואה 3.85%		
3830	109.0	-.5
3831	108.6	-.5
3832	107.1	-.5
3833	104.8	-.5

הסידרה	השער	השינוי בנקי
3834	102.0	-.5
ק-311 תשואה 3.82%		
3861	103.1	-.6
7%-6%-4% מלווה פיתוח המדינה (80% הצמדה)		
ש3210	206700.0	+700.0
ש3211	202000.0	+100.0
ש3212	198000.0	-100.0
ש3213	192479.0	
ש3214	182976.0	+500.0
6%		
ש3501	181510.0	
ש3502	179750.0	
ש3503	165574.0	
ש3504	156500.0	+1000.0
ש3505	152908.0	+700.0
7%		
ש3521	153200.0	
ש3522	145700.0	
ש3523	138900.0	
ש3524	139800.0	
ש3525	136500.0	
ש3526	143190.0	
ש3527	139800.0	+1000.0
ש3528	135700.0	+300.0
ש3529	136000.0	
ש3530	133000.0	+400.0
ש3531	132000.0	
ש3532	128050.0	
ש3533	127800.0	+300.0
ש3534	119880.0	-1000.0
ש3535	120750.0	+150.0
ש3536	120750.0	+150.0
ש3537	120600.0	+100.0
ש3538	113100.0	+300.0
ש3539	112800.0	-700.0
ש3540	113300.0	
ש3541	106600.0	-500.0
ש3542	108500.0	-500.0
ש3543	103100.0	-500.0
ש3544	104100.0	+700.0
ק-701 תשואה 1.55%		
ש3545	101776.0	+112.0
ש3549	96250.0	+107.0
ש3552	88454.0	+100.0
ש3554	88409.0	+97.0
ש3555	88409.0	+97.0
ק-702 תשואה 1.68%		
ש3546	102106.0	-200.0
ש3547	101794.0	-201.0
ש3548	101639.0	-201.0
ש3550	96553.0	-200.0
ש3551	96038.0	-201.0
ק-703 תשואה 1.58%		
ש3553	87733.0	+163.0
ק-704 תשואה 1.42%		
ש3556	84417.0	+93.0
ש3558	88067.0	+108.0
ש3559	84923.0	+97.0
ש3560	80516.0	+95.0
ק-705 תשואה 1.47%		
ש3557	88920.0	+67.0
ש3572	81009.0	+60.0
ק-706 תשואה 1.51%		
ש3561	88062.0	+194.0
ש3571	79758.0	+193.0
ק-707 תשואה 1.40%		
ש3573	80518.0	+59.0
ש3574	74254.0	+55.0
ש3577	74318.0	+55.0
ש3578	68686.0	+51.0
ק-708 תשואה 1.49%		
ש3575	73754.0	+54.0
ש3576	73475.0	+55.0
ש3579	67898.0	+51.0
ק-709 תשואה 1.60%		
ש3580	63262.0	+47.0
ש3581	57618.0	+43.0
ש3582	53190.0	+40.0
ק-710 תשואה 1.60%		
ש3583	49494.0	+37.0
ש3584	47141.0	+35.0
ש3585	44728.0	+34.0
ק-711 תשואה 1.70%		
ש3586	40450.0	+31.0
ש3588	40455.0	+28.0
ש3589	36929.0	+26.0
ק-712 תשואה 1.55%		
ש3587	40871.0	+29.0
ש3591	38851.0	+29.0
ש3592	38792.0	+29.0
ש3593	38704.0	+29.0
ק-713 תשואה 1.75%		
ש3590	36679.0	-81.0
ש3595	36454.0	-78.0
ק-714 תשואה 1.70%		
ש3594	36731.0	-25.0
ש3596	35142.0	-25.0
ש3597	34981.0	-26.0
5% מלווה פיתוח המדינה (סדרה כפולה צמודה)		
ש2001	148700.0	+400.0
ש2002	149300.0	
ש2003	144200.0	+600.0
ש2004	144400.0	+400.0
ש2005	136700.0	
ש2006	136100.0	
ש2007	133244.0	
ש2008	137800.0	+1400.0
ש2009	138300.0	
ש2010	137100.0	
ש2011	134900.0	
ש2012	134300.0	
ש2013	134300.0	+200.0
ש2014	133100.0	
ש2015	130100.0	
ש2016	131700.0	+600.0
ש2017	128500.0	+100.0
ש2018	128900.0	
ש2019	127000.0	
ש2020	123600.0	
ש2021	124500.0	+400.0
ש2022	116400.0	+400.0
ש2023	117900.0	-3000.0
ש2024	109260.0	+260.0
ש2025	110250.0	
ש2026	109700.0	+300.0
ש2027	105300.0	+400.0
ש2028	105700.0	+400.0
ש2029	100200.0	+200.0
ש2030	101600.0	+200.0
ש2031	97600.0	+300.0
ק-101 תשואה 0.90%		
ש2032	101580.0	+74.0
ש2034	96065.0	+70.0
ק-102 תשואה 1.78%		
ש2033	93545.0	-187.0
ש2035	85951.0	-185.0
ק-103 תשואה 1.76%		
ש2036	86853.0	-41.0
ש2038	85402.0	-37.0
ש2040	82295.0	-40.0
ק-104 תשואה 1.00%		
ש2037	83091.0	+59.0
ש2039	82676.0	+60.0
ק-105 תשואה 1.80%		
ש2041	77100.0	-104.0
ש2052	71032.0	-101.0
ק-106 תשואה 1.63%		
2051	78162.0	+58.0
ק-107 תשואה 1.78%		
ש2053	71781.0	-234.0
ש2055	66366.0	-227.0
ק-108 תשואה 1.70%		
ש2054	65772.0	-251.0
ש2056	60917.0	-242.0
ק-109 תשואה 1.88%		
ש2057	61390.0	+2.0
ש2059	55860.0	+1.0

הסידרה	השער	השינוי בנקי
ק-110 תשואה 1.78%		
ש2058	55369.0	-501.0
ש2060	51107.0	-479.0
ק-111 תשואה 1.45%		
ש2061	39332.0	+268.0
ש2062	37054.0	+253.0
ש2063	35348.0	+248.0
חילים		
ב 19	103.2	
ב 20	101.0	-1.0
ב 21	98.9	-.9
ב 22	99.0	-1.0
ב 23	94.5	-.9
ש24	92.0	-1.5
ש25	93.3	
ש26	91.6	
ש27	90.3	-.2
ש28	94.8	-1.0
ש29	93.0	+.7
ש30	97.0	-.3
ש31	100.0	-2.8
32	91.0	
ב 33	99.6	31/03/87
מו"ג 34	97.4	+.2
מו"ג 35	99.7	
מרג 1א	98.1	+2.8
ליש 1ב ב	97.9	-3.0
מלה 31	99.1	+2.6
אגרות חוב בתוך מתגלגלות בטש		
מניב 24 ש	86.1	28/12/86
מניב 25 ש	87.7	01/04/87
מניב 26 ש	85.1	26/01/87
מניב 28 ש	83.2	26/05/87
מניב 30 ש	86.8	01/04/87
אגרות חוב צמודות (70% הצמדה)		
ש6001	118038.0 ק	02/04/87
ש6002	106000.0	29/05/87
ש6003	104800.0	22/03/87
ש6004	101610.0	23/03/87
אגרות חוב צמודות ריבית קבועה (ארוכות)		
סד' 2501	172.6	
סד' 2502	170.0	+1.2
סד' 2503	163.1	+1.1
סד' 2504	162.0	+.5
סד' 2505	155.0	+.6
סד' 2506	149.0	+.3
סד' 2507	144.0	
ק-604 תשואה 4.51%		
סד' 2508	110.0	+1.3
ידועים-צמוד דולר ריבית קבועה		
ק-901 תשואה 9.96%		
7001	245.9	+1.8
7002	238.3	+1.9
ק-902 תשואה 10.01%		
7003	227.4	+1.8
7004	209.4	+1.7
ק-903 תשואה 10.26%		
7005	194.4	-.7
ק-904 תשואה 10.33%		
7006	182.7	-1.1
ק-905 תשואה 10.28%		
7007	170.3	-1.1
7008	161.7	-1.0
ק-906 תשואה 10.24%		
7009	156.7	-1.8
ק-908 תשואה 10.20%		
7011	145.1	-1.7
7012	139.9	-1.6
ק-909 תשואה 10.30%		
7013	131.7	-.2
ק-910 תשואה 10.01%		
7014	115.4	-.7
ק-911 תשואה 10.32%		
7015	94.9	-.1
7016	93.9	-.2
7017	96.1	-.1
7018	95.8	-.2
7019	96.2	-.2
7020	96.0	-.1
7021	95.1	-.1
7022	94.8	-.1
ק-951 תשואה 9.98%		
7201	93.4	+1.7
7202	91.6	+1.7
7203	91.3	+1.7
7204	91.7	+1.7
7205	91.8	+1.8
ילבונסי צמוד דולר ריבית משתנה		
ק-801 תשואה 2.88%		
ש6101	13104.0	-19.0
ק-802 תשואה 3.86%		
ש6102	7569.0	-11.0
ק-803 תשואה 4.00%		
ש6103	6745.0	-70.0
ק-804 תשואה 3.72%		
ש6104	6334.0	-101.0
ש6105	6000.0	-97.0
ק-805 תשואה 3.80%		
ש6106	5796.0	-8.0
ש6107	5582.0	-8.0
ק-806 תשואה 4.40%		
ש6108	3887.0	-6.0
ש6109	3694.0	-6.0
ש6110	3629.0	-5.0
ק-807 תשואה 4.00%		
ש6111	3099.0	-19.0
ש6112	3004.0	-18.0
ק-808 תשואה 4.94%		
ש6113	1918.0	-14.0
ק-821 תשואה 5.00%		
ש6151	777.2	+3.9
ש6152	743.8	+3.8
ק-822 תשואה 4.90%		
ש6153	654.9	+3.3
ש6154	642.9	+3.3
ק-823 תשואה 5.15%		
ש6155	408.0	-4.7
ק-824 תשואה 4.75%		
ש6156	338.8	+7.5
ק-825 תשואה 4.68%		
ש6157	252.9	+6.9
ש6158	239.6	+6.6
ק-826 תשואה 4.80%		
6159	201.8	-3.2
ק-827 תשואה 4.96%		
6160	187.3	-.2
6161	180.9	-.2
ק-828 תשואה 4.96%		
6162	163.3	-.2
ק-829 תשואה 5.30%		
6163	148.0	-3.4
6164	142.2	-3.3
ק-830 תשואה 4.96%		
6165	136.9	-.2
ק-831 תשואה 4.90%		
6166	130.0	-.5
6167	127.1	-.5
6168	125.1	-.5
ק-832 תשואה 5.00%		
סד' 6169	117.6	-1.8
ק-833 תשואה 4.93%		
6170	111.2	+.5
ק-834 תשואה 4.70%		
6171	79.9	-.1
6172	79.2	-.1
ק-851 תשואה 4.99%		
6801	86.9	-.1
אג"ח צמודות מטבע – פריים		
אל-אופ 86	1071.0	
אלביט 85	208.1	+4.4
אלתא 85	1131.0	
אלסינט א'	1890.0	-10.0
אלסינט ב'	1220.0	-30.0
מאיסקס 85	— הפסקת מסחר —	
תדיראן 84	97.6	-.8
תדיראן 85	369.0	-1.0

שערי מטבע חוץ ביום 9.04.87

המטבע	השינוי	בנקנוטים: לאומי קניה	לאומי מכירה	הפועלים קניה	הפועלים מכירה	דיסקונט קניה	דיסקונט מכירה	העברות והמחאות: לאומי קניה	לאומי מכירה	הפועלים קניה	הפועלים מכירה	דיסקונט קניה	דיסקונט מכירה	שער יציג
1 דולר ארה"ב	-0.002	1.56	1.63	1.56	1.63	1.56	1.63	1.5955	1.6155	1.5955	1.6155	1.5950	1.6151	1.6054
1 מארק גרמני	+0.002	0.85	0.89	0.86	0.90	0.85	0.90	0.8714	0.8823	0.8733	0.8842	0.8716	0.8825	0.8779
1 לי"ש	+0.005	2.52	2.63	2.54	2.66	2.53	2.65	2.5815	2.6139	2.5808	2.6130	2.5799	2.6124	2.5995
1 פרנק צרפתי	—	0.25	0.27	0.25	0.27	0.25	0.27	0.2622	0.2655	0.2619	0.2651	0.2619	0.2652	0.2639
100 ינים יפאניים	+0.007	1.07	1.12	1.08	1.13	1.07	1.13	1.0958	1.1095	1.0970	1.1107	1.0970	1.1108	1.1034
1 גולדן הולנדי	+0.002	0.76	0.79	0.76	0.80	0.76	0.80	0.7736	0.7833	0.7727	0.7825	0.7728	0.7825	0.7784
1 פרנק שוויצרי	+0.005	1.03	1.07	1.03	1.08	1.03	1.08	1.0511	1.0642	1.0507	1.0638	1.0514	1.0646	1.0574
1 כתר שוודי	—	0.25	0.26	0.25	0.26	0.24	0.26	0.2507	0.2538	0.2506	0.2538	0.2507	0.2538	0.2522
1 כתר נורבגי	—	0.23	0.24	0.23	0.24	0.22	0.24	0.2333	0.2362	0.2333	0.2362	0.2330	0.2359	0.2347
1 כתר דני	—	0.23	0.24	0.23	0.24	0.22	0.24	0.2313	0.2342	0.2316	0.2345	0.2312	0.2341	0.2328
1 מארק פיני	—	0.35	0.37	0.35	0.37	0.35	0.37	0.3580	0.3625	0.3580	0.3625	0.3577	0.3622	0.3602
1 דולר קנדי	—	1.20	1.25	1.20	1.26	1.20	1.26	1.2235	1.2389	1.2223	1.2375	1.2211	1.2364	1.2302
1 דולר אוסטרלי	+0.005	1.05	1.16	1.10	1.18	1.10	1.18	1.1376	1.1519	1.1374	1.1516	1.1356	1.1499	1.1444
1 ראנד דרא"פ	—	0.51	0.61	0.53	0.79	0.50	0.69	0.7850	0.7948	0.7832	0.7929	0.7836	0.7935	0.7882
10 פרנקים בלגיים	+0.001	0.41	0.43	0.41	0.44	0.41	0.43	0.4203	0.4256	0.4220	0.4273	0.4216	0.4269	0.4241
10 שילינגים אוסטריים	+0.003	1.21	1.27	1.22	1.28	1.22	1.28	1.2416	1.2572	1.2424	1.2579	1.2408	1.2564	1.2501
1 "סלי" (ECU)	—	—	—	—	—	—	—	1.8138	1.8365	1.8142	1.8368	—	—	1.8255
1000 לירטות איטלקיות	0.002	1.19	1.26	1.20	1.28	1.19	1.27	1.2240	1.2394	1.2255	1.2407	1.2222	1.2376	1.2321
1 דינר ירדני	-0.007	4.75	4.75	4.35	4.63	4.40	4.70	—	—	—	—	—	—	4.6717
10 לירות לבנוניות				0.13	0.14	0.12	0.16	—	—	—	—	—	—	0.1459
1 לירה מצרית	-0.001	0.65	0.69	0.76	0.81	0.74	0.81	—	—	—	—	—	—	0.7626

מכבי ת"א כבר היתה "על הקרשים" אך זכתה בגביע

• האלופה הגאה פיגרה במחצית בהפרש של 20 נקודות, והוצגה בכל מערומיה ע"י הגליל העליון • קוון: ההפסקה הפכה את המכבים לאריות והם כתשו בצורה מעוררת התפעלות את יריבתם • ברקוביץ וארואסטי לא היו שותפים לדקות הגדולות של מכבי במחצית השניה ששיחקה בחמישיה אחת עד ליציאתו של לאסוף בגלל חמש עבירות אישיות •

מאת משה כהן

מחצית שניה מעולה הספיקה אמש לשחקני מכבי ת"א לגבור בגמר גביע המדינה, באחת מהצגות הכדורסל המלהיבות והמרתקות ביותר שנראו בשנים האחרונות בארץ על הפועל גליל עליון בתוצאה 86:95 (59:39).

חובבי הכדורסל התקשו להאמין אמש למראה עיניהם. במחצית הראשונה הדהימו שחקני הגליל את המכבים, הצופים ואפילו את עצמם. תוך כדי תצוגת כדורסל מעולה הם הותירו את הניכיון של צבי שרף פעורי פה. שמואל זיסמן ביכולת ריבוד מצוינת, ברד ליף ביכולת פריצה מלהיבה ובקליעות וירטואוזיות הצליחו ללא מאמץ רב להעלות את קבוצתם ליתרון שיא של 22 נקודות.

אפילו מנהליה המנוסים של מכבי נראו בהפסקת המשחק מיואשים, כפי שהודה בסיום אמנון אבידן: "לא האמנתי שנזכה בגביע". אבל הן ליפין, ג'מצ'י וחבריהם הוכיחו שוב, כי במכבי ת"א לא מוכנים להניף דגל לבן עד לשריקת הסיום.

הם עלו למחצית השניה כאריות. שמרו ללא דופי על שחקני הגליל ותוך משחק מלהיב בהתקפה הם הצליחו למחוק את יתרון 20 הנקודות של הגליל ולזכות בסיום בנצחון מרהים.

קשה היה להבין באותה מחצית את שחקני הגליל ובעיקר את מאמנם אריה מליניאק. שחקנים כמו שמואל זיסמן, ברד ליף וארז חזן נראו מוכי הלם ונכשלו אפילו בפעולות פשוטות.

על שתי המחציות המנוגדות ודאי עוד ידובר רבות. אבל ראוי לציין, כי שחקני מכבי עוד במחצית הראשונה לשחקני הגליל להצטיין. שמירתם היתה רשלנית והם הירבו להחטיא ולאבד כדורים פשוטים.

כל מה שניסה לעשות מאמנם צבי שרף – לא עזר. שחקני הגליל עשו במגרש ככל העולה על רוחם. במחצית נראו מנהליהם בטוחים בעצמם, אבל הסיום כבר ידוע.

הדבר המעניין במחצית השניה היתה העובדה, כי ברוב שלביה שיחקה במכבי חמישייה אחת – ליפין, ג'מצ'י, לאסוף, מאגי וג'ונסון. שחקנים מנוסים כמו מיקי ברקוביץ ומוטי ארואסטי בילו בכל דקות אותה מחצית על ספסל המחליפים, עובדה הרומזת אולי על העתיד לקרות במכבי בעונה הבאה.

בסיום המשחק הריעו 8000 הצופים ממושכות לשחקני שתי הקבוצות על ההצגה המהנה שהם נתנו. שיפוטם של עובדיה ופישר לא היה אומנם מדויק, אבל הם לא קבעו את תוצאת המשחק.

נקודות למכבי ת"א: מאגי (29), ג'מצ'י (18), ג'ונסון (16), לאסוף (14), ברקוביץ (8), ליפין (8), קורנליוס (2).

נקודות לגליל עליון: ליף (31), ביי (15), זיסמן (13), חזן (13), ודייס (7), הנפלד (7).

טרי וייט (מס. 15) מהפועל גליל-עליון משתלט על הכדור במאבק מתחת לסל (צילם: א. קנפר)

שחקני מכבי ת"א צוהלים בתמונה למזכרת בסיום המשחק, כאשר מיקי ברקוביץ משגיח על הגביע (צילם: א. קנפר).

ברקוביץ מכנס היום מסיבת עתונאים למסירת הודעה אישית

מאת משה כהן

שחקני ואוהדי מכבי ת"א התחבקו עם תום המשחק זמן ממושך לקול תשואות אוהדיהם הרבים. הם שיחזרו בהתרגשות רבה את המהפך הגדול, שהם חוללו במחצית השניה.

דורון ג'מצ'י אמר: זה היה אחד מהנצחונות הגדולים שלי במכבי. ממש לא יאומן איך שקמנו מהקרשים במחצית השניה. שיחקנו עם חמישייה אחת וכל הכבוד לכל החבר'ה". קווין מאגי שאג בהתלהבות: קאם־בק, קאם־בק (חזרנו חזרנו). הוא התכוון בוודאי לחזרת קבוצתו לתמונת המשחק.

אחד מגיבורי הנצחון המכבי היה ללא ספק הארוך לאסוף, שאמר: "עלינו למחצית השניה כמו חיות. שמרנו טוב בהגנה. הם קצת פחדו ולא היתה להם תשובה למשחק שלנו. היינו רגועים מאוד גם בהפסקה וזה עזר לנו מאוד". לאסוף סרב לפרט את עתידו בקבוצה: "זה תלוי בשני הצדדים".

מיקי ברקוביץ נראה מאושר לאחר קבלת הגביע מידי יו"ר הכנסת, שלמה הילל. ברקוביץ הזמין את כל העתונאים למסיבת עתונאים מיוחדת, שהוא מכנס היום בצהרים. "יש לי למסור הודעה אישית" הוא אמר.

שחקני הגליל נראו מוכי הלם. ארז חזן אמר בצער: "מכבי שיחקה חזק מאוד בהגנה. זהו רגע מאוד עצוב עבורי". עוזר מאמן הגליל, אריק מנקין אמר: רק מכבי ת"א מסוגלת לחולל כזה מהפך, אך השופטים פגעו בנו".

למירב המחמאות ראויים ראשי איגוד הכדורסל, שאירגנו היטב את שני המשחקים והטקסים הנלווים. אישים רבים חזו במשחק. הבולטים בהם היו כמובן ראשי התק"ם.

עונש כבד על ימק"א נצרת

מאת משה כהן

ועדת המשמעת של איגוד הכדורסל הטילה אמש עונש כבד על קבוצת ימק"א נצרת, שהורשעה בהתנהגות פרועה של אוהדיה במשחק מול הפועל קרית־שמונה.

דייני בית הדין קיבלו את טענת שופטי המשחק, שהם החליטו לשרוק לסיום כבר בדקה ה־ל', אבל הם חזרו בהם בגלל החשש לחייהם. השופטים טענו, כי אבן שנזרקה מהיציע פגעה בהם והם המשיכו במשחק בלית ברירה. הם אף ציינו, כי שיפוטם היה חד־צדדי לטובת נצרת ועיקר מטרתם היתה לצאת בשלום מהמגרש.

בית הדין החליט על הפסד טכני של נצרת במשחק זה. מכאן הקבוצה הפסידה שתי נקודות ליגה. את ארבעת משחקי הבית הקרובים שלה תשחק נצרת ללא קהל במרחק של 40 ק"מ. בנוסף לכל הצרות ספגו מנהלי הקבוצה גם קנס כספי בסך 2500 ש"ח.

בפעם ה־8: גביע הנשים לאליצור

גברה על גבעת־חיים בתוצאה 72:75

שחקניות אליצור ת"א זכו בפעם ה־8 בגביע המדינה בכדורסל לנשים, לאחר שגברו במשחק מרתק ומהפכני על הפועל גבעת־חיים בתוצאה 72:75 (46:41).

ברוב שלבי המשחק היו אלה דווקא בנות גבעת־חיים שהוליכו בביטחה, תודות ליכולתה המעולה של אלומה גורן, שקלעה מכל מרחק והותירה את שחקניות אליצור חסרות אונים, אבל בסיום נאלצו הקיבוצניקיות להיכנע ליתרון הגובה המוחלט של אליצור.

גיבורת המשחק היתה ללא ספק ניר רבינוביץ, ששלטה ברשות הסיום מתחת לסלים וקלעה את הנקודות החשובות לזכות קבוצתה. ענת דרייגור הותיקה עשתה את שלה. היא קלעה ללא דופי והיתה השחקנית היחידה, ששמרה את קבוצתה בתמונת המשחק.

בנות גבעת חיים החזיקו מעמד עד לשניית הסיום, אבל במצב של 72:72 הן איבדו שני כדורים חשובים והעניקו בכך את הגביע לבנות אליצור.

אין ספק, כי משחק זה היווה תעודת כבוד לכדורסל הנשי. שפטו הלמן ורדמוסקי לעיני 5000 צופים בהיכל הספורט ביד־אליהו.

נקודות לאליצור ת"א: דרייגור (30), גרוסמן (20), רבינוביץ (7), בלומפלד (7), גושן (6), ינצקי (5).

נקודות לגבעת חיים: גורן (37), דימנט (13), רון (9), רוטשילד (6), מוהר (4), הר אבן (3).

בסיום המשחק העניק יו"ר הכנסת, שלמה הילל את הגביע ל"קפטן" אליצור ת"א, ענת דרייגור.

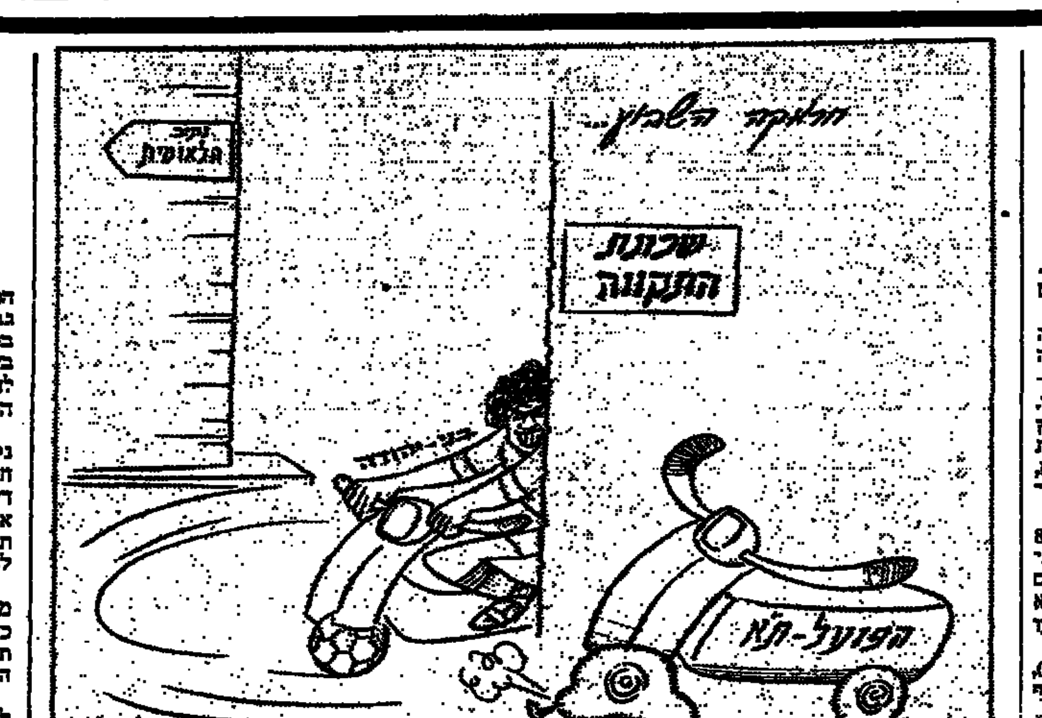

מאבקי הצמרת והתחתית יבטיחו עניין ומתח לליגה הלאומית

מאת ברוך דגן

המאבקים בשני קצוות הטבלה ימשיכו להעניק עניין ומתח לליגה הלאומית. למרות שקרב האליטות נראה כבר מוכרע, עשוייה הפתעה אחת להחיש את המירוץ הבמלל ולעורר את הצמרת. גם בתחתית יכולים להתרחש שינויים מפתיעים אך שלא ניתן לצפות לזעזועים גדולים.

בית"ר ירושלים פתחה מרווח פער של שבע נקודות ונראה, כי תמשיך לשמור עליו ואולי גם להגדילו לאחר המשחק הביתי עם הפועל באר־שבע. בני־יהודה תתקל במשוכה גבוהה כהפועל ת"א ועלולה לאבד נקודה קריטית.

בירכתי הטבלה צפוייה "התחממות". מכבי יבנה לא תתקשה להכניע במגרשה את בית"ר נתניה ותוכל לאיים על הקבוצות הסמוכות אליה ליד "הקו האדום". בית"ר ת"א תהיה, איפוא, בלחץ ותצטרך למצוא נוסחת נצחון מול הפועל לוד. גם למכבי יפו לא נותרה שום אפשרות למעט נצחון על שמשון ב"דרבי" הקטן.

שתי נציגות פ"ת ישתתפו בבית מתוך מגמה לשפר את מעמדן בטבור הטבלה. מכבי פ"ת תארח את מכבי ת"א ואילו הפועל פ"ת תשתדל לתקוע מקל בגלגלים של מכבי נתניה.

מכבי חיפה, המיוחלת כבר לסיום העונה, תשתדל איכשהו למלא את הקופה הריקה על חשבונה של הפועל כפ"ס.

מכבי יבנה – בית"ר נתניה

זו ההזדמנות של יבנה לחזור לתמונה. המקומיים יכולים לא רק לזכות במלוא הנקודות אלא גם לשפר את מאזן שעריהם לקראת מאבקי העלייה. אין כל התלבטות לגבי המנצחת. השאלה היא רק באיזה הפרש תכניע יבנה את אורחתה.

התחזית: נצחון ליבנה.

בית"ר ת"א – הפועל לוד

היכולת הבלתי־משכנעת של הבית"רים אינה מאפשרת להמר עליהם. הלחץ, שבו מצוייה ת"א, מהווה גורם מפריע וספק אם הקבוצה תוכל למצות את מלוא יכולתה. סביר להניח, כי לוד, רגועה ובטוחה, תעמיד קשיים רבים, ואולי אף תגנוב את ההצגה.

התחזית: תיקו.

שמשון – מכבי יפו

שמשון עולה ביכולתה על היפואים והיא המועמדת לנצחון. דומה שאצל יפו יש כבר השלמה עם הנשירה ואבדן רוח־הקרב והמוטיבציה. רק התעלות של יפו יכולה לאזן את יחסי הכוחות. ההנחה היא, כי שמשון תזכה במלוא הנקודות.

התחזית: נצחון לשמשון.

בית"ר ים – באר־שבע

הנצחון על יפו הוכיח, כי בית"ר יודעת ללחוץ על הדוושה ברגע הנכון. באר־שבע עשוייה להקשות על המוליכים בראש, אולם לא לאיים על העליונות שלהם. בית"ר קרובה יותר מיריבתה לקופה מלאה אף שבאר־שבע מאמינה בכוחה וביכולתה לחולל הפתעה.

התחזית: נצחון לבית"ר.

מכבי חיפה – הפועל כפ"ס

חיפה תשחק על אש קטנה לאחר שכבר סיימה, למעשה, את העונה. היא תעשה, אמנם, מאמצים להציל את שארית גאוותה, אך לא תיהרג על הנצחון. הדבר פותח אפשרויות לקבוצה לוחמת יותר כבפ"ס. צפוי מאבק שקול.

התחזית: תיקו.

בני־יהודה – הפועל ת"א

"ההוגים" יודעים היטב, כי לא יוכלו להתפשר ולהסתפק בנקודה אחת. גם אם היא מצהירה, שפניה אינן לאליפות, בני־יהודה לא תוותר על התואר ותסתער על שרידי האלופה כדי להבקיע ולנצח. הפועל תאמין בתיקו ויש לה סיכויים לא מעטים להשיגו.

התחזית: תיקו.

מכבי פ"ת – מכבי ת"א

מאבק חסר עניין ויומרות בין שתי קבוצות מצליחות יחסית. כושר ההבקעה הירוד של שתי החוליות הקידמיות אינו מעניק למאבק סיכויים לעורר עניין רב. בהתחשב בביתיות ניתן עדיפות קלה למקומיים.

התחזית: תיקו.

הפועל פ"ת – מכבי נתניה

הדהירה של נתניה מהתחתית אל המקום השלישי לא תיבלם, כנראה, ע"י קבוצה אפורה כפ"ת. נתניה, החדורה שאפתנות רבה, יודעת להיות במיטבה גם במגרשים זרים והיא תהנה מיתרון. המארחת תשתדל למנוע הפסד ביתי.

התחזית: נצחון לנתניה.

רק זר אחד לרבע הגמר באליפות הטניס

במשחקי רבע גמר האליפות הבינלאומית לנוער בטניס יהיה היום ייצוג רק לשחקן זר.

רביב ויינבלד שגבר על אסף שפר 1:6, 2:6 יתמודד מול אוהד ויינברג שניצח את דנרוחני רייג האולנג 0:6, 1:6. ארנולד אנדריאס מגרמניה ניצח את אילן אוליך 4:6, 6:7 והוא יתמודד עם חיים ציון שגבר על יואב קואצי 4:6, 2:6. עדי קרמר ניצח את נ'דרג' פלן מגרמניה 6:7 1:6 והוא יתמודד עם ניר שטרן שגבר על עוזר יעקבי 1:6, 2:6. יובל קרוצ'י ניצח את הדרום־אפריקאי שיי ג'ייסון 2:6, 3:6 והוא יתמודד מול בועז מרנשטיין שגבר על שגיב הדוביץ 4:6, 4:6.

ברבע גמר משחקי הנערות הודחו כל האורחות. גליה קוריאט – הניה אנגה מגרמניה 0:6, 0:6; ענת וארון – קלאודיה כפר מגרמניה 0:6, 1:6; יעל סגל – פריידין (גרמניה) 3:6, 2:6; חגית אוחיון – כיגגיביצ'ר (אנגליה) 1:6, 1:6.

היום יתקיימו משחקי רבע הגמר לבנים ומחר חצי הגמר. כלב חצי הגמר לבנות יהיה מחר. המשחקים נערכים ברמת־השרון.

שחייניות ומרימי משקולות רוצים לשפר שיאיהם

ארבע מהשחייניות הבכירות של אוסטראליה שמו להן למטרה לשפר את שיאיהן במשחקי הפועל ה־13.

מלכות הבריכה האוסטראליות – ג'ניפר מסנג'ר (50 מ' חופשי 26.74 שניות, ו־100 מ' חופשי 58.33 שניות), ג'ודי מקגיבן (100 מ' גב 1:05.86 דקה), מישל גלאן (200 מ' חופשי 2:06.54 ד'), אודרי מור (100 מ' גב 1.05.20 ד') – מתאמנות בימים אלה לדבריהן במלוא הקצב. הן מקוות להגיע לשיא בעת משחקי הפועל ב־4 X 100 מ' חופשי ולשפר בבריכה בארץ את ההישג שלהן העומד על 3:57.84 דקות.

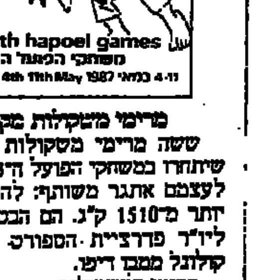

מרימי משקולות מקמרון

ששה מרימי משקולות מקמרון שיתחרו במשחקי הפועל ה־13 הציבו לעצמם אתגר משותף: להרים יחד יותר מ־1510 ק"ג. הם הבטיחו זאת ליו"ר פדרציית הספורט בקמרון, קולונל ממבו דימו.

מרימי המשקולות הם: מאקו (110 ק"ג), אנקודיפ (95 ק"ג), צ'אדי (82 ק"ג), בל (67 ק"ג), טקטנבה (44 ק"ג).

ירושלים מצפה למעידת חיפה ביהוד במוקד המחזור ה־24

מאת שמואל טל

המוליכה הארצית, קבוצת הפועל חיפה, תיתקל מחר במשוכה גבוהה בדמותה של הפועל יהוד, במשחק המוקד של המחזור ה־24 בליגה הארצית. יהיה זה מבחן כח לחיפאים הלוטשים עיניים לעבר הליגה הלאומית.

הפועל ירושלים, המפגרת בשתי נקודות אחרי חיפה, תצא למשחק חוץ אצל סוגרת הטבלה, הפועל דימונה. הירושלמים יעקבו בעירנות אחרי הנעשה במגרש ביהוד תוך תקווה להעפיל בתום 90 הדקות לפיסגה.

גם הפועל צפרירים חולון תשחק מחוץ לביתה. היא תצפין לנהריה כדי להתארח אצל בית"ר המקומי, תוך מגמה לשחזר את נצחונה הנרשם מהשבוע שעבר.

שתי קבוצות הממוקמות מתחת לקו האדום ינסו לנצל את ביתיותן כדי לשפר את סיכוייהן להישאר בארצית. הפועל מרמורק תארח את רמת־עמידר ובית"ר רמלה את הכח ר"ג.

הפועל חדרה תנסה להתאושש על חשבון מכבי שעריים, בשעה שהפועל ר"ג תארח את הפועל טבריה בשאיפה להחלץ ולו זמנית מאימת הנשירה. במשחק של מרכז הטבלה תארח הפועל בית־שאן את הפועל עכו.

בית"ר נהריה – צפרירים

חולון חזרה לכושרה הטוב וחשו זאת על בשרם בשבוע שעבר כדורגלני הפועל חדרה. ניתן להניח כי מול הלפני אחרונה לא יתקלו החולונים בקשיים מיוחדים וישחזרו את נצחונם. נהריה כבר לאחר יאוש ולא יהיה בכוחה להפתיע למרות יתרון הביתיות.

התחזית: נצחון לחולון.

הפועל חדרה – מכבי שעריים

שתי המאוכזבות של השבוע שעבר יתעמתו בחדרה. על הנייר סיכויי המארחים טובים יותר, מה עוד שהם ירצו להוכיח כי הכשלון בחולון היה מקרי בלבד. אבל שעריים לא תוותר בקלות. היא נמצאת במצב לא נוח קרוב למקום ממנו עוברים למבוגים. כדי להימנע מצרה זו הם יעשו כל מאמץ לנצח. צפוי משחק שקול עם יתרון קל למקומיים.

התחזית: תיקו ומעלה לחדרה.

הפועל ר"ג – טבריה

מאבק בין שתי קבוצות הצמודות בחלק התחתון של הטבלה. ר"ג בתנופה לאחר שני נצחונות רצופים. טבריה לעומת זאת במצב לא כל־כך נוח לאחר הפסד הבית לבית־שאן. המפסידה במפגש תמצא עצמה בצרה, לפיכך צפוי משחק שקול שיוכרע אם בכלל על חוט של שער.

התחזית: תיקו

בית־שאן – הפועל עכו

שתי הקבוצות ממוקמות במרכז הטבלה ולפחות זמנית אין להן כל תשטשות. עובדה זו יכולה להוליד משחק מעניין ומרתק. בית־שאן, שהיא קבוצה ביתית מובהקת, תשתדל לנצל זאת כדי להעפיל במעלה הטבלה. סיכוייה לכך טובים.

התחזית: נצחון לבית־שאן.

הפועל יהוד – הפועל חיפה

יהוד הנמצאת בנסיגה איבדה כל סיכוי להיאבק על כרטיס העליה. אבל היא יודעת שבכוחה להשפיע על המצב בחלק העליון של הטבלה. מול המוליכה הגאה מחיפה תעשה יהוד כל מאמץ להוכיח את כוחה. חיפה מודעת למשוכה הגבוהה הניצבת בפניה והולכת על בטוח. במשחק בשורה הנוכחי היא מסוגלת לכך.

התחזית: תיקו ומעלה לחיפה.

דימונה – הפועל ירושלים

סוגרת הטבלה מארחת את סגנית המוליכה. יחסי הכוחות נוטים בבירור לזכות האורחים, למרות שאלה לא מצויים דווקא בשיא כושרם. דימונה כבר בדרך לליגה נמוכה יותר אבל היא לא תוותר ותעשה כל שביכולתה כדי להפתיע.

התחזית: נצחון לירושלים.

מרמורק – רמת־עמידר

מרמורק בצרות. היא ממוקמת מתחת לקו האדום וחרב הירידה מתהפכת מעל ראשה. כדי לשפר את מצבה היא חייבת לנצח מחר. אבל האורחים מרמת־עמידר הוכיחו כבר כי למרות חוסר העניין שלהם בליגה הם מתאמצים לנצח. לכן, למרות הביתיות של מרמורק תיקו היא תוצאה סבירה.

התחזית: תיקו

בית"ר רמלה – הכח ר"ג

מפגש תחתית על שש נקודות. לרמלה זו הזדמנות כמעט אחרונה לשפר מצבה הקשה בתחתית. אבל גם הכח עדיין במצב לא קל. לפיכך עשוי להתפתח משחק עצבני. והריק בו תנצח הקבוצה שתשתחרר ראשונה מעצבנותה.

התחזית: תיקו

בליגות א'

• צפון: מכבי עפולה – קרית־אתא; אור־עקיבא – סירת־הכרמל; מכבי טמרה – הפועל טירה; קרית־שמונה – הפועל טירה; עליה כפ"ס – בית"ר חיפה; הפועל דענה – בני־טמרה; אח"י נצרת – מכבי חדרה.

• דרום: בית"ר באר־שבע – הפועל רמלה; קרית־מלאכי – הפועל אזור; קרית־אונו – רמת־השרון; קרית־גת – הפועל בת־ים; ראשון־לציון – אשקלון; בית־שמש – אור־יהודה; לורוס חולון – הפועל ירוחם.

טוטנהאם – ווטפורד במרכז אירועי סוף השבוע באנגליה

מאת ג.שרון

החצי הראשון של חצי־גמר הגביע האנגלי שיפגיש מחר בוילה־פארק את היותרבולים של טוטנהאם עם ווטפורד, יעמוד במוקד אירועי סוף השבוע באנגליה. משחק חצי הגמר השני יהיה ביום ראשון בהילסבורו וישתתפו בו קובנטרי ולידס מהליגה השניה.

סוללת הכוכבים המופיעה במדי טוטנהאם מטה את הכף לזכותה, אולם אסור לזלזל בווטפורד שהעיפה בשלב קודם את ארסנל הגאה.

במשחקי הליגה עשויה אברטון להגדיל את יתרונה בפיסגה. המיליונרים יארחו את ווסטהאם בשעה שידידתה העירונית ליברפול תצא למשחק חוץ קשה בנוריץ'.

יתר המשחקים: ארסנל – צ'רלטון; לסטר – אסטון־וילה; מנצ'סטר־סיטי – סאות'המפטון; אוקספורד – ניוקאסל; ק.פ.ר – לוטון; שפילד – נוטינגהאם.

בליגה הגרמנית

הדרבי של מינכן יעמוד במרכז המשחקים בגרמניה שעה שבורוסיה מנשנגלאדבאך תארח את המוליכה באיירן מינכן. המבורג תשחק בבית עם מאנהיים.

יתר המשחקים: נירנברג – המבורג; קייזרסלאוטרן – לברקוזן; ברמן – פרנקפורט; דורטמונד – שאלקה; דיסלדורף – שטוטגארט; קלן – אורדינגן; בוכום – בלאוויס.

בוגן אלוף ישראל בטנ"ש

יוסף בוגן מהפועל ר"ג זכה אמש באליפות ישראל בטניס־שולחן, לאחר שניצח במשחק הגמר את דרור פולק ממכבי נתניה בתוצאה 2:3.

להלן אלופי ישראל לשנת 1987 – נשים: אירים כרמי (מכבי ת"א, בפעם ה־10 ברציפות); נוער: יצחק אברמוביץ (הפועל לוד); נערות: פנינה פחטר (אליצור ראשל"צ).

זוגות גברים: מנחם שטיין (אליצור נתניה) ומיקי קידר (הפועל לוד); זוגות נשים: סיגל לב ועינת קורסיה (הפועל בני־שמעון); זוגות מעורבים: מנחם שטיין ואירים כרמי.

האליפות נערכה בהיכל הספורט בראשל"צ, בחסות ראש עיריית ראשל"צ, שאף העניק את הגביעים.

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | דבר ראשון בבקר

לדיזנהויז נסיעות
דרוש/ה
פקיד/ת נסיעות בכיר/ה
כישורים:
★ תעודת פקיד מורשה / מוממחה
★ נסיון של 3 שנים
נא לפנות לטל' 03-652140 לניר

לבית־מרקחת בבאר־שבע
דרוש
רוקח/ת
לפנות לאבי בטלפון
052-552890

דרוש
נהג אוטובוס
לעבודה מלאה לא במשמרת
03-787939
03-703296
הבאים בתנאים

נציבות שירות המדינה
מודיעה על מכרז פומבי קיבוצי מס' מק/4/87
למשרות מפקח/ות מס באגף מס הכנסה ומס רכוש בתחום השומה ושומת ניכויים
המשרות הן בדרגות ט"ז־י"ט 1 של הדירוג האחיד או 4־7 בדירוג האקדמאים במדעי החברה והרוח. כן משולמת תוספת שכר בשיעור של 30% המהווה הטבת שכר מיוחדת לעובדי מסים.

למוסד ממלכתי
דרושים
דוברי ערבית
תושבי חיפה והצפון, ת"א והמרכז, ירושלים, אשקלון וסביבתה
לעבודת תרגום
הכישורים הנדרשים:
★ גילאי 25־45.
★ שליטה מלאה בערבית ובעברית.
★ מעורים היטב בחיי הארץ.
★ בעלי השכלה תיכונית מושלמת או אקדמאית.
★ לאחר שרות צבאי מלא.
המתאימים ישולבו בעבודה קבועה ובמשרה מלאה.
מעוניינים העונים לדרישות לעיל יפנו לת.ד. 33232 ת"א (מיקוד 61398), עבור תרגום ויציינו קורות חיים ופרטים אישיים מלאים, כולל מס' ת.ז. וטלפון.
– פונים מתאימים ייענו –
18 לפ.מ.

הדסה־נעורים
בית־הספר התיכון המקצועי והמכללה הטכנולוגית
דרושים
לשנת הלימודים תשמ"ח
מורים
במקצועות הבאים:
★ היסטוריה – אזרחות
★ אנגלית ★ מתמטיקה ★ פיסיקה
★ מהנדס אלקטרוניקה
להוראת והדרכת טכנאים והנדסאים.
★ מהנדס מכונות
להוראת והדרכת טכנאים והנדסאים.
★ סיעוד ★ פקידות ★ ספרות
נא לפנות למחלקת כח־אדם "הדסה־נעורים"
דאר נעורים 40298 טלפון: 053-96831

למוסד ממלכתי
דרושים
בחורים
לעבודת שטח
• הכישורים הנדרשים:
★ גילאי 24־28 לאחר שרות צבאי מלא (עדיפות לקצינים).
★ בעלי השכלה תיכונית מושלמת, תינתן עדיפות לבעלי השכלה אקדמאית.
★ שליטה בשפה מערב ארופאית ברמה טובה (יתרון לדוברי שפות נוספות).
★ בחור נמרץ ותכליתי, דינאמי, בעל יכולת טובה בתחום הבין־אישי.
העבודה מתאימה גם לסטודנטים העומדים לסיים לימודיהם בקיץ 1987.
המעוניינים העומדים בדרישות לעיל יפנו בכתב לת. ד. 39888 ת"א (מיקוד 61398) עבור י. ד. בצרוף קורות חיים, פרטים אישיים מלאים, כולל מס' ת. ז. ומס' טלפון.
– פונים מתאימים ייענו –

אופציה ישראלית, קרמל מזרחי / אמיר אורן

הכוכב האדום

במונחים סובייטיים שמעון פרס לא נפגש עם „פקידים בכירים", אך אחד מהם עשוי להתייצב בשנה הבאה – פחות או יותר – בירושלים, בקונסול הכללי אלכסנדר זוטוב, מכר ומודע לישראלים ותומך עקבי בחידוש היחסים בין שתי המדינות

קלסתרו של אלכסנדר זוטוב מוכיח במשהו את זה של סער מורטרה: פנים נאים, ממושקפים, רחבי היוך ומסגרת. מורטרה, כעת בוושינגטון, היה השגריר המצרי הראשון בתל־אביב לאחר כינון יחסי שתי המדינות. זוטוב, לשעבר בוושינגטון, אולי יהיה הקונסול הסובייטי הראשון בירושלים לאחר שיחודשו היחסים.

היתה הפרזה רבה באפיון זוטוב כ„פקיד בכיר", בהקשר פגישתו (לצד עמיתו קארן ברוטנס) עם שמעון פרס ברומא. זוטוב הוא מומחה בחוקה שנייה – מומחה המזרח־התיכון של מומחה־החוץ של מיכאיל גורבצ'וב. אנטולי דוברינין, שכשגרירותו הוושינגטונית כיהן זוטוב עד קיץ 1985 כיועץ לענייני המזה"ת, נחשב אמנם מקורב מאד לגורבצ'וב, אך כמעצב מדיניות־חוץ עליו להתמודד עם שר־החוץ אדוארד שוואדרנדזה ועם אלכסנדר יעקבלב. שוואדרנדזה חבר בפוליטביורו; יעקבלב ודוברינין חברים במוקד־הכוח החשוב אך מעט פחות של המפלגה הקומוניסטית, המזכירות.

קווי־הכפיפות מתלכסנים, להלכה – לברוטנס, כיו"ר הוועדה לקשרי־חוץ במרכז המפלגה ("הוועד המרכזי" הוא תרגום מילולי מדי של המרכז), זיקה אירגונית לדוברינין, בעוד שרכז המזה"ת במשרד־החוץ זוטוב כפוף במישרין לשוואדרנדזה. בפועל, נשמרת כנראה קירבת זוטוב לדוברינין. לכן מדייק יותר לאפיין את זוטוב כיועץ־צמרת, בודאי כדובר מוסמך ומהימן של העמדה הסובייטית בשליחויותיו למיפגש עם מדינאי זר. תוויות עיתונאיות שהדביקו לו בכירות ותאו ביזמה שאין לה זוטוב אינו שותף לחוג־הקברניטים שמקידבו נולדות הכרעות סובייטיות.

יתרונם הגדול של הזוטובים על מקביליהם האמריקאים מדרג ריצ'ארד מרפי, הרולד סונדרס או ג'וזף סיסקו, בשעתם, הוא באופיו הידוע של המימשר הסובייטי, בלי קונגרס־ושיקולי־בחירות נשיאותיים במועדים קבועים. כהיפגשו עם זוטוב, כמו עם מרפי ודומיו, יורד פרס במידרג כמעט עד לאורי סביר, אך יודע שאצל הסובייטים יונק בהדשיח ממלוא סמכותם של שולחיו, ממש כאילו היה מרפי רמקול משכנע וכשיר־ביצוע של הכריסמטיות שחופן הנשיא רייגן בכפו לעת שיחה מדינית.

איש מודיעין. אולי יותר מכל סובייטי רשמי בשנים האחרונות, הירבה זוטוב להידבר עם ישראלים – ולא רק עם הפקידים שבהם. הוא שוחח עם אנשי תקשורת ואקדמיה ועם פורשי־המימסד. הוא לא היה חלוץ המגעים והם לא הסתיימו בשובו הביתה, אך היתה בו איכות אחרת, המימה ובוטחת יותר מחשדנותם צמודת־ההנחיות של כמה מעמיתיו. אם ישיג את יעדו האישי ויתמנה לקונסול בירושלים, מובטח לו כי בנקל ייעשה לכוכב האדום של הדיפלומטיה והתקשורת בארץ. הופעותיו מגעיו ולשונו של זוטוב עוררה כמה תמכויו במערב להקיש כי אין הוא פקיד־מן־הבניין במשרד־החוץ הסובייטי, אלא משליחי הק.ג.ב שם. יתכן; יש אף הטוענים כי תקן היועץ למזה"ת בשגרירות וושינגטון נשמר לק.ג.ב.

גם בעולם שבו הגיעו ג'ורג' בוש מהסי־איי־אי למגנות הנשיא באמריקה ויצחק שמיר מה'מוסד' לראשות ממשלת ישראל (בעוד שוותיקי 'מוסד' כדוד קמחי, חנן בר־און ואליהו בן־אלישר ניהלו את משרד־החוץ ואת השגרירות בקאהיר), אין הק.ג.ב הסוב בממליצים להצבה בישראל. אך זוטוב לא עסק מעולם, ככל הידוע (ובניגוד לשוואדרנדזה) במיגזר השיטור והדיכוי הפנימיים של הק.ג.ב, אלא בצידו המודיעיני, צעד קצר ודו־סיטרי מהסבה לדיפלומטיות.

יורי אנדרופוב, שדילג בכיוון ההפוך, משגריר בבודאפשט הנפלשת לראשות הק.ג.ב, היה מושא תשומותיהם של הזוטובים ברגע התלוף התלוני שבו גישר בין שני מתים שמרנים ממנו, ליאוניד ברז'נייב וקונסטנטין צ'רנייקו. בינואר 1984 אמר זוטוב, גם בהסתמכו על נוכחות במיפגש בין אנדרופוב לבין אורח מזרח־תיכוני, כי אנדרופוב בקי בסוגיות האזור מעמיתיו בפוליטביורו וכאשר יחלים וישוב לכשירות מלאה בשלטון, ידחוף ל"ראייה מציאותית יותר של המצב". זוטוב לא היסס להדגיש כי בכך נבדל אנדרופוב לא רק מבני־שיחם הקבועים של סייעני הסובייטים באזור, כמו בוריס פונומארב, אלא גם מהממונה על הדיפלומטים, מי שבהבל פיו יתעופפו הזוטובים מהפוסומאק לנהר מוסקווה, שר־החוץ אנדריי גרומיקו. אם היה כאן הימור אמיץ, השתלמה ההמתנה להתממשותו: אחרי צ'רנייקו בא היורש שהעדיף אנדרופוב – גורבצ'וב – והוא שהרחיק את גרומיקו ופונומארב מעמדותיהם לטובת נאמניו. מות אנדרופוב שיבש את לוח־הזמנים של זוטוב בראשית 1984 והשהה את מימוש התחזית שלפיה עמדה 1985 להיות שנת־ההפשרה ביחסים הסובייטיים־ישראליים. התבססות גורבצ'וב אימתה את קווי הכלליים של מיתווה זוטוב ואף איפשרה לזוטוב להשתתף בתהליך, לשמחתם של סובייטולוגים, הסבורים כי מעורבות מקצוען כמותו במגעים עם פרס מבטיחה כי עמדת השר הישראלי תרווח לקרמל נאמנה, על דקויותיה ופרקיה.

אם יש לסובייטים ישראלוגים, זוטוב הוא עתה מהמרכזיים שבהם, בשלבו התעניינות מחקרית עם נסיון מעשי. בעשור שחלף בלט בתפקיד זה יבגני פרימאקוב, במיפגש עם ראש־הממשלה בגין בירושלים כמו גם בנאומים ובמאמרים בהקשר הסובייטי־ישראלי. זוטוב הספיק לכהן חודשים מעטים בשגרירות הסובייטית ברמת־גן, קודם לניתוק היחסים במלחמת ששת הימים. יחד עם התקופה ההיא, אמר פעם, חלף גם דור הראשונים יודעי־העברית במשרד־החוץ הישראלי: לכשיתחדשו היחסים, יצטיין זוטוב לא רק באנגלית ובערבית, אלא גם בעברית.

מבשר האופציה. כמו שותפו־למיפגש ברוטנס, שוהדצה את רעיונותיו בפני הנשיא אסד בדמשק (בפברואר) וסגן שר־החוץ האמריקאי מייקל ארמקוסט (זוטוב שוחח אשתקד עם מרפי), זוטוב הוא ממבשרי "האופציה הישראלית" של מדיניות הקרמל באזור. תומכי חידוש הקשרים עם ישראל סבורים כי ההישענות הבלעדית על הערבים אינה מועילה לסובייטים, לא אסטרטגית, לא אמריקאית (שהרי כלכלית ופוליטית שיפור היחסים עם ישראל ועם היהדות האמריקאית יוסיף לדימוי ולסחר הסובייטיים־שם) ולא מדי־עינית, בהיעדר משושה לקליטה ישירה של רחשים מקומיים. בעיני זוטוב וחבריו, יתקן חידוש היחסים עם ישראל מה שקילקל ברז'נייב ברגשנות קצרת־ראות ב־1967, ומה שהושהה בהזדמנויות ובאמתלות שונות – פעם כשלא כונסה ועידת ז'נבה (1977) ופעם כשבגין התריף את נימתו נגד הסובייטים ופעם משום המלחמה בלבנון. לפני למעלה משלוש שנים אמר זוטוב כי שני התנאים הסובייטיים לחידוש היחסים הם פינוי צה"ל מלבנון והתקדמות ישראלית מסויימת לפתרון הבעייה הפלשתינאית. מדינה פלשתינאית, אמר אז, אינה מקודשת בעיני הסובייטים יותר מאשר בעיני יאסר ערפאת – ואם ערפאת מסכים לקונפדרציה עם חוסיין, יתקבל הסדר כזה במוסקווה ברצון.

פתיחותו של זוטוב כלפי ישראל אינה נובעת רק מהכרה במשקלה המסויים מאד (ככל הרוסים הקפיד להבחין בין מעצמת־העל הגאה, מולדתו, לבין מדינת היהודים) במערכת העולמית. גם להכרותו עם הקהילה היהודית בארצו, כגורם שלדבריו מובא בחשבון בתהליך ההחלטה וכחוג שעם יחידים בו התרועע, חלק בכך. לא פחות מאלה, כמדומה, השפיעה התוודעותו לצד השני, לערבים. זוטוב ליווה את מועמר קדאפי בהתבצרותו בשלטון בלוב ואת סדאם חוסיין בהתחפרותו בבגדאד. הוא גלוה לראש־ממשלתו קוסיגין בנסיונו הכושל למנוע מאסד, לפלוש ללבנון. בין לקחיו המוצהרים: הסובייטים יכולים להכריח את סוריה פחות משמסוגלים האמריקאים לאלץ את ישראל; בנושאי לבנון (שאחת דינה לחלוקה, לדעתו) והפלשתינאים, ההשפעה הסובייטית על דמשק מועדית.

„אודסה קטנה". שולחיו של זוטוב מיעטו להתעניין במזרח־התיכון (וכורה תרעומתו של חבר בפוליטביורו על שהוטרד מדי לדון ב„20 קילומטרים עלובים" באזור מישני זה) ובמותר שמיר מבגין ופרס משמיר (גם במסגרת ההתעקשות המארקסיסטית להציג את העמדה הסובייטית כנגזרת הכרחית מנתוני המציאות, שעל הזולת להסתגל אליה.) זוטוב ידע לרמוז כי למרות האר־שות הרשמית למתחולל בצד שכנגד, תושרים הסובייטים בשמיר בנסיון אישי לניצול מיפגשיו עם גרומיקו בעצרת האו"ם ואת מיפגשי מאיר רוזן עם דוברינין בערוץ־השגרירים הוותיק בוושינגטון. הסובייטים, אותת זוטוב כמה חודשים לאחר כינון ממשלת פרס־שמיר (וכמה שבועות לאחר כינון מימשל גורבצ'וב), מעדיפים מגע עם נציג אישי של ראש־הממשלה פרס שאינו כפוף לשר־החוץ שמיר ושאותו יוכלו להזמין גם למוסקווה. זוטוב נקב בשמו של מכר מכינוס מזרחנים בחסות ג'ימי קארטר באטלנטה בסתיו 1983 – השגריר בדימוס גדעון רפאל. האפשרות נשקלה בירושלים ובמוסקווה, עד שלאורת השתחל יועץ־פרס נמרוד נוביק. התהליך ששירטט זוטוב שילב נוהל בתוכן, צורה במהות: בערוץ האמור ייבחן "ההוצן החלוצי" שיכולים פרס ועזר וייצמן להפגין, אם ידברו עם הסובייטים על "תבילת סדר־יום" שתכלול חידוש יחסים, שיתוף הסובייטים בתהליך המדיני באזור, הקלות ביציאת יהודים מברה"מ וסחר ישראלי־סובייטי. אם יתגבשו שלטון פרס וקו זה, יסתיים שלב הגישושים ותתחיל יציאה הדרגתית של יהודים – אמנם לנוכח ביקורת ערבית (מארצות שהניחו ליהודיהן לצאת לישראל, יגיבו הסובייטים) ובהסתכנות בתסיסת בני עמים אחרים בקיסרות הרוסית, שיתבעו היתרים דומים. בתמורה, תבהיר ישראל את מדיניותה הגרעינית, המדאיגה את הסובייטים בכלל ומאז מיזכר שיתוף־הפעולה האסטרטגי עם האמריקאים בפרט; תשתף את הסובייטים בתהליך המדיני (במינוח העכשווי, בועידה בין־לאומית) ותהפוך את יציאת היהודים לסוגיה ישראלית־סובייטית, לא עוד צל ביחסים האמריקאים־סובייטיים. זוטוב לא התפעל ממראות "אודסה הקטנה" בברוקלין, יעד היהודים שכבר יצאו כמו גם של רוב מי שעוד יורשו לצאת, לדעתו. רק 100,000 יהודים רוצים להגר, אמר, ומתוכם מתעתדים להגיע ארצה ולהישאר בה רבע בלבד.

בשנתיים שעברו מאז צוטטו פומבית דברים אלה – לא לייחוס לזוטוב – התקרב פרס לעמדה זו יותר מאשר להיפך. התסריט לא השתנה: גורבצ'וב הסמוק, אימץ את גישת דוברינין. להקסמת המערב זפנה (אם כי לא התפנה) גם להעמקת הבידור עם ישראל, עדיין בצידוד שתי עיניו לוושינגטון (שם בתוכניתו לבקר, רצוי בלי הפגנות, בשנה הנוכחית או הבאה). ההתפתחות, עד כה, מחמיאה לצדקת כוונותיו של פרס יותר מאשר להישגיו. 1985: כמו בשנים קודמות, זוטוב משוחח עם ישראלים מהסוג העיתונאי. 1986: פרס נפגש עם שוואדרנדזה. 1987: פרס נפגש עם זוטוב. בקצב זה, ישוחח פרס ב־1988 עם עתונאים ישראלים שפגשו בזוטוב.

ההצלחה הסובייטית בקידום תסריט זוטוב מרשימה. הוויתורים, בעיקר בתחום ההגירה היהודית ושיחרור כלואים מתמידי־מחאה כשצ'רנסקי וביגון, מטופטפים במינון שאליו התכוונו גורבצ'וב ועמיתיו בלאו הכי. היחסים עם ישראל לא חודשו. במקומם, מסתפק פרס בסידרת תחליפים, שאותם יכולים הסובייטים להציג למוקיעיהם הערבים כבטולי צביון מדיני מלא (פרס־שוואדרנדזה: כמקובל תמיד בעצרת או"ם; שיחות הלסינקי: עניינים קונסולריים; מיפגש רומא: אירוע בין־מפלגתי). לישראלים ולאמריקאים הלהוטים (לא כולם) להידוק הקשר עם הסובייטים מוצג הפן האחר, מיסוד המגעים כמעט עד שיגרה. בהשקעה אפסית, בלי לשלם בהגמשה תכליתית ובטקסיות צורנית, מקדמים בכך הסובייטים את מדיניותם.

פרס בודאי מודע לכך ואינו נופל כאן לפח יקש, אלא עמל למסמר רכיב נוסף בגשר השלום, אבל הדימויים המשודרים מציפיות הנכזבות תדיר עלולים לסכל את מטרתו הראויה ולשכנע את בוחריו שהוכחה דווקא תבונת שמיר בספקנותו הנוקשה. אם לא יבשילו המגעים החלקיים לנוהל רשמי יותר, עלול יעדו הנבון של פרס להתרחק משום הביזוי אליו בנתיב מוטעה.

תוצאה כזו תצער את אלכסנדר זוטוב לא פחות מאשר ישראלים רבים. עתידו המקצועי נקשר ב"אופציה הישראלית" כמעט כמו בקשר האישי גורבצ'וב־דוברינין, שאינו חסין ממתקפת־נגד שמרנית בפוליטביורו ובמזכירות המפלגה. זוטוב היה ילד במלחמת העולם השנייה – "המלחמה הפטריוטית הגדולה" – ואינו מתעתד לחזות במלחמה אמריקאית־סובייטית על המזרח־התיכון: הוא סבור כי לבסוף, אם יפריזו הישראלים והערבים בסרבנותם המשתוללת, עשויות שתי המעצמות להנחית "הסדר כפוי, בתקיפות אך לא בגסות".

„שלום חבר". ביום היכרותו של זוטוב עם פרס מלאו 20 שנה ל־7 באפריל 1967, תאריך שכוח בלוח גדוש מועדים. ששת ה"מיגים" הסוריים שהופלו ביום ההוא בקרבות־אוויר הרהידו את סוריה וישראל, בשירוך סובייטי תכבכי, אל המתיחות שהולידה את היגררות נאצר להפגנת־רהב מצרית ולמלחמה. ניתוק היחסים הסובייטיים עם ישראל אינו מהאנושים שבנפגעי ההתלקחות המיותרת, שבתוך שמונה שבועות מידוע מצ־התג־ריסר: אותו עוד ניתן לרפא.

עשרים שנה אחרי־כך, צעיר זוטר שהתגלגל במומחה נחשב במיטב שנותיו, מצטייר זוטוב כמועמד מוביל לנציגות הסובייטית הבאה בישראל. סביר שלא תהיה זו שגרירות באזור תל־אביב, אלא קונסוליה־כללית בירושלים. זוטוב, כמזרחן שישמח לזיקה נוספת, לגרה המערבית, מעוניין בירושלים. לפני שנתיים, בתום תקופתו בוושינגטון וקודם שהפליג הביתה (שכר־חוץ משולם לשליחים סובייטיים עד יום הגעתם למולדת, תמריץ לזוטובים לשיט ולא לטיס), ארז זכרונות־עבר ומשאלות־עתיד יחד עם מוניטין של מקצוען שהשכיל לצאת מגדר שגרירותו, חייך ותידגל על מכר ישראלי מבוא לעברית. "שלום, חבר," אמר אלכסנדר זוטוב, הפעם כמעט בלי מסר מדיני.

„שיחות שרתון" / גדעון קרץ, רומא

בין מדריד למוסקווה

שמעון פרס נדד השבוע בין מאדריד, רומא ומוסקווה ואם כי לא הגיע לנקודה השלישית הרי שעשה בכל זאת כברת דרך נכבדה לעברה. „באתי מספרד, שם תוקן העוול שנמשך 500 שנה", אמר פרס לנציג הסובייטי קארן ברוטנס במסגרת הוועדה לענייני המזרח התיכון של האינטרנציונל הסוציאליסטי, „הבא נתקן משגה של 20 שנה".

מעין ועידה. בסיכומים של שני ימי שיחות אינטנסיביות בין שר החוץ הישראלי למומחי המזה"ת בצמרת המפלגה הסובייטית לא תוקן ה„משגה" שעליו דיבר פרס – ניתוק היחסים הדיפלומטיים בין ברה"מ לישראל – אבל נעשה צעד חשוב בדרך לנורמאליזציה של הדו־שיח בין שתי המדינות: נוסף גם נדבך חדש לסיכויים של ועידת השלום הבין־לאומית. ועדת האינטרנציונל לענייני המזה"ת היתה במשך יומיים למעין גרעין של ועידה בין־לאומית כזאת. חלק גדול מן המסוריה נוסח פרס היה שם. ישראלים רבים, פלשתינים (בעצם פלשתיני אחד, פאיז אבו־רחמה, מכיוון שהבא סיגריה הגיע למליאה רק אחרי תום דיוני הוועדה), סובייטים ואירופים. הסובייטים גנבו את ההצגה מן המוזמנים הפלשתינים שהשתתפותם נרחקה אל השוליים. אם אפשר לדבר על הישג ממשי מעבר לעצם שבירת הקרח בפומביות המגעים (לא תוכנם) הרי שהוא נעוץ בכך שהיה אפשר להבחין בקירבה מסויימת בין שני הצדדים בקשר לאופיה הגמיש של הוועידה ולגבי המרחב שעליה להשאיר למו"מ ישיר, גם אם הדברים נבעו מכך שברה"מ לא גיבשה עדיין את עמדתה ביחס לאופיה המדוייק של ועידה כזו. אבל מעבר לנוסחתן הסכנית של שיחות השלום אין כל סימן לנסיגה סובייטית ביחס לסוגיות היסודיות של הפתרון: חזרה לגבולות '67 והקמת מדינה פלשתינית. שני הצדדים הדגישו בסיכום השיחות כי לא אירע בהן שום דבר סנסציוני, אבל חידוש בוודאי שהיה בהן. התוצאות האמיתיות יבואו לידי ביטוי בהמשך התהליך, אם יהיה.

„מלחמות היהודים". המסגרת החברית המרושלת והבלגניסטית של האינטרנציונל הסוציאליסטי הועילה מאד להפשרת האווירה ולצורה הבלתי פורמאלית במידה מסויימת בשיחות. הכל נערך באולמות, בחדרים ובמסדרונות של מלון שרתון, המרוחק מן העיר, ללא מחסומים ומשמרות. הנציגים הסובייטים עצמם שפעו חן וחביבות, על־פי מיטב תדמית השלטון החדש. חדרי היה סמוך לחדריהם וכבר בערב הראשון יכולתי לקיים איתם שיחה ממושכת שנמשכה למחרת בבוקר, אגב ציפיה משותפת למעלית. באולם הוועידה באותו בוקר הוקף ברוטנס עשרות עתונאים וענה בסבלנות לכל השואלים. בשלב מסויים פנה אלי ושאל, ספק בעקיצה ספק בהלצה, האם תוכל לעזור לי – גם לי מגיעות זכויות אדם.

בנושא זכויות האדם נמנעה ברומא „מלחמת היהודים" במסדרונות האינטרנציונל. הגיעו לשם שתי משלחות של יהודות ברה"מ. משלחת המועצה הציבורית למען יהודי ברה"מ שהובאה ביוזמת פעילי מפלגת העבודה, נאווה ארד וחיים צ'סלר, נפגשה עם הנציג הסובייטי אלכסנדר זוטוב, וקבוצה אחרת מן המרכז למידע על יהדות ברה"מ, המקורבת לליכוד, נמנעה בסופו של דבר, לאחר התייעצות משותפת, מכל נסיון „לפוצץ" את המגעים ובמקום הפגנות פיזרה פרחים. מעורבותה הבולטת של מפלגת העבודה בשיחות „שרתון רומא" ביוזמתו של ישראל גת, העוסק בקשרי חוץ של „העבודה", לזמן את הפגישה והשתתפותו של המזכ"ל עוזי ברעם במפגש הצביעו על החשיבות ש„העבודה" מקנה למהלכים אלה. ב„עבודה" סבורים כי לרוסים יש עתה במידה רבה כוח הכרעה בזירה הפוליטית בישראל. אם יתברר כי יעשו צעדים ממשיים, תתחזק עמדת מפלגת „העבודה" במקרה של הליכה לבחירות על רקע כינוסה של ועידת שלום. אבל, כאמור, רק בעתיד הקרוב יתברר אם אבן, כפי שאמר זוטוב, לא היו שם חרשות מרעישות.

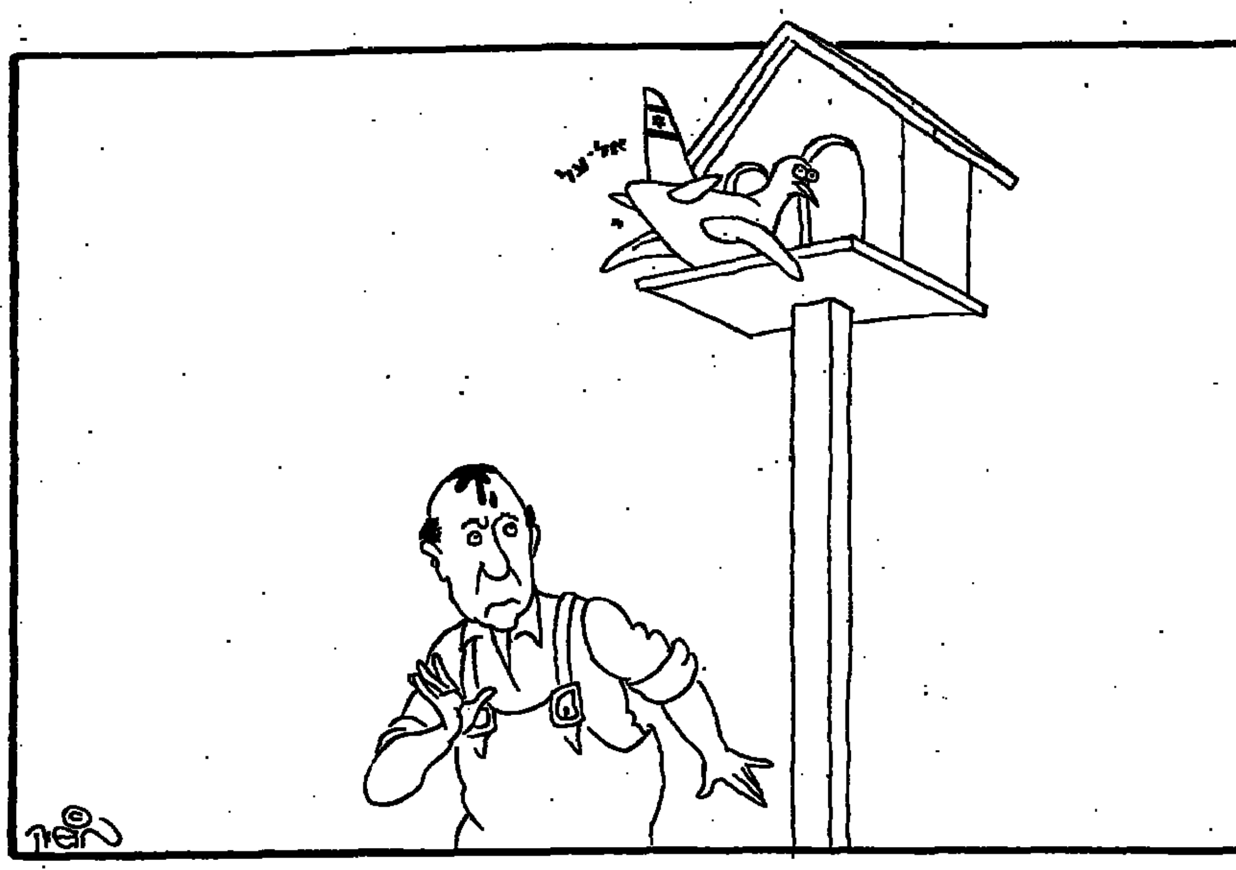

מסע הנשיא לגרמניה / זאב סטרומינסקי, בון

על גשר צר מאוד

ביקורו של נשיא מדינת ישראל, חיים הרצוג, בגרמניה העלה אל פני השטח את רוחות העבר אך גם את רוח הזמן הזה. מוקדם עדיין להעריך את תוצאותיו אך כבר עתה ברור שאין ממנו דרך חזרה

ביקורו הראשון של נשיא מדינת ישראל בגרמניה מסתיים היום. הבוקר, לאחר ארבעה ימים גדושים אירועים, טקסים, פגישות ושיחות, ימריא מטוסו של הנשיא לישראל. מוקדם עדיין להעריך את הביקור על כל היבטיו. עם זאת, החלק הפוליטי יותר, זה של הבירה בון, הסתיים כבר ואולי כדאי לעיין בו.

גם ריאל־פוליטיק. שני הצדדים הדגישו מראשיתו, שהביקור לא נועד לסיכומים ממשיים בתחום הפוליטי השוטף. ברור, וכבר נכתב רבות בעתון זה, שלביקור הנשיא בגרמניה היה היבט היסטורי מובהק וחשוב ודווקא משום כך עורר בארץ מחלוקת ציבורית. עם זאת עלו בביקורו של הרצוג גם היבטים של היחסים ההדדיים המעשיים בין שתי המדינות. על סמך העדויות וההערכות הראשונות של ההיבטים הפוליטיים המעשיים של הביקור אפשר לקבוע כמה מסקנות ראשוניות.

בעת הביקור הושמעו דברים הנוגעים לא רק לעבר, אלא גם מלים בתחום הפוליטיקה השוטפת. האיש שעל־פי החוקה המערב־גרמנית קובע את הקווים המנחים של מדיניות גרמניה הוא הקנצלר. הלמוט קוהל אמר דווקא דברים שיש בהם משמעות חיובית לגבי ישראל. כך, למשל, הכריז הקנצלר שחיזוק בטחון השרדותה של ישראל הוא מטרה פוליטית חשובה של ממשלתו. קשה להניח שאמר זאת אך ורק כדי לשפר את תדמיתו. בצד הישראלי היה ברור שהקנצלר אינו יכול לשנות עמדות מוצהרות באופן שרירותי, בהתאם להרכב של קבוצת היעד של כל נאום ונאום. משמעות פוליטית מעשית יש, באופן פרדוקסלי, גם לקביעה העקרונית החד־משמעית של קוהל, לפיה היתה השואה פשע יהודי, בתיכנונו הקר וביצועו הקטלני. בכך הסתייג קוהל מבני ארצו המנסים לטשטש את ההבדל בין השואה לפשעים אחרים בהיסטוריה. על רקע המתחים הפוליטיים הממשיים ביותר שהתעוררו בשנים האחרונות בין גרמניה לעם היהודי ולישראל, סביב התייחסות לתקופת הרייך השלישי והשואה, יש בהבהרה מעין זו כדי להגביר את אמונם של הישראלים. התקבל כאן הרושם שהקנצלר קוהל עבר תהליך לימוד בנושא היהודי.

בסבך הדיאלקטיקה. אווירה פוליטית נוחה מאפשרת גם למדינה גדולה לתמוך ביתר קלות בעמדותיה של ארץ ידידותית קטנה; גם בלי להתנבא בקשר לתוצאותיו ארוכות הטווח של הביקור ברור שעל סדר היום הישראלי עומדים נושאים חשובים, שמכונות גרמנית לתמוך בהם תהיה בעלת משמעות. מדובר בנושאים נרחשים לכאורה, שהשיפוטם אינה מושלת בספק, כגון יחסי ישראל עם הקהילייה האירופית בתחום הכלכלי, או בנושאים רגישים מאוד, שבהם אין לצפות לפירסום רב. דוגמה אפשרית היא יחסי ישראל עם מדינות שאינן מקיימות עמה יחסים דיפלומטיים. במדינות כאלה, כגון בברית־המועצות, יש לישראל אינטרס לאומי חשוב. גם היחסים בתחום הבטחוני לא יזכו לפירסום רב גם אם יועלו בו התפתחויות חדשות.

כיום נראה שהביקור תרם להבהרה נוספת, המקובלת על שני הצדדים, של טיב היחסים בין ישראל והיהודים לבין גרמניה והגרמנים. בנאומו העיקרי ביום ב' הטעים הנשיא הרצוג שעל גרמניה לסייע לישראל לשמור על קיומו של העם היהודי. אין אמנם בעמדה זו חידוש של ממש, אך הנשיא דיבר גם על אחריות משותפת של שני העמים למנוע את השנותה של אושוויץ. בכך הצביע הנשיא על אפשרות של עתיד הרמוני יותר בין שני העמים, ולקביעה זו חשיבות בעיני גרמנים רבים הנושאים אתם רגשות אשמה כלפי היהודים. נראה שהנשיא הצליח יותר מישראלים לא־מעטים בעבר לשלב את הדרישה לזכור את העבר בעידוד תהליך ההתקרבות בין שני העמים בעתיד. קו מחשבה דומה הביע הנשיא המארח ריכרד פון וייצזקר. מקורות גרמניים אמרו בתגובה ראשונית שביקור הרצוג עשוי לחזק את מעמדו של פון וייצזקר בארצו: חיזוקם של אישים אוהדים לישראל הוא בעל חשיבות משלו.

המהות המוסרית. בעת הביקור הומחש קיומם של כוחות גרמניים שאינם מהססים לומר את דברם בצורה בוטה, גם אם עמדותיהם מעוררות בישראל חששות. ראש ממשלת בוואריה, פרנץ יוזף שטראוס דרש בצורה פרובוקטיבית מממשלת גרמניה לאפשר ייצוא נשק לערב הסעודית. כמאבקים מסוג זה זקוקה ישראל לבעלי־ברית רבי השפעה ורצון טוב. אלא שהישגים פוליטיים דורשים בדרך־כלל עבודה פוליטית מאומצת גם כאשר הצד השני מגלה רצון טוב.

ייתכן שביקור הנשיא פילס כמה דרכים, אך את כלי־הרכב הדרושים כדי לנוע בהן, הוא לא סיפק, גם לא יכול היה לספק. ברור, כמובן, שביקיה של תועלת פוליטית או כלכלית של הביקור אינה יכולה להחליף קביעת עמדות עקרוניות ביחסי ישראל־גרמניה. טוב, איפוא, שביקור הנשיא הרצוג בגרמניה עורר, בצד הישראלי ובצד הגרמני, את החשיבה על המהות המוסרית של היחסים בין שתי הארצות.

רפי אדרי. ערפל / דני גוב

אין־פנאי לעמוד אף רגע

ההחלטה לארגון מחדש של „סולל בונה" נכפתה עליו ואם יצליח לעשות לחברת הבנייה מה שעשה ל„שיכון עובדים", אדרי יקבל לידיו עוד חבילת חוטים למשוך בהם

ח"כ רפי אדרי הוא איש של ביזנס. הוא מה שמכונה „מביא סחורה", תוצאות. השבוע הוא עמד במרכזו הקלחת של „סולל בונה". הוקמה חברת גג לניהול ואחזקות שתטפל ב„סולל בונה" וב„שיכון עובדים". הוא צריך את „סולל בונה" כמו עצם בגרון. בפגישה שכינס השבוע מזכיר חברת העובדים, דני רוזוליו, כדי לדווח על הארגון מחדש של „סולל בונה" ו„שיכון עובדים", ישב אדרי במרכז, פני פוקר. היה ברור לכל מי ינהל את העסק מעתה.

אם יתנו לו לעבוד הוא עוד עשוי להסתבר כ„גדול מכולם". מי שיעמיד את סו"ב על הרגלים, יהיה איש חזק. יעלו אליו לרגל. יש סיכוי שאדרי יהיה כזה. אם סו"ב תכשל גם במתכונת החדשה, סביר שיתנוף ריקשטים כמי שמשמש יו"ר חברת הגג החדשה, אם כי לא מעט אירועים מלמדים שצרות לא נדבקות אליו, כלומר, גם אם יקרה הנורא מכל וסו"ב לא תתאושש, סביר שאדרי לא יוכתם. למה? כי אנשי עסקים ממולחים טיבם שהם נחלצים מבעיות. אדרי מומחה בשכאלה.

ברור שההחלטה לארגן מחדש של סו"ב נכפתה עליו. אפשר לזמר מכבש לחצים. אם סו"ב לא תקום, היא תפיל אחריה. גם שיכון עובדים תיפול ביחד עם חברת העובדים. ברירות לא היו. אדרי הסכים, אבל – בתנאים שלו.

אם הוא יצליח לעשות לסו"ב מה שעשה לשיכון עובדים, יקבל לידיו עוד חבילת חוטים למשוך בהם. לפני עשר שנים בערך הרים את שיכון עובדים מ־160 מיליון דולר הפסדים, לעסק רווחי ביותר. כיום נחשבת החברה לאחד ממאגרי הכסף הרציניים של חברת העובדים. חברה שעוסקת בשיכון ואין לה אפילו פועל אחד. היא סוחרת בקרקעות, שוכרת שירותי בניה ונכנסת לקומבינציות עם קבלנים. חברות קבלניות משתוקקות לעבוד אתה. זה כדאי. מבחינה עסקית אדרי לא צריך את סו"ב. עניינית לא היתה ברירה.

סו"ב לא תלקק דבש כשאדרי יו"ר פעיל. בשנים האחרונות, שנות הנפילה של סו"ב, אדרי לא לקח ממנה עבודות. סו"ב פשוט לא עמדה בתנאי תחרות כלכלית. גם תחת חברת הגג החדשה לא מובטח לסו"ב דבר. רק התייעלות ועמידה בקודקס של רווח כלכלי. כדאי לזכור כי לאדרי יש שפן קטן בכובע עבור סו"ב. מבחינת פרויקטים בינלאומיים יש לו יתרון גדול. הוא נציג בארגון הבניה הבינלאומי, יש לו מערכת קשרים ענפה בעולם. אין ספק שהוא ינצל אותה בניסיון לשקם את סו"ב ובאמצעי להיות „הגדול מכולם".

„אני לא צריך את סו"ב. יש לי די והותר. אלא שאם היא תיפול יתמוטט כל מגדל הקלפים". בשעתו כשרעיון המיזוג הועלה לפני שנים, אדרי התנגד לכך, והוא מתנגד לכך גם היום. חברת גג לניהול ואחזקות, „הולדינג" כלשונו, עשויה לפתור את הבעיה. במבנה החדש כל חברה תהיה עצמאית תפעולית. חברת הגג תדון ותאפשר תקציבים, תגבש מדיניות, תבנה תבנית עבודה. המנגנון ייעול. יהיו שני אגפים במקום שבעה. אחד למימון וכספים (או חברת מימון לחילופין) והאחר לבקרה ותכנון. זהו. יבוטלו כפילויות במחוזות, באגפים ובמרכז.

מה הנוסחה? אדרי מתכוון לצמצם את ההוצאות הכלליות ב־15%־10 השנה וב־25% ב־1988. אם יצליח תקטן עלות העבודה והחברה תוכל להתחרות בשוק. מרכיב נוסף בנוסחה: שיכון עובדים תייעל את עצמה ותערך להגדלת התחלות הבנייה בין 15% ל־20% ב־1987 ו־40% ב־1988. הגדלת התחלות הבנייה תשפיע על סו"ב. „ע"י כך נגדיל את מלאי העבודות מבלי להגדיל את העלויות," אומר אדרי. חברת הגג תוכל לגייס כספים על ידי אגרות חוב, הנפקה או באמצעות הבנקים מאחר ויהיו לה ערבויות טובות. הכספים לא יופנו לכיסוי הפסדים או פיצויים אלא למימון פרויקטים.

לאדרי יש עיסוקים נוספים. הוא מתכוון, עם זאת, להיות יו"ר פעיל מאד. „לא אבוא לשתות כוס תה בחברת הגג". הוא יתבע, וכנראה יקח, חלק פעיל ביותר בשיקום. „ארצה להיות מעורב בהכוונה, בתקציב, במינויים". המלה האחרונה חשובה. אדרי אולי „יעזוק" כמה ראשים בדרך להצלחה. יהיו שינויים ברמות הניהול השונות. ברור שהשינויים לא יהיו ברמת אתר הבנייה... מי שיעבוד מתחתיו יאלץ להתרוצץ. יישום תכנית הארגון מחדש צריך להתבצע בתוך שלושה חודשים. התחזית – ב־1988 תהיה החברה מאוזנת תפעולית וב־1989 „נראה את האור בקצה המנהרה".

יד ביד עם משה נסים. איש עסקים אמרנו בהתחלה. גם בעסקי תקציב הוא נוהג כך. „אופה" אותו בשקט עם משה נסים, שר האוצר. סוגר עניינים בדיסקרטיות. בסיעה בכנסת היו אחרים לא מרוצים. הברירה שהשאיר בידיהם היתה מה שאדרי מביא בתום „משחק סגור" עם נסים, או לא כלום. הסוף ידוע. בעצם איש בסיעה אינו יודע בוודאות מה הוא עושה עם שר האוצר. הסיעה איננה שיכון עובדים. בכנסת, נוטים להשוב, „הבוס" צריך להיחשף. אדרי מעדיף להשאר „איש ערפל", עוקף כותרות וסוגר עניינים. המשא ומתן שניהל עם שר האוצר חייב היה להתנהל, לפי השקפתו העיסקית של אדרי, ראש בראש, בארבע עיניים עם נסים לפי העקרון הפשוט: אדרי מבקש מהסיעה תנחיות וקווים אדומים, ויחד אתם הוא מקבל מנדט לסגור עניינים, לא לחזור לסיעה בכל עניין. מה יוצא? מבחינת הסיעה יוצא שלא תמיד ברור, מהו הישג בגיבוש התקציב ומהי נסיגה.

מה שחשוב לאדרי זה „הסגירה". איש עסקים אמרנו כבר: „הבאתי קבלות בסופו של המו"מ. השורה התחתונה היא שקובעת." נכון. הוא האמין שבמו"מ שקט ניתן להשיג הרבה. מה היתה האלטרנטיבה? „אם היינו מתחפרים – לא היה תקציב. אם לא היה תקציב – לא היתה ממשלה. אבל, אנחנו עוד לא החלטנו שלא צריכה להיות ממשלה." התוצאה? יש תקציב שיסודו הבנה, יש ממשלה, אין אגרת חינוך, אין דמי אשפוז, יש רפורמה מסוימת במס.

אדרי הרי אינו פוסק לגבי התקציב. בממשלה אין לו יד ואין לו רגל וממילא מדובר על פשרות בינמשרדיות ועל מערך מסובך של „תן וקח" פוליטי. איפה הוא נכנס לתמונה? לאחר שהנושא עובר קריאה ראשונה ועובר לכנסת, ושם – בהרכב הקואליציוני הנוכחי – השינויים ממילא אינם דרמאטיים. וצריך לזכור שגם שמעון פרס היה מעורב ביותר בגיבוש הסכמה סביב התקציב. לפיכך המערך – כולל יו"ר הסיעה – אינם יכולים לומר „התקציב אינו שלנו". מכל מקום, כשהתקציב חזר לכנסת, לאחר קריאה ראשונה, אם היה זה לשביעות רצון הסיעה או לא, ניהל אדרי מו"מ „סולו" עם נסים. גם כאן הנוסחה היא פשוטה. היתה לו „הסכמה כללית" מטעם הסיעה לנהל מו"מ ולהגיע לפשרה. אם הפשרה היתה מקובלת על השר שמשרדו נגע לעניין, אין צורך לחזור לסיעה. מזל. אם היה נאלץ לחזור לסיעה, כל אחד היה מושך לכיוון אחר. בסבביקת הסגירה הדיסקרטית התקציב עבר והממשלה לא נפלה.

מו"מ עם הליכוד בדרך לוועידה. אדרי יודע לנהל מו"מ וכיוון שכך הוא אינו חושש ממו"מ בוועידה בינלאומית. „אם יש לנו כושר לנהל מו"מ, מה הפחד מוועידה בינלאומית?" שמיר, ארנס ולוי צריכים להבין שאם לא לוקחים סיכון אין סיכוי. זה מזכיר את שיכון עובדים וסו"ב. „אם אדע שהוועידה הבינלאומית בת מימוש, אלך אל הליכוד ואנסה לשכנע. לא יילך? נלך לעם, בחירות, משאל עם".

קרובים ורחוקים/ חיים גורי

אומרים לי ש„זה נורמלי" ותמיד היה כך, כי כבר לא מעט מקרב ילידי הארץ בני העליה הראשונה הרחיקו נדוד וכן הלאה בשאר הדורות. אך משהו מפחיד אותי בדימום הזה

אני ירא מפני היהודים. אולי איזה פגם טבוע בנפשם העשירה מדי. הארץ קטנה עליהם. מאז גן הילדים שטפו את מוחנו. שם שרנו בלוויית הגננות שהוליכו אותנו בצמדים: „...מאין באת אניה/ומה את לנו מביאה/ באה אני ממרחקים/ חלוצים שם מחכים/ עם תרמיל ועם מקל/ לעלות לארץ ישראל". המושכלות הראשונים, „הדברים האקסיומטיים", כן, עקרונות התחיה: עם ישראל רוצה בכל נפשו ומאודו בארץ ישראל וארץ ישראל רוצה בעם ישראל. מסתבר אט־אט כי רוב עם ישראל אינו רוצה בארץ וכי גם הישראלים יושבי הארץ אחוזי מחלוקת קשה: מהי ארצם? מהם גבולותיה? מה רצוי שיהיה בין מדינת ישראל וארץ ישראל. אך זה חשבון שרק המחוייבים בו הלכה למעשה, בחייהם ובמותם, רשאים לנהלו ללא שקר. ההתערבות היהודית בחוץ־לארץ בין אם היא שמאל או ימין, חילונית או אורתודוקסית, מעוררת בי תחושת אי־נוחות מסויימת כאשר היא באה מקרב קהילות ואנשים הבוחרים מרצונם בהמשך הגלות וגם מצדיקים אותה ומעניקים לה משמעות וערך.

בינתיים, הפחד מעשן הסטטיסטיקות, פותח חשבונות והימורים. אין עליה לישראל והירידה נמשכת. אל עלבונה של הרוח מצטרפת החרדה הקיומית. אני זוכר, כאשר החלו יהודי ברית־המועצות לבוא בזרם גובר והולך בשנת 1970, הצעתי לאלתרמן להסיעו ברכב שלי לנמל התעופה בלוד, „הערב בא מטוס, כדאי לגשת לשם". בימים ההם היה כבר חולה. הוא אמר לי: „סע וספר לי מה ראית". מלבד מחלתו שבה מת זמן קצר אחר־כך היתה בו איזו פסימיות עמוקה לגבי העם היהודי לאחר ששת הימים: „...אם לא נביא את העם הזה לידי כך שהוא יכריז לא רק על עמידתו לימין מדינת ישראל, אלא על נכונותו לעמוד, ברבבותיו ובמאות אלפיו, בתוכה פנימה, בקיצור – אם לא יקום העם הזה למעשה של עליה גדולה ודחופה לישראל, הרינו מניחים לא רק את הישגיה של מלחמת ששת הימים אלא גם את כל אשר קדם לה, בלא הבטחה אלמנטארית של עורף ושל המשך". בעמקי לבו חש כי אין סיכוי כזה. לכן כתב באותו עניין: „עלינו לראות ולדעת ברור כי חיי הרוח וחיי החומר של קהילות ישראל בתפוצות כיום, מבחינתם היהודית, אינם אלא אפילוג עלוב לסיפור היהודי שאין לו דומה בעולם, אפילוג של ירידה חתומה מבמת ההיסטוריה לקול נאומי ברכות של „צ'ירמן" ו„ספונסר" ומחיאות כפיים לבדיחות הנשלכות באולמים".

הזכרתי בימים אלה לידידים את דברי אלתרמן. אמר לי מ.ב. שאלתרמן חי בבועה מיתולוגית בדברו בעם היהודי. העם הזה, לפי מושגיו, כבר איננו. הוא אחר. אנחנו כוללים בעם היהודי גם אנשים כרוזה לוקסמבורג ופרדיננד לאסאל ומרסל פרוסט ופסטרנק. איננו מבדילים בין יהודים לבין אנגלים, צרפתים או רוסים ממוצא יהודי. קשה לנו להשלים עם העובדה כי מספר היהודים ממש הוא קטן יותר מן המקובל אצלנו. מהם אורתודוקסים הדבקים ביהדותם, המקיימים את קהילותיהם החרדיות ומהם יהודים חילוניים הקשורים בנפשם בישראל. אולי מקרב אלה גם יבואו אט־אט. בסך הכל יישאר מן העם היהודי אותו חלק שיתרכז בישראל וימשיך את הקיום הלאומי כאן.

וש.פ. מוסיף: אין היום אלטרנטיבה יהודית־חילונית בגולה. מי שלא יעלה ייטמע במרוצת השנים או ישתייך לקהילות „השחורים". כאן תיווצר הזהות הישראלית של היהודים. ומ.ב. מוסיף: כל מה שיקרה כאן יהיה שייך להמשך הקיום ההיסטורי הלאומי של היהודים. עלינו להשלים עם האמת המרה – זה מה שיש. יישארו בעתיד הקרוב כשני מיליון יהודים הרואים עצמם קודם כל כיהודים. מחציתם יהיו מועמדים אפשריים לעליה. העם היהודי שעליו מדבר אלתרמן אינו קיים יותר.

★

שנת 1970. אני זוכר, בבואי ללוד, שעה קלה לפני נחיתת המטוס, פגשתי שם בסורמלו, הירושלמי המפורסם, ובידו בקבוק ויסקי ענקי. שאלתי מה הוא עושה פה והוא אמר לי: „האחים שלי באים". המטוס השלישי שהביא יהודים מגרוזיה עמד לנחות בכל רגע. הוא התלונן כי „ידיו כואבות", כי בבואם לירושלים הם־תוקעים את ראשם באבני הכותל וצריך לסחוב כל אחד מהם בכוח.

בינתיים, הפחד מעשן הסטטיסטיקות, פותח חשבונות והימורים. אין עליה לישראל והירידה נמשכת. אל עלבונה של הרוח מצטרפת החרדה הקיומית.

הגיע מטוס אל־על מווינה והם החלו לרדת. אחרים מאד, לבושי בגדים שלא מכאן, שלא מראשית הקיץ, וחבושי קסקטים גדולים. סורמלו ואחרים רצו לקראתם והיו שם הנשיקות הארוכות־ארוכות ושלל הקולות והבכי. והיה משהו משיחי באוויר.

הם המשיכו לבוא מגרוזיה ומהארצות הבלטיות וגם ממוסקבה ושמענה „כחול ולבן הוא הצבע שלי". הסיפור ידוע מאד. היו בקרבנו רבים שלא האמינו כי הללו יבואו, והיו בטוחים כי זה שבט אבוד ודועך, לאחר שלושה דורות של ניתוק וטרור ואלם. התברר כי את המרד הציוני חולל דור הנכדים דווקא, הנחשב למנוכר ולרחוק ביותר.

הטלטלה ההיא. וכל שהיה בה לטוב מאד ולרע מאד. המאושרים והמאוכזבים. המשתרשים מראש ובכוונה תחילה ואלה הנושאים את חלום אמריקה במזוודותיהם. ויסורי הקליטה וטרדות הפרנסה והסבת המקצוע. גם הקנאה שעוררו „ההטבות" שניתנו להם בקרב ילידי הארץ, שלא זכו מעולם בדירה וב„וולבו" ואותן צעקות מסביב: „למה להם נותנים ולנו לא?" ופה ושם גם האיבה השבטית, העדתית, בקרב המקופחים או החשים עצמם כאלה.

סיפור ידוע. וכל שלא סופר ולא תועד ולא הושר ולא הומחז ישוב וייאמר באלף צורות בבוא יום כהצצה מאוחרת, כדיווידנדות של „יסודי הגאולה". הם באו כמאה ושמונים אלף ונאחזו והחלו להתגלות אט־אט בכוחם ודוחם וכשרונם. רוחו נטו לעם ישראל בארצו, כמאמר המליצים.

אך כבר אז, כן, כבר אז, חשת כי לא מעט מן הבאים פזלו החוצה, הלאה, ומהם גם מקרב הטובים והנחשבים, מדענים ופרופסורים, שנעשה כל מאמץ לקבלם כאן. ישראל היתה עבורם בסיס סיור אל האפשרות האחרת. ובווינה אט־אט השתנו התמונות ונערכה שם הבחירה, אוי לנו אם נאמר „הסלקציה" – מי לארץ ישראל ומי להמשך הגלות. והרבים בחרו בגלות. „שלח את עמי" לניו־יורק ולכל שאר ערי „אלדורדו", חלום אבותיהם צולחי האוקינוס.

בין 1880 ל־1925 עברו מהמרחב הרוסי לאמריקה כשני מיליון יהודים. רק 3.5 אחוזים מהם הגיעו לארץ ישראל. לכאורה, מצב טוב. כעשרה עד שנים־עשר אחוז המשיכו בכל זאת לבוא הנה בשנים האחרונות. נחמה פורתא.

★

ערב אחד, לפני עשר שנים, אם אינני טועה, נקלעתי ברומא לחברתם של יהודי רוסיה שהמשיכו ישירות לאמריקה. שליח של הסוכנות עבד עלי שעות נוספות כדי לשכנע אותי כי אפגש אתם באחד „המרכזים" שבהם הצטופפו, ששם כבר למדו אנגלית בחסות היא"ס למען נצח הגולה. אמרתי לו כי אינני יודע לא רוסית ולא יידיש ואין שום טעם בפגישה כזאת. אך הוא הפציר בי באמרו כי „בכל זאת חשוב מאד שיפגשו סופר מארץ ישראל". אינני יודע מדוע נכנעתי. אולי היתה זו סקרנות עתונאית לראות מי הם האנשים האלה.

בחדר הצטופפו כעשרים איש ואשה. דיברתי עברית והוא, השליח, תירגם אותי לרוסית. הייתי עייף מאד. לא היה מקום להטפה. גם לא רציתי בכך. סיפרתי על חיי התרבות בארץ, על הספרות והתיאטרון והציור והפיסול ועל התזמורת הפילהרמונית. למה? אינני יודע. חיכיתי לשאלות. והן נשאלו פה ושם. „ענייניות", כביכול. עד אשר קם שם גבר בשנות החמישים בערך לחייו, ארוך וצר ומכסיף ומקריח, והחל מדבר במהירות ודיבורו הפך לצעקה. שאלתי את השליח, „המתורגמן", מה אומר האיש הזה, אך זה לא תירגם לי, רק המשיך להקשיב לפרץ אמרותיו המתלהם של האלמוני ההוא. איימתי על השליח כי אם לא יאמר לי מה האיש הזה אומר אקום ואלך. הוא עשה בידו מעין תנועה מזרחית כי אמתין, כי מיד יסביר לי. כאשר זה נח מזעפו והתיישב, מתעלף למחצה, בתוך הדממה שהשתררה בחדר, תירגם לי סוף סוף את תוכן הדברים: „אנחנו חוזרים, אנחנו מנוולים, אנחנו פחדנים. יושב בינינו סופר עברי מארץ ישראל ואנחנו מבלבלים את מוחו בשאלות אידיוטיות במקום לומר לו את האמת – אנחנו בוגדים: המשכנו מרוסיה דרך וינה לאמריקה, אפילו לא דרכנו על אדמת ארץ ישראל. אז על מה יש לדבר פה?" אלה, בתמצית, היו דבריו. לא שאלתי אותו מדוע הוא אישית לא ניסה את הארץ. השליח, המכיר אותם אישית, הסביר לי מאוחר יותר כי „אשתו של האיש סובלת מאסטמה והאקלים בארץ קשה לה והוא סופר לילדים וטוען שאיש לא יקרא אותו בישראל". ומי יקרא אותו באמריקה? חשבתי.

ערב מיותר. ערב עלוב. ומה כי אלין עליו, על „סופר הילדים", כאשר מיליוני יהודי אמריקה מחרימים את העליה, כאשר מאות אלפי ישראלים, עצמנו ובשרנו, נוטשים את הארץ במרוצת הדור הראשון והשני למדינת ישראל. כן, עזיבת הבנים נמשכת. האם הארץ קטנה גם על בניה? האם אינה אהובה כדי ישראליות ללא תנאי? אומרים לי ש„זה נורמלי" ואין לקשור קינות ותמיד היה כך, כי כבר לא מעט מקרב ילידי הארץ, בני העליה הראשונה, הרחיקו נדוד וכן הלאה בשאר הדורות וכי הפזורה העברית מגעת עד קצות תבל. הרבים נשארים כאן ובוחרים מרצונם בכברת האדמה הזאת ובריבונות הזאת ובתרבות הזאת. אך משהו מפחיד אותי בדימום הזה.

★

היהודים אינם באים. אין לי עם אחר אך הם הולכים ונעשים זרים לי. כאילו שני עמים שונים הולכים ונוצרים לעינינו. אנחנו והם. אינני מסתדר עם היהודים הבוחרים מרצונם בגלות. אין לי מניות במקום אחר. אינני מבין מהי

ארוץ ללוד עם כריכים ושמיכות ותנ"ך. ובלבד שיבואו כבר, לכל הרוחות! הן ההיסטוריה נקבעת לפי הנשארים

משמעותה של יהדות חילונית מחוץ לארץ ישראל, לאחר שנוצרה בה ריבונות ישראלית.

היהודים ההם, באירופה, שרבים בקרבם נשאו את שם ירושלים בלבם, אבדו בחורבן הגדול. שם היו האוצרות. ישראל לא קמה בשל רציחתם של אלה אלא על אף השבר ההוא, הגדול כים. הזכות לריבונות השמורה לנידח בשבטי אנוש אינה מותנית, במקרה היהודי־הישראלי, בקרבנות הכבשנים. על אף סמיכות הפרשיות ההיסטורית בשנות הארבעים למאה אסור לחזור על טענת הפיצוי ההיסטורי, כביכול, שכן צודק אז רבי עולא באמרו: „יבוא ולא אראנו".

היום אנחנו עם נכה. מול כוח החיים הפראי הנחוש שהתגלה בעם ישראל לאחר השחיטה הגדולה, כהצטרפו אל היישוב העברי בארץ למימוש העצמאות, ניכרים היום בעם הזה סימני עייפות איומה, שכמוה כהתאבדות. חלק מבני הגולה יעלה במרוצת השנים. הרבים ייעלמו. תשארנה קהילות החרדים. אך איזה קשר אמיתי יישמר בין ישראליותנו ליהדותם ההרדית? איזוהי החוויה המשותפת העושה עם? אינני יודע.

אנחנו ממשיכים לשחק משחק שקרי בשם „התודעה היהודית". תודעה זו אם חלה היא על העבר אינה תופסת לגבי ההווה. אומרים לנו כי אסור לנו להיוואש מהם וכי אנו זקוקים ל„סבלנות היסטורית". אך החרם על ארץ ישראל עושה את שלו. ארץ ולשון וגורל משותף עושים את שלהם. והניכור צובר עוצמה.

„הם זקוקים לנו ואנו זקוקים להם". אני שומע. וזה אולי נכון. אך אין בכך כדי לעשות עם אחד. בקרוב גם הם יסבו ל„סדר" ויספרו ביציאת מצרים. מלים בעלמא. ויש בנו אכזבה ופחד קיומי.

אנחנו מאשימים את עצמנו על כי לא עלה בידינו להיות מגנט. אך גם אם נכון הדבר אין בכך כדי להסביר מדוע הרבבות אינם באים, לא המיליונים, ליטול חלק בגאולה. והיה זו גאולה עקובה כפי שהיא, קשה וגם דוחה ואליבה ובעייתית מאד, רצופת משברים והיסגים ונבהלות ומחדלים. אין אחרת בלתה.

הנה מדברים כעת על עליה אפשרית של אלפי יהודים מברה"מ. נקלעתי לפני כמה ימים לשיחת רעים סוערת בעניין הזה. היו שאמרו כי אסור לנו להתנות את יציאתם בשם בבואם לכאן, כי יש בכך כן הכפיה שתתנקב ורשאים הם לצאת בשם יהדותם או כבני אדם לכל מקום שירצו בו. והיו שטענו בבהירות שאין אנו „סוכנות נסיעות" של היהודים ובאין עליהם אימת פוגרום שם אין שום סיבה שישראל תסייע בידם להמשך הגלות בלי שידרכו תחילה על אדמתה בשם „שלח את עמי". „אם ירצו לצאת מכאן איש לא יעצור בעדם אך תחילה יבואו הנה לנסות את ארץ ישראל". ואני הייתי קרוב לטוענים האלה: הארץ תחילה. ולו למען הטקס. ואינני ירא מ„קטסטרופה" ו„כמה נעשה?" ו„במה יחיו?" בארץ הנקלעת בין המשברים. להיפך: ארוץ ללוד עם כריכים ושמיכה ותנ"ך. ובלבד שיבואו כבר, לכל הרוחות: הן ההיסטוריה נקבעת לפי הנשארים.

★

ואנחנו עם עצמנו. לומדים אט־אט בדרך הקשה. חלק מן היוהרה שבנו מתגלגל לבירת הענווה והחשבון. לא רצוי להתייאש מן הפורענות ולא כדאי להיקלע אל התנועה הנדנדתית בין כוכבים לעפר. כמיטב האופי הלאומי, במקסי השחצנות של מיני־מעצמה אל הסדו־מזוכיזם של הביזוי העצמי. לא משום ש„האמת תמיד באמצע" אלא משום שהארץ, כך נדמה לי, זקוקה עכשיו ל„הערכת עצמנו בארבעה ברכים". הטעויות בתפוצצות כמו מוקשים, גובות מחירן. כל העניין הוא בגיבוש העלית ההוגה והמשרתת, ביצירת הגרעין הישראלי הקשה שיעמוד בכל המכות והמוראים.

אולי זה עניין מטאפוליטי. הרי אין להניח כי בקרוב תשקוט הארץ מן הריב הנורא על כל השאלות השנויות במחלוקת, משאלת ארץ ישראל והערבים והשלום והמלחמה עד שאלות חברה ותרבות וזהות הדת ומדינה וכיו"ב עניינים שכל אחד בהם די בו כדי לזעזע מעצמה. לא, מדובר למעשה ביצירת תשתית מוסרית ותרבותית ולאומית שיש בה כדי לשאת את המחלוקת השוטפת.

גם על כך דובר באותו ערב לאחר שעסקנו בכל הספרים שהופיעו לאחרונה, ב„קופסה שחורה" עד „מולכו" ומ„התגנבות יחידים" עד „בתר" ומה עושה הפלמ"ח לעצמו לאחר ארבעים שנה, אם כחשבון־צדק הכרחי ואם כהיסטוריוסופיה מסולפת, אחוזת דיבוק של הרס עצמי אל מול הצד האחר הסוגר את שורותיו. כן, גם בכך עסקנו ובהפגנת החרדים ליד מסעדת „מי ומי" ובברכתו החמה של שמיר לפרס העושה במדריד למען „הוועידה הבין־לאומית" ובנוכחותו של הנשיא בגמר הגביע האירופי בכדורסל בלוזאן השוויצרית בדרכו ל...ברוקדבלין באין לו יועץ העוצר בעדו. ובעוד עניינים עסקנו שם. מהם חשובים ומהם חשובים פחות. ועל כך אצטרך לדווח בפעם אחרת.

חולשתו של הכוח / אשר מניב

להיות פציפיסטים

„הדעה הרווחת בחוגים רחבים בארץ היא שאם יש לך כוח מספיק, תוכל לפתור בעזרתו את כל הבעיות" – כותב אשר מניב במבוא לספרו „חולשתו של הכוח" (סדרת קו אדום, יד טבנקין, הוצאת הקיבוץ המאוחד) – „לפעמים זה נאמר כך בפשטות ובצורה בלתי מסויגת. במקרים רבים אחרים זו מעין גישה כללית המבצבצת מתוך הוויכוח הציבורי בנושאים שונים". כך, ממשיך מניב, בענייני שביתות הגורמות אי־נוחות (לשבור בכוח), כך בהפגנות (איפה המשטרה?), כך בעניינים פוליטיים (נחוץ „איש חזק!") וכך כאשר אמצעי התקשורת חושפים פגמים ותקלות (איפה הצנזורה?).
מניב הולך בעקבות גנרלים, היסטוריונים, פילוסופים ופוליטיקאים ובוחן את המונחים הנלווים למושג כוח. כלומר, הפעלתו, שימושיו ותוצאותיהם. אין הוא מותיר את הדברים תלויים אי־שם, על אדמת אירופה, אמריקה או המזרח הרחוק אלא ממקמם כאן ועכשיו, במזרח התיכון. הדברים המצוטטים כאן מספרו הם מן הפרק „העוצמה בתור מסר".

הו, אילו רק יכולנו להיות פציפיסטים: אילו הצד השני היה נותן לנו להיות פציפיסטים: אילו אפשר היה לוותר בכלל על בניית הכוח הצבאי!

ואין אלה רגשות רק של „יפי־נפש" בוויים או של „אינטלקטואלים תלושים" בלבד. בעבר הם ביטאו את העמדה הרשמית של התנועה הציונית ואחר־כך של הרוב המכריע של תושבי ישראל. עד למלאכת הסילוף המאסיבית של כל ערכי היסוד הציוניים, כפי שהיא מתנהלת אצלנו בשנים האחרונות, היה זה מובן מאליו שהכוח הצבאי איננו אלא הכרח־לא־יגונה – ובשם תפישה זו נבנה כוח־המגן של היישוב והוקם ופותח כוחו של צה"ל. בתנועה שתמיד התגאתה בערכיה האנושיים, זה גם לא יכול היה להיות אחרת. רק הפאשיזם ראה באלימות מטרה בפני עצמה, ובהזדקקות לכוח הנשק – דרך לעיצוב אופיו של האדם, לחישול גופו, להתעלות נפשו ולטיהור האומה מכל חולייה. הנסיון (הלא־חדש אבל המחודש בימינו) לזהות „עמידה לאומית גאה" עם פולחן הכוח אינו מוסיף כבוד לעמדות ה„לאומיות".

אבל אין אדם חייב להיות „בין טורף", או מה שמכונה „אקטיביסט" (תוך שימוש בלתי־הגיוני

בין השנים 1946 ל־1975 השתמשה ארצות־הברית בכוחה הצבאי לצרכים פוליטיים – בלי להיכנס לעימות צבאי של ממש, בלי לירות אפילו יריה אחת – 215 פעמים

במושג טרום־מדינתי), כדי להבין שיש ערך ומשקל לכוח הצבאי אפילו בימי שלום. לא כל שכן שיש חשיבות לכל „חבילת העוצמה", שהכוח הצבאי הוא אחד ממרכיביה. אפילו השלום עצמו, כל עוד יהיה קיים בצלן של מלחמות העבר: מתוך החשש לעימות אלים בעתיד, הרי גם הוא יהיה מבוסס על הערכות הדדיות של עוצמת הזולת. אלא שצורת השימוש בכוח פשטה צורה ולבשה צורה בימינו – ואת צורתו החדשה יש להבין.

יש מי שהרחיק לכת עוד יותר: הואיל ובימינו הכוח הצבאי של המעצמות הוא בעיקר כוח גרעיני, ויודעים מראש שהשימוש בו אינו מציאותי – כך טען קיסינג'ר – הרי נחלשה גם הדיפלומטיה. שכן, לדעתו, הדיפלומטיה אפקטיבית רק אם עומדת מאחוריה האופציה הצבאית. „אם ההזדקקות לכוח הפכה למעשה לבלתי־אפשרית, עלולה גם הדיפלומטיה לאבד חיוניותה. אי־היכולת להשתמש בכוח, לא כלבד שלא תוביל להפגת המתיחות, אלא היא עלולה להנציח סכסוכים... הכוח המניע מאחורי הסדרים בינלאומיים היה תמיד שילוב של אמונה ביתרונות שבהרמוניה ופחד בפני התוצאות שבנוקשות." (Henry Kissinger, Nuclear Weapons and Foreign Policy, New York, 1957 – תרגום עברי: י.פ. כהן).

אולם כמה חולשות בטיעון זה – והבולטת שבהן היא, שהנסיון האמפירי אין בו כדי לסייע לתיאוריה. עובדה היא, שבכל־זאת, מעצמות־העל מנהלות ביניהן זה יותר מארבעים שנה משא־ומתנים דיפלומטיים בדרגות שונות של אינטנסיביות, שהמחשבה על הנשק „הבלתי־שמיש" מעולם לא נעלמה מהם; ואם כי לא היו לדיפלומטיה זו הצלחות מסחררות, היא גם לא נכשלה יותר ממאמצים דיפלומטיים דומים בעבר. נכון, יש היום מקרים רבים יותר מבעבר של הנצחת הקפאון בסכסוכים: כתוצאה מההמגבלה החדשה על הכוח, הפך הקפאון לאחד המאפיינים המרכזיים של המערכת הבינלאומית החדשה. אבל עובדה זו לא גרעה מ„חיוניותה" של הדיפלומטיה, אלא, להיפך, העמידה בפניה אתגרים חדשים, שמדינאים אחרים אף ידעו להתמודד איתם.

זאת ועוד: קיסינג'ר התעלם כאן גם מעובדה נוספת, שכבר הוזכרה לעיל: שבימינו אין עוד שתי צורות בלבד ליחסים בין האומות – דיפלומטיה או שימוש בכוח צבאי; נוצרה תלות הדדית בתחומים כה רבים ובצורות כה רבות, שכל מעשה או מחדל של צד אחד עשוי להשפיע ממילא על הצדדים האחרים – גם ללא דיפלומטיה וגם ללא מלחמה.

ואפילו אם נניח לרגע שקיסינג'ר צדק וכי בהעדר אלטרנטיבת הכוח גם הדיפלומטיה תיפגע, מי אומר שהכוח יוכל להתבטא רק בצורה אחת – בהפעלתו? והרי גם בימים ההם של הדיפלומטיה הכוחנית „הקלאסית", הכוח שימש בעיקר בתור איום, בתור מסר, שאם המשא ומתן ייכשל, תהיה אופציה אחרת. רק במקרה הלא־מקווה הוא הופעל למעשה ושימש להכרעה. כאן, אכן, חל שינוי בימינו, משום שהכל יודעים, כי האופציה של הפעלתו הלכה והצטמצמה. כידוע, היו מדינות שהתעלמו מהמסר – ויכלו להרשות לעצמן לעשות כן ללא פחד מן „העונש" מהסוג הישן. ואף על פי כן, יש אולי משום הפתעה באפקטיביות של המסר גם בימינו – הן ביחסים בין המעצמות, הן ביחסים ביניהן לבין מדינות בינוניות וקטנות והן ביחסים בין אלו לבין עצמן. אין לנו אלא ניחוש בלבד באשר לסיבות הצלחה זו של הכוח בתור מסר, אבל סביר להניח שכל התהליכים שמנינו עד כה – חשש בפני הסלמה, דה־לגיטימציה של שימוש בכוח, תלות הדדית וכו' – מפעילים כאן את השפעתם המשותפת. מכל מקום, דווקא בתקופה שהשימוש בכוח לשם הכרעה נעשה שימושי פחות ופחות, הכוח בתור מסר מוסיף עדיין לפעול ולהוכיח את חשיבותו.

יתכן שמישהו יראה בכך פראדוקס. שהרי אם הכול יודעים שהאיום לא ימומש – לפחות לא עד הסוף – מה הסיבה להירתע מהמסר? אולם גם הבדיקה האמפירית מראה, שהכוח הצבאי בתור גורם פוליטי מוסיף להשפיע, לפחות באופן חלקי, אפילו במקרה של מעצמה גרעינית, שלגביה יש חשש רציני במיוחד בפני הסלמה. שני חוקרים, ברי בלכמן וסטיון קפלן, ניסו לבחון את כל המקרים במשך שלושים שנה, שבהם השתמשה ארצות הברית בכוחה הצבאי לצרכים פוליטיים, בלי להיכנס לעימות צבאי של ממש, או, למעשה, בלי לירות אפילו יריה אחת. הם מונים 215 מקרים כאלה בין השנים 1946 עד 1975 – בחלקם כאשר האמריקנים ביקשו להשיג את המטרה על־ידי נוכחות צבאית בלבד, ואילו ברוב המקרים על־ידי הזזת כחות או איום מחושי דומה. האם פעולות אלו השיגו את ההשפעה המבוקשת? קשה להגיע למסקנה חד־משמעית לחלוטין – ומה גם שהחוקרים עצמם מסתייגים ממימצאיהם בגלל המספר הקטן של המידגם, בגלל פעולות מקבילות לא־צבאיות שקשה לאמוד את משקלן, ובגלל התוצאות „המעורבות" במקרים רבים. אף על פי כן, הם אומרים: „לטווח הקצר היה חלק גדול של התוצאות חיובי מבחינת היעדים של ארצות הברית... לטווח הארוך, תדירות התוצאות החיוביות ירדה באופן ניכר ביחס לכל סוגי היעדים." (Blechman, Barry M. and Kaplan Stephen S., Force Without War, Washington, 1978). תוצאה לא־ודאית מפתיעה, אם נביא בחשבון, שגם אחרי השימוש המעשי בכוח, התוצאות אינן נשמרות בהכרח לטווח ארוך – ובכלל, כאימרתו המפורסמת של קיינס, בטווח הארוך כולנו מתים.

אלא שלדעתנו, חסר דבר חשוב במחקר זה – הבחנה דרושה בין סוגים שונים של יעדים. החוקרים ממיינים אמנם את היעדים לשלושה סוגים – אלה המתייחסים למשטר במדינה האחרת; אלה המכוונים לשימוש בכוח על־ידי „שחקן" אחר, ואלה המכוונים „לשחקן" התומך בצד שלישי. אבל אם במושג של „הכוח בתור מסר" עסקינן, עלינו לסייג את היעדים הללו עוד יותר. שכן דבר אחד הוא אם המסר שלנו לצד השני אומר: „אל תעשה מה שאתה רוצה לעשות, כי לא נוכל להשלים עם מעשיך"; דבר אחר לגמרי הוא אם המסר הוא: „תעשה מה שאנו דורשים ממך לעשות, שאם לא כן תסבול קשות". במלים אחרות, לא רק בכוח המופעל לשם הכרעה יש הבדל בין מטרה „חיובית" לבין מטרה „שלילית", אלא גם בשימוש בכוח בתור מסר. וכל הסימנים מעידים (וגם שזה לא נבדק במחקר הנ"ל), שגם פה המסר „השלילי" יש לו יותר סיכויי הצלחה.

לא ידוע לנו על מחקר דומה על השימוש הפוליטי בכוח, ללא מלחמה, בסכסוך באזורנו. יש להניח, שגם אצלנו אי־אפשר להגיע לתוצאות חד־משמעיות לחלוטין. אך רבות הראיות ההיסטוריות המוכיחות שגם פה קיימת אותה המגמה הכללית: ככל שמטרות המסר היו „שליליות" יותר (משמע, למנוע מהאויב להשיג את מבוקשו), כן גדלה הצלחתן; ככל שהיו

ככל שמטרות המסר היו „שליליות" יותר (למנוע מהאויב להשיג את מבוקשו) כן גדלה הצלחתן. ככל שהיו „חיוביות" יותר (לכפות את מבוקשנו על האויב) כן נכשלנו יותר

„חיוביות" יותר (משמע, לכפות את מבוקשנו על האויב), כן נכשלנו יותר. למרות עדיפותנו הברורה בכוח, לא הצלחנו בכל „המסרים" שלנו להניע את הערבים להפוך את הסכמי שביתת־הנשק להסדר שלום, אך ברוב המקרים „שכנענו" אותם לשמור על קווי שביתת־הנשק. לא הצלחנו לפתוח את תעלת סואץ לשיט ישראלי באיום של כוח, אך כל עוד הרתעתה פעלה (וזה סייג שעוד נחזור אליו) הצלחנו למנוע את סגירת מצרי טיראן; באיום של „קאזוס בלי" הצלחנו למנוע פלישה סורית לירדן, אך לא הצלחנו למנוע תמיכה פעילה בבניית כוחו של אש"ף בארצות השכנות (אלא אם כן, שידרו את האינטרס שלהן עצמן).

הנה כי כן, הכוח בתור מסר יכול לפעול הן במצבי שלום והן במגוון רחב של מצבי ביניים בין הפעלה של כח פיזי לבין שלום תקין: איום בשימוש בכוח והליכה „על הסף" תוך הכנת צבאות, חימוש מוגבר, בריתות מכוונות נגד הצד השני, מעשי תגמול, פגיעה במעמד הבינלאומי של הזולת, לחצים כלכליים וכו' (אגב, כל צד יבחר לעצמו, כמובן, את האמצעי שבו יש לו עדיפות יחסית: ברית המועצות החלשה בכלכלה לעומת ארצות הברית מסתמכת יותר על עדיפותה הצבאית; ארצות ערב, שנוצחו בעימות צבאי עם ישראל, פנו לחרם כלכלי ולנשק הנפט וכו'). אבל בכל המקרים, אם טעם הכוח הוא בהשגת השפעה על התנהגות הזולת, הרי גם הכוח בתור מסר, בלי הפיזי המופעל למעשה, הוא אפקטיבי ביותר כאשר הוא בא למנוע משהו מהצד השני, והוא מצליח אך לעתים רחוקות כאשר הוא בא לאכוף.

נשים. סופרות (א') / כרמית גיא

כאשר הנשמה שלי תחזור ארצה יהיה לה מה לקרוא

מסיבות אחדות, „הכינוס הבינלאומי הראשון של נשים סופרות" – שהיה בירושלים בשבוע שעבר – לא עשה כותרות. כרמית גיא רושמת את האווירה שמצאה בו, וברשימות נוספות את דיוקנן של אחדות מן המשתתפות. „דבר אחר", היא קובעת, „ברור מעל לכל ספק – נשים רבות כותבות על עצמן, על עולמן, והיום לא ניתן עוד לבטל את התופעה כלאחר יד"

נשים סופרות. אי־אפשר עוד לבטל את התופעה כלאחר יד

תצלום, ניצן שורר

כמה קל היה לבוז לכל העניין. „כינוס בינלאומי ראשון של נשים סופרות". את מי זה מעניין כשיש לנו כל כך הרבה פרשיות וסקנדלים ועניינים חובקי עולם? או יושבות להן כמה נשים, שאיש לא שמע עליהן, שהרי השמות הגדולים באמת ביטלו את בואן, ומבלבלות את המוח. ובכלל, ספרות נשים. רומאנים זולים, שאינטלקטואל אמיתי, וכמובן גם ובעיקר אינטלקטואליות אמיתיות, לא ירשו לעצמם לבטל את זמנם איתם. כל זה סתם קשקוש מיובא מארצות־הברית ובאיחור של עשרים שנה. הכינוס, המארגנות דיברו רק אנגלית. אנחנו לא זקוקות לזה. פמיניזם, שדולת נשים – מה פתאום? הרי זה כאילו הקמת שדולת ג'ינג'ים, או שדולת נמוכי קומה. כל מי שרוצה להגיע לאנשהו והיא גם מוכשרת, לא תיתקל בשום בעיה. רק הלא מוכשרות נזקקות לתירוץ של הפליית נשים. וראו את הפמיניסטיות האלה, פרצופים דוחים, מכוערים, שאילו היו יכולות להרשות לעצמן גבר אחד לעניין, היו שוכחות את כל ההבלים. יוצאות לרחובות ושורפות חזיות, לא מגלחות את שער הרגליים ועושות אידיאולוגיה מהכיעור שלהן. אני לא זקוקה לכל אלה. כל כינוס של נשים הוא סתם קאקאפוניה של צווחות. גועל נפש. אני דווקא אוהבת גברים ומעדיפה את חברתם על פני חברת כל הנשים שבעולם. לי אף פעם לא הפריע שום דבר בחיים. תמיד הייתי משוחררת, וכל מי שרוצה יכולה לנהוג בדיוק כמוני. ואם לא – זו הבעיה שלה ומוטב שתניח לנו. ובכלל, אנחנו יודעים שהפמיניזם הוא סתם כיסוי ללסביות המבקשות לצאת מן הארון.

אכן, קל היה לבוז לכל העניין ולפטור אותו במשיכת כתף. אבל מי שעשה זאת יצא מופסד. בשבוע שעבר התכנסו בירושלים כמה עשרות סופרות ובמשך כמה ימים קיימו דיונים וסדנאות שבהן קראו מחיבוריהן, טיילו בצוותא ונהנו מהחברותא. היו בהן ותיקות שכבר הוכיחו את עצמן ואינן זקוקות לשום המלצה, והיו הנמצאות בתחילת הדרך, ואולי גם כאלה שמוטב היה לו בחרו להן עיסוק אחר. ובעיקר היתה שם גלריה של טיפוסים שגם אם תתאמץ, תתקשה למצוא אותה תחת קורת גג אחת. היו שם נשים מאפריקה, שמשכו כמובן את שימת ליבם של כל הצלמים, עם התסרוקות המהודרות והתלבושות יוצאות־הדופן, היתה אחת גבוהה כמו תורן מסקנדינביה, היתה אשה מסינגפור ואחרת מארגנטינה, היו סופרות מישראל והיו כמובן האמריקאיות שאי אפשר בלעדיהן.

היו כמובן דיונים מלומדים בשאלה האם יש דבר כזה ספרות נשים או לא, ואם כן מהי, ספרות הנכתבת בידי נשים או על נשים, ואולי למען הנשים. מישהו/הי חשב/ה שבלי מסר רציני חשוב לא יהיה האירוע כולו מכובד דיו. ונשמעו כמובן כל התשובות הצפויות: מרילין פרנץ' האמריקאית, שספרה „חדר הנשים" פתח לנשים רבות את הראש לפני עשר שנים, הוכיחה שהיא מסוגלת לעמוד על מינו/ה של הכותב/ת גם בלא להציין בשמו/ה. הדגש על יחסי אנוש, על העניינים הקטנים שבחיים, על חיי היום־יום, שבעיני הגברים הם עניינים בטלים, מוצאים את מקומם הראוי בכתבי נשים. גם היא מודה, שהכלל הזה אינו תקף במאת האחוזים. וכי בניסוי שנעשה עם סטודנטים לספרות, שנתבקשו לקבוע את מין המחבר של קטע אלמוני הם ייחסו לסופרות קטעים משל... ד.ה. לורנס ותומס הארדי. שולמית הר־אבן לעומתה שללה את העניין מכל וכל, ודיברה אך ורק על ספרות טובה וספרות קלוקלת, בלא שים לב למין או לכל פרט מזהה אחר. איש בעצם לא ציפה לקבל תשובות ברורות לשאלה הזאת, הכל־כך מעורפלת.

ובעצם, שאלו כולם, אז מה? ואם יש באמת ספרות נשים, אז מה? ואם אין ספרות נשים, אז מה? דבר אחד ברור מעל לכל ספק – נשים רבות כותבות, על עצמן, על עולמן, והיום לא ניתן עוד לבטל את התופעה כלאחר יד. מה שנחשב לפני שנים לא רבות לעניין חסר ערך, היום הוא נושא על סדר־היום, ושום מו"ל שמכבד את עצמו ויודע מה טוב לחשבון הבנק שלו, לא יבטל עוד בעלמא חיבור הנכנס לקטגוריה הזאת. משום שאולי אין ספרות נשים, הניתנת לבדיקה על־פי אמות־המידה המקצועיות המוחלטות, אך יש ויש שוק של קוראות, הדורשות לקרוא על עצמן, על מה שמעסיק אותן, על מחשבותיהן ועל הבעיות שלהן. אין זה קהל של רומאנים למשרתות (ואולי למשרתים ולאדוניהם ולגבירותיהם). זה קהל הדורש ספרות טובה ורצינית וגם מקבל אותה. כך למשל לא יעלה על דעת איש להגדיר את סיפוריה של גרייס פיילי כאוסף שטויות של נשים, ואיריס מרדוק או מרי מקרתי עומדות בכל קנה־מידה של כל מבקר/ת.

בעצם, לשם מה היה צורך בכינוס של נשים סופרות? לא כדי להגיע למסקנות נחרצות שיניחו את דעת המבקרים. הכינוס הזה היה, בדיעבד, ההוכחה הטובה ביותר לצורך בו. הסדנאות שבהן קראו המחברות מיצירותיהן, ובהן כאלה הנמצאות בעיצומה של העבודה, היה הדבר המרגש ביותר שנכחתי בו זה שנים. אוצר בלום של כשרונות, מיגוון רחב כל כך של עולמות וסיפורי חיים הוא דבר שלא בכל יום נתקלים בו. ודי היה בו. די היה לפגוש בג'יין קריידן, נערה מקניה שעל מוראות ילדותה ועל הדרך שעשתה עד שהעזה לפרסם את סיפור חייה, „למען הנשמה שלי, כדי שכאשר היא תחזור לארץ, בגלגול הבא שלה, יהיה לה מה לקרוא," הוא סיפור שמן הראוי לייחד לו מקום ארוך יותר. כל פגישה עם גרייס פיילי היא חוויה גדולה, והעידון המדויק והסרקסטי משהו של מרגרט דראבל לא זקוק לשום אישור מאיש. או ג'וי קוגאווה, קנדית ממוצא יפני, שספרה האוטוביוגראפי "אובאסאן" מספר את סיפור מחנות הריכוז שהקימו הקנדים ליפנים בימי מלחמת־העולם השניה, ואת סיפור השנאה האנטי־צהובה השרירה וקיימת בארץ הזאת עד עצם היום הזה. ועוד עשרות סיפורים אנושיים מרהיבים. אבל מעל לכל אלה תחושת אחווה, ששום חיוך ציני וספקני לא יוכל לבטלה.

בסיום הכינוס פרצו כל המשתתפות בריקוד. נכון, ריח של משהו מיובא ולא משלנו עלה מן הטקס שארגנה אסתר ברונר האמריקאית, והיתה תחושה ש„את זה כבר ראינו, וגם אז לא אהבנו כל כך", אבל אפילו הספקניות והמנוכרות ביותר נסחפו למעגל ברוממות רוח, סליחה על הביטוי, לא היתה זו הפגנה נגד הגברים ונגד הדיכוי של הנשים בידיהם, וזה היה רגע של הנשים עצמן, בינן לבין עצמן. בכלל, גברים מעטים בלבד הטריחו עצמם לדיונים. בערב הפתיחה בירך סגן־ראש־הממשלה שתמך וסייע רבות לאפשר את המבצע הזה. הוא הטיף למשתתפות לכתוב לא רק על עצמן, לא רק לעצמן, אלא להשתמש בכוח שניתן להן כדי לעשות את העולם כולו מקום טוב יותר. יסולח לי אם איני זוכרת את הניסוח המדויק, אך היה משהו מקומם בהטפת המוסר האבהית הזאת, הפרוזיטיבית הזאת, שנדמה שאם עד אז לא נמצאה הצדקה לכינוס הזה, היא ניתנה באותם דברי פתיחה.

מחול הסיום מעורר החיוך הסלחני היה רחוק מלאפיין את הסיפור כולו. הספרות הנכתבת היום בידי נשים המגדירות עצמן פמיניסטיות היא ספרות חיה ותוססת, שאינה חדלה לבחון את עצמה, לערער על עצמה ולהתפתח. היא אינטליגנטית ומלאת חיים יותר מכפי שנדמה למי שחושב שהוא יודע מה היא בלא שיטרח להציץ לתוכה. ומשום כך, תהיינה ההגדרות אשר תהיינה, לא נוכל להתעלם ממנה.

מכירות פומביות, שוק של קונים / עליזה ולך

לכל המרבה במחיר

המחירים החורגים פי כמה מההערכה של בית־המכירות מעידים בראש ובראשונה על כסף פנוי שמבקש לעצמו חניה סולידית ונושאת פירות. מאגרות־חוב אפשר לעשות לכל היותר טאפט, אבל יצירת אמנות, אפילו נקנתה למטרות השקעה בטוחה, אפשר לתלות על הקיר לתפארת הקונה

יש לי חדשות מוחמצות בשבילכם. המכירה הפומבית המפוארת של תכשיטי הדוכסית מווינדזור, שנוהלה בז'נווה בסוף השבוע שעבר, היתה יכולה להתקיים בירושלים. יתר על כן, יש להניח שהסכום הכולל של יותר מ־50 מיליון דולאר שהכניסה בז'נווה היה מושג גם בבירת ישראל. הרי רוב המתחרים על שכיות החמדה, שבהם פינק הדוכס מווינדזור את פלגשתו, לא היו תושבי ז'נווה, ואפילו לא תושבי ציריך. הם באו לשווייץ מכל רחבי העולם, או שהיו מחוברים אליה בכבל הטלפון. אליזבת טיילור – שרכשה לעצמה תכשיט במו כספה, זו הפעם הראשונה בחייה, באמצעות הטלפון שהונח על שפת הבריכה בחווילתה שבחוף המערבי של ארצות־הברית – לא היתה צריכה להתלבש כדי לנהל את המקח־וממכר עם כרוז בעיר הקודש. ותקנות המכס נוחות לרוכשי תכשיטים בירושלים לא פחות מאשר בז'נווה.

בשביל האירוניה ההיסטורית היה על בית־המכירות הפומביות „סותבי'ס" לקבוע את המכירה של תכשיטי הדוכסית מווינדזור בלונדון, ולזרות מלח על פצעי בית־המלוכה האנגלי. אילולא שמרגותו, שהביאה את המלך אדוארד ה־8 לוותר על הכתר למען אהבתו לגרושה ווליס סימפסון, הרי כל התכשיטים האלה היו יכולים להיות נחלת בית־המלוכה ו„ידידיה הטובים" של הנסיכה דיאנה. אלא שאין לערב סנטימנטים במכירות פומביות, ולעומת זאת יש להתחשב בחוקי מס למיניהם. בלונדון יש לשלם מכס על כל תכשיט שיובא למדינה, אם נוצר ב־100 השנים האחרונות. בריטניה מגוננת על התכשיטים העכשוויים, ולעומת זאת פוטרת מכל מכס תכשיטים עתיקים. לכן המכירות הפומביות של תכשיטים עתיקים מתנהלות בלונדון, ואילו של תכשיטים בני־זמננו בז'נווה, שבה אין מכס על תכשיטים. וכאמור, גם בירושלים אין.

ההכנסות מהמכירה הפומבית של תכשיטי הדוכסית מווינדזור היו, על־פי צוואתה, קודש למכון פסטר בפאריס (אגב, לא דובר בצוואה על חקר האיידס, שמכון פסטר אכן מתמחה בו, אך היחס"צים חשבו שהאיידס ה„אופנתי" הוא מנוף להתרמה). זאת אחת הסיבות להצלחה הבלתי משוערת של המכירה הזאת. מנהליה, נציגי „סותבי'ס" המיומנים והמנוסים, לא העזו בוודאי לחלום על הכנסות גבוהות פי שבעה כמעט מההערכה שלהם, אפילו הכירו בערך המוסף האמוציונלי הנלווה אל הפריטים. שלא כמו יצירות אמנות נדירות, המשיגות בימים אלה מחירים אסטרונומיים במכירות פומביות, תכשיטים בני 40 ו־30 שנה, מהפירמות „קרטייה" ו„ואן קליף וארפל", הם פריטים הניתנים להשגה תמורת פחות כסף. קשה „לטעות", עד כדי הערכת הפריטים בסכומים נמוכים פי 40 ויותר (מחרוזת קורלים שמחירה הוערך בקטלוג המהודר במיוחד ב־4,000 – 6,000 פרנקים שווייצריים, נמכרה ב־160,000; צמיד זהב שהוערך ב־500 – 700 פרנקים שווייצריים נמכר ב־60,000) ולכן משקפת המכירה הפומבית של תכשיטי הדוכסית מווינדזור, באמצעות „סותבי'ס", וכמוה מכירה פומבית של יצירות אמנות ב„כריסטי'ס" בלונדון, כמה ימים לפני כן, תופעה רווחת בשנים האחרונות בשוק האמנות.

הדגש הוא על השוק ועל חוקי־המשחק הרווחים בו. אין מדדים אובייקטיביים ורציונליים שיקבעו כי ערכה של יצירת אמנות כלשהי, נניח החמניות של ואן גוך, נאמד בכ־36 מיליון דולר. כלומר, הערכה אמנותית עשויה לקבוע את ערכה של יצירה אמנותית לגופה ואף להביא בחשבון את ייחודה ואת נדירותה, אך הטרמינולוגיה שלה אינה כוללת טבלת מחירים. טבלת המחירים היא פונקציה מוניטארית וסוציו־פסיכולוגית. מרכיביה הם זמינות הכסף הפנוי, מצד אחד, וסנוביזם חברתי, מצד שני. המומחים של „כריסטי'ס" העריכו שבוע לפני המכירה שבה הוצע הציור „חמניות בעציץ" של ואן־גוך, כי ישיג 20 מיליון דולר. היה ברור להם, שהשיא שנקבע במכירה פומבית בדצמבר האחרון – 11.1 מיליון דולר תמורת ציור של אדוארד מאנה – יישבר על־ידי וינסנט ואן־גוך, אך הם לא הניחו לדמיון שלהם להשתולל עד כדי כך.

במכתב לאחיו תיאו, מארל בצרפת, ב־1889, העז וינסנט ואן־גוך, שמכר רק עבודה אחת משלו במשך כל חייו, להעריך את ה„חמניות" שצייר בחודשים ההם ב־500 פרנקים צרפתיים. מאז, מיותר לציין, האמירו המחירים, אך בכל שאזלו ה„חמניות" מהשוק החופשי כך עלה התיאבון. הציור שנמכר לפני כשבוע הוא הלפני־אחרון בסדרת „החמניות" שהיה באוסף פרטי: ארבעה תלויים במוזיאונים ואחת הושחתה ביוקוהמה במלחמת העולם השניה. „צדק היסטורי" עשתה איפוא חברת הביטוח היפאנית שרכשה את הציור במכירה ב„כריסטי'ס" שיחת הטלפון שבאמצעותה עשתה את ה„בידינג" ועלתה 39.9 מיליון דולאר (כולל עמלת בית־המכירות) או, כפי שכתב אחד מסוקרי האמנות בסרקאזם, „בכסף אמיתי – כ־5.8 מיליארד ין יפאניים". „הואן־גוך החשוב האחרון נמכר ב„דרואו' בפאריס לפני כ־20 שנה תמורת 50,000 דולר, ואז זה היה סכום כסף גדול מאוד מאוד", אומרת דניאלה לוכסמבורג.

דניאלה לוכסמבורג ורבקה סאקר הן הנציגות של „סותבי'ס" בישראל. קטלוג תחזית המכירות הפומביות של „סותבי'ס" ברחבי העולם בחודשים אפריל־מאי מציג אותן בשני דפים: האחד על מכירה פומבית של ציורים ופסלים מהמאה ה־19 וה־20 והאחר על מכירה פומבית של יודאיקה. שתיהן באותו יום, בשבוע האחרון של מאי, בירושלים. כמה דפים לפניהן בקטלוג, ו־20 יום בלוח־השנה – במכירה פומבית של אמנות עכשווית בניו־יורק – יוצעו למכירה ציורים מאוספו של תאגיד „פלייבוי", שנבחרו על־ידי יו הפנר. השיחה עם שתיהן מתקיימת יומיים אחרי המכירה הסנסציונית של תכשיטי הדוכסית מווינדזור ויומיים לפני שיקבלו בישראל את פניו של אלפרד טאובמן, הבעלים של „סותבי'ס" ויו"ר הדירקטוריון שלו. טאובמן מגיע לישראל לביקור בזק שיזמה ויזאן קלור, במגמה להדק את קשריו עם קרן ירושלים של טדי קולק, ועמו אשתו, מלכת היופי של ישראל, לשעבר, יהודית מזור.

„הבעיה של בתי־המכירות היא לא למכור, אלא למצוא מה למכור", אומרות דניאלה ורבקה. „הסנסציות הן נדירות מפני שהמצב הטבעי של השוק הוא חוסר זמינות של יצירות טובות. רוב ההיצע במכירות פומביות אינו כולל עבודות חריגות, אלא דווקא אמנים פחות ידועים. פעם בכמה זמן, ובאחרונה כל כמה חודשים, עושה מכירת יצירה של אמן מן המדרגה הראשונה כותרות בעתונים, ומבססת מחיר. מי שמתרגש מכך הם רק אנשים שחשבו לפני כמה שנים שאפשר לקנות ואן־גוך בכמה רבבות דולרים, והמחיר הזה עדיין תקוע בתודעתם. הבעיה היא שלהם, לא של השוק".

המחירים החורגים פי כמה מההערכה של בית־המכירות מעידים בראש ובראשונה על כסף פנוי שמבקש לעצמו חניה סולידית ונושאת פירות. מאגרות־חוב אפשר לעשות לכל היותר טאפט, אבל יצירת אמנות, אפילו נקנתה למטרות השקעה בטוחה, אפשר לתלות על הקיר לתפארת הקונה. המחירים הסנסציוניים מבטאים גם את נדירותן של יצירות איכותיות. מעולם לא היו בשוק יצירות איכותיות בשפע והמחירים מתקבלים על הדעת, חוץ מאשר בתקופות קצרות. בתחילת שנות ה־20 ואחרי מלחמת העולם השניה, למשל, היה אפשר להשיג אמנות אימפרסיוניסטית בזול יחסית, מפני שאז נחשבה לאמנות חדשה. „כיום יש דולרים יותר מאשר יצירות אמנות", הגדיר בשפה מובנת לכל את חוקי ההיצע־והביקוש לורד גאורי, יו"ר הדירקטוריון של „סותבי'ס" באנגליה ושר התרבות לשעבר. „המחירים של היום ייראו בעוד שנים אחדות לא־ייקריים", תומך בהלך־מחשבה זה ג'ון לומלי, בעבר מנהל מחלקת האימפרסיוניסטים ואמנות מודרנית ב„כריסטי'ס" בלונדון. דוגמה: ב־1983 נמכר ציור של ולאמינק ב־335,000 דולאר. בשנה שעברה נמכר הציור שוב במכירה פומבית ב־657,000 דולאר.

בעבר היה מקובל גם שאמנות מיועדת לשכבות חברתיות אליטיסטיות. התמורות המאפיינות בעיקר את הרבע האחרון של המאה ה־20 – כמו: מתעשרים חדשים, תפוצת המידע באמצעות התקשורת, התפתחות המחקר האמנותי – הגדילו את מעגל הצרכנים, בין שמדובר באנשים פרטיים ובין שמדובר במוזיאונים. לכל עיר בינונית בכל מדינה יש מוזיאון עירוני, המבקש לבסס לו אוסף. כל מיליונר, שהשביע את תיאבונו בבתים, מכוניות ושאר מותרות, מבקש לעצמו הכרה חברתית באמצעות ערכים „רוחניים". הביקוש איפוא גדול בהרבה מההיצע. בשנים האחרונות ידע כל מוזיאון, שאין לו שום סיכוי לזכות ביצירת אמנות ששם עליה את עינו אם נציגי מוזיאון גטי מקליפורניה משתתפים בתחרות. קרן הרכישות של מוזיאון גטי כפתה, פשוטו כמשמעו, על אוצריו, להוציא עשרות מיליוני דולר בכל שנה לרכישת יצירות, והללו התרוצצו בכל העולם עם הלשון בחוץ, כדי להספיק לשים יד על המוצע.

בדרך־כלל אין למוזיאון סיכוי להתחרות באדם פרטי על רכישת יצירה במכירה פומבית. המוזיאון כבול על־ידי ועדת רכישות, המאשרת לו הקצבה צנועה יחסית, ונציגו אינו רשאי לחרוג ממנה אם מירוץ ההצעות במהלך המכירה עולה על תקרתה. האדם הפרטי, מובן מאליו, שוקל רק על־פי תיאבונו וחשבון הבנק שלו. לא אחת מצליח מוזיאון לשים יד על יצירת אמנות שהוא חפץ בה באמצעות תורם. למי ששכח, נזכיר שבמכירת היודאיקה של אוסף ששון, ב„סותבי'ס", לפני כמה שנים, היה בית־הספרים הלאומי מעוניין בכמה פריטים, אך לא היה שום סיכוי שיצליח לממן אותם בכוחותיו שלו. המבוקש הושג בסופו של דבר הודות להתרמה שיוחדה למטרה הזאת. מוזיאון תל־אביב, למשל, מעולם לא גילה עניין פרקטי במכירות פומביות בין־לאומיות מפני שאין לו בכלל תקציב לרכישת אמנות שאינה ישראלית. לעומת זאת, מצא את עצמו לא אחת מצדו השני של המתרס, כמוכר. כשנדבן מסויים מוריש למוזיאון תל־אביב את אוספו, או יצירות מאוספו, רשאי המוזיאון לשקול את מכירתן במכירה פומבית אם אינן מעשירות את המצאי האמנותי שלו. כך קרה, לפני כשנה, כששלושה ציורים של Old Masters, מאוסף שנתרם למוזיאון תל־אביב, הוצעו למכירה ב„סותבי'ס" בניו־יורק. הערכת המומחים היתה ששווים 10,000 – 20,000 דולר. ההפתעה היתה שאחת היצירות השיגה במכירה יותר מרבע מיליון דולר.

הקונים הגדולים הם איפוא, בדרך כלל, אנשים פרטיים. הללו נעזרים ביועצים ובבעלי גלריות. „אם עד עכשיו היו בעלי הגלריות המביאים והמוציאים בשוק האמנות, כיום משגשג המסחר בבתי המכירות הפומביות", מציינות דניאלה ורבקה. „מפני שהמידע על שוק האמנות נהפך לנחלת הכלל. הקונה הפוטנציאלי נעזר, לכל היותר, בעצת בעל הגלריה שלעתים משמש גם כנציגו במכירה, ובתמורה לשירותיו הטובים הוא גובה עמלה מסויימת מהמחיר ששילם הקונה. בעבר כשבא קונה לגלריה, יכול היה בעליה לבקש ממנו כל סכום שהוא, והקונה היה משלם אותו אם התאהב בציור. במכירה פומבית, לעומת זאת, הוא קונה את הציור במחיר השוק הפתוח, והוא יודע שהמחיר שווה את הכסף שישלם". בשנתיים האחרונות נקבעו במכירות פומביות מחירים סנסציוניים תמורת יצירות אמנות נדירות: ב־1984 נמכר ציור של ויליאם טרנר בעד 10 מיליון דולר. ב־1985 נמכרה עבודה של מנטניה ביותר מ־10 מיליון דולר. ב־1986 נמכר ציור קטן של רמברנדט ביותר מ־10 מיליון דולר וציור של מאנה ב־11 מיליון דולר.

המחירים הללו לא היו גחמות של איש אחד, כזה או אחר. בכל אחד ממירוצי הציד אחרי היצירות האלה ליוו את הזוכה המאושר עד שלב מסויים עוד מתחרים, שנשרו מהתחרות קרוב לקו הגמר. תופעה כזאת מעידה על כוח קניה גדול ועל שוק מבוסס. אגב, השוק הזה מוכח במחירים פנטסטיים גם ביצירות של אמנים חיים, שהבולט ביניהם הוא המחיר שהשיג ג'אספר ג'ונס בשנה שעברה: 3.6 מיליון דולר. בחודש הבא יוצע למכירה בירושלים, באמצעות „סותבי'ס" ישראל, ציור של שאגאל, שמחירו ההתחלתי מוערך ב־450,000 – 550,000 דולר. רק אחרי המכירה נדע אם ישראל מסוגלת לקבוע שיא מחירים חדש, כשמדובר באמנות איכותית בקנה־מידה בין־לאומי.

שאגאל בחצי מיליון דולר – בחודש הבא בירושלים

דניאלה לוכסמבורג (ימין) ורבקה סאקר, נציגות „סותבי'ס" בישראל.

תצלום, י.פ.פ.א.

„נוה יהודה". מוסד לדוגמה / נעה גל

בנוסח אלברט שווייצר

מוטי בנאו מדבר על „מוסד פתוח". מבחינתו פירוש התבנית הזו הוא קשר רציף של הילד עם משפחתו. קירבה פיסית למקום מגוריו המקורי, זכותם של ההורים לביקורת על המוסד, ומעל לכל – מותר לילד לומר: „אני רוצה הביתה", לקבל רשות לבקר, ולחזור לפנימיה. מוטי בנאו מנהל את פנימית „נוה יהודה" בנס ציונה. הפנימיה שייכת „למפעל להכשרת ילדי ישראל" מיסודה של רחה פרייר.

במתכונתו הראשונה של „המפעל להכשרת ילדי ישראל", שנוסד לפני ארבעים ושש שנים לאחר מאבק בין רחה פרייר לבין הנריטה סולד, מייסדת עלית הנוער, אורגנה העברתם של ילדים עזובים בירושלים, שביתם לא היה מסוגל להעניק להם טיפול וחינוך, וקבלתם במסגרת חברות נוער בקיבוצים. היום זוהי עמותה שבהנהלתה מתחלקים שווה בשווה משרד החינוך ואנשי המפעל להכשרת ילדי ישראל. התקציב לאחזקת הפנימיות מתקבל כולו ממשרד החינוך.

„אנחנו איננו סיר לחץ שבו אתה סוגר את הילד למשך פרק זמן, מערבב היטב ומקבל אדם חדש," אומר בנאו, „בפנימיה הגטואית, כפי שאני קורא לפנימיה המסורתית, המקובלת, הילד מורחק ממקום מגוריו, מנותק ממשפחתו, בא להתארח מדי כמה שבועות. לדעתי צריך להשאיר את הילד בקהילתו. שימשיך ללמוד בבית הספר בו למד, שיבוא הביתה לשתף בחוויות, להתחלק עם ההורים בשינוי שחל בו. כך אנחנו מסירים אשמה מן ההורים כאילו זרקו את הילד מהבית והילד לא מרגיש שביקשו להיפטר ממנו". כך גם נמנעת, לדעתו של בנאו, הבריחה מהפנימיה. אין צורך לברוח. אפשר לבקש לצאת ברשות.

עם גרוניה. זו התיאוריה על רגל אחת. היא מיושמת בנוה יהודה ככל הנראה לעין המבקר בהצלחה. עשר שנים מנהל מוטי בנאו את נוה יהודה. „אנחנו כמו שכונה של נס ציונה", הוא אומר. איש צעיר, מאופק, גלוי. בעל השכלה אקדמאית בחינוך מיוחד ותולדות עם ישראל. את עבודתו הוא מכנה מפעל חיים: כשצריך לנסוע לחפש ילד שלא חזר הוא יגיע ברכבו אפילו עד אילת.

שלוש שנים לפני מלחמת יום הכיפורים היה בנאו רכז נוער יהודי בצפון גרמניה. שם הכיר את מסגרות החינוך הפנימייתי לילדים חסרי בית בגרמניה ושוויץ. „כפרי אלברט שווייצר" ומוסדות „אס.או.אס." בנוה יהודה פועל הדגם המקובל שם, מודל של משפחה: אב היוצא בבוקר לעבוד וחוזר אחר הצהרים ואם המטפלת בבית ובעשרה ילדים, בנים ובנות בגילאים שונים בקבוצה אחת. מספר קבוצות מהוות מוסד שלם.

כשחזר מגרמניה עבד מוטי בנאו כאחראי על אגף תרבות, נוער וספורט בעיריית תל אביב. הרצון לחזור לעבודה בשטח הביא אותו להשתתף במכרז למשרת מנהל בית הילדים. כשזכה הביא איתו „גרוניה": יחד עם אשתו אתי ושלושה ילדיהם שימשו משפחה אומנת לשלושה בנים שעזבו את ביתם. כל בני משפחת בנאו עברו לנוה יהודה.

מבנה האבן של הפנימיה שימש קודם לכן בית ספר. הבקשה להקים בו מוסד לילדים נתקל בתגובה עויינת. במועצה המקומית לא שמחו להכיל במקומם „מוסד בעייתי". השירותים הסוציאליים המקומיים דחו את הקמת הבית בטענה שהוא „יביא בעיות חדשות למקום". במשך הזמן למדו לדעת כי טעו.

מחצית משישים ילדי הפנימיה הם ילדי נס ציונה, השאר באים מלוד ומרמלה. „תפקידנו כבית שני הוא להשלים את הבית הראשון", אומר בנאו, „אני מסביר לילד, כבר מגיל חמש, שאני מתווך בינו ובין משפחתו".

בנים ובנות. בנוה יהודה ששה זוגות מדריכים. זוגות נשואים בתחילת שנות השלושים שלהם, בעלי משפחות משלהם. הגבר הוא „מדריך" והאשה „אם בית". ועדת קבלה בוחנת את הזוגות שנענו למודעה בעתון. לאחר מיון ראשוני, ועדת קבלה, ומבחן פסיכולוגי נבחרים המתאימים. „אין לנו כלים לדעת מיהו הזוג האידיאלי עבורנו", מסביר בנאו. „הסימנים מתגלים רק לאחר העבודה במקום. הדבר הראשון והחשוב מכל הוא לדעתי, האידיאל, לדעת להקריב מעצמך, מזמנך. מה שיש לך לתת, מעבר להכשרה פורמלית זו האישיות שלך. אתה חשוף בפני הילדים, אתה חשוף בפני הממונים. נמצא כלחץ תמידי וצריך לדעת לפרוק מתחים באופן מבוקר".

הנסיון מלמד כי דווקא נשים בעלות השכלה אקדמאית נשברו מהר ועזבו. בנאו מנית שהציפיות המוקדמות שלהן לא עמדו במבחן המציאות. במקרים רבים דווקא עקרת בית טובה בעלת הכשרה רגילה בחינוך – מורה או גננת – מתאימה לתפקיד. תנאי הקבלה מחייבים לפחות השכלה תיכונית והכשרה חינוכית כלשהי. אין כאן דרישה לחלוקה סכמתית מסורתית בין גבר לאשה. לבני הזוג שמורה הזכות לנהל את חיי המשפחה באורח אוטונומי. „לא איכפת לי שהאשה תצא לעבוד והגבר ישאר כאן לקבל את הילדים החוזרים מבית הספר". אומר מוטי בנאו.

פסיכולוג ופסיכולוגית נמצאים במקום באופן קבוע. ילד הנזקק לטיפול רפואי מועבר לקופת חולים הסמוכה. אחת לכמה ימים מבקרת במקום רופאת הבית. טיפול שיניים מקבלים הילדים באופן קבוע. אחת לחודש חייב אחד „ההורים" לעבור בין בתי הספר בנס ציונה, בהם לומדים הילדים, ולקבל דיווח על מצבו. גיל הילדים בפנימיה נע בין חמש לארבע עשרה. אחד מכללי הקבלה של המפעל להכשרת ילדי ישראל קובע שלא יתקבל ילד מעל גיל עשר. את שנות בגרותו יעשה במוסד. לכל זוג דירת משפחה הצמודה לדירת הילדים. דלת מפרידה בין שתי הדירות. בנים בחדר אחד בנות בחדר השני. לכל חדר צמודה מקלחת נפרדת. בין שני החדרים חדר משפחה: טלויזיה, ספריה ובה אנציקלופדיות בסדרות, ספרי קריאה, כורסה וספה. לדירת הילדים מטבח מצויד ובו הם יכולים להכין ארוחות קלות. את מצרכי המזון, כמו גם את ארוחות הצהרים המבושלות, מקבלים מהמטבח המרכזי של הפנימיה. גם שרותי הכביסה הם מרוכזים. את הבגדים מביאים הילדים מן הבית ואחת לכמה חודשים גם מהנהלת המוסד. עבור כל חולצה חדשה שהמוסד נותן ההורים חייבים לקנות חולצה בכספם. „גם ציוד לבית הספר אנחנו מבקשים שיקנו. ובאמצע השנה אנחנו משלימים את החסר. לא רוצים שירגישו שאפשר לקבל כלי תמורה. צריך שידעו להשתתף", מסבירים מוטי ואתי. לפתח חדרה של כל קבוצה קבוע שלט ועליו כתוב: קבוצה ירוקה, קבוצה סגולה, קבוצה ורודה. בחזית הדירה קיר צבוע בצבע הקבוצה. הדירות סדורות בשני טורים משני עברי גינת נוי. בקצה פינת־חי, מקור גאווה לילדים. טווסים, חמור לבן, סוסים, שועל שקיבלו במתנה מרשות שמורות הטבע, תרנגולות צבעוניות. יום לימודים מתחיל בהשכמה בשש. עד שבע ושלושים מתארגנים לבית הספר. אז מגיע המיניבוס הלוקח את הילדים לבתי הספר בעיר.

אל תתערבי. מוטי ואתי בנאו גרים בפנימיה. לדעתו של מוטי זהו תנאי שצריך לחייב כל מנהל פנימיה. רק בשלושה מתוך שבעה המוסדות של המפעל להכשרת ילדי ישראל מתגוררים המנהלים במקום. בחברת הילדים, על פי הדגם של יאנוש קורצ'אק, יש ועדת פיוס שתפקידה לפשר בין הילדים לבין עצמם או בינם למדריכים. את התלונות משלשלים לתיבת הוועדה, ואחת לשבוע מרוקנים את התלונות ומזמנים את הצדדים לבירור והשלמה.

בשנת 1979 הוחלט לשנות את ההסדר להפקדת ילדים מגיל רך עד גיל בגרות בידי עלית הנוער. על פי חלוקה חדשה, משרד החינוך מטפל בגילאי 5 עד 12, ועלית הנוער בגילאי 12 עד 18. בנאו מספר על מאבק קשה בהחלטה הזו. „רק אחרי חמש שנות השקעה בממוצע אתה מתחיל לראות פירות. נאלצנו להוציא את הילדים שגדלו אצלנו ולהעבירם לפנימיות רגילות. היתה הרגשה שאנחנו התחלנו באפיית העוגה ועוד לפני שעלתה מוציאים אותה מן התנור".

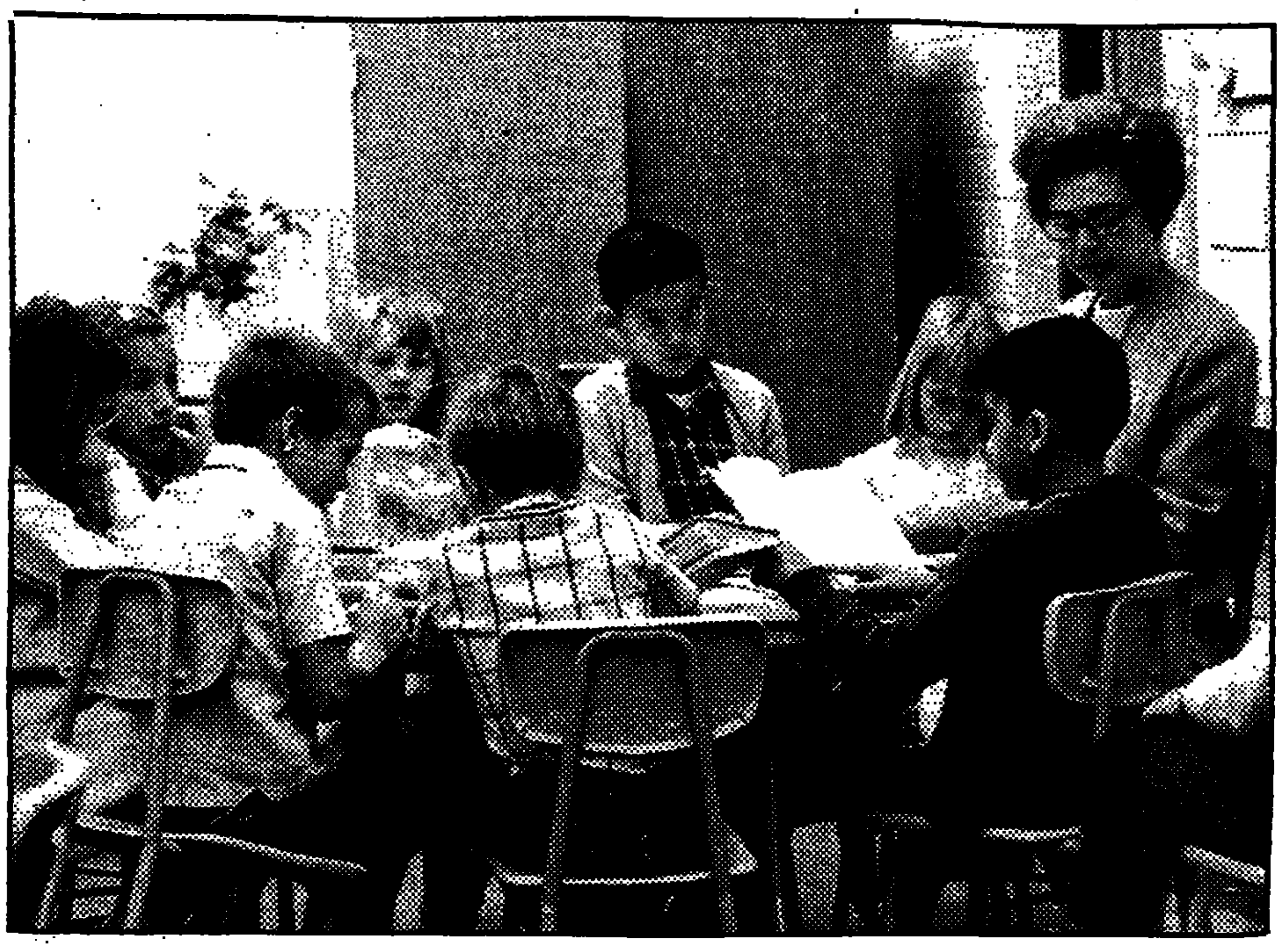

לפני שלוש שנים אושרה „קבוצת נסיון" בפנימיה. עשרה בנים בני 17 נשארו שם לאחר בית הספר היסודי. זוהי קבוצה מגובשת בהנחיית מדריך ללא אם בית. חלקם לומד בתיכון בנס ציונה וחלקם במסגרת „אורט" ו„עמל". הם לוקחים חלק בפעילות הפנימיה ובארועים בעיר. ההנהלה עוקבת אחר ההשפעות החברתיות של מצבם המיוחד. איך, למשל, הם משלימים את המחסור בבנות גילם בפנימיה, את הקשר שלהם עם הילדים הצעירים. פעם נעדרה אחת האמהות בשל מחלה. הילדה הבוגרת שלקחה את הקבוצה תחת אחריותה הסתכסכה עם אחד הילדים הקטנים. אמו הטבעית של הילד הגיעה במקרה לביקור, ניסתה להתערב ולכעוס על ה„אחות הבוגרת". „עזבי. אל תתערבי", גער בה הילד „זוהי בוגרת, ולא סתם אם בית. אין מדריך שיכול להיות שווה בסמכותו ל„אח בוגר" בקבוצה. האחריות והסמכותיות הטבעית שמעניקים הילדים הקטנים לבוגרים היא הרבה מעבר למה שהם מאפשרים לנו", מציין מוטי בנאו.

בית מאמץ

1000 ילדים שלגביהם נמצא שאינם יכולים לגדול אצל הוריהם מטופלים בפנימיות „המפעל להכשרת ילדי ישראל". חלקו של הסיפור – מצידו החינוכי־מוסדי – חיובי. חלקו מצד הניהול, לא ביותר. מימין ימצא הקורא את הסיפור החיובי. משמאל את הסיפור הבעייתי. ככה מגדלים בישראל.

בין אנשי המר לאנשי נבון / יעל פישביין

שניים אוחזים

מעילה, מאבקי כוח פוליטיים ובזבוז ראוותני במטה האירגון שנועד לתלמידים האומללים ביותר במערכת החינוך. כעס, בושה, התמרמרות ותחושת אין־אונים שוררים באחרונה ב„מפעל להכשרת ילדי ישראל". לאחר תמרונים סבוכים של צמרת משרד החינוך האירגון מצא את עצמו תחת פיקודם של שני מנהלים. האחד מנכ"ל בשכר והשני יו"ר בשכר עם נהג צמוד, מכונית ומזכירה. שניהם באותו משרד כשגלוי לעין כל שאחד מהם מיותר מפני שבאירגון כה קטן המונה 1000 תלמידים בעשרה מוסדות חינוך, אין צורך במטה מנופח כל־כך. מה הביא למצב האבסורדי הנוגד כל הגיון ציבורי? תחילת הסיפור במעילה. גיבור המעילה, יוסי („שם שמור במערכת"), עבד כפקיד של המפעל להכשרת ילדי ישראל בתל־אביב. במשך שנים רבות טיפל בגביית כסף מהורים שילדיהם נשלחו למוסדות המפעל. מצבם של רוב ההורים דחוק, אבל מיעוטם יכול לשלם עבור אחזקת הילדים. תפקידו של יוסי היה לבדוק מי יכול ומי לא, ומאלה שיכולים לשלם היה עליו לגבות כסף.

לפני למעלה משנה, לנוכח המצוקה הכספית, החליטה ההנהלה להעמיק את הגבייה בהורים. לרבים מהם שהופיעו בספרי המפעל כבלתי מסוגלים לשלם נשלחו הודעות תשלום. ואז התגלה דבר מוזר, ההורים הופיעו במשרדים והוכיחו, על־ידי מספרי צ'קים וחשבונות בנק, ששילמו מזמן את הכסף שנדרש מהם, למרות שהם מופיעים בספרים כבלתי מסוגלים לשלם. בדיקה לא מסובכת במיוחד הוכיחה שהכספים נכנסו לכיסו של יוסי. בערך 35 אלף דולר. הוא הוזמן לשיחה עם מנכ"ל המפעל, אבשלום ג'ירפי ואחריה הסכים להחזיר את סכום המעילה, עד הפרוטה האחרונה, ובלבד שלא יימסר למשטרה. יוסי פוטר ללא פיצויים והחזיר את הכסף. הוועד המנהל החליט למסור את הפרשה לטיפול המשטרה ודרש כי המנכ"ל יקבל אחריות מיניסטריאלית ויתפטר. חלק מההחלטות בוצע. בשלב זה יש להדגיש שצמרת משרד החינוך מיוצגת בוועד המנהל של המפעל, וכי באותה תקופה עמד בראש הוועד המנהל המשנה למנכ"ל המשרד יהודה שרלין, שמטעמים השמורים עמו השלים עם העשה, אבל דרש במפגיע שרואה חשבון יבחון את ענייני הכספים במפעל.

בעקבות שושני. לפני כשנה הוגש דו"ח הביקורת של רואה החשבון אליהו יפה ובו פיסקה הקובעת כי הצוות במשרדי המפעל להכשרת ילדי ישראל אינו עוקב כראוי אחרי גביית כספים מההורים. חלק מחברי הוועד המנהל הביעו תמיכה מלאה במנכ"ל ג'ירפי, וטענו כי הפיסקה ממנה משתמע גינויו הוכנסה בלחצו של שרלין, ואילו חלק אחר צידדו בשרלין ודרשו כי המנכ"ל ג'ירפי יתפטר לנוכח ממצאי הביקורת.

כאן מתבקשת הפסקה כדי להסביר את הרקע הפוליטי לוויכוח. מקבילית הכוחות במשרד החינוך מתחלקת כידוע בין אנשי המפד"ל ואנשי מפלגת העבודה, או כפי שבמשך שנים רבות מיינו את האנשים במשרד עצמו לאנשי המר מול אנשי שמואלי.

ג'ירפי נמנה עם מחנה המר. והוא פעיל במפד"ל. הוא נתמנה – בהשפעת המר – לתפקידו כמנכ"ל המפעל להכשרת ילדי ישראל לפני חמש שנים. שרלין לעומת זה נמנה עם אנשי שמואלי.

גילוי המעילה ודו"ח הביקורת על הנהלת הכספים היו בתקופת כהונתו של שר החינוך הנוכחי, יצחק נבון, כשאנשי המר נמצאים בעמדת חולשה במשרד החינוך. המפעל לעומת זה נמצא בשליטתם והם, מטעמים מובנים, סירבו לוותר על עמדת כוח זו. סירוב זה עמד מאחורי תמיכתם במנכ"ל ג'ירפי. בנוסף לכך, רובם מכירים אותו שנים רבות, והוא נחשב אצלם כאחד האנשים היותר ישרים בקרב צעירי המפד"ל.

סיפור המפעל קיבל תפנית ותאוצה עם פרישת אליעזר שמואלי ומינוי ד"ר שמשון שושני, מנכ"ל נמרץ שעיקר הצטיינותו בעריכת סדרים ובתמרון מערכות בירוקרטיות. שושני קיבל בירושה את מצב העניינים הסבוך במפעל להכשרת ילדי ישראל כתוספת לעניין סבוך אחר שעד כה לא נזכר בסיפור, הסמנכ"ל לאמרכלות אברהם בראשי.

כמה מלים על בראשי: שמו עלה לכותרות כשהתגלה כי הוא אחראי לפיטורי נכים ואלמנות צה"ל בגל צמצומים שערך נבון בראשית כהונתו. נבון הוקיע את צעדו של בראשי, והבטיח להעבירו מתפקידו. העברתו לא יצאה אל הפועל, בין היתר, כך טוענים במשרד החינוך, מפני שבראשי נחשב לחביבו של שמואלי וכל עוד שמואלי שימש כמנכ"ל, בראשי לא הועבר מתפקידו.

מצב עניינים זה בא לקיצו עם כניסתו של ד"ר שושני לתפקידו. הוא העלה את הרעיון למזג שתי צרות לצרה אחת. במלים אחרות, לקחת את בראשי ולהציבו במפעל להכשרת ילדי ישראל. בנובמבר 86', כחודשיים אחרי כניסתו לתפקיד, זימן שושני ישיבה של הוועד המנהל של המפעל להכשרת ילדי ישראל, והודיע כי לנוכח דו"ח הביקורת של רואה החשבון יש למנות אדם בשכר למשך שנתיים שיכניס סדר בניהול המפעל. חודשיים אחר־כך הודיע כי האיש, בשכר, יהיה בראשי.

לא נוהג. איך הצליח שושני להכניס את בראשי למפעל מעל ראשי אנשי המר. התשובה נמצאת בתרגיל מוצלח של שושני. הוא כינס את הוועד המנהל פעמיים. לישיבה השניה לא הגיעו חלק מאנשי המר ואז, ברוב קולות, הוכנסו חמישה חברים חדשים לוועד המנהל של המפעל, כולם מאנשי נבון, והם גם אישרו את בחירתו של בראשי כיו"ר הוועד המנהל והסכימו כי ישמש בתפקיד זה בשכר מלא. בראשי היה מרוצה. הוא יצא לפנסיה מוקדמת מתפקידו במשרד החינוך ובנוסף לכך אושרה לו משכורת מנכ"ל עם נהג צמוד ומכונית. בראשי אינו יודע לנהוג, כך הסבירו לאנשי המפעל את עניין המכונית, הנהג הצמוד והמזכירה. אנשי המר חרקו שיניים ובלעו את הצפרדע, לא לפני שהקימו קול זעקה. אחרי הכל, הכיצד מפעל לשיקום ילדים מסכנים, המתרים כספים בחו"ל, ישלם לשני מנהלים משכורות עתק? כאן נסוג שושני והבטיח כי מימון בראשי, נהגו, מכוניתו ומזכירתו ייעשה על חשבון תקציבו הנקוב של משרד החינוך, ולא על חשבון תקציבו הנקוב של המפעל להכשרת ילדי ישראל.

אם אין כסף. „זהו מצב אבסורדי שבו שני סוסים מושכים בעגלה אחת", הגדיר את המצב חבר הוועד המנהל של המפעל יצחק עפרון יו"ר ועד ההורים הארצי, והוסיף: „משרד החינוך פתר לעצמו בעיה תוך שהוא יוצר בעיה אחרת. אחרי פרשת יפת היינו כולנו צריכים להיות רגישים לטוהר המידות בשירות הצבורי. לא ייתכן שבמפעל כל כך קטן וכל כך דל תקציבים ישמשו שני מנהלים שיסתובבו זה לזה בין הרגליים."

בהודעת דובר משרד החינוך שהתפרסמה השבוע נאמר, בטעות כנראה, כי מינויו של בראשי נעשה בגלל דו"ח ביקורת מבקר המדינה שמצא אי־סדרים בניהול המפעל. אולם, מבקר המדינה לא ערך שום ביקורת במפעל. לו היה המבקר בודק את העשה, היה „עולה" כנראה על פרשת המעילה וזו היתה נמסרת לבדיקת המשטרה, כפי שהחליט לפני כשנה הוועד המנהל.

עידן גורבאצ'וב / ראול טייטלבאום

מסדר חללי ההיסטוריה הסובייטית

איש אינו יכול לומר כרגע בוודאות כיצד תסתיים ההתמודדות בין שומרי החומות הבירוקראטים לאלה התובעים לפתוח חלונות לאיוורור, אבל ההתמודדות נערכת לאור היום

במוסקווה יש שינויים. „על אמת". לא מן השפה אל החוץ. בהתחלה חשבו המשקיפים במערב כי המזכיר הכללי 'המינראלי' מיכאיל גורבאצ'וב, שפתח את העידן שלו במלחמת חורמה נגד הוודקה ובהמלצה לאזרחים סובייטיים לשתות מים מינראליים, עוסק בגימיני חן כדי לבלבל את דעת־הקהל המערבית. עכשיו מבינים כי מהלך הדברים הוא אכן רציני. השינויים מתייחסים לשורשי המשטר הסובייטי עצמו. גורבאצ'וב וחבריו רוצים לפתוח דף חדש. אבל, יש לא מעטים בין חומות הקרמלין, ולא רק שם, המתנגדים למהלך הזה. איש כרגע אינו יכול לומר בוודאות כיצד תסתיים התמודדות זו בין שומרי החומות הבירוקראטיים לאלה התובעים לפתוח חלונות לאיוורור. אבל, ההתמודדות נערכת לאור היום, בהתאם למדיניות הפומבי ('גלאסנוסט') עליה מכריז גורבאצ'וב.

הקרמלינולוגים והסובייטולוגים מגששים תמיד באפלה. המידע שיש להם על המתרחש בתוככי הקרמלין הוא מוצק ופחות מן המידע שיש לחזאי מזג־האוויר. איך בכל זאת אפשר לדעת שהפעם זה אמיתי ולא תרגיל זריז ביחסי ציבור? ובכן, אם אתה רוצה לדעת מה באמת קורה בברה"מ, לך אל הספרות ואל ספרי ההיסטוריה. כל שינוי מתחיל בספרים אלה. שינוי לרעה כשינוי לטובה. הסופרים וההיסטוריונים הסובייטיים הם מבשרי השינויים שהתחוללו ומתחוללים בארץ ענקית זו. הז'דנוביזם בספרות ובאמנות היה מבשרן של „השנים השחורות" ביותר של הסטאליניזם. ספרו של ארנבורג „ההפשרה" בישר על התפנית שחולל חרושצ'וב עוד לפני הוועידה ה־20. והדברים נכונים עוד יותר לגבי ספרי ההיסטוריה הנכתבים בברה"מ.

סטאלין תלש דפים מן האנציקלופדיות ומספרי ההיסטוריה, ריטש צילומים היסטוריים, העלים מסמכים וגרם לזיופים. הכל כדי להשכיח חבורה של מהפכנים, מקורבי לנין, אותם חיסל במשפטי ראווה של שנות ה־30. אגב, היו ביניהם לא מעט יהודים. אף חרושצ'וב תלש דפים ומחק שמות עדים כדי לשבור את המיתוס של סטאלין, ואילו ברז'נייב מחק את שמו של חרושצ'וב מכל מסמכי המפלגה החלטות ועידותיה. ואפילו לא הרשה שיקברו אותו סמוך לחומות הקרמלין, כיאה למזכ"ל מפלגה. חרושצ'וב היה כלא היה... בעצם, השיטה הבדוקה והמקובלת ב„חקר" ההיסטוריה הסובייטית היא שיטה של תלישת דפים. כך עשו כולם: „בגדול", כמו סטאלין או „בקטן" כמו אלה שבאו אחריו. מיכאיל גורבאצ'וב משנה את השיטה הזאת. הוא לא תולש יותר דפים. הוא מנסה להחזיר דפים. וזה לא קרה עד כה. די בכך כדי לבשר שהשינוי הוא אמיתי.

ב־7 בנובמבר השנה תציין ברה"מ את יובל ה־70 למהפכת אוקטובר. מאחר שמדובר במועד „עגול" והמזכ"ל חדש יהיו אלה חגיגות גדולות מאוד. לקראת החגיגות האלה מתנהלים עתה דיונים בצמרת ובין ההיסטוריונים הסובייטיים כדי להחזיר לתודעה כמה שמות גדולים של מהפכת אוקטובר אשר לא רק נרצחו על־ידי סטאלין, אלא גם הושכחו באופן שיטתי במשך 50 השנים האחרונות. ואם הוזכרו, פה ושם בספרים, תמיד הוזכרו בהקשרים שליליים ביותר – סטרא אחרא של המהפכה „מתנגדי לנין", „אויבי המפלגה והקומוניזם", פרובוקטורים, סוכני האימפריאליזם ומה לא.

אפילו חרושצ'וב, שהעניק ריהביליטאציה למפקדים מהוללים של הצבא האדום כמו טוחצ'בסקי או יקיר, שחוסלו בטיהורים הגדולים של סטאלין ואף השיב את כבודם של עסקנים מפלגתיים בינוניים שישבו שנים רבות ב„גולאגים" באשמת טרוצקיזם, לא העז לטפל ישירות בשמות הגדולים של מהפכת אוקטובר שחוסלו על־ידי סטאלין כבוגדים. 20 שנה לאחרי הוקעת פשעי סטאלין, קורבנותיו לא זכו עדיין לריהביליטאציה. ולא בכדי. כדי לעשות זאת, צריך, בעצם, להשליך לאשפתות את כל ספרי ההיסטוריה שנכתבו בברה"מ על ברה"מ ועל מהפכת אוקטובר ב־50 השנים האחרונות.

והנה, עכשיו דנים במוסקווה בהסרת החרם ובשיבוצם מחדש בין דפי ההיסטוריה. בין היתר מדובר בבוכארין, אחד מאנשי הלכה המרקסיסטית המבריקים ביותר, מחברם של ספרים על הכלכלה המדינית שהיו פופולריים ביותר אחרי מהפכת אוקטובר. משנת 1926 היה יו"ר הוועד הפועל של האינטרנציונאל הקומוניסטי. בוכארין חוסל אחרי משפט ראווה של 1937. זינובייב, יו"ר הסובייט של פטרוגראד לאחר מהפכת אוקטובר, שהיה יורשו של בוכארין בתפקיד יו"ר הוועד הפועל של האינטרנציונאל הקומוניסטי, נשפט והוצא להורג ב־1936. קאמנייב, יו"ר הסובייט של מוסקווה אחרי המהפכה ועורך „פראוודה" לפני המהפכה, הוצא להורג ב־1937 אחרי משפט ראווה. ריקוב, ראש הממשלה הסובייטית בשנות ה־20. פיאטקוב, ראש האיגודים המקצועיים. ראדק, מזכיר האינטרנאציונל הקומוניסטי ואחד הפובליציסטים הפופולאריים של שנות ה־20. סקולניקוב, סרבייקוב ועוד עשרות שמות של מנהיגי המפלגה הבולשוויקית מתקופתו של לנין.

וזאת לדעת, מבין 80 חברי הוועד המרכזי של המפלגה הבולשוויקית מתקופתו של לנין, נרצחו 50 על־ידי סטאלין במשפטים מפוברקים

בוכרין. בחזרה מן הכפור

שהרדימו את העולם ושמותיהם הושכחו, נמחקו או הושמצו בספרי ההיסטוריה. מיקומם מחדש בין דפי ההיסטוריה יהיה מהפך. כבעל רעידת אדמה, בתחום הרגיש ביותר של המשטר הסובייטי: בתחום המודעות הרעיונית. אולם, גם המהפך העצום הזה אינו שלם עדיין. ברשימה הגדולה של המהפכנים הנשכחים והמוכמצים בולט בחסרונו שם אחד. הגדול והחשוב מכולם. שמו של לב טרוצקי, מייסד הצבא האדום, כר החוץ הראשון של הממשלה הסובייטית, שר ההגנה וראש המועצה הצבאית־המהפכנית כל ברה"מ בתקופת מלחמת האזרחים. שהיה לאגדה בחייו. לנין ראה בו את יורשו וסטאלין חיסל אותו, בתחילה פוליטית ואחר כך פיסית. אפילו מיכאיל גורבאצ'וב אינו מעז עדיין להשלים את ההיסטוריה הסובייטית ולהשיב אליה את טרוצקי.

ובכן, זהו, בדיוק קנה־המידה לעומק השינויים המתחוללים עתה בברה"מ. בוכארין כן, טרוצקי עדיין לא.

בעבר לא היה בספרים הסובייטיים הבדל גדול ביניהם. גם זה וגם זה היו אויבים ובוגדים. בוכארין נשפט, הודה, והוצא להורג. טרוצקי גורש ונרצח במקסיקו על־ידי סוכני סטאלין כמה שנים אחר־כך. אט אט, מתחילה העתונות הסובייטית ל„אזרח" את בוכארין. עכשיו כותבים עליו כבר בלי כינויי גנאי. סרט סובייטי שהציג את דמותו ונגנז במשך 20

לאט־לאט מתחילה העתונות הסובייטית ל„אזרח" את בוכארין. כותבים עליו כבר בלי כינויי גנאי. סרט סובייטי שהציג את דמותו ונגנז במשך 20 השנים האחרונות, הוקרן עתה בפומבי

השנים האחרונות, הוקרן לאחרונה בפומבי. ובמוסקווה דנים באפשרות לפרסם מחדש כמה מיצירותיו של בוכארין, שהיה אהוד מאוד על לנין ופירסם בראשית שנות ה־20 ספר על הכלכלה הסובייטית החדשה, הנ"פ. מסתבר כי כל הרשומות הכלכליות עליהם מדברים עתה בברה"מ הוזכרו כבר לפני שנות דור על־ידי בוכארין. מבחינה זאת הקדימה פקין את מוסקווה ולפני מספר שנים התפרסמו שם כתביו של בוכארין על כלכלת המעבר בסוציאליזם. אגב, לפני שנה, בראיון, נשאל ראש המכון למרקסיזם־לניניזם במוסקווה על־ידי עתונאי יוגוסלווי האם בכוונת מוסקווה להחזיר את בוכארין מתחום הנשיה. האיש נבוך ולא ידע מה להשיב...

היום יש כבר נימות אחרות.

זקן ההיסטוריונים הסובייטיים, איש האקדמיה בן ה־96, יצחק מינץ, העניק ראיון לסוכנות הידיעות הסובייטית „טאס", בו דיבר על הצורך להעניק ריהביליטאציה לבולשוויקים הוותיקים אשר חוסלו בטיהורים של סטאלין. „במיוחד לאלה אשר נעלמו במשפטים של 1938־1937 והושכחו חרף תרומתם העצומה למהפכה...", אמר הפרופסור הזקן ששמו מעיד עליו שהוא מבני עמנו. אגב, לשייקה מינץ יש גם „פקודה ישראלית": באמצע שנות ה־60 ביקר מינץ בארץ במסגרת משלחת מיוחדת של המפלגה הקומוניסטית הסובייטית שביקשה למנוע את הפילוג במק"י בין קבוצת מיקוניס־סנה לבין אנשי וילנר־טובי. מגדולי היסטוריוני ההיסטוריה, מינץ, תובע היום לטהר את השמות הגדולים של מהפכת אוקטובר, והוא בעצמו מחברם של ספרים רבים על תולדות מהפכת אוקטובר ומלחמת האזרחים בהם השמטו שמות אלה כליל... ואם היסטוריון סובייטי זה מבקש להתבונן „בעובדות ובאירועי העבר, בהרבה יותר יושר, ללא ניהיליזם ודוגמאטיזם", מן הסתם קיבל „אור ירוק" לעשות כן. ואכן, הסימן ניתן על ידי מיכאיל גורבאצ'וב עצמו, בשיחה שניהל לאחרונה עם העורכים הראשיים של העתונות הסובייטית. המזכ"ל הנמרץ העיר בהזדמנות זו כמה הערות היסטוריות לרגל יובל ה־70 למהפכת אוקטובר: „אסור להשריץ שמות ועוד פחות מותר הוא להשכיח או לשתוק על תקופות שלמות בחיי עמנו... צריך לראות את ההיסטוריה כפי שהיא. היה בה הכל. היו שגיאות וגם שגיאות כבדות ביותר. אבל, ברה"מ הלכה קדימה..."

כדי לבלום במקצת את הזעזועים הצפויים בתודעה ההיסטורית של אזרחי ברה"מ מציינים עתה במוסקווה כי ריהביליטאציה לאישים אין פירושה גם ריהביליטאציה לכל הרעיונות שבהם תמכו... אפילו אמירה הגיונית זו יש בה חידוש במציאות הסובייטית של עידן גורבאצ'וב.

מרוב כוונות טובות / אוריאל בן־עמי

והכל כמובן בשם הבטחון

במהלך עבודת המשטרה נפגעים לעתים אזרחים תמימים. המדינה נוהגת לפצות אותם על נזקי גוף או רכוש, אך אין מפצים אותם על בזבוז שעות עבודה. זהו עניין לבתי־משפט, אומרים במשטרה

משטרת ישראל, אם לא ידעתם, רשאית בגיבוי פירצה שבחוק לגרום נזק לאזרח, מבלי לשאת באחריות. הכל, כמובן, נעשה בשם הבטחון. בשם הבטחון רשאית המשטרה לפרוץ לביתך או לרכבך, החשודים בעיני השוטרים. אם יתמזל מזלך ישאירו לך הודעה על הנזק שנעשה ואולי גם יתנצלו. במקרה הרע שיתואר להלן, הם לא יעשו את חובתם.

אם תהיה חזק ועקשן מספיק, כדי להגן על זכויותיך, תוכל לנצח, אך ברוב המקרים יוצא האזרח וידיו על ראשו.

בבוקר העשרים ושישה במארס, לפני כשבועיים, ירד גשם שוטף בירושלים. החניתי את מכוניתי ברחבת החניה מול מלון המלך דוד, בין שני פסים לבנים, ומתחת לתמרור המתיר חניה במקום.

כשחזרתי למכונית סמוך לשעה אחת־עשרה בבוקר, ראיתי כי חיבלו במנעול הדלת השמאלית ובמסילת־החלון. נאלצתי להיכנס מן הדלת הימנית ואז הגיע גם השוטר יוסי סוריסה. "טוב שנזכרת להגיע" התנפל עלי השוטר סוריסה. הזזת את מחסומי־המשטרה, כדי לחנות כאן.

ג'ימי קארטר נמצא במלון והרכב שלך "היה חשוד כרכב ממולכד. החבלן פרץ אותו לבדיקה בטחונית". אמרתי לסוריסה שלא הזזתי שום מחסום. רב־שוטר אבי ממן, שהגיע למקום, הצביע עלי. "זה בעל הרכב החוצפן?" שאל. כשהעירותי לו על נימוסיו חזר ואמר, "אתה חוצפן".

החלטתי שלא אזיז את הרכב, ללא אישור המשטרה על הנזק שנגרם. אחרי שנכשלו נסיונותי לאתר את דובר משטרת ירושלים, פקד רפי לוי, התקשרתי לסגן־ניצב יעקב שרנצל, ראש לשכת סיור וחבלה במשטרת ירושלים. שרנצל בדק מיד, אישר כי החבלן צביקה ברגסון אכן פרץ את רכבי. הוא הזמין אותי למשרדו.

כעבור כמה שעות התקשר דובר המשטרה. "אם זה היה קורה לי הייתי מתרגז בדיוק כמוך", אמר.

למחרת, במשרדו, ביקש ממני סגן הניצב שרנצל להבין את המשטרה. המצב הבטחוני וכל זה. "לו אני במקומך, הייתי מתקומם בדיוק כמוך", הוסיף. הסברתי לו שאינני כועס על שיקול־הדעת של החבלן, שפרץ את הרכב. אך, מדוע, אחרי הכל, לא השאיר על החלון פתק עם התנצלות על הנזק והנחיה לתיקונו. שרנצל אמר ש"בטח שמו פתק בחלון, אבל הוא נפל". החבלן צביקה ברגסון הודה אחר־כך בפני כי לא השאיר כל פתק על החלון. הוא מצטער, אין לו תשובות. הוא אינו יודע מי מתקן את הנזק, כעבור כמה זמן אפשר לקבל את הכסף והאם האזרח זכאי לפיצוי על אובדן שעות עבודה. שרנצל מתפלא בכלל על השאלה. שבע־עשרה שנים הוא עובד במשטרה ואף פעם, לדבריו, לא התלונן אצלו אזרח על אובדן שעות עבודה, שנגרם על־ידי המשטרה. פקד יוסי בן־אהרון, קצין־החבלה הראשי של משטרת ירושלים שוזמן למשרדו של שרנצל הסביר, שמדי חודש גורמים חבלני המשטרה לאזרחי ישראל נזקים בשווי עשרות אלפי דולארים. "אתה יודע כמה תיקי ג'ימס בונד חשודים אנחנו מפוצצים בכל חודש?" הוא שואל בחיוך. אין ספק שהם עושים עבודה מצויינת. אבל, למה לעזאזל, על חשבון האזרח? בן אהרון הפנה אותי ל"מס־רכוש". שם, אמר, יידעו להשיב לי על כל השאלות.

למחרת המקרה, בעשרים ושבעה במארס, הפניתי לדובר משטרת ירושלים רפי לוי, את השאלות הבאות: 1. האם אזרח שנפגעה בו המשטרה, בגופו או ברכושו, מקבל התנצלות רשמית, ואם כן, מי המתנצל? 2. מתי מקבל האזרח את דמי־הנזק שנגרמו לו והאם הוא מקבל את שוויים הריאלי? 3. האם האזרח מקבל פיצוי על אובדן ימי־עבודה ועגמת־נפש, בגין נזקים שגרמה לו המשטרה? 4. האם יש במשטרה נוהל מחייב למקרים כאלה?

חלפו יומיים והדובר לא השיב. בשיחת טלפון, לאחר שתי תזכורות, הצלחתי לקבל ממנו תשובה. "היא תעצבן אותך", אמר, "אבל אין מה לעשות, זה המצב". "עם כל הצער על הנזק ועל עגמת־הנפש, זוהי תוצאה של המצב הבטחוני, שבו אנו נתונים היום. הרכב עורר את חשדה של המשטרה ונבדק כמקובל. כל נושא הטיפול בנזק, כולל הליך הפיצוי וזמן הפיצוי – מצוי בידי משרד מס רכוש, השייך למשרד האוצר. לכן, כל השאלות האלה צריכות להיות מופנות אליהם וטוב שתציג את השאלות האלה למשרד האוצר. ככלל, מקובל שאנו משאירים פתק לנהג הרכב ומבקשים שיפנה למשטרה. אם הדבר לא נעשה – אני מתנצל".

קצין החבלה בן־אהרון ערך את דו"ח הנזק. בתחילה סירב לציין כי נגרם נזק גם לחלון, בטענה שהחבלן ברגסון נכנס לרכב מדלתו הימנית. הוא הוסיף שמחמת הספק, הוא מאשר לי את הנזק שנגרם לדלת.

פניתי שוב לסנ"צ שרנצל, הממונה עליו. שרנצל אמר: "תאמין לי שכבר הלכנו לקראתך". אך לאחר שהתעקשתי, הסכימו לציין כי סביר שגם החלון נפגע על־ידי החבלן.

במשרדי מס רכוש גיליתי יחס אוהד ואדיב. הם, כנראה, מורגלים בנזקים שגורמת המשטרה לאזרחים ומשתדלים לסייע ככל יכולתם. זהבה מגדל מילאה את הטפסים במהירות ובאדיבות והסבירה שעלי לגשת לשמאי שיעריך את הנזק, ואחר־כך לפנות למוסך ולהעביר למס רכוש את הקבלות על התיקון. בהנהלת מס רכוש יחתמו על הקבלות ויעבירו אותן לגיזברות ומשם תצא הוראת תשלום לחשבון הבנק שלי. כלומר, יעבור חודש עד שיוחזר הכסף שאשלם במוסך. שלום תמיר, סגן הממונה על מס רכוש בירושלים הסביר לי כי אין מפצים על ההעדרות מן העבודה. הוצאות אלה חלות על הנפגע. הוא אמר כי הוא הכיר בשרירות־לבה של המשטרה ועשה ככל יכולתו לקצר את ההליכים בתיקון הנזק.

סגן־ניצב רות שלזינגר ממשרד דובר המשטרה, הסבירה לי, לאחר בדיקה: "ישנם מקרים שבהם פעולות המשטרה היו כדין, אבל צד שלישי, עובר אורח, למשל, תמים לגמרי נפגע מהן. מפצים אותו לפנים משורת הדין על נזקים שנגרמו לו או לרכושו. במקרים שבהם היתה הפעולה כדין, והנפגע לא היה תמים, אין מפצים אותו". סנ"צ שלזינגר הוסיפה והסבירה כי ישנה הוראה בחוק המחייבת את המדינה בנזיקין, רק לגבי פעולות שנעשו מתוך רשלנות שבמעשה. המשטרה, אמרה שלזינגר, אינה מפצה עבור אובדן שעות עבודה. זהו עניין לבית־המשפט, אמרה והוסיפה, שבדרך־כלל העניין מסתיים בפשרה.

עכשיו אתם מבינים? לא רק שהמשטרה גרמה נזק ואינכם זכאים לפיצוי על הזמן שבזבזתם כדי לתקן אותו; אתם נדרשים גם לבזבז ימי עבודה נוספים בבתי־המשפט.

חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, ראש ועדת־המשנה לענייני משטרה, אליו פניתי, טען שהמשטרה לא העלתה מעולם את בעיית הנזק הנגרם לאזרחים. וירשובסקי מסכים שאף־על־פי שהמשטרה מופקדת על פתרונות לבעיות הבטחון היא אינה מורשית לגרום תוך כדי כך נזק לאזרחים. "אין ספק שזאת היא בעיה חמורה ואני מתחייב לטפל בה, כולל מתן פיצוי עבור אובדן שעות העבודה של האזרח הנפגע", אמר וירשובסקי.

ארץ חמדת אביב / צבי אילן

נצאה אל היער

ימים אלה של טרם קיץ הם הזמן לצאת ליערות. אל החורש הנטוע ואל הטבעי. הצומח עומד עתה בשיא הפריחה ומזג האוויר נוח לטיולים. משורטטים כאן 3 תוואי טיול: באיזור חדרה ועירון, באיזור חניתה, תפן ושגב ובהרי יהודה ובנימין

מיער חדרה ואדי ערה

יער חדרה הוא חורש האקליפטוסים הגדול ביותר בארץ. אלה העצים שייבשו את ביצות הקדחת של חדרה. בשלוליות החורף הניקוות בשולי היער יש עדיין שרידים לצמחיה האופיינית לביצות. אפשר להכנס ליער בכביש גבעת אולגה־חדרה, בקירבת הכניסה לתחנת הרכבת של חדרה (שלט המציין את הכניסה הצב מדרום לכביש), או דרך התחנה; ממשיכים לנסוע כמאתיים מטרים, ומשם אפשר לחצות את הגשר אל היער והחניונים.

אחר־כך אפשר לנסוע לעין שמר. עוזבים את חדרה ונכנסים דרך צומת עין שמר, הוא "צומת כרכור". גם בעין שמר, כביפעת ובמקומות אחרים, יזמו הקמת מעין מוזיאון, המציג כלי עבודה, חפצים ומבנים מן העבר הקרוב והרחוק של המקום. התצוגה בעין שמר שוכנת באתר האותנטי, אליו הגיעו קבוצות ההתיישבות מאז ימי "השומר". לפני ששים שנה באו לשם אנשי "השומר הצעיר" משה־גניה והקימו את הקיבוץ. כמה חברים בעלי תודעה "משמרתית" שימרו בקנאות את החצר הישנה, כדי שיהיה אפשר בעתיד להציג בה את מעשה ההתיישבות. שחזור החצר, הסמוכה לכניסה לקיבוץ, הולך ונשלם והוא ראוי כבר לביקור (אם כי אין בו עדיין שירותים). הקיבוץ, שהסתייע ב"קרן הקיימת" ובמוסדות אחרים, שחזר את החומה הישנה, את בית האבן הדו־קומתי, את צריף המגורים ואת חדר האוכל הישן, שישמש לתצוגה היסטורית וארכיאולוגית (מחפירות ארוכות־טווח שעשה חבר הקיבוץ, ארם זרטל). במקום ניצבות כבר סככת המכונות והנפחיה, הכלים החקלאיים ואסם התבואה, שבתוך ממגורותיו עורכים את התצוגה. אל כל אלה מתכוונים להוסיף גם את המקלחת הציבורית. בעין שמר רוצים להמחיש את הימים ההם ולקרב את המבקרים, ככל האפשר, אל ההווייה המקורית.

מי שימשיך הלאה בכביש לעפולה ימצא, סמוך לצומת ברקאי את "חניון הרובים", שיש בו נקודת תצפית על איזור פתחת עירון. במרחק מה מן החניון, בכביש הראשי, יש שלט המורה על הכניסה ליער עירון. זהו יער נטוע, שהוא אתר בילוי פופולארי למטיילים ולאנשי הסביבה. מן הדרך העוקפת את היער עולה שביל רגלי מסומן אל פיסגת ההר. ההליכה בשביל נמשכת כשעה ואפשר לרדת במיסעף השביל אל האמפיתיאטרון שנבנה במקום, כדי לשמש מקום מפגש לקבוצות המטיילים ביער.

הצמחיה כאן היא הדו־קומתית. למטה – הצומח הטבעי, למעלה – צמרות העצים הנטועים, עצי אורן ועצי יער אחרים.

מול תחנת הדלק בכביסה לנחל עירון פונה הכביש ימינה לכיוון ברתעה. כ־4 ק"מ מהפנייה מסתעף הכביש ליישוב קציר. זה אחד מכבישי הנופים היפים ביותר באיזור. תוך כדי נסיעה רואים את כל נופי השומרון הצפוני ורמת מנשה, מהכרמל ועד החוף הדרומי. הראות בימים אלה היא כה טובה עד שאפשר להסתדר אפילו בלי משקפת. מקציר הולך הכביש מזרחה, לעבר שמורת יער ריחן. דרך עפר מוליכה אל מרכז היער ולבית היערן. היער כאן סבוך וצפוף, ואין בו שבילים. כשחוזרים לכביש ונוסעים כ־300 מטרים, באים אל מיסעף הדרך לשקד ולחיננית. מול המיסעף, כשבעים מטר ממנו, נמצא המאוזוליאון הגדול של חורבת אום ריחן, מקומה של עיירה גדולה מהתקופה הרומית־ביזאנטית. כדאי לבקר.

הכביש הממשיך למי־עמי עובר בנופים פרוזים, עד לכביש ואדי ערה.

מיער חניתה עד צומת־יגור

עולים לחניתה מצומת שלומי. במוזיאון המקומי מוצג תיעוד של חניתה ושל יתר יישובי חומה ומגדל. אנשי חניתה אספו כל חפץ, כל פרט וכל קטע עתונות, הקשורים להתיישבות זו, שעתה מציינים 50 שנה לעלייתה על הקרקע. באחד מאולמות המוזיאון מוצגים הממצאים של הכנסיה שנחשפה במקום. משערים שבמקום זה היה בית־הכנסת הקדום של חניתה עלית, הנזכרת במקורותינו כיישוב יהודי. משקוף־הגשרים שנקבע בקיר הבניין הוא, אולי, שריד של בית־הכנסת הזה. אפשר לבקר גם במערה, הנמצאת בקרבת הקיבוץ, שם הסתתרו אנשי הפלמ"ח, כשחזרו מפעולת פיצוץ גשרי אכזיב. בזמן האחרון התקינו שם סולם היורד אל תוך המערה. במוזיאון או במשק יורו למטיילים את הדרך אליה.

באמצע הדרך, בכביש היורד מחניתה, מכוון שלט גדול את הנוסעים אל חניון חניתה תחתית. תחילת השביל המוליך לחניון היא בדרך העפר שליד הפניה (ראוי שקק"ל תציב שם שלט). חמישים מטר משם ירגיש המטייל כאילו הלך לאיבוד ביער. אך השביל מוליך בבטחה אל החניון. זהו מקומה של חניתה בראשיתה ומקומו של היישוב היהודי העתיק, חניתה תחתית.

הדרך הטבעתית יורדת אל חניון שלומי (שלט גדול מכריז על "פארק ונצואלה"). זה מקום נעים לחנות בו בדרך; יש בו גם כמה מתקני נופש פעיל. חניון "גבעת המשוריין", הוא חניון חדש ליד הקילומטר השמיני מנהריה, קילומטר מזרחה ממיסעף הדרך ליחיעם (ולגן הלאומי – המצודה הצלבנית ג'דין). ב"גבעת המשוריין" יש מיתקני ספורט וחניונים עגולים. אפשר לראות שם שרידי תעלות ממלחמת העצמאות ולצפות אל סביבות הגליל המערבי.

הכביש הראשי ממעלות מוליך אל גוש תפן. בדרך אפשר להכנס לכפר ורדים. בקרבת הכביש, סמוך למבני התעשיה, שביניהם הוצבו פסלים, יש מראה נוף של סביבות נרחבות בגליל המערבי. הכביש היפה עובר ליד בתיה של כיסרא המתרחבת, ליד היישוב לפידות, בקרבת חורבת חשך (בה הולכת ונחשפת כנסיה ביזנטית נאה) וחורבת מחוז, עובר את נחל בית העמק, מול המצוק המרשים שעליו יושבת מצודת תפן הקדומה, ועולה מצידו השני של הנחל. שם אפשר לפנות שמאלה ומזרחה), בעקבות השלט, אל הכביש ללבון (2 ק"מ) ואל הר חלוץ (6 ק"מ). כ־2 ק"מ משם, בקצה דרך כורכר נוחה, ברחבה שהוכשרה לכך במיוחד, אפשר לתפוש מראה משגע של בקעת בית הכרם, כרמיאל וכפרי הסביבה, ומעבר להם, עד התבור ואפילו עד חדרה. ליד רחבת התצפית יוצא כביש אספלט אל הר חלוץ. נוסעים כ־2 ק"מ בתוך שמורת חורש טבעי. סמוך לעיקול הכביש, מול עמוד ראשי של חשמל, יוצאת דרך עפר קצרה אל נקודת תצפית נוספת, טובה מן הקודמת, ממנה רואים את כל הגליל התחתון, עד הרי נצרת, התבור ומישור החוף.

חוזרים לכביש תפן חולפים על פני חורבת תפן וקיבוץ כישור עד למסעף הכביש. דרך אחת מובילה אל תובל ופלך (בפלך מייצרים ומוכרים שטיחים ארוגים ביד). הדרך השניה יורדת מן המיסעף בכביש משופע (זהירות), דרך דיר אל־אסד ויוצאים דרך הכפר בענה אל כביש עכו־צפת. הנסיעה דרומה תביא את המטייל אל גוש שגב, תחום המועצה האזורית משגב.

רק בטיולים כאלה, בהם מוסחת הדעת מטרדות היום־יום, אפשר לראות עד כמה השתנה בשנים האחרונות נוף ההתיישבות בגליל. "שורשים" הוא אחד מהיישובים החדשים. מגיעים אליו אחרי שחולפים על פני פארק התנ"ך של כרמיאל. השלט במיסעף הדרכים מורה על הדרך ליישוב החדש, שתושביו, יוצאי ארה"ב, מייצרים מיכשור רפואי. הכביש חוצה את נחל חלזון ומגיע אל מיסעף יובלים. פונים שמאלה בכביש וממשיכים ל"מנוף", שגם אנשיו יוצאי יבשת אמריקה, כפי שמעידים השלטים – שדרות ריבון, שדרות קליפורניה ואחרים. ממגדל המים של היישוב אפשר "לתפוש" מראה יפה של בקעת סכנין ושל שטח 9. הכביש ממשיך להאחזות הנח"ל אשחר, וממנה הולכת דרך טובה בתוך שטח 9, אותו מכסים עתה מטעי זיתים, המכונים "זיתי עזר וייצמן". הדרך מגיעה לנתיב ערבה־נחל צלמון, שממנו מסתעף הכביש ליישוב לוטם. הכביש הראשי יורד לעבר שגב ויוצא אל עמק עכו. משם אפשר לנסוע לצומת אחיהוד, ולעלות אל מצפה אחיהוד, לעבר עכו. בכיוון האחר אפשר לנסוע לתרשיחה עד לקריות ולצומת יגור, הכל לפי הזמן והחשק.

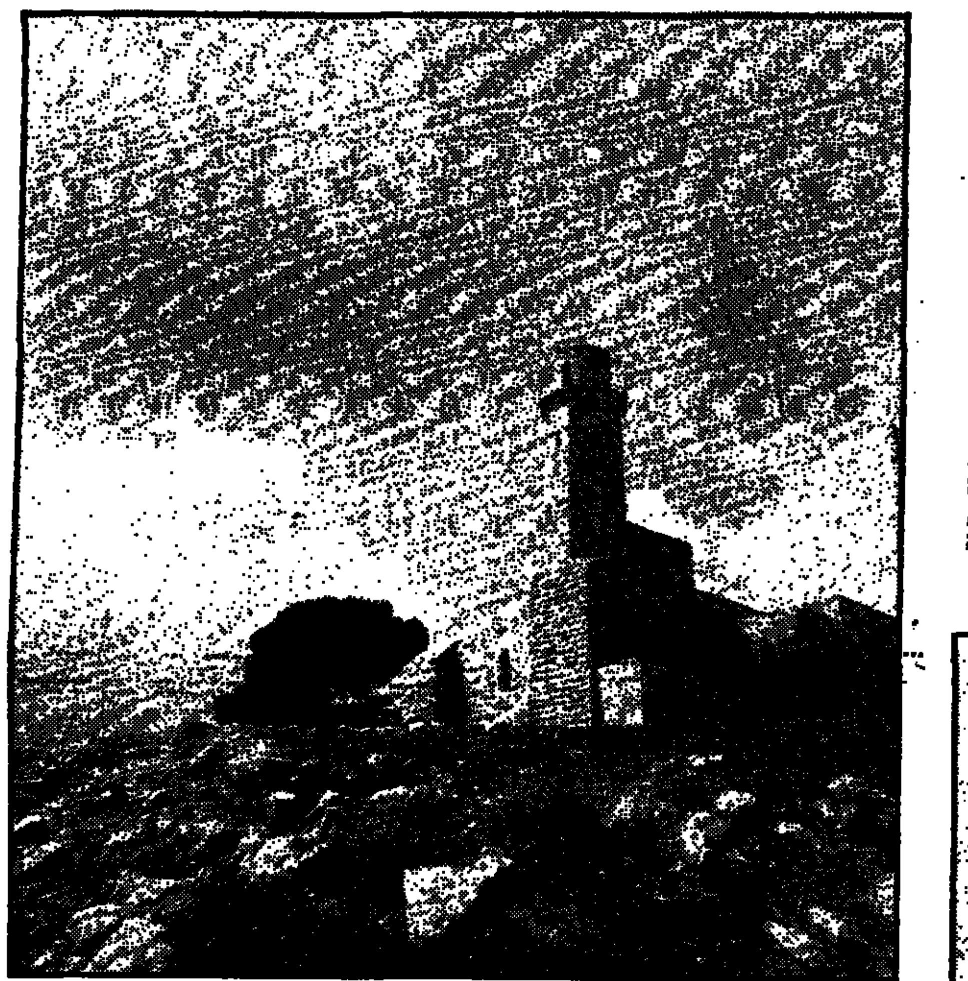

קבר שמואל בנבי סמואל. תצלום, דן נטוף

חניתה תחתית. שיחזור. תצלום, דן ויינר

ממעלה החמישה עד נבי סמואל

מקטע הכביש הישן לירושלים, ליד מסעדת "קרוואן" באבו־גוש, נכנסים לעבר מעלה החמישה וליד מוסד "ידידה" נכנסים בדרך כורכר רחבה (בימים אלה מניחים לאורכה צינור מים ליישוב נטף), העוברת בתחילתה ליד גדר מעלה החמישה. במרחק מה פונה הדרך שמאלה ליער הר הרוח, וממנו מסתעפת דרך קצרה ליער הצבא האדום. הכתובת על אבן הגלעד, שהוצבה כאן, מספרת שהיער ניטע לכבוד הצבא הסובייטי, בתחילת שנות ה־50. לפני שנים אחדות הסיר מישהו את סמל המגל והפטיש שהתנוסס בראש הגלעד. הדרך הראשית ממשיכה מערבה. אין כאן חניונים, אך יש יער נאה, שנטעו אנשי קריית ענבים לפני יובל שנים. בהמשך הדרך אפשר לראות את המקום שבו נרצחו החמישה בה' בכסלו תרצ"ח, באשר סללו דרך זו. על שמם נקראו קבוצת מעלה החמישה ונחל החמישה הסמוך.

אל הנחל יורדת דרך, קשה במקצת, אך עבירה גם לכלי־רכב פרטיים. אפשר להגיע לנטף דרך נחל החמישה ואפשר בדרך הישירה המוליכה ליישוב. יישוב זה הוקם על קרקע שרכשו המתיישבים, 5 דונם כל אחד. מקימי נטף הקפידו על פרטיות המרחב שמסביב לביתם ושלא כנהוג בדרך־כלל בארץ, בתי היישוב מפוזרים על פני שטח גדול. דרך עפר (מתאימה לרכב בעל הנעה קדמית), שאורכה 800 מטרים, מובילה אל עין נטף. זה אחד המקומות הבודדים בארץ שעדיין אפשר לראות בו נביעה טבעית מן הסלע. ליד המעיין – בוסתן פורח של עצי פרי. הדרך יורדת לנחל כפירה, וסמוך לפיתול חד באפיק הנחל, יש קבר שייח' יחיד במינו. במדרון שמעל לנחל יש כמה עצי אלונים מקודשים: בולטת במיוחד "אלת ספורטה", שהיא אלת־כלאיים, היחידה בארץ יהודה, והיא ניכרת בהיותה מסועפת מאוד. קבר השייח', הקרוי שייח' אסעד, אינו אלא מצבת אבנים מוארכת, חסרת כיפה, ובה גומחה לתפילות ולמנחות. דרך טובה עולה משם להר עזורר, משם אפשר לצפות אל נופי בקעת איילון, איזור מודיעין ושפלת החוף. לעתים תכופות אפשר להבחין שם בלהקות קטנות של צבאים. זה גם המקום בו היה ממוקם המוצב הקיצוני של חטיבת הפלמ"ח "הראל" בקרבת לטרון.

בהמשך רצוף של הדרך הרחבה יותר להר עזורר, מתחילה דרך טיולים חדשה לגמרי, דרך עפר העוברת בקרבת הכפר הקטן אבו־לאחם. ליד מיסעף אבו־לאחם עומדים כמה עצי חרוב גדולים. בדרך נשקפים מעלה החמישה, הכפר קטנה שבנחל כפירה ואנדרטת גבעת הרדאר. כדאי לפנות אל הכביש לקטנה. במרחק כמה מאות מטרים יש דרך עפר טובה הפונה ימינה בתוך ערוץ. הדרך טובה למדי ואפשר לנסוע בה עד למרגלות פסגת תל כפירה. העלייה קצרה אך קשה. אפשר לעשות אותה ברגל, אך גם כלי־רכב פרטיים יכולים לעבור בה. זה מקומה של עיר החיוי, שהצטרפה לברית הגבעונים עם יהושע. ברבות הימים נעשתה לאחת מערי בנימין, ועולי בבל התיישבו בה. במורד הצפוני של התל יש עצי אלון גדולים המעידים על קדושת המקום. המקום נקרא "ר'ל כיפל", כשם קברו של כלב בן־יפונה בכפר הארס. כבר מלמטה רואים אבני גזית רבות, שחלקן נוצלו לבניית המוצב הירדני שהיה כאן. בתוך אתר העתיקות, אבוי לעיניים הרואות, הוקם מבנה שנועד לתצפית על נוף הקדומים, מגובה 774 מ' מעל פני הים. הבתים על כתף הכפירה הם בתי הכפר קטנה, שנודע בכך שהוקם בצורה לא שגרתית בתוך הנחל, והנה עתה טיפס והתרחב אל מרום הרכס. כשיורדים בצפון הפסגה רואים חרסים רבים פזורים, לא רק מהתקופה הישראלית, אלא גם מימי החשמונאים, עת היה זה מקום מבוצר ומוגן.

חוזרים אל הכביש ונכנסים לקטנה. לפי מסורת נוצרית אחת זהו מקומה של אמאוס המוזכרת בברית החדשה, בניגוד למסורת הגורסת את מיקומה בעמק איילון. את הכנסיה המקומית (נעולה בין 11.45 ל־2 בצהריים) ואת חורשת ה"מסרק", בעברו השני של הכפר, פוקדים בחגיהם טיילים ותיירים נוצרים. הכביש ממשיך לעבר הכפר בידו ואפשר לפנות בו ימינה לגבעת הרדאר. סמוך אליה (יש הסבורים כי קרוב מדי) הולך ונבנה היישוב "גבעת הרדאר". ממרכז בידו יוצא כביש טוב, המוליך לנבי סמואל. מסורת היא כי זהו מקום קבורתו של שמואל הנביא. בראש הבניין הצלבני־מוסלמי שנבנה על הקבר יש מצפור, הצופה אל ארץ בנימין וירושלים. זהו מקום נאה לסיים מסלול זה. מנבי סמואל מובילה הדרך אל שכונת רמות־אלון בירושלים ומשם, בכביש החדש, אל הדרך המהירה ירושלים – תל־אביב.

החצר בעין שמר. תצלום, דן נטוף

משא
לספרות, אמנות ועיון

דב ברניר | בשדה עיון

האומנם „ישלחו את עמי"?

„יהודי ברית-המועצות", בעריכת דוד פריטל, קובץ מס' 10; פרסומים על יהדות ברית-המועצות – בשיתוף ועד המדענים על-ידי המועצה הציבורית למען יהודי ברה"מ; 1987; 359 עמ'.

שמועות מרעישות ממלאות עתה את טורי העתונות העברית, שלפיהן יחול בקרוב שינוי מרשים במדיניות הסובייטית כלפי הקיבוץ היהודי שם: תתחדש העליה, של לפחות עשרות אלפי „סירובניקים", בשנה הקרובה; הם יוטסו כמעט ישירות לישראל, דרך תחנת-ביניים בבוקרשט; לימוד העברית בברה"מ ייצא מן המחתרת; יוסרו הגבלות שונות על הפולחן הדתי; משלחות בדרג קונסולארי – אחת ישראלית, אחת סובייטית – יחליפו ביקורים. נהיה איפוא עדים ל„הפשרה" רצינית באור, בראשיתה. כלום הקריאה „שלח את עמי", שבישרה את יציאת מצרים בימי-קדם, היא המתחדשת עתה שוב, על אדמת ברה"מ?

הקובץ השנתי, „יהודי ברית-המועצות" (שנקרא תחילה „האינטליגנציה היהודית בברית-המועצות"), יצא לאור לפני ראשית מיפנה, בימי-דימדומים, כאשר יוסף ביגון, שלו הוקדש הקובץ כולו, עדיין נחבש שוב בבית-הסוהר, ולא שוחרר עדיין לפתע מכלאו. עם זאת, בקצה האופק בקע אור קלוש על תמורה אפשרית במדיניות הסובייטית כלפי יהודיה, כאשר דווקא, בארץ נרחבת זאת, גוברות הרדיפות כלפי אזרחים אלה, בין אם פניהם להתבוללות בתנאי אנטישמיות „גלובאלית" למדי, החובקת את כל שדרות האוכלוסיה, ובין אם נאחזים הם, ברגשות ייאוש, בקרש-ההצלה של היציאה מן הארץ, כאשר פניהם לישראל, או למערב. אין להתפלא איפוא אם משתתפי הקובץ נראים מהוססים, מתנבאים, אך מתפלספים ביניהם, בשאלות קיומיות כגון: מה יהיה אם יימשך הקפאון, כמעט עד בלי די: מה יש לעשות „בינתיים": באלו תנאים סובייטיים, ישראליים, אזרחיים, או בינלאומיים, וכיו"ב-עצמאיים, תתחולל – אם/וכאשר תתחולל – התמורה המיוחלת לקראת היציאה מן הארץ, ואף חידוש חיי התרבות העצמיים של כל אלה שיישארו בתחומי המדינה? הרבה סברות הושמעו בכל אלה (הממתינות עדיין לאישורן, או להפרכתן, במציאות המתפתחת). אקדים הפעם את דעתי, שבחלקה היא „ותיקה", כוותק הדטאנט בין שתי מעצמות-העל, ובחלקה „טריה" יותר, והיא קשורה בכל המהומה הדיפלומאטית המתחוללת עתה סביב כינוס אפשרי של ועידה בינלאומית להכשרת הקרקע לשלום אפשרי במזרח-התיכון, בין ישראל לשכנותיה.

הנחתי הראשונה (זו „הותיקה") קיבלה באחרונה את חיזוקה, בדברי אדגאר ברונפמן, נשיא הקונגרס היהודי העולמי, בקובץ עצמו. הרי דבריו: „יהודי ברה"מ הם בני-ערובה של היחסים בין ברית-המועצות וארצות-הברית. כאשר יחסים אלה היו חמים, מספרי ההגירה היו מרשימים. כאשר היחסים היו קרים כקרח, הדלת נסגרה. עכשיו אנו עדים להפשרה מסויימת". הנחה זאת איננה מצוצה מן האצבע: בימי הדטאנט יצאו רבע מיליון יהודים את ברה"מ, וכאשר התחדשה המלחמה הקרה ננעלו דלתות היציאה, באופן ממש הרמטי.

לעניות דעתי, מתפללת ברה"מ עתה ממש לחידוש אותו דיטאנט, לרבות דטאנט חדש שיתבטא בשיתופה בועידה בינלאומית לעניני המזרח-התיכון. כדי לשלם מעין „דמי-קדימה" לתוחלת כפולה זאת נראית עתה ברה"מ, בהנהגת גורבאצ'וב, רומזת בכל אמצעי התקשורת, על שינוי מרשים אפשרי במדיניות, כלפי יהודיה וישראל כאחד, לצד שחרור אסירי-ציון מכלאם. עד כאן, הסיכוי (יש אומרים, „הפתיון") הנפתח לפנינו, אם נשכיל לנצלו.

★

מכאן ואילך רודפת סברה אחת את חברתה. אחת אומרת כי הסובייטים ימכרו את „הסחורה היהודית" רק תמורת ביטול „מלחמת הכוכבים" האמריקנית (הזיד הסובייטית המעשית עתה לפירוק סובייטי-אמריקני הדדי של הטילים לטווח בינוני, המאיימים על יבשת אירופה, באים, דומני, לסתור את הסברה האולטימאטיבית הראשונה הזאת). סברה שנייה אומרת, כי ברה"מ תרצה „לקנות" את הדטאנט המחודש עם ארה"ב „בזול", כלומר, במתן היתר-יציאה סמלי למספר מסורבי-עלייה ותיקים, (כל הסברות המנויות כאן מופיעות בקובץ). סברה שלישית – זו של נתן שצ'רנסקי – היא ש„אם נמיר את המערכה למען ההגירה במאבק למען התרבות", כלומר, חידוש חיי התרבות בברה"מ, נימצא שופכים מים על טחנת שליטי מדינה זו, „משום שזו בדיוק הדרך שבה עלולים השלטונות הסובייטיים לרמות את המערב". הוא גם מוסיף – בניגוד לשיחות ברונפמן הדיפלומאטיות (שלא יכול היה לחוותן מראש) כי „יש לנקוט קו נוקשה ביותר. אם לא יופעל לחץ תמידי על ברה"מ, בתחום הכלכלי, התרבותי והמדיני, שאלת הגירתם ההמונית של היהודים פשוט תרד מן הפרק". יד ברזל איפוא – ולא בכסיות-משי.

אם תרצו – בין שיטות השוט והגזר – בוחר שצ'רנסקי בשוט. אך גירסה רביעית נוטה לגזר דווקא. „גורבאצ'וב אמר, באחד מנאומיו, לראשונה בגלוי: אם לא נעשה משהו בזמן הקרוב ביותר נפסיד את ההתמודדות עם הקאפיטאליזם... ברה"מ רוצה, מאוד לזכות בגישה לטכנולוגיה המערבית ולפתוח במסחר... אם בתקופה הזאת לא יעלה בידינו לפתוח מחדש את השערים, הרי שלאחר-מכן... יהיה באמת קשה לפעול משהו". גזר איפוא – ויהי-מה.

סברה חמישית נראית חופפת את מה שכתבתי לעיל על דעת-רצני: „יש להבין את האיתותים הראשונים של המנהיג הסובייטי כלפי ישראל כנסיון שלו לזכות, בשביל מוסקבה, בכרטיס-כניסה לתהליך השלום במזרח התיכון". לכך נתלווה מעין סברת-משנה שבאה לכלל ביטוי בשיחה שהתקיימה, בשעתו, בין שגריר ישראל בצרפת, עובדיה סופר, לבין השגריר הסובייטי, יולי וורונצוב, ובה רמז הלה כי „חייבת להיות איזו תנודה בעניין רמת-הגולן. משא-ומתן עם סוריה יתן לברה"מ עילה לחידוש היחסים עם ישראל". כאן נסעים: היו ואריאנטים שונים סביב הסברות שליקטנו, לרבות הוויכוח המתמשך סביב דיפלומאטיה הקרויה „שקטה" לבין יד קשה יותר, בצורת הפגנות-מחאה, המוניות ככל האפשר, כדי לדחוק את ברה"מ לקרן-זווית, בדעת-הקהל העולמית. אומר בנידון פרופ' מרדכי אלטשולר, בקובץ: „בסקימים תנאים של מלחמה קרה, אם תהיינה הפגנות בוואשינגטון, זה לא יזיז לברה"מ כהוא-זה. לעומת זאת, כאשר המגמה היא לקרב את ואשינגטון... אז אולי כדאי (לסובייטים – ד.ב.) לשלם את המחיר".

נשאל עתה שאלות נוספות, כפי שהן משתקפות בקובץ. הראשונה הוא: אם אמנם ייפתחו השערים, ולא באורח סמלי בלבד – לאן יהיו פני יהדות ברה"מ מועדות – ליציאה, או להתחפרות במקום?

★

נקדים ונאמר: יש המתנבאים ליציאת מיליון יהודים מברה"מ, אם רק תיפתח האפשרות לכך. כולנו שמענו על כדור השלג התופח ההולך, בתהליך „התגלגלותו" – ומי חכם וידע מה יילד יום, ומה תלד התקופה? מכל מקום, על סמך המציאות החברתית והפסיכולוגית הקיימת בנבכי יהדות ברה"מ מגיע פרופסור מרדכי אלטשולר למסקנה יותר מאופקות. אומר הוא: „במקביל לתנועה של התקרבות ללאומיות היהודית, או לדת היהודית, קיימת בקרב היהודים בברה"מ מגמה של התרחקות הולכת ומעמיקה. קיים קיטוב בין שני זרמים אלה... הצד הלאומי רואה בצד השני בוגדים... הצד השני רואה בלאומנים אנשים המפריעים להתבוללות... קיימת פולאריזאציה. אבל היא איננה סטאטית. ישנה נהירה לצד הלאומי, בצד אחד, ונהירה לצד ההפוך של התרחקות הולכת וגדלה מכל מה שקשור עם היהודים". בהעדר כל אפשרות לחקור את העניין – שהוא-עצמו איננו עומד „לעולם ועד" – לרבות האפשרות לציור כקיים של דעת-הקהל היהודית שם, קשה לדעת לאיזה כיוון יצטמצמו „המספריים" של הקיטוב בין היוצאים הפוטנציאליים לבין המתחפרים בחברה הסובייטית. יתכן מאוד כי המתחפרים הם „המצליחנים" שהשכילו להתבסס בחברה הסובייטית. ברם, אומר בוריס סגל, בקובץ: „ביום, רוב הדרכים סגורות בפני היהודים. אלה שכבר תופסים עמדה, עוד נסבלים איכשהו, אך לא זוכים לשום קידום... היהודים הסובייטיים סובלים מחרדה בלתי-פוסקת, מתחושה של חוסר בטחון, חוסר סיפוק וסימפטומים נוירוטיים שונים, יחס דו-ערכי של אהבה ושנאה כלפי רוסיה".

פרופסור שמואל אטינגר – אחד היודעים, הצלול ביותר בניתוחיו את יהדות ימינו, לרבות יהדות ברה"מ – הוא האומר, בעת דיון ב„קול ישראל", שהועתק בקובץ: „העובדה שהיהודים, בברה"מ, הם כמעט ללא יוצא מן הכלל, אנשי צווארון לבן, רבים מהם בעלי השכלה גבוהה שממלאים פונקציות חשובות באופן יחסי בכלכלה ובחברה... ואומות קטנות יותר באות בתביעה להנהגה להקצות להן משאבים חומריים גדולים יותר, ולאנשיהן, עמדות חשובות יותר – כל אלה פועלים כך שמשתמשים ביהודים כשעיר-לעזאזל, כלומר, נוח יותר לכוון את הזעם כלפי היהודים שם, בידיים הלבנות שלהם, בעולם לא עובדים, אלא רק מנהלים". עם זאת, מטעים הוא, „למרות כל האפליות עדיין מיוצגים הם באחוז גבוה מאוד בקרב המדענים, המנהלים, האמנים". עם זאת, האנטישמיות הפכה, בברה"מ, לתופעה „גלובאלית", כלומר, כל השכבות, כל השדרות, כל „המעמדות", משתתפים בה. כידוע, נרשמו, בשעתו, כארבע-מאות אלף יהודים ליציאה מברה"מ. כלום באמת, בתנאי „שלח את עמי", עשוי מספר זה להתקרב למיליון – מי חכם וידע?

★

אם נסינו לרגע לשכוח את מה שמתקרב מאוד ל„מלחמת תרבות" בין דתיים לחילוניים בישראל, באה יהדות ברה"מ להזכיר לנו, כי סרן העולם חד הוא – והדבר מתבטא גם בקובץ. טוען האומר כי, במצב של המתנה כמעט עד בוש לסיכויי היציאה, החלו יהודים רבים לא רק ללמוד היטב-היטב עברית, לא רק להתעניין בציונות, אלא גם ביהדות. מרחיק לטעון אותו איש עד כדי אמירה ש„ההיסטוריה היהודית החלה מן היהדות ונסתיימה בציונות – ואילו ברוסיה, הולכה מן הציונות הגיעה ליהדות" – והאומר „יהדות" מתכוון בגא לקונה בתשובה. מתפעל הוא מכך ש„במוסקבה יש היום כבר באלארים, כשלוש מאות משפחות, המקיימות את המצוות. מספר זה הולך וגדל ללא הפסק" – וכבר הוא יודע כי „רעיון התרבות החילונית אינו סתם שטחי – הוא אינו עונה על השאלה העיקרית: לשם מה דרוש כל זה? מה נעשה עם זה". הקיצור: החילוניות היא „סתמית", היא „ריקה" מכל תוכן יהודי – וכך כמעט יוצא שהציונות לא היתה כלל מהפיכה חברתית, פסיכולוגית, הומאניסטית, דימוקראטית, מודרנית, מתקדמת בעם גיטואי, גלותי, אלא לכל היותר היתה מעין שלב-מעבר לאותה יהדות שאם „נגרר" אותה היטב, תצטייר היא לעינינו כחזרה רוחנית לעיירה היהודית הקלאסית.

טענה הפוכה נשמעת מפי משתתף אחר בקובץ, האומר: „בקשר לתוכן התרבות היהודית, היהודים בברה"מ הם ברובם חילוניים... אי-אפשר לשתף יהודים בברה"מ, ולצרף אותם אל היהדות, דרך הדת. קודם-כל, הם צריכים לדעת מי הם, ולהכיר את ההיסטוריה שלהם, ואז, כאשר תהיה תודעה יהודית כלשהי, יוכל כל אחד להחליט אם להיות בעל תשובה, או לאו. אבל, אם מדובר על איזו פעולה, על גישה להמוני יהודים, היה לי ברור שזו לא הדרך... אם יש 1000 בעלי תשובה במוסקבה – זו הצלחה בלתי-רגילה... למרות שמשקל זה בין שני מיליונים אינו גדול ממשקל 10,000 שקיבלו מסר על היהדות שלהם, וחושבים בכיוון לאומי" (והוא מתכוון לעשרות אלפים האקטיביסטים הציוניים החילוניים, באותה עיר – מוסקבה). וכך מסכם הוא לעצמו את הויכוח הנפתח שם בין חילוניים לדתיים: „אנו לא נגד הדת, אבל אם אתה רוצה לגשת למאות אלפים, אתה לא יכול להתחיל מהתורה. הם לא יקבלו את זה... אם אתה בא ואומר שיש לנו היסטוריה מפוארת, ואנחנו עם בעל תרבות גדולה ותרומה לעולם – זה נותן לאדם לחשוב על דברים לא חומרניים" – כלומר, על אידיאל לאומי נעלה.

★

הקובץ פתח את שעריו גם לאחד הנושרים לארה"ב. הלה מחה נגד המגמות „הטוטאליטאריות" של מדינת ישראל, הרוצה לכוף את עצמה על כל היוצאים לחופשי מן המיכלאה הסובייטית. משיב לו מי שמצא את דרכו לישראל: „האם אתה חש מה רב החוב שלנו לאנשים אלה? גם אתה, וגם אני, חבים את חירותנו למדינה קטנה זו... חבל שבשבילך היא רק אמצעי לעזוב את ברה"מ. רגש של הכרת-טובה, ולו קלוש, היה פוטר אותך, בין היתר, גם מרשמים לא נעימים בווינה" (כאשר פקידי הסוכנות הפנו, כנראה, את עורפם לאותו נושר).

והרי גם בארץ, ואפילו בכנסת, מתנהל עתה ויכוח סביב יוזמת ממשלת ישראל – בפנייתה לממשלת ארה"ב – לבטל את „מעמד הפליטים" ליהודים היוצאים את ברה"מ, עם אשרה ישראלית, ובנימוק רשמי של „איחוד משפחות". יתכן מאוד שדווקא „הגוי" יחתוך את הויכוח הזה, על-ידי טיסות ישירות ללוד, כלומר, למדינת ישראל. זו לי הזדמנות לומר, כי מוכן איני שותף עוד לאלה הטוענים ל„חופש הבחירה" של „הפליט" היהודי מברה"מ. פליט הוא אדם שנשללה ממנו כל אזרחות, הוא נעזב בין העמים, כאשר לא נמצאת, ולו מדינה אחת, שתהיה מוכנה לקבלו ולקלטו. ברם, יהודי המאבד את משרתו בברה"מ בעיקר, או רק כאשר הוא רוצה לעזובה, והאדם שללו ממנו תרבות לאומית, תרבותית, חילונית או דתית, והוא הגיש בקשתו בנימוק רשמי של הצטרפות לאחיו, במדינה היהודית הריבונית – יואיל-נא בטובו להצטרף באמת-ובתמים לאחיו בישראל – ורק מכאן יחליט, לאחר מכן, אם דבק הוא בה, או רוצה לעזבה.

★

ובמלה אחרונה לדוד פריטל, המתמיד זה עשור שנים, בהוצאת קבצים שיש בהם ניתוחים מדעיים, מסות, מאמרים, ראיונות ומה שחשוב מכל לכול – עדות חיה של יהודים סובייטים על חייהם שם. חותם הוא את הקובץ בקביעת יעדי עשרת קבציו: „בשביל מי אנחנו רוצים לעבוד? אנחנו רוצים לספק חומר מהימן, אובייקטיבי, מבוסס, בעזרתם של חוקרים – לשרי הממשלה, לחברי כנסת, כדי שהמדיניות תהיה מבוססת על דברים מוצקים... כן שאבנו הרבה עידוד בבאמצעות להגיע למערכת החינוך, ולספריות של בתי-הספר, כדי שהמחנכים יכירו את הנושא". על כל אלה – יישא ברכה.

מי צריך סטודנטים?

מאת יוחנן גליקר

לפני זמן קצר, פירסמתי כאן „הצעות לשל תעיירות הלאומי", ועמדתי על המחסור בכספים באוניברסיטות לציוד מדעי, לספרות מדעית ולמשכורות הולמות לפרופסורים ומרצים, ואת הקשיים האובייקטיביים והסובייקטיביים בתוכו של החוקר הבוהה האקדמי הישראלי זה כששת דור. המאמר נכתב לפני שביתת הסטודנטים עלותה לפני השנה, אך הוא פורסם בשעה שהסטודנטים כבר החלו לכתות על ההצעות להעלות את שכר הלימוד לרמה המשלמת את בני משפחותיהם של מיליונרים אמריקאיים. באותו מאמר רמזתי בקצרה לבעיותיהם של הסטודנטים, אך לא די בכך שאמרתי.

כל מי שמכיר את הרומאן האירופי של המאות הקודמות, או את תולדות האוניברסיטות, זוכר את אותו טיפוס של סטודנט עני, החי בחדר קטן וחשוך בתנאי לחץ, אוכל ארוחה חמה אחת לשבוע, ו„ממית את עצמו באהלה של תורה". סטודנטים כאלה היו תמיד, אך הם היו תמיד המיעוט. רוב הסטודנטים, במאות השנים שבהן היה לימוד באוניברסיטה בבחינת מותרות, באו ממשפחות עשירות או אמידות. מי שלא היה לו כסף, לא למד – וברוב המקרים הפסיק את לימודיו עוד לפני גמר בית הספר. רק מיעוט של משפחות שלא היו בעלות אמצעים היה מוכן להקריב כל קרבן כדי לשלוח את ילדיו לאוניברסיטה. בדרך כלל, היו אלה משפחות מיעוטים בעלי מסורת אינטלקטואלית ארוכה, כגון יהודים ויוונים; משפחות מיוחסות או אינטלקטואליות שירדו מגדולתן וניסו להשתמש בחינוך אקדמי לילדיהן כדי לחזור ולעלות; או משפחות „ביניות" בבחינה חברתית וכלכלית, אך בעלות אמביציות ושאיפות ל„טיפוס בסולם החברתי".

בארצות הדואגות לחינוך הגבוה כקרובה לרמת המדע והתרבות בחברה בכללה, היו תמיד „פתרונות" (מלה ישראלית טיפוסית כל כך: ברוב הדברים העומדים ברומו של עולם, אין אצלנו מדיניות עקבית, אלא פתרונות לשעתם). באנגליה, למשל, היו תמיד מלגות לסטודנטים עניים. רוב האוניברסיטות החדשות שנוסדו במאה הקודמת ובמאה הזאת קמו כדי לאפשר ליותר ויותר אנשים מוכשרים וחסרי אמצעים להמשיך ללמוד, לעיתים קרובות מאוד על חשבון מקימי האוניברסיטות האלה – רשויות מקומיות, מוסדות כלכליים, וכדומה. במדינת הסעד המערבית, מובן מאליו שחינוך גבוה הוא שייך לחלק גדול מן השירותים החיוניים שהמדינה מספקת לתושביה, וחובת המדינה לאפשר אותו לכל הראוי לו. הדבר נעשה על ידי המדינה עצמה, רשויות מקומיות, מוסדות כלכליים ודתיים שונים, והאוניברסיטות עצמן. הוא נעשה לא מסיבות פילנתרופיות ואלטרואיסטיות, אלא מתוך ההכרה המפוכחת בכך שללא אנשי מדע, מחקר וספרות, רופאים, עורכי-דין, פסיכולוגים, כלכלנים, וסתם אנשים מכל שכבות החברה שחינוכם לא הוגבל למעט שלמדו בבית הספר, והם אומנו על הרחבת האפקים וגישה בקרתית, לא תיתכן מדינה מתקדמת ותרבותית הראויה לשמה. ברוב ארצות המערב, זה עידן ועידנים, אין אדם מתקבל למשרה אחראית בשירות המדינה, הרשויות המקומיות, מוסדות הדת והתרבות, או הבנקים, התעשיה והעסקים, ללא תואר אקדמי. אין כמעט – למשל – בישוף אנגליקני אחד במאות השנים האחרונות שלא היה בוגר אוניברסיטה (וזאת נוסף לדרישה העיקרית של חינוך בסמינר תיאולוגי והסמכה לכמורה), וחמשת הארכיבישופים האחרונים של קנטרברי היו גם בעלי תואר דוקטור. כמה מן החברות הכלכליות הגדולות באירופה וארה"ב לא יקבלו למשרה אחראית אדם שלא למד באוניברסיטה – ואין זה משנה אם תוארו הוא בכלכלה ומנהל עסקים, או במתימטיקה עיונית, ספרות לטינית של ימי הביניים, או ארכיאולוגיה של הודו העתיקה. ההנחה היא שמי שלא למד יותר ממה שניתן לקלוט בבית הספר, ולא התמיד במשך כמה שנים עם חומר קשה ומסובך והתרגל לדון בו בצורה ביקורתית, אינו מסוגל גם לנהל חברה כלכלית מודרנית גדולה עם עסקים ברמה מתוחכמת ובינלאומית.

בכל הידוע לי, החלה גם ישראל להעתיק גישה מערבית זאת בעשר השנים האחרונות. מספר גדל והולך של חברות ועסקים, גם אם אין הם דורשים תואר אקדמי כתנאי הכרחי לקבלה לעבודה, מתייחסים אליו כתנאי לקידום או כ„נקודות נוספות" במירוץ לקידום. לפני זמן מה „לחשה לי ציפור קטנה" שגם בצה"ל בימינו אין, ברוב המקרים, קידום מעבר לדרגת קצונה מסויימת ללא תואר אקדמי.

גישה זאת – נוסף על לחצים חברתיים ו„סנוביות" – היא אחד הגורמים לעליה המסחררת במספר הסטודנטים בישראל ובארצות המערב, בעיקר מאז מלחמת העולם השניה. די לאדם לבקר בקמפוס האוניברסיטה העברית בהר הצופים ולהתבונן בבניינים המקוריים, שעד למלחמת העצמאות הספיקו לכל הסטודנטים המעטים יחסית באוניברסיטה האחת שהיתה אז בישראל. הבניינים החדשים יעידו על הגידול במספר הסטודנטים רק באוניברסיטה העברית בירושלים. הוסף על כך עוד ארבע אוניברסיטות, ועשה את החשבון. בבחינת הרמה האקדמית, אין דבר זה טוב ללא רע. בקורס אוניברסיטאי, הסיבה, הניתוח, והדיון המוליך אליהם חשובים לא פחות – או, בעצם, יותר – מסתם „העברת חומר". אין נר לאחד נר למאה. בכיתה של עשרה, עשרים, או אפילו שלושים, עוד תיתכן במידה מסויימת של דיון ויכוח. בהרצאה למאה או מאתיים, שוב אין הדבר אפשרי. התועלת היחידה לתלמידים היא, שבכל זאת הם רואים לפניהם, כמה שעות בשבוע, חוקר בעל נסיון העוסק ודן בבעיות ברמה אקדמית של ממש. הטובים שבהם לומדים גם בדרך עבודתו, אפילו בתנאים מלאכותיים אלו של „הרצאה פרונטאלית". הלימודים של ממש מתחילים רק בסמינר של השנה השניה או השלישית. בארצות הברית, שבה החל גידול זה במספר הסטודנטים עוד לפני יותר מדור אחד, כבר עמדו על כך, והתואר הראשון נחשב בדרך כלל כהרחבה לחינוך התיכוני. מי שרוצה להמשיך וללמוד איך עוסקים במחקר של ממש, חייב ללמוד לתואר שני ושלישי. אבל „אין רע ללא טוב". עצם פתיחת האוניברסיטות למספר רב יותר של אנשים, הפצת מדע ותרבות גם בין אלה – רוב הסטודנטים היום – שמלאכתם לא תהיה בכך, אין בה כל רע. ישוטטו הרבים ותרבה הדעת. בין כמה עשרות אנשים שלמדו, למשל, את הדיאלקטיקה הבלתי-מתפשרת של דיאלוג אפלטוני, יימצאו כמה שיסיקו מכך את המסקנות הראויות לדרך חשיבתם על דימגוגיה פוליטית, מצעי מפלגות, ערכים מקודשים של הימין, השמאל ומה שבאמצע, וכדומה.

ברוב ארצות המערב הסיקו מכל זה גם את המסקנה הכלכלית הנכונה, שדווקא אנחנו, שחכמינו ביטאו אותה בצורה כה קולעת, עוד לא הסיקנו אותה: אם אין קמח, אין תורה. אם האוניברסיטות קיימות כדי לסייע לפיתוחה המדעי, התרבותי, ובסופו של דבר גם הכלכלי והמדיני, של החברה בכללה, הרי החברה חייבת לוודא שכל המוכשר ללמוד בהן ילמד ללא טרדות כלכליות או אחרות.

★

נערוך עתה השוואה בין הסטודנט הבריטי, שאני מכיר את תנאי חייו ועבודתו היטב מן השנים הרבות בהן הייתי מורה אקדמי באנגליה, לבין הסטודנט הישראלי. הסטודנט האנגלי הממוצע מגיע לאוניברסיטה ישר מבית הספר התיכון, ללא שירות בצבא (שבוטל לפני יותר מעשרים שנה), בגיל 18-19. לא כל מי שעבר את בחינות הבגרות מתקבל לאוניברסיטה. מלבד הממוצע המינימאלי הנקבע על ידי האוניברסיטה עצמה, כל חוג או מחלקה מציגים תנאי קבלה משלהם. בדרך כלל פירוש הדבר ראיון, שהוא מבחן חשוב בעל פה בשטח שבו רוצה המועמד ללמוד, וקביעת תנאים מינימאליים – בעיקר, ציונים מסויימים בבחינות הבגרות הרלוונטיות ללימודים באותה מחלקה – לקבלה. בחוג לצרפתית, למשל, יצטרך המועמד באותו ראיון לקרוא ולפרש קטע של ספרות צרפתית, לנהל שיחה קצרה בצרפתית עם המראיינים, ואם עמד בכל זה, יציעו לו מקום בחוג, בתנאי שיקבל לפחות „טוב" בבחינות הבגרות בצרפתית ובלשון אנגלית, ויעבור גם בחינות בגרות בלטינית. אך ברגע שהמועמד התקבל לחוג באוניברסיטה ועמד בתנאי הקבלה, שוב אין לו בעיות כלכליות עד לסיום לימודי התואר הראשון. אם הוא תושב קבע בבריטניה, הרי הרשות המקומית תתחייב לשלם את שכר הלימוד עבורו עד לסיום התואר הראשון, וגם תגיש לו מלגת קיום שתאפשר לו להקדיש את כל זמנו ללימודים במשך שלוש או ארבע השנים הדרושות לכך. ממלגה זאת לא יוכל לחיות חיי מותרות – אך די בה לדירה, לשלוש ארוחות הגונות ביום, לבגדים ולספרים ומכשירי לימוד. כתמורה על כך, חייב התלמיד לעשות רק דבר אחד – ללמוד כהלכה. הוא חייב לגשת לכל הבחינות, ובמועד האחד שנקבע – שכן, אין לו כל סיבה לדרוש מועד שני או שלישי. אין לו מילואים או עבודה לפרנסתו. כל מה שיש לו הוא לימודים באוניברסיטה. הוא חייב – אבל הוא גם יכול – לסיים את לימודיו בשלוש או ארבע השנים הקבועות לכך. אם סיים בהצטיינות, ומורים ממליצים על המשך לימודיו לתואר שני או שלישי, מובטח לו שהמדינה, או מוסדות הקיימים לשם כך, או האוניברסיטה בה ימשיך את לימודיו, יסייעו לו גם כאן במימון ובתמיכה. רק מי שלא סיים את לימודיו בהצטיינות, ויש ספק לגבי עתידו כאיש מדע או כחוקר גם אם ימשיך לתואר שני או שלישי, יהיה חייב לעשות זאת על חשבונו ובשעות הפנאי. גם אז, אם יחול בלימודי הדוקטוראט, למשל, ויוכיח את עצמו, ימצאו לו תוך שנה או שנתיים קרנות מחקר להמשך לימודיו. וכדאי לציין שמדובר הוא לא רק במקצועות „רלוונטיים" לחברה של ימינו, כגון חקר הסרטן או הסוציולוגיה של מיעוטים בערים גדולות, אלא לכל מקצוע אקדמי, גם פילוסופיה יוונית או סינית, חקר הדיאלקטים של הערבית שלפני מוחמד, או העיסוק התיאורטי בעקרונות הפיזיקה ותולדות התיאוריות הפיזיות. לא המדינה, או נותני הכספים, מחליטים מה „רלוונטי" וראוי לתמיכה. האוניברסיטות הן המחליטות במה כדאי לעסוק ברמת מחקר.

דבר זה מאפשר לסטודנט הבריטי הממוצע, לא רק ללמוד בצורה מסודרת ובזמן קצר יחסית – וגם זה חשוב – אלא גם ללמוד „בראש נקי", ללא הטרדות של יום יום, ולחיות חיי תרבות מלאים. יש לו זמן להשתתף בחוגים פוליטיים, מדעיים, דתיים ותרבותיים, ללכת להצגות ולקונצרטים, להשתתף בפעולות ספורט, וסתם לשבת ולשוחח שיחה אינטליגנטית עם חבריו – לפי הביטוי האוקספורדי הידוע, שהסטודנטים „מחנכים זה את זה". במשך שלוש או ארבע שנים, הוא חי חיים אקדמיים ותרבותיים באין מפריע.

★

נעבור עתה לישראל. הסטודנט הישראלי הממוצע תרם שתיים או שלוש משנות חייו הטובות ביותר לשירות צבאי. הוא מגיע לאוניברסיטה בגיל 22 בממוצע – הגיל שבו כבר עומד הסטודנט הבריטי לסיים את לימודי התואר הראשון – ולאחר הפסקת לימודים ארוכה. אם אינו בן למשפחה עשירה, הוא חייב לעבוד בעבודות דחק – רוב הסטודנטים אינם יכולים לעבוד במשרה מלאה שתאפשר להם גם להשתתף בקורסים – במשכורת הסטודנט המפורסמת, שהיא אחת הנמוכות במשק הישראלי. גם בשנים שבהן היה שכר הלימוד נמוך יחסית, די היה בקשיים אלו כדי להבטיח שלא יהיה כמעט סטודנט שיסיים את לימודיו בזמן הקצוב. הוסף לזה את שירות המילואים – ובפרט בשנים הרבות שבהן משרתים צעירים רבים כמה חודשים בשנה בגלל „שלושה גלילים", שעות חירום למיניהן, וכדומה, והתוצאה ברורה. הזמן הקצוב לסיום לימודי תואר ראשון באוניברסיטת תל-אביב הוא שלוש שנים. איני זוכר מתי פגשתי באחרונה בסטודנט שסיים לימודים אלו בפחות מחמש.

יותר מזה. הסטודנט הישראלי, כמעט שאין לו חיי אוניברסיטה. אפילו אינו גר בבית הוריו אלא במעונות הסטודנטים, אין הוא רואה את המעונות אלא באותן שעות מעטות שבהן אינו עובד לפרנסתו, יושב בהרצאות וסמינרים, או מתכונן לבחינות ועבודות. יש לו מזל אם מקום העבודה מאפשר לו להשתתף בכל הקורסים כהלכתם. לעיתים קרובות, אין הסטודנט יכול להגיע להרצאות ולהפיק מהן אפילו את המינימום שבראיית החוקר הכביר המתמיד – ולו גם בתנאי התיאטרון של אולם ההרצאות הגדול – עם חומר מדעי ושיטת עבודה מדעיות. הוא שואל את המחברת מחבריו, „מצלם חומר", קורא כמה מספרי היסוד של הקורס, ואם יש לו מזל ושכל, הוא עובר את הבחינה. אך אין לו אותו דבר שהוא כל כך הכרחי ללימודים של ממש, עד שעצם השם המודרני לאסכולה ולבית ספר בא ממנו. שכן המלה „סכולי" ביוונית, פירושה המקורי אינו אלא „זמן פנוי" – או אולי, בישראלית, משהו מעין „ראש נקי". בצבא, או בכמה סוגי עסקים ומלאכות, חשוב לדעת להחליט מהר ובתנאי לחץ, עם כל הסיכון הכרוך בכך. במדע ובמחקר, יש צורך בזמן, בשיקול דעת מתמשך, בדיון ובויכוח, בהארת הדברים בכל הצדדים – וכל זה אי אפשר לעשות בחפזון, או „בשעות שלא יום ולא לילה". הסטודנט הישראלי הממוצע נאלץ לעשות את רוב עבודתו האוניברסיטאית בחפזון, ו„בשעות שלא יום ולא לילה". אם, אחרי כל זה, רמתו הכללית של הסטודנט הישראלי אינה נופלת מזאת של סטודנטים ברבות מארצות המערב הרי יש בזה תעודת הצטיינות לכישוריו ולרמתו האינטלקטואלית של הישראלי הממוצע.

אך לכל עמידה בתנאי לחץ יש גבול. כבר בשנים שבהן היה שכר הלימוד נמוך יחסית, כבר הורגש שהלחצים הכלכליים הקיימים, די בהם כדי להעמיד את הסטודנט הישראלי שאינו בעל אמצעים קרוב מאוד לאותו גבול. כבר אז, היו מאות או אלפי ישראלים צעירים ומוכשרים שלא העלו על דעתם את עצם האפשרות של לימודים באוניברסיטה בגלל אותם לחצים כלכליים. כבר אז, כאשר לא היה הבוחן האקדמי יכול לתת לבחינה מסויימת ציון מעבר, הוא נקרע בין מחויבתו לשמור על רמה מדעית – שהיא שהכריעה, בסופו של דבר – לבין המודעות לתנאי הלחץ שבהם מתכונן הסטודנט המצוי לבחינה. לעיתים קרובות, בפגישות בין הבוחן לבין תלמידים שבקשו לערער על כשלון בבחינה, או על ציון נמוך מדי, העלו כל אותם לחצים כלכליים כהסבר למה שקרה. לסטודנט לא היה זמן להתרכז בלימודיו, לקרוא ספרות מדעית באנגלית (שבלעדיה אי אפשר היום ללמוד שום מקצוע אקדמי כהלכה), או לקרוא בעיון כמה וכמה ספרים וללמוד מן ההבדלים בגישה ובמתודה ביניהם. בקצור, היו לו רק שעות מעטות לשנן את המחברת המצולמת ועוד ספר או שניים בעברית. הבוחן ההגון לא יכול היה לקבל קשיים אלו כתחליף לעבודה בעלת רמה אוניברסיטאית – אך האם גם תהה על אותם תנאי עבודה מצרים שהסטודנט הישראלי הממוצע עומד בהם. וכל זאת עוד באותן „שנים טובות", כאשר שכר הלימוד היה מן הנמוכים בעולם, וכאשר המדינה עצמה עמדה, לעיתים, בלחצים כלכליים לא פחות חמורים.

עתה באים ודורשים מן הסטודנט הישראלי שישלם שכר לימוד השוה בגבהו מן הנדרש מבעלי האמצעים בכמה מן היוקרתיות שבאוניברסיטות אירופה וארצות הברית. זאת ללא כל נסיון לסייע לסטודנטים מוכשרים, לאחר שהקדישו שלוש שנים יקרות לשירות בצה"ל, להתגבר על קשיים כלכליים אלו. לדבר זה יש רק

(המשך בעמוד הבא)

מטריה גם בזרוח השמש

בעקבות הדיון בספר „200 שנות קומונה בארה"ב", בכנס חברי קיבוצים והיסטוריונים

מאת שלמה נאמן

לאחר קום המדינה רווח הדיון בגורל 200 שנות קיום ממלכת ירושלים הצלבנית מתוך השוואה ניגודית למדינת ישראל החדשה שסום השוואה של אויביה עם ממלכת הצלבנים לא התאים לתנאי קומה והשרדותה. הדיון על 200 שנות קומונות התקיים בתקופה אחרת ובמצב רוח שונה. לא נשאר הרבה מזהירות הדעת שליוותה את הדיון על הצלבנות באיזכור היעלמות הקומונות, כי גם אלה מתוכן שהצליחו מבחינה כלכלית והאריכו שנים רבות, התפרקו לבסוף ונעלמו מפני שדור היורשים לא רצה להמשיך קיומן. צל הבנים בקיבוצים שעזבו משקיהם ריחף על הדיון. כאשר עזבו חברים ובנים את משקיהם עם ראשית המדינה כדי להיות פקידים במנגנון הממשלה וקצינים בצבא, מנהלי מפעלים או אקדמאים, עוד נותרה נחמה פורתא, שהרי אפשר היה לפרש זאת לא סתם כהעדפת חיים פרטיים על פני חיים שיתופיים, אלא כשירות לאומי. אבל כאשר מספר היורדים מן הארץ התעצם והטביע חותמו על שנתונים רבים, הוברר, שאין כאן לא רק רמז להתמוטטות הקיבוצים האפשרי והתחסלותם, אלא גם לגורל צלבני אפשרי למדינה.

לארבע תופעות חברתיות-ציבוריות, המדינה הצלבנית, מדינת היהודים, הקומונות והקיבוצים אפשר למצוא צד משותף, והוא, העמדת קיומן בספק לפי קנה-מידה של „אוטופיה" המתמרדת או מתעלמת מחוקי המדע: שותפות הגורל של ארבע אלה לעומת זאת מתפרקת מיד, אם נגדיר „אוטופיה" אחרת ולא נעמיד אותה בניגוד למדע (או למדעים). בקביעת האוטופיה כעומדת בניגוד למדע, קיומה מתפרש כהזיה, או לפי פירוש מילולי, כדבר שאינו ניתן להגשמה. המדע מתפרש או כמערכת חוקים הפוסקת, מה אפשר להגשים ומה לא. ההגדרה האלטרנטיבית אומרת, לעומת זאת שאוטופיה היא אמנם דבר שעוד אינו קיים, אבל משאירה פתוחה את האפשרות להגשימה או לא, או אז יתפרש המדע, לא כפוסק לגבי כשרות ההגשמה, אלא כחוקר הנסיבות הנוחות והעוינות להגשמה: ההכרעה הסופית תהיה אז ברצון אנושי להגשימה ובמידת החשבת הגשמתה. תפיסה זו הנחתה בבסיס ההגשמה הציונית של הקיבוץ, לפי האימרה המפורסמת של הרצל „אם תרצו..." אבל בכיפה שלנו עוד בתקופת ההגשמה של הציונות מושג נוקשה של מדע. רעיון מדינת היהודים והחיים בקומונות נולדו שניהם בסימן האוטופיה המנוגדת למדע בסוף המאה הי"ט וראשית המאה העשרים.

בין הנימוקים נגד אפשרות של קונסטרוקטיביזם פוליטי או חברתי היה לאיפיונו כאוטופיה משקל מיוחד, כי הוא שיחרר את המשתמשים בו מכל מאמץ רוחני, לאמר שעם דבר אוטופי אין צורך להתמודד, כמו שאין צורך להתמודד עם אלכימיה או אסטרולוגיה. מפתיע רק שתוך פסילה שבא להבל מראש כל בניה ציונית, השתרש בקשר עם אותו מפעל התיישבותי ביעקב עובד הקדיש לו את מרצו המחקרי על 200 שנות קומונה בארה"ב. הפוסל שהפך את ביטולו מראש של כל הקונסטרוקטיביזם לאוטופיה העומדת בניגוד למדע, היה אחד הסוציאליסטים המפורסמים ביותר, פרידריך אנגלס. הוא האלישע בן אבויה של הקונסטרוקטיביזם החברתי, כי בנעוריו היה הדיו המשבע ובאחרית ימיו היה אויבו, כפי שאומרת כבר כותרת הקונטרס שפרסם „התפתחות הסוציאליזם מאוטופיה למדע". בזכותו של אנגלס הפך הניגוד בין אוטופיה למדע למושג מקובל על דעת הקהל.

ובכן, אנגלס זה היה בשנת 1845 כאיש צעיר אוהד נלהב של הקומונות בארה"ב, הן הדתיות והן החילוניות: כתב אודותיהן וכינס אסיפות יחד עם משה הס, הקדיש ממנו, הפיץ לקח קיומן, שהוכיח לדעת שניהם, ששותפות בנכסים וחיים משותפים אינם רק אפשריים, אלא עולים על חיים אינדיבידואליים: הם גם פרודוקטיביים וגם פתח לחיי תרבות עשירים. אולם כשהתקרבה מהפכת 1848 שינה אנגלס את דעתו מן היסוד וקבע ב„מניפסט של המפלגה הקומוניסטית", שכל קונסטרוקטיביזם מזיק, וכשרה רק מלחמת המעמדות הכלכלית והפוליטית. כלקח מכישלון הקומונה הפאריזאית (1871) ושל חילוקי הדעות באינטרנציונל (1864-1872) למד אנגלס שלמדע מתאימה רק הטקטיקה שלו ושל מארקס, ושכל תפיסה אחרת של מלחמת מעמדות היא „כיתתית", וכיתות יש להרחיק מן האינטרנציונל. באירופה היו „כיתתיים" בעיקר האנרכיסטים, באמריקה – סניפי האינטרנציונל (ה„סקציות") של ילידי ארה"ב, שהושפעו מלבד כתורת מארקס-אנגלס גם מן הפמיניזם, מן הפוליטיקה הבורגנית ומן „הקווייקרים השייקרים", היינו מתחיה דתית שמקרבה צמחו מייסדי הקומונות. מן הכיתתיות היו חופשים בעיני אנגלס רק מכריו מבין המהגרים הגרמנים, שקיבלו את הוראותיו ללא ערעור. הם היו רק קובץ דל, אבל לידיהם מסר את הנהגת הארגון, שמושבו עד כה היה בלונדון. העברה זו חיסלה את הארגון החשוב הזה, כי קובץ נאמני המדע בלי אמצעים כספיים ובלי עיתון לא יכול היה להרים את המשא, לאחר שה„אוטופיה" שברשותה היו שני אלה גורשה מן המחנה.

אנגלס ובעקבותיו המארקסיסטים תלמידיו העתיקו את הקומונות מן ההווה שבו הן בהכרח הזיה ואוטופיה, אל אחרית-הימים שלאחר הגשמת הדיקטטורה של הפרולטריון והתחסלות המדינה, היינו אל עתיד לא מוגדר. הקומונות שהיו אצלו בימי שחרותו היכי אפשרי בהווה, נהפכו בסוף חייו לדבר דמיוני, לאחר שהנסיון לכינון דיקטטורה של הפרולטריון שעשו הבולשביקים בשנת 1917, לא הביא בעקבותיו שום סימן לחיסול המדינה ומילא לארגון הממלכה בקומונות.

בין הקומונה הגלובאלית של אחרית הימים, לפי „המדע" של אנגלס, לבין קומונות ההווה שנוסדו בארה"ב, שהן לדעת אנגלס „אוטופיה" הנדונות לכליה, נוצר יחס מוזר. זאת של אנגלס אמורה היתה להיות אפשרית רק אחרי ביטול הקניין הפרטי, אבל התהוותה באה אוטומטית כתוצאה מן המהפכה, ואמורה היתה להיוולד מושלמת, כי אין בה יותר ניכור ופשע: הולדת אדם חדש היא תוצאה מיידית, וקודם-כל היעלמות כל הרע שהקפיטליזם שתל באדם. בקומונה של אחרית הימים יפרחו כל המתכונות החברתיות החיוביות שהיו באדם מראשיתו התגוננו עם הקפיטליזם: לעומת זאת קמו הקומונות, בארה"ב, ובעיקר הדתיות, לא לשם יצירת אדם מושלם, אלא לשם קיום מצוות הדת. שכלול החיים והאדם בא כתוצאה מכך. מכיוון שמצוות הדת טובה גם לאדם. הקומונות הסוציאליסטיות לא קיוו לשנות את טבע האדם בכלל, אלא הסתפקו בכך שיוכלו לשמש מופת של שלמות דתית. נראה כאילו הרחקת הקומונה לעתיד רחוק, איפשר היה אוטופית בקביעת דמותה, בשעה שהקומונות שנוסדו בפועל היו צנועות יותר במטרותן. גם הקומונות שנוצרו בארץ דמו לקומונות בארה"ב יותר כאשר לקומונה שבדמיון אנגלס, הן נוצרו לא לשמן, אלא לשם הגשמת הציונות, והדימוי הטוטאלי של שינוי פני אדם וחברה היה שולי. אם עלתה בדמיון יצירת אדם יהודי חדש, היה זה יהודי חדש כחלק מן החלום הציוני, אבל נכון, שדמות היהודי החדש היתה מושפעת מדמויי אנגלס, כי כתביו וכתבי מארקס היו נפוצים מאד בקיבוצים, ובייחוד המנוסקריפט „האידיאולוגיה הגרמנית", שנודע בסוף שנות העשרים ודן הרבה בבעיות האדם בקפיטליזם ותיקונו בסוציאליזם.

★

אם יעקב עובד דן באריכות בארגון חיי הקומונות בארה"ב בכל היבטיהן, בבעיותיהן ובפתרונותיהן, במשבריהן ואף בנסיבות התחסלותן, ההשוואה עם קיבוצים עולה כאליה, אף כי המוטיבציה וגם דרכי הארגון בהתאם לכך בשני סוגי קומונות אלה היו שונות: הם דמו בכל זאת בכך שהחיים הקומונליים היו, בעיקרו של דבר, בשניהם לא תכלית לעצמם, אלא לתכלית המתגשמת גם מחוצה להן, אבל אמורה להתגשם באופן מושלם יותר בקרבן.

ספרו של יעקב עובד מציג את הקומונות בארה"ב בייחודן הדתי או החברתי, המכתיב להן את פרטי ארגון חיי המשק, החברה, החינוך והתרבות. ברור למחבר כמו לקורא, שאין מקום להשוואה במסורות או באופי המשחד של ההנהגה, אין „לקח" ישיר, גם במקור הצלחתן וגם בהתחסלותן, אבל האופי הפרגמאטי שלהן, לשרת מטרה שמחוץ להן ולא להפוך את הקומונה מטרה בפני עצמה, עושה דרך לבטחון עם הבעיות המעשיות כל קיבוץ חומר מועיל ביותר ללימוד ולמחקר, כי יוצא, שקם ההתפלגות משוני המסורות, יש בכל זאת בעיות משותפות הנובעות מעצם החיים הקולקטיביים. לדוגמה תוכל לשמש בעיית הלינה המשותפת ואתגר הלינה המשפחתית. הבעיה עמדה לפני הקומונות בארה"ב כמו שהיא ניצבת היום לפני התנועות הקיבוציות. והיתרונים בארה"ב מאלפים הן הנימוקים בעד ונגד וגם המסקנות למעשה.

השוני שליט בכל השוואה לאור שוני היעוד של החיים הקומונליים: קיום דת בתוך חברה קיימת מחייב יסודות ארגוניים שונים מאשר תנועה קיבוצית שתכליתה להיות עזר בבניין חברה ומדינה שעוד לא נולדה.

ההשוואה הניגודית מתחילה כבר ביסוד הארגוני הבסיסי בקומונות בארה"ב, במנהיג הכריזמאטי, שעמו מתחילה התקבצות הקומונה, ושאלת יורשו וירושתו פותחת את בעיית השרדותן או התמוטטותן. גם התנועות הקיבוציות השונות ידעו אישים כריזמאטיים (אחד הבולטים מת בגיל גבה בימים אלה), אבל הכריזמה שלהם מושתתת על בסיס שונה מאשר בקומונות הדתיות, ובראייה תמשם אותה בעיה של הסתלקותו של מנהיג ושאלת יורשו: השאלה פשוט אינה קיימת בתנועה הקיבוצית.

התחולה הסוף של הארגון הקומונאלי בארה"ב היא הקומונה הבודדת: הזיקה הפדראטיבית בין הקומונות קיימת רק בין קומונות עם זיקה דתית זהה, וגם אז הברית היא רופפת מאד. הארגון הקומונאלי מתחיל בארץ במשק הבודד, אבל מקבל משמעות היסטורית רק בארגון הפדראטיבי, של הקיבוצים שצורתו הרופפת ביותר היא „ברית הקיבוצים" וצורתו הרדיקאלית, העברת הפונקציות הארגוניות העיקריות לגוף המרכזי. הדימוי המושלם הוא האיחוד הכולל של כל הקיבוצים, והוא משותף לכולם, רק צורתו שנויה במחלוקת. הקומונות בארה"ב לא היו אפוליטיות בעת פריחתן במאה הי"ט. היתה להן עמדה בשאלה המרכזית, בשאלת שחרור הכושים והזכות של מדינות הפדרציה לפרוש ממנה (שאלות משולבות, כי הגבלת עבדות הכושים גררה אחריה את הרצון לפרוש אצל מדינות הדרום). נוסדה המפלגה הרפובליקאית, שהכיתות אהדו אותה ושעיתונות הרפובליקאים החזירה להם אהדה מצידם, אבל זה לא הביא לכך שהקומונות יסכימו להשתתף במאמץ המלחמתי, כי זה היה מתנגש עם הפציפיזם הדתי שלהן. הן לא הסכימו גם להגיש עזרה צדדית, כנהוג כיום אצל סרבני מלחמה. יש קומונות שהעדיפו שלא לסכן שלמות נפשן, לעזוב את ארצם ולהגר לקנדה. יחס הקיבוצים לפוליטיקה היה שונה כפי שמובן מעמדתם הציונית, והיו מראשיתם מעורבים ב„הגנה", אף-כי היו בחלקם פציפיסטים.

הקומונות רצו להציל את נפש מאמיניהן; הקיבוצים רצו לבנות עם ומדינה. יש וריאנטים של הגשמה, אבל לא ניגודים. הקיבוץ המאוחד ראה את עצמו כחוד-החנית של ההסתדרות; חבר הקבוצות העדיף למלא שליחותו כשקס ע"י השתלבותו במעשי ההסתדרות והמוסדות הלאומיים. אם לא היה נשיא במדינת ישראל חבר קיבוץ, הרי בין השרים ועוזריהם היה מספרם רב. אם חבר קיבוץ היה יושב-ראש הכנסת במשך שנים, יכול אחר כמוהו, להיות גם נשיא. בארה"ב היתה המחשבה שחבר קומונה יוכל להיות נשיא מעודדת צחוק ולעג כמו אשה כנשיא, אנגלס הגיב ברוח זו.

הקומונות, גם המצליחות מבחינה כלכלית, התחסלו עם חילוף הדורות, לכל המאוחר בדור הרביעי. אם קמו בדורנו קומונות של מבוגרים בעיר, אפיין הקומונלי צריך עוד להתברר כמו גם גודלן בכלל, אבל הטיפוס מן המאה הי"ט התחסל, ובדרך כלל, מפני שהדור הצעיר נטש עם התרופפות האמונה הדתית גם את אורח החיים הקומונלי ששרת אותו. בדעת הקהל נתקבלה עזיבת פשטות החיים בכפרים האינדיבידואליים („ההולנדים") וביישובים הקומונאליים („המורביים") כחוק כללי של מודרניזציה טבע האדם הוא לרצות מכוניות, רדיו וטלוויזיה.

בארץ לא בא המשבר הראשון של התנועה הקיבוצית עקב הקולנוע או הטלוויזיה, כי אלה היו מצויים בקיבוצים, אלא כמשבר הייעוד. מנהיגי המדינה האמינו וגם הכריזו, שתור הקונסטרוקטיביזם הוולונטארי נגמר. על הקיבוצים לקלוט עולים כשכירים, גם אם זה יחסל את השיתוף. אין הקיבוצים שונים מן „ההגנה" והפלמ"ח, שעליהם לפנות מקום לצבא מקצועי במדינה. כהמשך לייעוד לבנות את הציונות נקלט לאחר קום המדינה חלק ניכר מן החברים במנהל המדינה והמשק כשכירים, ושל דור ההמשך בצבא הקבע. עזיבת הקיבוץ וטענה של שירות המדינה נתקבלו בקהל הרחב באהדה ובקיבוצים בצער, אבל בהבנה. משבר לא הוכרז, אבל אובייקטיבית זה היה משבר. מה שמוכר כיום כמשבר ומוכרז בתור כזה, (הסמים וכו') התמסרות לאידיאות הבאות להחליף את הציונות והסוציאליזם, אינו בא בעיקר כתגובה על „הכישלון" הגיע מקסם-ההתפרצות כמתואר במשבר הקומונות בארה"ב; אלא כמשבר החזון הציוני-סוציאליסטי. „הפיתוי" נראה יותר כתוצאה מאשר כגורם. המשבר שעתה זכה להכרה, הוא המשך המשבר הסמוי, ושניהם תוצאה של משבר הקונסטרוקטיביזם. אם בשלב הראשון היה תחליפו השירות למדינה, הרי המשך הוא מימוש עצמי חומרי ורוחני. ההתחייבות כלפי הכלל הומרה במימוש עצמי אינדיבידואלי, שעיקרו לא רק התקדמות אישית, אלא גם סיפוק משליטה על מתחים יותר. מימוש כזה מנוגד לדרך ארגון העבודה בקיבוץ. ואהדה חייו אילו היה הקיבוץ מתאמץ להעמיד מול המימוש העצמי בדרך קפיטליסטית זו, שישאו בירידה מן הארץ, מימוש עצמי המתיישב עם חיים בארץ ובקיבוץ, היה מעמיד אתגר חמור לנוער, אבל כשמעמידים כנגד הראוותנות של החיים הקפיטליסטיים רק את הפשטות הקמאית של אתמול-שלשום, מעוררים בנוער רק חיוך על תמימות הזקנים.

המימוש העצמי כולל לא רק חיים בעיר, אלא צמוד בשביל בן הקיבוץ, יותר מאשר בשביל הבן העירוני המקביל, את הירידה מן הארץ; עזיבת הקיבוץ וירידה מן הארץ מקורן זהה, ובכך הישרדות התנועה הקיבוצית והישרדות המדינה קשורות אהדדי, רק שבעייתיות הישרדות הקיבוץ נראית חמורה ומיידית יותר. עדיין הנושא של הישרדות המדינה מוגבל למעגל הרכילות התרבותית האינטימית של שיחות ערב-שבת, ובעתיד הקיבוץ דנים בגלוי ובקולות-דעת, אך שניהם דורשים בירור אחראי וחשיפת השורש הסטרוקטוראלי ולא רכילות. נראה שהקיבוץ אמיץ יותר „לתפוס את השור בקרניו" ויש תקוה שבאמצעות מוסדותיו התנועתיים ימצא תשובה, ולמדינה צריך לצאת מאמץ ציבורי מקביל. להישרדות הקיבוצים אין פתרון טוטאלי כפי שלא היתה לירידה במשך כל תולדות הציונות. אין תרופה לירידת המצליחנים. די אם ניתן מסילה ללב אותם צעירים המבקשים את המימוש העצמי ברמה אינטלקטואלית ומוסרית: חיפוש הדרך. ה„ברברית" היה תמיד חלק מתנועת התחיה הציונית: מחפשי אלהים היו תמיד בתוכה, ובין החוזרים בתשובה נמצאים יורשיהם. המשימה לפני התנועה הקיבוצית כתנועה לא רק להוציא מן הכרך קיבוצים ששקעו בעיסקי בורסה, אלא גם להעמיק את האופק התרבותי של התנועה. הנוסח הציוני-סוציאליסטי המורגל, הן בארצתלה המארקסיסטית והן האידיאליסטית, אינו מספיק ובוודאי לא התפשרות אופנתית עם נצח הקפיטליזם והפראזות הסוציולוגיות שלו על הצורך בריבוד חברתי. ברור שציפיה לבוא הסוציאליזם תוך אמונה בנשקי הבדול של מדע הספיק גם מין מארקסיזם ציוני, אבל לא רק חוויות מלחמת העולם השניה והשואה ערערו אמונה זו בניסוחה הפשטני, אלא גם מפנה הדורות, שהראה את הקפיטליזם בחוסנו ואת עם ישראל בעידן התבוללות וקליטה בין הגויים. אלה מחייבים פרספקטיבות היסטוריות ארוכות-טווח שייסודם הגנה גלובאלית של תרבות האדם ושל עם ישראל. לא תוקים שנטשו בפניות ולא האופי הרתי של עברנו צריך להדריכנו לגבש הצח, שהוא יסוד לאוטופיה במשמעות הרושה של נכונות לעשייה שלא נוסתה עדיין.

תרבות היסטורית רחבה המושתתת על מכלול מדעי החברה והנפש, קובעת בוודאות רק חוק אחד, שאפשר לכנותו „חוק התמורה" שאינו מתחייב על סיבה מסוימת לא על מחזוריות מעגלית או על קידמה. אנשנו בארץ דומים על-כן לאדם המצטייד במטריה גם בזרוח השמש. הוא יהיה שוטה, אם יפתח אותה, אבל קל-דעת, אם ישאירה בבית כשהוא יוצא לדרך. אם הצורך בציונות ובציונות הסוציאליסטית היה קיים בעבר יכול הצורך בו להתחדש כל רגע, ולא אחראי יהיה זה, המנתק אותו מראש ורק את ההווה המיידי.

מדע סוציולוגי שיסיק מחיסול הקומונות בארה"ב „חוק" כללי של חיסול קומונות בכלל דומה מדע קוצץ כנפיים. המאמין שאפשר לשבץ כל אדם בחוצות קומונות ללא הבהגה, הוא תמים. זה עושה כמובן את עזיבת הקיבוצים והירידה מן הארץ מצד חלק של הנוער לבלתי נמנעות. השאלה, אם אין דרך להקנות פרספקטיבות תרבותיות היסטוריות ארוכות-טווח לחלק האידיאליסטי מן הנוער, שהפשטנות האידיאית שרבצה בדור האבות דוחה אותם.

„מעטה של הרמוניות פרטיות"

על מיבנה התימטיקה ב„התגנבות יחידים"

מאת חנה הרציג

אחד הקריטריונים הרווחים להערכתה של יצירת אמנות היא יכולתה לספק חוויה אסתטית ברמות שונות. יצירות העונות על קריטריון זה עושות שימוש רב-תפקודי בפרטיהן, המקיימים יחסי-גומלין ברבדים השונים, וממילא הן רוקמות מארג טקסטואלי עשיר ומורכב במיוחד. „התגנבות יחידים" מאת יהושע קנז („ספריה לעם", „עם עובד") היא יצירה העונה באופן מובהק על קריטריון ה„רב תפקודיות" וה„רב-רבדיות", יצירה המספקת קשת רחבה ביותר של אפשרויות קריאה, החל במסגרת המציאות המיידית-קונקרטית הנבנית בה – חוויות טירונות, בבה"ד 4, בשנות החמישים – וכלה ברמה התימטית-מופשטת, המפליגה ממסגרת קונקרטית זו לעבר פרובלמטיקה אוניברסלית, ושאלות קיומיות יסודיות. המחלוקת שהשתקפה בביקורת, בין פרשנות „חברתית", „פסיכולוגית", „מטפיזית" וכו' מחטיאה את העיקר: הרומן מאפשר את כל הקריאות הללו גם יחד, ובכך גדולתו.

ברשימה זו לא אנסה למצות את מלוא כוחו האמנותי של הרומן, לרמותיו השונות: אפסח, בלית ברירה, על היבטים רבים, ביניהם כאלה המושכים את הדעת והלב באופן המיידי ביותר (כגון, אותנטיות התיאור והדיאלוגים, ההיבט החברתי, הלשון, ההומור) ואתמקד במארג התימטי-מופשט, שפרטיו מקופלים בעדינות בתוך הרמות המיידיות יותר. עם זאת, לא אתיימר לפרשו פירוש כוללני, ואסתפק בדליית משמעויותיו ה„מפתח" ביותר, לטעמי.

אציין, לבסוף, כי בחירה זו אינה מעידה על היררכיה ערכית. כוחו הסגולי של הרומן הוא בשילוב כל הרמות כאחת, ולעניין זה אין, לדידי, הבדל בין ההישג האסתטי שבעיצוב לשונו של רחמים בן־חמו לבין העדינות הפסיכולוגית שבעיצוב כמה מהדמויות, והיכולת לגעת בשאלות ה„גדולות" ולעצב מולן עמדה יוצאת־דופן במורכבותה.

הרמה התימטית־המופשטת נשענת, כמובן, על הרמות ה„מתחתיה", שאגדירן באופן סכימטי כה„חברתית" וה„פסיכולוגית". מסגרת הטירונות מזמנת יחד טיפוסים אנושיים חברתיים מגוונים, שתהליך ה„חניכה" מפיק מהם ביטוי תמציתי של אמונותיהם, עכבותיהם החברתיות והרגשיות, ואופי יחסיהם עם הזולת ועם עצמם. חלק מאפיוניהן הפסיכולוגיים של הדמויות שאוב מהטיפוס החברתי שהן מגלמות. אך הרמה התימטית רחוקה מלהתמצות באיפיונים הללו של הדמויות, שבחלקם הם בלתי־מפתיעים, או מעט מובנים־מאליהם. מעבר לחלוקת הדמויות לטיפוסים חברתיים ואנושיים (הקיבוצניק־האידיאליסט־איש־המוסר, הספרדי־הותיק־החצוי־בעולמו־ובאמונותיו, האמד־התרבותי־הרגיש, אשכנזי, כמובן, וכו') מקושרות הדמויות יחד באמצעות קווים חוזרים של דמיון וניגוד, המבטלים כל אפשרות לסיווג מוכן־מראש מסוג כלשהו. השאלה הכללית ביותר, המופנית אל כל הדמויות ומקבלת תשובות אינן ניתנות לסיווג פשוט, היא, לדעתי, שאלת ההתהוות או ההשתנות, דרכו של כל אדם לחצוב, מתוך מכלול הגורמים שאינם ניתנים לשליטתו, את עצמיותו המיוחדת: „תחושת חירום ובהילות נפלה עלי פתאום: כל שעה מרחיקה אותי מעצמי, כל רגע הוא עוד החמצה של הזדמנות שלא תשוב, ואני עדיין אינני יודע מה רצוני (...) ברגעים אלה אני מתהווה ואין לי שום השפעה על זה. כולנו מתהווים עכשיו, אולי משום כך נכלאנו פה, כנושאי חיידקים של מגיפה או כמרצי עונש" (137). תשובותיהן של הדמויות על שאלה זו, החוזרת ומוצבת בסיטואציה הכרוכה ב„שקיעת הנפש" ובהשפלה (24 ועוד) בצד תקווה ל„לידה מחודשת" (544), מאפשרת, כמדומה, לשרטט את הציר המבני המפריד את הרמה התימטית־המופשטת.

באופן סכימטי אעמיד ציר זה כמתפרש בין ארבעה קטבים, או שני „צמדים תמטיים", הנבנים כהפשטה מתוך פרטים רבים הן במישור הריאליה והן במישור המטפורי. אפתח ביחס הבולט ביותר בין הקטבים – יחס של ניגוד. האנלוגיה הניגודית האחת, היא זו הנבנית באמצעות האלטרנטיבות המגולמות בדמותו של יוסי רסלר – „האמן המנותק" מחד גיסא, ודמותו של אבנר, ה„אנטי־אמן", מאידך גיסא. האלטרנטיבה הראשונה היא ההתכנסות בתוך עצמיות המושגת על־ידי ההתרחקות מהאנרכיה, מה„לכלוך", „המפורר, המשוחה והמבגיך שבחוץ" (137) על־ידי פרישה לחוויה האמנותית. פתרונו של רסלר הוא למצוא את „הקול השני" הפנימי ולהקיף עצמו ב„מעטה של הרמוניות פרטיות" (78) אל מול המציאות הממשית הדיסהרמונית. האלטרנטיבה האחרת, המגולמת על־ידי אבנר, היא ההיזרקות נטולת החישובים אל ה„חיים", על כיעורם ויופיים, ונכונות לשלם את המחיר לעתים בהשפלה ובהסתאבות. „התמירה נגד הזרם" (447) בכל כוח הטוב והרע שבנפש, החשיפה לאנרכיה שבקיום האנושי תוך ויתור על אינטגרציה פנימית, ויתור המתבטא בהתמקמקות ובהתערבות הבלתי מתגבשת של הגורמים הסותרים והקיצוניים שבאישיותו. אבנר הוא אנטי־אמן במוצהר (וניתק עצמו במודע מאהבת המוסיקה), וכמו במישור התמטי כן גם במישור הממשות – אנטיפתיה לרסלר ושנאתו המובהקת, שנאה שביטויה הקיצוני והסימלי הוא שבירת הגיטרה של הלה.

שתי דמויות נוספות מקצינות את כל אחת מהאלטרנטיבות הללו: מצד אחד, דמותו של אריק, ידידו מנוער של המספר והסופר־אגו שלו, המגלם עמדה שכלתנית תיאורטית, בלתי אנושית, לחיים, ומחדד את הסכנה שבעולם רוחני מנותק מהממשות ומהזולת; ומצד שני – דמותו של רחמים בן־חמו (מזרחי טיפוסי – הקצנה של אבנר ה„ספרדי למחצה") המגלם פיזיות מעורטלת, חושיות חייתית, כיעור והשפלה – רדוקציה של הקיום האנושי לארצי וה„נמוך" שבו.

בין רסלר לאבנר נע המספר בתנועת מטוטלת של משיכה ודחייה לכל אחת משתי האלטרנטיבות (ושתי הדמויות הללו הן גם היחידות שעמן הוא רוקם יחסי קירבה במישור הריאליה, מלבד אריק, שאותו העריך ושאף לחקות בעבר, ואילו בהווה הוא נמלט ממנו בקריאה „בפח הזה כבר לא אפול", 87). לכאורה, מקורב המספר במידת־מה לאלטרנטיבה שמגלם רסלר. ראשית, המספר הוא אמן בפוטנציה או בפועל (ניגן בכינור. האם גם הופיע בפני הכיתה, כהאשמתו של בני המדריך?), ומכל מקום – אסתטיקן בנשמתו, בעל „התכונה המגונה להציץ ברגעיו האינטימיים של הזולת כאילו הם הצגה, לראות אותם ראייה אמנותית" (393). המספר הוא ה„מתבונן מן הצד" הנצחי („בכל מצב שהסתבכתי בו (...) העדפתי תמיד לוותר, לשקר, להיכנע, לבגוד, לברוח", 144), החרד מפני „הקירבה האלימה" שבאינטימיות עם הזולת (12, 17, 48), ואיפיוניו אלה בולטים הן בדרכו כמספר (מצפין כמעט כל אינפורמציה אפשרית על עצמו, כולל שמו (!)) והן במעמדו כדמות הלוקחת חלק בהתרחשות: פעילותו האחת בסיפור היא בדיקה, הצגת שאלות, היטלטלות וחיפוש דרך – וגם אלה מנוסחים בעקיפין ובברמז, כדרך שתמנע את „הסגרתו" לקורא.

עם זאת, המספר הוא דמות בהתהוות, וכמי שלא ויתר על „תקוות ההשתנות" (63) הוא מנסה לדלות מתוכו אלטרנטיבה שאינה זהה לאף אחת מהאפשרויות שאותן הוא בוחן – ובכל מקום, יחסו ל„אופציה האמנותית" בנוסח רסלר הוא אמביוולנטי ביותר: „התמונה נעשית מסובכת מכפי שאוכל להקיפה. (...) האם זה טוב או רע?" (137). יחסו לאלטרנטיבה המגולמת באבנר ברור יותר: המספר נרתע מ„הקירבה האלימה" שכופה עליו הלה, ומאוים על־ידי התערבות המרגיזה, המשונה, הדיפרית, של אישיות חסרת עקיבות, המנפצת כל תקווה למשמעות ול„סדר". עם זאת, ברי כי אופציה זו מכריזה עליו תיגר ומכריחה אותו להתעמת עם השאלות הרבות הבלתי פתורות שבמעגלן הוא סובב.

האנלוגיה הניגודית, או „הצמד התמטי" האחר, נבנית על־ידי דמויותיהם של מיקי ואלון. המספר שוב אינו ממלא תפקיד ממשי בשקילת האופציות השונות שמגלמות הדמויות הללו (וגם אינו קשור עמן במישור הריאליה), ולעומת זאת, העלילה עצמה היא ה„מגלגלת" אותן – דמותו של אלון, בעיקר, היא מרכז ה„דרמה" ומוקדן של כמה מאפיזודות המפתח, והיצירה מסתיימת בהתאבדותו.

דמותו של מיקי, המגלם עמדה של פיכחון, רציונליות, והתמקדות מובהקת במעגל האישי־פרטי מעוצבת בעיקר במשקל־נגד לאלון. אלון הוא התגלמות האמונה הדון־קישוטית ב„חלום" הגדול מן החיים, במיתוסים לאומיים נאדרי גבורה, באידיאלים חברתיים, הדבקותו העיקשת בחלום האבוד מעלה אותו על דרך הניתוק והשיגעון ומסתיימת במותו (אלון מאופיין בדימויים של־מוות החל מהופעתו הראשונה־ברומן— „קול השקט המוחלט", 26, וכלה לפני התאבדותו – „איזו דממה עליונה, משאת־נפש שאין להגיע אליה", 561).

היחס הבולט בין שני הצירים התימטיים ששירטטתי הוא אנלוגיה שבצידה האחד מוצגת עמדה של פרישות/רציונליות/שמירה עצמית (באופן סכימטי: מיקי, המספר, רסלר), ובצידה האחר – עמדה של מעורבות נטולת חישוב ונכונות לשלם את המחיר (אבנר, אלון). עם זאת מצטייר גם ניגוד מיידי בין עמדותיהם של אבנר ואלון: אלון הוא היחיד הממזג מעורבות עם אחריות, רגש עם העדר אנוכיות וחזון שמעבר לפרט.

היחס ששירטטתי לעיל בין „האופציות התימטיות" השונות – יחס של ניגוד בעיקר – הוא זה הבולט לעין. עם זאת, התמונה הקונקרטית, בפיתוחה העדין במרקם הסיטואציות הממשיות ובמידה רבה הסמליות, כמו גם במוקדם הדימויים והמטפוריקה – „מסבכת" את הסכימה הברורה־הדיכוטומית עד כדי כך שיחס הניגוד המוקדר לעין מתגלה, במידה רבה, כיחס של דמיון. דמיון זה מתגלה ביחסן של „האופציות התימטיות" השונות לשאלות הנוגעות בעיקר למשמעותן המוסרית של הבחירות השונות. ומוסר, בהקשר זה, פירושו, קודם כל, אותנטיות, עצמיות, מול זיוף והיטמעות, ובמקביל – השאלה היסודית של ה„טוב" וה„רע", בגילוייה ביחס כלפי הזולת, וכלפי ההזדהות עם חוויית הצבאיות והכוח: שאלה מרכזית בסיטואציה הנושאת בחובה פיתוי לתחושת שיתוף ורעות, אך גם להזדהות עם „תוכנית־על" כוחנית ומשוכללת. שאלה נוספת נוגעת למשמעותן של הבחירות השונות באשר לעצם אפשרות השרידה של הדמויות: זוהי שאלת השפיות מול השיגעון, השליטה מול ההיסחפות למחוזות הרסניים, שמירת כבוד האדם מול השפלה והידרדרות.

בדיקת האופציות שהוצגנו לעיל תגלה, כי כל אחת מהן היא דו־משמעית מהבחינות הללו. כך מסתבר כי ההתכנסות מפני החוץ בתוך החוויה האמנותית (רסלר) או בתוך השכלתנות התיאורטית (אריק) היא ספק פתח להשגת הטוהר, „ההרמוניות הפרטיות" ולשמירה המיוחלת על האני המיוחד והנבדל, וספק בריחה, דה־הומניזציה, זיוף ותחושת אסתטית לאלימות סמויה – ולסירוס. ומן הצד האחר, החשיפה חסרת המעצורים ל„חיים הממשיים" (אבנר) היא ספק מיצוי אותנטי ואמיתי של הקיום האנושי, וספק זיוף רגשני, מלודרמטיזציה של המציאות, ויתור על ערכי מוסר בסיסיים והדרדור לקיום „נמוך" ומשפיל. מול אלה, בולטת האופציה המיוצגת על־ידי אלון: כאן נעדר הרוע ההיזק־מדעת, אך באופן פאראדוקסלי – וכאן נוצר יחס של דמיון עם דרכו של אבנר – עצם החלום נבנה במחיר „ייפוי", פישוט או „מיתולוגיזציה" של המציאות: אופציה זו היא, מכל מקום, הבלתי משתלמת ביותר, ומחירה הוא הטירוף, אובדן השליטה היתירה על עצם הקיום.

אדגים דברים אלה באמצעות בדיקת פרטים מייצגים הן במישור הממשות והן במישור היותר סימלי והמטפורי. כך, למשל, אפיזודות של בגידה הן צמתים עיקריים בפרישת העלילה: בגידתו של המספר באבנר (ב„עונש" על הדיסתו „איזה סדר הכרתי מתוקן", 50, אך באופן פאראדוקסלי אופייני – הבגידה עצמה היא אקט של חיזות ופריצת סדרים, ומתוארת גם כ„בשרוך" וכ„מתווה אסתטית" 54); בגידתו העקיפה של אבנר במספר ובבן־חמו (שאבנר מצדיקן בהיררכיה הערכית המיוחדת לו); בגידתו של מיקי באלון („אני צריך להתחזק, לחשוב על עצמי, לחזור אל העיקר" – מיקי, 543).

הרוע, התשוקה להשפיל, והפן המשלים – ה„הזדהות עם המענים" (85) חוזרים ומאפיינים את רוב הדמויות: על עומקי הרוע המסתתרים באבנר מעיד, למשל, הקשר המוזר שלו עם סמי, המגלם שחיתות חפה מאנושיות. מיקי, כמו גם המספר, מתמלאים שנאה על אדם קרוב, מעצם היותו זולת, אשר: הם מחפשים „עילה למלחמה על הזכות לשנוא, להעניש, להכאיב, לשנות אדם" (458). כל הדמויות – כך או אחרת – מתעללות ב„מושפל" הנצחי בן־חמו (אפילו אלון אינו מצליח לממש ביחס אליו את אידיאל השיוויוניות שלו). ה„הזדהות עם המענים" היא פן אחר של הרוע – וכמעט אף דמות אינה חומקת מפיתוי זה: אריק מדבר על כך במפורש (87), אך רוב הדמויות אינן נקיות מהערצה למדריך רב העוצמה, בני, המגלם את הכוח והרוע שבצבאיות. גם הטירוף מחלחל אל תוך כל האופציות כאחת: מחד, העשייה האמנותית מתוארת כאקט של טירוף, ומאידך הטירוף משיג הן את אלון והן את בן־חמו (שריפת הצריף), נציגו של הקיום האנושי־הפשוט והפיזי.

כל עמדה אפשרית באשר לסיטואציית ה„יחיד" שבטירונות מתגלה ככרוכה, כ„מזייפת", או כמנותקת ובלתי אנושית. המספר, בעיקר, מיטלטל בין הרצון „לא להתקשר, להיבדל ולהיות כזר בתוכם, לשמור על עצמאות המחשבה, ולא להיפתות לסחף הדביק הזה" (377), כשמירה על ייחודיותו ועצמיותו, לבין התחושה שהתקשרות כזו היא דווקא „רמז למה שהדברים עשויים להיות במציאות אחרת, מתוקנת, בריאה ומבוצרת" (71), וראיית העמידה מן הצד כעקרה ומנותקת. האלטרנטיבה – „לא להתקרב אל כל הלכלוך" (130, רסלר), ההתכנסות בתוך החוויה האמנותית חשודה בהתחפרות „כמו חולד עיוור מאחורי חומת העפר שלו" (137), ב„רחיקת כל דבר אל גבול האגדה" (המספר, 78), ויתר־על־כן, בדה־הומניזציה ותכליתיות מפחידה, המתבטאות בתיאור נגינתו של רסלר, שתחילתה ברגש וביופי וסופה „כמצוות אנשים מלומדה, קרה, מדודה, גאיונה כמו מאור פנים כוזב" (136). (ארשת פניו של רסלר בתהליך הנגינה מתוארת כמעוותת ומטורפת, 135 ועוד).

ואסיים בהדגמה קצרה מתוך הרובד הסימלי והמטפורי: דימויי לחיות קדמוניות, המנסות לדבוק בקיום שאבד עליו הכלח (468 ועוד), דימויי לעופות המתעקשים לעוף בניגוד לטבעם (519) ולעצים המתעקשים לצמוח במדבר (474) מאיר הן את הערכיות והן את הפתטיות שבחלומו של אלון – ובכך הוא מתקשר דווקא לאבנר, ולזיוף המלודרמטי שבחיים „על־פי הסרטים" (378 ועוד). מוטיב הריחות – בעיקר סרחון שבצפיפות והאינטימיות, מבטא חוויה אנושית אותנטית („ריח של בני אדם חיים. כולנו מסריחים. גם אתה", אבנר למספר, 87), אך גם קיום „נמוך", מדורדר ומשפיל (וקבון רגליו של אבנר מאפיין את הידרדרותו והסתאבותו בסוף הרומן).

מוטיב המוסיקה והקול הוא מוטיב מפתח המאיר הן את היופי והמשמעות שבהתכנסות לתוך „הרמוניות פרטיות" (לעומת הצרימה והדיסהרמוניה שבמציאות ה„עירומה") והן את ההרמוניה המפתה שב„יחד" הצבאי (המוטיב החוזר של שירתה ה„אחידה, מנצחת" של מחלקה ג מהצריף שממול, ספק רמז לאפשרות אחרת ספק אחר מ„חיוגנות השואה המענים", שירה המתגלה בסוף דווקא כ„הרמוניה מזורה, מודרנית, לא טבעית", 591). כך גם מעומתת המוסיקה ההרמונית, ה„טהורה" והתרבותית של רסלר, עם המוסיקה המזרחית (גניחה, יללה, התייפחות, 93) – אך שאלת האותנטיות של כל אחד מהביטויים המנוגדים הללו לקיום האנושי (רוחני־פיזי, אינטלקטואלי־חושני וכו') אינה מוכרעת: „אולי הוא [בן־חמו] יודע דברים שאתה לא יודע, אולי קרו לו דברים שלא יקרו לך לעולם" (96). מורכבת בעיקר פעולתו של המוטיב כאשר הוא קושר את חוויית ה„יחד" הצבאית עם החוויה האמנותית – המוצבות לכאורה כמנוגדות – כשתי אפשרויות משלימות של התמכרות והיטמעות בתוך תוכנית־על, סדר מיכני נטול מימד אנושי. ההתארגנות הצבאית מתוארת כמצייתת ל„תוכנית מורכבת ומשוכללת מאוד", שבה כל פרט הוא „כמו צליל אחד בהרמוניה גדולה ומסובכת", המצטיירת לבסוף כ„בלם המוני (...) מדויק כשעון, כפוי־שד וחסר־רגש" (165). מוטיב המוסיקה מבטא, איפוא, את המאיים, המסמיע והמפתה שבקבלת תכתיביה של „תוכנית" משוכללת כלשהי, אם זו מוזמנת על־ידי האמנות, אם על־ידי חוויית היחד האנושית, אך גם (כמו מוטיב הריחות) את הנמיכות, הכיעור והיעדר המשמעות שבמציאות מעורטלת מייפוי ומפוררת.

אפשרות של פתרון – אם בכלל – לפרובלמטיקה של ה„התהוות" מייצג המוטיב הסימלי של „חיפוש הדרך", המעוצב בעיקר על־ידי שלוש סיטואציות מספוריות: בהופעתו הראשונה של המוטיב מוצגת ה„ריצה במעגל סגור, בחזרה אל נקודת המוצא וחוזר חלילה" דווקא כ„מקור לארכוב להרמוניות ולתיקונים", כ„רודיה משמעות, טופית שאינה מתמצית לעולם" (156).

בהופעתו השנייה, כשהמספר מאבד את דרכו בבסיס, מעוצבת התלבטות בין התקדמות „בקו ישר שאין לדעת להיכן יוליך", לבין הרתבה זהירה של „המעגל הפנימי" (386). כאן מתוארת ההתלבטות, „ההתרוצצות הסיזיפית הזאת סביב עצמי, סביב המיותר שבתוכי", כמלווה בבהילה ובתיעוב (386). ה„פתרון" – עצוב ומשלים כלשהו – הוא ויתור על הגדרת המטרה והמבחן. באבדו את דרכו בשלישית (המספר מגדיר את עצמו כ„מאבד דרך" נצחי) אוחזת במספר „תחושת חירות נפלאה", גרעם גופני של השתחררות מכובד והאמונה ביכולתי להפריא. ההכרה־טובה בלי מצרים על שאני חי (...) על שלא אכפת לי מה יקרה ולאן אגיע (...) הלכתי לאשר ישאוני רגלי" (479). אלא שההליכה היא בתוך „חול טהור", שיופיו, הרוך והפיוס שבו הם ב„הרגעתו העקרה". אם פתרון כאן – הוא אמביוולנטי, בלתי סופי ופתוח, איפיונים הנכונים לכל רובדי המשמעות שבונה היצירה המורכבת והיפהפיה הזו.

מי צריך סטודנטים?

(המשך מהעמוד הקודם)

משמעות אחת: צמצום נוסף במספר התלמידים המוכשרים באמת, אך חסרי אמצעים, והפיכת הלימודים הגבוהים לפריווילגיה של בני עשירים בלבד. דווקא חכמינו היו אלו שאמרו „הזהרו בבני עניים, שמהם תצא תורה". בעולם הגדול יודעים זאת זה עידן ועידנים, ובני עניים נהנים מחינוך מלא, לא פחות מבני עשירים. אצל „עם הספר" נעשה הכל כדי להגביל את החינוך הגבוה רק לבני עשירים, וכך לסגור אותו בפני אלפי צעירים מוכשרים שחטאם היחיד הוא שאין להם הורים בעלי אמצעים. הסטודנטים הם דור העתיד המדעי והאינטלקטואלי של המדינה. הלחצים הכלכליים שהם עמדו בהם עד עתה, והלחץ הנוסף של שכר הלימוד המופרז, מאיימים להרוס את חיי המדע והתרבות במדינה לדור אחד או יותר מדור אחד.

★

אבל – יאמרו לי – מה לעשות? למדינה אין כסף. עם כל הכבוד, אינני מסכים. למיוחסים, לקבוצות לחץ, ל„אנשי שלומנו", יש כסף למכביר. הבעיה היא בעיה של סדר עדיפויות לאומי. כל נסיעה של חבר כנסת, מנכ"ל, או סתם עסקן מפלגה, לארצות הברית לשמונה ימים, עולה למשלם המסים הישראלי לא פחות משכר הלימוד המקסימאלי של סטודנט ליותר משנה אחת. האם באמת יש צורך בכך שבכל תערוכת פרחי אביב בינלאומית בלוס־אנג'לס ישתתפו, כנציגי ישראל, לפחות עשרה עסקנים בדרגות שונות, בלווית בני משפחה וכמה פקידים ומתורגמנים? בבקשה. אם זה עדיף על עתיד המדע והתרבות במדינה, אנו רשאים להמשיך בבזבוז ייצוגי זה – אך לפחות תוך ידיעה ברורה שביקורם של חברי הכנסת כהן, לוי, ישראל, אלקלעי, שרעבי ופורמשטכר, עם רעיות, בנים ומזכירים למיניהם, בתערוכת הפרחים בלוס־אנג'לס היא, לדעתנו, חיונית למדינה יותר מחינוכם של פיזיקאים, עורכי דין, רופאים, היסטוריונים ובלשנים. ואם משכורות שמנות לפקידים ואנשי מנהל בחברות עשירות הן צורך חיוני למדינת ישראל, מוטב שנוותר על אותו לוקסוס המכונה חינוך גבוה, נשלים עם קיומנו כשתי פרינות, שהדבר האחר המשותף בהן לעשירים המופלגים ולאינטרסנטים החיים על חשבון הציבור, ולעניים המרודים, הוא זלזול מופגן בכל ערכי מדע, תרבות, חשיבה, אמנות – בכל מה שאין עמו תועלת חומרית מיידית ולוקסוס חמרי משווע.

מה אפשר לעשות? אין כל קושי. לבטל כל נסיעה של אנשי ציבור לחוץ־לארץ, אלא אם כן נסיעה זאת היא לצורך חיוני למדיניות החוץ והכלכלה של ישראל, או להשתלמות מדעית של אותם אנשים. לפטור ממס הכנסה, מס עסקים וכל מס אחר כל סכום כסף שישולם על ידי כל חברה ומוסד כלכלי לאוניברסיטות, ולעודד כל מוסד כלכלי מבוסס לשלם את אותו מסיים מרווחיו לתמיכה בסטודנטים, שבסופו של דבר הם שיהוו את מנהליו של אותו מוסד בדור הבא. ועוד הצעה: לבטל את מצעד יום העצמאות, ולהקדיש את הכספים לתמיכה בסטודנטים. עצמאות ישראל, לאחר ארבעים שנה, שוב אינה מוטלת בספק רציני. מה יש לנו לחגוג? את נחשלותה הגוברת והולכת של ישראל? הנחשלות מוכשרת ופיקחית דייה לחגוג בראש כל חוצות גם ללא תקציב, והיא עושה זאת ממילא בכל יום ובכל עת ובכל שעה. אינני מוסמך לפסוק הלכה בעניין כל אותן הבקשות מנשיא המדינה לחון את עצורי המחתרת היהודית. די לומר שיש מי שסבור שעצורי המחתרת נמצאים בבית הסוהר על עבירות נגד החוק הישראלי, ואפילו נגד אחת משבע מצוות בני נח. איש אינו סבור ברצינות שהסטודנט הישראלי סובל מה שהוא סובל בגלל עבירות על החוק או הצדק. אני מבקש, בהזדמנות זאת, מנשיא המדינה להשתמש בסמכותו ובהשפעתו לחון את הסטודנט הישראלי לקראת שנת הארבעים להקמת מדינת ישראל.

★

למי אני כותב? כל מי שיודע מה ערכם של מדע ותרבות במדינה מודרנית ומפעם לפעם, בשעות שלא יום ולא לילה, עדיין אני פוגש באנשים כאלה גם באותה אפגניסטן של המזרח הקרוב שאני חי בה – עומד כבר שנה, לפחות בשתיקה כהוראה, לצידם של הסטודנטים. אלו שיש להם כוח מדיני וכלכלי שותקים, או משום אוזלת יד, או משום שלא איכפת להם, או אפילו משום שלאחר „פרופסור", הופכת עתה גם המלה „סטודנט" לשם גנאי במדינתנו „המתפתחת": ובעיקר משום שלסטודנטים, ולאוניברסיטות בכלל, אין מרפקים. הנה לאן הגענו במדינה ששולטים בה תלמידיהם של א. ד. גורדון, ב"ל כצנלסון, זאב ז'בוטינסקי, מאיר בר־אילן – שלא לדבר כבר על ד"ר ליאו פינסקר, ד"ר תיאודור הרצל, פרופסור הרמן שפירא, ועוד מאות אינטלקטואלים יהודים באירופה ובארצות אחרות, שבלעדיהם לא היינו מגיעים אפילו לרעיון של הקמת מדינה. הכושי עשה את שלו. עכשיו הגיע תורו של הבצלן הקפיטליסטי, הטוחן הפוליטי, המאצ'ו הישראלי. יופי לך, פרוטסתה!

ובכל זאת, לא אלמן ישראל. יש לי כמה הצעות מעשיות ובדוקות לסטודנטים. למשל, לשבת במקום מרכזי, או לא כל כך מרכזי, ולמכור מים קדושים המשחררים את בעליהם ממחלת איידס וכל מרעין בישין אחרים רח"ל. או לאמץ לעצמם כמה רחובות מרכזיים בערים הגדולות – עם חקיקה מאשרת של הכנסת, כמובן – ולשבת שם, לפי התור, לפשוט יד. רצוי לעשות זאת בעיקר בקירבת מרכזי התיירות, כדי להבטיח שחלק מן „התרומות" תהיינה במטבע זר, שיגדיל גם את יתרות המטבע של המדינה, וכך גם יסייע למר כהן, לוי, ישראל וחבריהם לייצג את מדינתנו בתערוכת הפרחים ביתר פאר והדר. או, טוב מכל זה, להמציא מצע מפלגתי מפוקפק ודמיוני לחלוטין, אך מצע שיש בו כדי לפנות ליצרי הכבוד, הקנאה, השנאה והדומים של שכבות רחבות בציבור הישראלי ולהבטיח למציעיו חמישה או שישה מושבים בכנסת. תוך כמה שבועות לאחר הבחירות לאותה כנסת, לא יהיו לשום סטודנט ישראלי כל בעיות כלכליות, והוא יוכל לשבת וללמוד באין מפריע. עם המנהיגים ו„בני העליה" של מדינה „מתפתחת" זאת – גם עם אלו מביניהם המשלמים תמיד מס שפתיים לחינוך, לתרבות ולמדע, ואינם נלאים להזכיר לנו בכל הזדמנות שהם יודעים קרוא וכתוב – שוב אין על מה לדבר. שוב? מתי, בעשרים השנים האחרונות, היה?

נורית זרחי כהן

★

מְבוּדִים זֶה עַל זֶה בַּשֶּׁמֶשׁ אֲפִילוּ
שֶׁקֶט כְּמוֹ שְׁתֵּי פְּרוּסוֹת
רַק בְּתוֹכֵנוּ חָבוּי אוֹרֵב
לָנוּ כְּתַנּוּר בְּעֵשֶׂב גָּבוֹהַּ וּבֵינְתַיִם

אֲנַחְנוּ הוֹלְכִים וּבָאִים בְּתוֹךְ
עַצְמֵנוּ חֲלָקִים כְּמוֹ אוֹרְחִים
פְּרָחִים מְזֻמָּמִים עָלֵינוּ בְּהַק צִבְעֵיהֶם
כֻּלָּם פִּיּוֹת פְּתוּחִים

אֲנִי עוֹבֶרֶת וְהַיְרָה בֵּין הַבּוֹרוֹת נֶעֱצֶרֶת
בְּלִבִּי מְמַלְּאָה אוֹתָם שֶׁקֶר
אִם רַק יָכֹלְתִּי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּיֵאוּשׁ כְּמוֹ בַּאֲשֶׁר

עַל כֵּן אֲוִיר דּוֹאִים שְׁחָפִים
עַד גְּבָלַיִם בְּנִצְנוּץ כֹּה דּוֹאֶה
אֵלַיִךְ לִבִּי בְּלִי שֶׁוַע
אָמַר לִי הָאָבֶן שֶׁמַּשֶּׁהוּ יִשָּׁאֵר
בְּלִי עוֹד אַהֲבָתוֹ

חֲתוּלָּתִי

מִכְסָה פָּרוּשׂ עַל מִטָּה
שְׂטוּחָה וְסָתוּם כְּבֵרִי־וְנֶעְלָמָה

כְּשֶׁאֲנִי מְשַׂחֶקֶת אִתָּהּ
צַעֲרִי מִתְהַפֵּךְ רַעֲנָן כְּדָג

כְּאִלּוּ גָּנַבְתִּי תִּינוֹק

אִם גֶּשֶׁם יוֹרֵד עַל אִי רָחוֹק
לִבִּי מַגְבִּיהַּ עִם גִּבְעוֹל
נִפְרָשׂ

מִכְתָּב

קָרָאתִי שִׁיר סִינִי עַתִּיק שְׁתֵּי צִפֳּרִים
זָכָר וּנְקֵבָה עִם בְּשָׁלֹשׁ כְּנָפַיִם

חָשַׁבְתִּי שֶׁזֶּה שִׁיר אַהֲבָה
זֶה הָיָה שִׁיר צַעַר

עַכְשָׁו קָרַעְתָּ מִמֶּנִּי אֶת הַכָּנָף הַשְּׁלִישִׁית
לִבִּי נִגְרָר בָּאֲדָמָה מָשׁוּךְ עַל צַעַר

כְּאֵב הוּא שָׂפָה שֶׁהַלֵּב מְסָרֵב
מַה שֶּׁאֶפְשָׁר לִקְרֹא בָּהּ

(מתוך „הרג", ספר שירים שראה אור בהוצאת זמורה־ביתן)

בת־שבע שריף

★

לסבן נסים מאור־עקבא

וְאַחַר כָּךְ סָבָן נִסִּים יָכוֹל לָךְ כְּמוֹ
שֶׁגַּם בְּלֵילוֹת זוֹ אֵינֶנָּה פּוֹסֶקֶת בְּכִיָּה
לְדוֹרוֹת,
יֵשׁ מַשֶּׁהוּ בַּשָּׂפָה הַזֹּאת
שֶׁאֲפִלּוּ רִבְבוֹת מַחְצוֹת יָשִׂימוּ לָהּ
וְרִבְבוֹת רַגְלַיִם, וְיַחְסְמוּ מַרְאוֹת כָּל אַרְצוֹת עֵינֶיהָ
לֹא יוּכְלוּ לָהּ.

וְאַחַר כָּךְ סָבָן נִסִּים, הַנְּשָׁמוֹת –
כְּמוֹ מִשְׁלַחַת מַלְאָכִים
יִהְיוּ חֲבֵרוֹת לָךְ כַּאֲהוּבוֹת
וְהַמִּלִּים הָעִבְרִיּוֹת,
גַּם אֵלּוּ שֶׁנִּלְמְדוּ לָךְ בְּרָאשֵׁי תֵּבוֹת כֹּה מְהִירִים
לְצָרְכֵי צְבָא הַהֲגָנָה לְיִשְׂרָאֵל
בְּאֶרֶץ הָאִמָּהוֹת וְהָאָבוֹת וּבַשָּׂפָה הַזֹּאת
יָשִׁירוּ וִינַגְּנוּ בְּלֵילוֹת מַקְהֵלוֹת
וּבְיָמִים – תְּחִנָּה לִנְגִינוֹת

שְׂפַת כִּנָּרוֹת
עַם כִּנָּרוֹת
וְאֶרֶץ כִּנָּרוֹת

(מתוך „החובה הזוכה", שראה אור בהוצאת „הדר")

שמעון שלוש

רד אלי

שַׂפְרוּשׁוֹ לָמָּה עֲזַבְתַּנִי כִּי הֲרַגְתַּנִי שַׂפְרוּשׁוֹ
לִצְעֹק
לֹא לְוַתֵּר לִצְעֹק מַה שֶּׁיּוֹתֵר שַׂפְרוּשׁוֹ
אֵין אֱלֹהִים
אֲנִי לֹא יָכוֹל יוֹתֵר לֹא יָכוֹל אַחֵר שַׂפְרוּשׁוֹ
עֶזְרָה שַׂפְרוּשׁוֹ
לֹא אֹהַב אוֹתְךָ שַׂפְרוּשׁוֹ
אֵשׁ בְּיָדְךָ
מַה בְּיָדְךָ
אַבָּא מָא בְּתוֹכְךָ
אֵינֶנִּי בְּתוֹכָהּ לָהּ,
אֲבָל שַׂפְרוּשׁוֹ
אַל תֵּלֵךְ מִמֶּנִּי,
תָּבִין אוֹתִי, לְשַׁפְּנִי,
הַלְעִיטֵנִי נָא, הַשְׁקֵנִי,
שַׂפְרוּשׁוֹ אֵלַי, רַד אֵלַי, נַשְּׁקֵנִי,
לָמָּה עֲזַבְתַּנִי

כמו כן ראה:
תהילים כב 2־ז
מתי כז 46
מרקוס ה 41
זך נתן, טליתא קומי, בתוך: שירים שונים.
זהב חיה, ופירושו לשאול, בתוך: זה עין הנהר.

בציפיה לבאות

מאת טליה רפפורט

תערוכה קבוצתית, גלריה „ארטיפקט", רח' נחמני 43, ת"א.

לגלריה החדשה „ארטיפקט", שנפתחה הרחק מאזורי הגלריות המקובלים בבניין הלבנים האדומות ברחוב נחמני, יש, קודם כל, חלל גדול מאוד ומואר היטב. יתרון חשוב נוסף הוא שיהיה אפשר להציג כאן גם פיסול גדול והפיסול בארץ באמת זקוק מאוד לחלל תצוגה ראוי לשמו.

נתוני הפתיחה הם, איפוא, מצויינים וכזו היא גם החלטתו של מנהל הגלריה, סרג'יו ארלשטיין, לפתוח תערוכה קבוצתית הכוללת אמנים מוכרים, שרובם שמות בטוחים ומבטיחים. כתוצאה מכך נוצרו, באופן טבעי, ציפיות גבוהות וכל מי שיש לו עניין באמנות העכשווית, לא הירשה לעצמו להחמיץ את התערוכה. לאור כל זאת, חבל שהתערוכה עצמה מאכזבת למדי ומוכיחה בבירור שאסור לבחור שמות, אלא רק יצירות. מרבית המשתתפים בתערוכה הציגו עבודות הרבה יותר טובות במסגרות אחרות, חלקם ממש באחרונה, ומכאן נובעת האכזבה.

אוסוואלדו רומברג, הוותיק שבחבורה, מציג פסלי קיר קטנים שנראים כחפצי חן מסוגננים. הם מורכבים מגושי עץ מלבניים, שבולטים לפנים ולצדדים ועליהם מופיעים עיגולים צבעוניים על רקע שחור. לעיתים מופעלים כאן תעתועי ראייה והתפיסה שלנו משלימה עיגול שהוצג בגוש קדמי והוצג במישור אחורי ופה ושם מגולפים בעץ שקעים מסוגננים עמוקים שחושפים את מרקמו הפנימי. עוד יש כאן התזות צבע וקווים חרוטים בעץ, אך כל המאניפולאציות הללו מצליחות ליצור רק תוצאות דקוראטיביות מוגבלות למדי.

גבי קלזמר, שהציג בזמנו תמונות קסומות בביתן הלנה רובינשטיין ובמקומות אחרים, מציג עתה 6 ציורים קטנים וסכמאטיים למדי. עדיין יש בהם מעין נופים בדיוניים פתוחים, שבהם צפים עיגולים גדולים וכדורים קטנים, רצועות לולייניות ואפילו שני עמודים קלאסיים בהתאם למסורת הפוסט־מודרניסטית, אך מצער לראות שהפעם הציורים והאפקטים המתקבלים הם מלאכותיים וסתמיים מדי.

שוקי בורקובסקי הציג לא מזמן במוזיאון ישראל בירושלים תמונות קטנטנות אך מרוכזות ויפות מאוד ואילו עבודותיו המוצגות כאן פחות מוצלחות, לדעתי. אלו הם מעין אובייקטים שטוחים, נקיים ומסוגננים, בעלי צורות מצולעות וצירופי גוונים יפהפיים (ירוק־בקבוק עם מסגרת זהב או קרם עם זהב וורוד), אך הדברים מזכירים עיצוב אופנתי ואלגנטי, שאינו מספק כיצירת־אמנות. גם אם יש כאן משחקי דו־מימד ותלת־מימד או אשלייה מסויימת של נפח.

רונית ידקיה מציגה הפשטה חווייתית רחבת־ידיים של קווי נוף גליים. בלב כל תמונה עקית מופיע פאנל מרובע קטן יותר ובו מופשט נוף, שמייצג נוף נפשי. ההשתלה הזו קצת מאולצת, גם אם היא מבטאת הרגשה פנימית אמיתית. הדיסיה בין שני המרכיבים אינו יוצר מתח משכנע והציור הזה מתייפייף יותר מאשר חזק.

לגדור רייב סגנון אישי עקבי והאחרונה הוא „תקדש" עם פרופיל מפת „הקו הירוק" כדגם סכמאטי־פוליטי, שחוזר בעבודותיו שוב ושוב ומולבש על סביבות והקשרים שונים. הפעם הוא הותח באופן שרירותי על ארבעה ציורים שבהם נראית הגלריה החדשה שבה הוא מציג מבחוץ, במעלה המדרגות ומבפנים. הבדיחה שלו לכך היא שלאמן הזה בארץ, אין היום ברירה אלא לאזכר את המציאות הפוליטית ולשם כך הוא מוכן ליצור צירוף שהוא בניגוד אבסורד, לדבריו. התמונות מצויירות בגוני שחור־לבן ואפור בסגנון אירוני יבש ומגושם כמקובל אצלו והן אינן מעניינות, לדעתי, לא מבחינה רעיונית ולא מבחינה ציורית. בתמונה חריגה אחת משולבת מפת ארץ־ישראל בין דגמים מפוספסים בצבעוניות סמיכה ואטומה והתוצאה אינה מלהיבה יותר.

אסף עזי הציג לפני כחודשיים תמונות לוהטות צבע ועזות מבע בתערוכת „רגע" במוזיאון ישראל בירושלים. הן הצטיינו באקספרסיוניזם מרוכז מאוד, אך לא פרוע וחסר־רסן. לדמויות הקופיות המקפצות בתמונותיו הנוכחיות מעל דמויות נוספות מקוקות בשחור אין, לדעתי, הכוח האינטנסיבי שהיה לעבודות ההן, ומה שמוצג כאן רחוק ממיטבו.

ציוריו של יצחק ליבנה עוסקים בנושאים באנאליים, כמו פנסי מכוניות המבליחים בלילה בנוף הררי סכמאטי, אך הוא מצליח להקנות למראות אלה עוצמה של ניכור באמצעות קומפוזיציות חדות־פרספקטיבה, צבעוניות כבדה ואפלה, ניגודי אור־צל חריפים וטכניקה גסה, שבמקרה זה אינה פוגעת בתוצר הסופי, אלא מהדקת אותו. זוהי, איפוא, החוויה הציורית הממוקדת ביותר בתערוכה.

על אף האכזבה החלקית, קו הפעולה שנרמז בתערוכת הפתיחה והנטיה לשיקוף העשיה העכשווית הטריה מעוררים ציפיות רבות לקראת תערוכות היחיד שיוצגו בגלריה „ארטיפקט" בהמשך.

מיפגשים מוזרים

מאיר פיצ'חדזה, אקוורלים, גלריה „מימד קטן", הבית „פרוזה", לב דיזנגוף ת"א.

מאיר פיצ'חדזה מציג בגלריה „מימד קטן" אקוורלים, שחלקם נראים כאיורים תמימים ובהם שתי ילדות עם בובה וכדור, בן ושתי בנות וכו', אך בין המראות הקליליים והנעימים הללו מציצות פה ושם מציאויות אחרות.

מאחורי שלושה ילדים שורקים להנאתם נראית דמות אימתנית, שחיה מחורה ישבה על כתפה וחליל בידה. במיקרה שני מופיעות מספר ידיים קטועות וביניהן ביצים ובציור נוסף מצוי זוג ידיים כפול דמוי כנפיים ולידו מישחק צורני נוסף של ידיים המזכירות ברבורים.

לצד סממנים סימבוליסטיים וסוראליסטיים, מופיעים כאן גם יסודות פולקלוריסטיים בצורת מיסגרות ממולאות בדגמי קישוט. בשתי עבודות, לעומת זאת, מופיעים ראשים אקספרסיוניסטיים גמלונים ומחודדים, שמתקשרים עם הציור העכשווי. יש כאן, איפוא, מיפגשים של עולמות שונים ומשונים והתוצאות לעיתים סתומות, לעיתים מעניינות, לעיתים סתם נחמדות, אך בכל מיקרה, זוהי תערוכה מינורית, ומשנית בחשיבותה ואין בה הכוח שניכר בעבודות הגדולות שהציג פיצ'חדזה בעבר.

עיצוב אלגנטי

נעמי שלו, גלריה „שלוש", רח' שלוש 14, נווה־צדק, ת"א.

דימוי המפתח של נעמי שלו הוא פרופיל אנושי סכמאטי, קצת קריקטוראלי, שמצחו ואפו יוצרים קו המשכי בולט ומוגזם באופן שמזכיר את סנופי. הוא מעוצב בקרמיקה וחוזר בתערוכה שוב ושוב על רקע חלק וקריר בגווני לבן, אפור ובז'. הקומפוזיציות מסוגננות, צפויות מאוד ומקרינות אווירה נקייה ואלגנטית, שנראית כעיצוב אסתטי יותר מאשר כאמירה אמנותית בעלת עומק וכוח. פה ושם מנסה נעמי שלו להעשיר את עבודותיה הסטריליות באמצעות קומץ טיפולים „מלוכלכים" ו„אמנותיים" יותר, כמו הוספת פיסות קרמיקה שצורתן אמורפית ומרקמן מחוספס הנושא את טביעות האצבעות שלה אותן, פיצול הפרופיל הסטנדארטי ויצירת קווים קרועים – רווחים, אך זה אינו מציל אותן מן הדקוראטיביות ששולטת בהן. גם בפסל המורכב מעמוד מרובע צהוב, שלמרגלותיו ועליו „זוחלים" אותם פרצופים, קיימת אותה בעייה.

דפדוף ראשון

ספרים חדשים

מאת אבי טנא

ביקורת הספרות

נקודת תצפית

הפואטיקה של הקומפוזיציה/ מאת בוריס אוספנסקי / תרגם מאנגלית גדעון טורי / ספרית פועלים / 187 ע'

„המחקר הנוכחי", אומר מחבר הספר הזה (יליד 1937, מראשוני האסכולה הסמיוטית הסובייטית ומראשיה), „מתמקד... בבעיית נקודת־התצפית. נושא זה, לא זו בלבד שהוא מרכזי מבחינת הקומפוזיציה של יצירת האמנות, אלא שיש בו גם מכנה משותף לאמנויות השונות: שאלת נקודת־התצפית נוגעת לכל אמנות הקשורה קשר ישיר לסמאנטיקה (כלומר, לאמנויות שעניינן בייצוג חלק... של המציאות), אם כי יש כמובן שוני בין גילוייה באמנויות השונות". אשר על כן, יש בין פרקי הספר כאלה שעניינם בנקודת־התצפית במישור האידיאולוגי ובמישור הפראזיאולוגי, ביחסי־הגומלין בין נקודות־תצפית ברבדים השונים של היצירה, ובאיזומורפיזם הסטרוקטוראלי של אמנות הלשון והאמנות החזותית. הספר כלול בסדרת „פואטיקה וביקורת" של „ספרית פועלים" (בעריכתו של חיים פלג).

תרגום

יום באל־סאלוואדור

יום אחד בחיים / מאת מאנליו ארגטה / תרגם מספרדית יעקב חסון (בךשבתי) / מועדון קוראי מעריב / 175 ע'.

תחילת היום הזה ב־5.30 בבוקר וסופו ב־5 אחרי הצהריים. מקומו בצ'אלאטה, עיירה קטנה במחוזותיה הכפריים של אל־סאלוואדור, ובמרכזו ניצבת משפחת איכרים שלווה שגורלה זימן לה התמודדות עם שלוחיו האלימים והאכזריים של השלטון המרכזי. חוסה, אבי המשפחה הוא איכר נבער שקנה תודעה חברתית מתקדמת וברוח להרים עם כל גברי הכפר, ואילו אשתו למודת העוני, הסבל והניסיון המר אנוסה להתמודד במהלך היום לא רק עם המצוקה ועם הזכרונות הנוראים אלא גם הכורח להזות את אחד המורדים שעונה באכזריות ואינו אלא חוסה עצמו. „גופי נעשה לקרח, כשאני רואה שהפכו אותך לגוש בשר נשוך־כלבים ... אז אמרתי שאינני מכירה אותך ... ראיתי שאין מוצא אחר. לכן פקחתי את עיניך, כשכבר התכחשתי לך, כי כבר עשיתי את הקשה ביותר". המחבר הוגלה מאל־סאלוואדור לאחר פרסום הספר הזה והוא יושב כיום בקוסטה־ריקה.

הבהיר והאפל

אבדון / מאת ארנסטו סבטו / תרגם מספרדית יוסף שריג / הספריה / 339 ע'.

אלה דברי יואב הלוי בשולי 'אבדון': „מעין סיכום חיים, מעין אוטוביוגרפיה שלובה בבדיון הנעה בין שני תאריכים רבי־משמעות בחיי האמן: שנת 1938 בפאריס, כאשר האמן דומינגס עוקר את עינו של הצייר האוסטרי בראונר; ושנת 1973, בבואנוס איירס, כאשר משטר הזוועה של הגנרלים משתולל בארגנטינה. בספר שלושה מסלולים הנפגשים, מתערבבים ומצטלבים זה בזה. מופיעים בו כמעט כל האנשים שסבטו נפגש בהם בחייו, גיבורי ספריו הקודמים ושני צעירים ארגנטינאים המאפיינים את שנות השבעים המוקדמות: נצ'ו, מעין 'ורתר צעיר' ארגנטינאי, ומרסלו קינטנה, החשוד בפעילות מחתרתית ומעונה עד מוות במרתפים החשוכים של המשטרה, החוט המקשר בכל הפנורמה הרחבה הזו הוא סבטו עצמו, נע ונד ברחובות בואנוס־איירס בחיפוש נואש וכמעט חסר־תקווה אחר „טעם החיים שלו ושל גיבוריו". סבטו (יליד ארגנטינה, 1911), זאת לזכור, היה פרופסור לפיסיקה גרעינית במכון קירי בפאריס שנטש בסוף שנות השלושים את עולם המדע „הבהיר" כדי להקדיש את חייו לעולם הספרות „האפל". שמו נגזר על־פי עזותו משבטאי ומכאן שרמנו בדמו זורם. ספרו זה, כך הכריז, הוא האחרון שבספריו.

שיר לא ידוע של ביאליק – ב„מאזנים"

ב„מאזנים" החודש שיר בלתי ידוע של ח.נ. ביאליק, שפורסם לפני שנים רבות בעיתון שם ועתה נחשף לראשונה, בצד מאמר מקיף של דוד שמיר.

בחוברת גם קטע מ„יוליסס" של ג'ויס בתרגום של יעל רנן, סיפורים של בנימין תמוז, בנציון תומר, ע. הלל, רבקה מרים ואחרים; שירים חדשים של דוד אבידן, גבי דניאל, משה סרטל וזרובבל גלעד, עזרא פאונד ואחרים.

מדור מיוחד מוקדש לשירתו של המשורר היהודי בתקופת מלחמת העולם הי"ו – אייזיק רוזנברג ומסה על שירתו; וכן מדור מיוחד המוקדש לוויליאם קרלוס וויליאמס.

מסות של חמוטל בר־יוסף על ולדה, ניצה פרוכטמן על עגנון, ויאיר מזור על עגנון ועל קנוט המסון ומסה של גיורא לשם על שירת דוד אבידן.

ספרות צרפתית ב„עתון 77"

אנתולוגיה של שירה ופרוזה מן הספרות הצרפתית של ראשית המאה מתפרסמת במרכז הגליון החדש של „עתון 77". המדור כולל, בין היתר, את מלארמה, מטרלינק, שווב, דיז'ארדן, לארבו, סנדראר, ז'יד אפולינר ואחרים. בחר, תרגם וכתב דברי מבוא – בני ציפר.

בשירה ובסיפורת: אשר רייך, יוכבד בת־דור, ספי שפר, זאב אלכסנדר, סם דקובר, דוד מלמד, גדי יסעור, נחום צבי.

במדור לאמנות פלסטית – שיחה עם הפסל הירושלמי צבי גולדשטיין, ודברים עליו מאת צפורה לוריא.

מדור נרחב לביקורת ספרים הכולל סקירות ומאמרים על עשרות ספרים חדשים.

„פרוזה"

ראיון עם יחזקאל שטרייכמן (מאת דליה מנור) ומאמרים ורשימות על יצירתו (מאת יהושע נוישטיין, נעמי גבעון, איתמר לוי ולארי אברמסון), בלווית ציוריו עומדים במרכז החוברת החדשה של „פרוזה".

מדור חדש בחוברת (בעריכת דן דאור) מוקדש למזרח הרחוק ועוסק הפעם במזרח בעין המערב, ובו סיפור מאת יגאל צור ומבחר שירי משוררים על המזרח.

מדור נוסף – מדור צילום (בעריכת דליה אמרץ).

בחוברת גם שיחות על „התגנבות יחידים", תרגומים מן השירה הרומית המאוחרת, תרגומי שירה, שירים, סיפורים ורשימות וכן מדור מוסיקה.

רפואה ומדע

בעריכת ארנון מגן

יש תחליף לחומרי דחף – אין תחליף לאוזון

בוועידה של 27 מדינות שנערכה לאחרונה בווינה, ביוזמת מוסד לאיכות הסביבה הקשור באו"ם, התגבשו אלה מול אלה שני גושים יוצאי דופן במקצת: מכאן – ארה"ב, מדינות סקנדינוויה ומדינות הגוש המזרחי; ומכאן – מדינות השוק האירופי המשותף בהנהגתן של בריטניה וצרפת וכן יפאן ושתי מדינות מתפתחות, הודו וברזיל. הראשונים תבעו להטיל הגבלות חמורות על ייצורם של פחמימנים כלורו־פלואוריים (בר"ת: CFC), בעוד האחרונים לא הסכימו לכך, ומכל מקום לא בשיעור שתבעו האמריקאים – 20%. טענתם של מחייבי ההגבלות היתה, שהספ"ס הורסים את שכבת האוזון באטמוספירה, המגינה עלינו מפני הקרינה העל־סגולה באורכי גל מסוימים. יריביהם הטילו ספק בכך, אך בעיקר הניעו אותם שיקולים מסחריים: בארצותיהם קיימים מפעלים גדולים לייצור אותם חומרים שעליהם יצא קצפם של האמריקאים.

היו אלה דווקא האמריקאים, שייצרו לראשונה – מאז 1928 – את הספ"ס, תחילה בתור נוזל קירור למקררים חשמליים, ומאז שנות ה־50 גם למזגנים ובעיקר כחומרי דחף לתרסיסים לכיניהם המשמשים במספרות, נגד זיעה, להדברת חרקים ביתיים, למירוק כלי כסף, ומה לא. הספ"ס קנו את עולמם בזכות תכונותיהם המצוינות: הם אינרטיים (כלומר, בלתי־פעילים מבחינה כימית), אינם מתלקחים ובלתי־רעילים. זאת ועוד: כאשר משליכים לגרוטאות מקרר ישן, נוזל הקירור שבו מתנדף ומהיותו קל מן האוויר הוא עולה למרומים, וכזהו המצב גם בחומרי הדחף, שהם גזים מלכתחילה. וכיוון שהספ"ס נמצאו בלתי־מזיקים כאן על פני האדמה, סברו בדרך הטבע, כי גם בעלותם לסטרטוספירה אין הם יכולים לגרום שום נזק.

אולם, בשנת 1972 חל מהפך חריף בהתייחסות אל הפחמימנים הכלורו־פלואוריים. היה זה הכימאי שרווד ראולנד מקליפורניה, שנתן דעתו על הפגיעה שעלולים גזים אלה לפגוע דווקא שם, בגובה־גובה מעלינו, לאחר שנודע לו כי בגובה 10 עד 12 ק"מ בערך, כגובה טיסתם של מטוסי סילון, מצויים ריכוזים גדולים מאוד של ספ"ס. אם הגיעו חומרים אלה עד לשם, גרס ראולנד, אפשר מאוד שהם יוסיפו להמריא ויעשו שמות בריכוזי האוזון הגדולים בשכבות שבגובה 10 עד 50 ק"מ. כעבור שנתיים פרסמו הוא ועמיתו למחקר, מריו מולינה, מאמר גדול בכתב־העת "נייצ'ר" ובו טענו, שהקרינה העל־סגולה בחלל "מנצלת" את ריכוזי הספ"ס כדי לסלול לעצמה דרך אל כדור־הארץ: קרינה זו מפרקת את החומרים האלה לרכיביהם, הכלור והפלואור, שהשתחררו מקשריהם הכימיים עם הפחמימנים – מתחילים להרוס את האוזון. והרס שכבת האוזון יביא מצידו לחדירה מוגברת של הקרינה העל־סגולה – או ליתר דיוק: של קרינה זו באורכי גל מסוימים – אל כדור־הארץ.

מזיק למטה, מועיל למעלה

כאן המקום לייחד כמה מלים על האוזון ועל השפעתו הסביבתית. המולקולה של איזוטופ נדיר זה של חמצן מכילה, כידוע, שלושה אטומים של חמצן, במקום שני אטומים בחמצן "רגיל". היותו גז פעיל ביותר, העלול לגרום נזק רב לצמחים כמו גם לבעלי־חיים, והאדם בכללם. אבל כל אלה אמורים רק לגבי האוזון המועט שנמצא בשכבות התחתונות של האטמוספירה, סמוך לפני האדמה. בשכבות העליונות, בגובה של 10 ק"מ ויותר, שם מרוכזים 90% ויותר מן האוזון, גז זה ממלא תפקיד חיובי דווקא, ואפשר לומר: חיוני, בסננו מתוך הקרינה העל־סגולה הבאה מן החלל אותם אורכי גל המסוכנים לצומח ולחי. הסברה היא, כי החיים על־פני כדור־הארץ יכלו להיווצר רק לאחר שנוצרה שכבת אוזון זו; וכי דילול, אפילו קטן לכדי, בצפיפותה ימית את האצות, הממלאות תפקיד מפתח בשרשרת המזון של כלל היצורים הימיים, ויגביר מאוד את שכיחות סרטן העור בבני־אדם – כדי להזכיר רק את הסכנות העיקריות.

טענתם של ראולנד ומולינה, ואחריהם של חוקרים רבים נוספים, על הקשר האפשרי בין הצטברות הספ"ס בשכבות הגבוהות של האטמוספירה ובין הסכנה הנשקפת מכך לשכבת האוזון המגינה, מצאה לה הדים נרחבים, ובארה"ב היתה תוך זמן קצר לתיאוריה הפופולארית ביותר, אם אפשר לומר כך, בתחום הפגיעה באיכות הסביבה. התוצאות לא איחרו לבוא: בלחצם של אזרחים רבים החלו יצרנים של מוצרי קוסמטיקה וכימיקלים ביתיים להציע ללקוחותיהם תרסיסים המרוססים לא באמצעות חומרי דחף, כי אם באמצעות השיטה הישנה של משאבת יד – עוד לפני שהסוכנות לאיכות הסביבה של ארה"ב אסרה ב־1976 את השימוש בספ"ס לתרסיסים (אם כי לא למקררים). בעקבות ארה"ב הלכו אחר־כך גם קנדה, נורווגיה ושוודיה. אבל רוב מדינות אירופה נשארו נאמנות לספ"ס ובמקצתן אף הוקמו מפעלים חדשים לייצור חומרים אלה.

המתריעים והמרגיעים

אחת הסיבות להבדלים אלה בהתייחסות לספ"ס היא בוודאי, שמדינות כמו בריטניה, צרפת ומערב־גרמניה אינן "זריזות" כמו ארה"ב בחקיקת חוקים להגנת הסביבה. סיבה נוספת היא שיקולים כלכליים כדוגמת אלה שהוזכרו לעיל. אבל מאחורי זה מסתתרת גם מחלוקת מדעית, אף כי אין לומר שכל המדענים בארה"ב מתנבאים בקול אחד, וכל המדענים באירופה – בקול אחר.

הבעיה היא כדלקמן: אין כמעט מי שמערער על חיוניותה של שכבת האוזון, אבל יש החולקים על התיאוריה הגורסת, ששכבה זו נהרסת על־ידי הספ"ס. זוהי מסוג התיאוריות שאי־אפשר להוכיח אותן במעבדה, בין השאר משום שהקרינה העל־סגולה החשודה, הנבלמת בשכבות הגבוהות, אינה ניתנת לחיקוי במעבדה, וכן משום שאפילו נכונה התיאוריה של ראולנד ומולינה, הרי גם הללו טוענים שהספ"ס הורסים את שכבת האוזון בתהליך שרשרת המכיל לפחות 150 שלבי משנה, בלתי־ברורים למדי. לפי גירסה אחרת מתרכב חלק מן הכלור הנוצר בהתפרקות הספ"ס עם הגז מתאן (תרכובת של פחמן ומימן), שאף הוא מצוי בשכבות אלה של האטמוספירה, ונוצרת התרכובת הבלתי־מזיקה מימן כלורי. לפי טענה אחרת, הגזים שהשתחררו במשך מיליונים בשנים מהתפרצויות של הר־געש, כמו גם הקרינה מכוכבים המתפוצצים בקרבת מערכת השמש, מסכנות הרבה יותר את שכבת האוזון מכפי שיכולים לסכנה הספ"ס – ובכל־זאת שכבת מגן זו עומדת בעינה. היו אפילו מדענים שהרחיקו לכת עד כדי להטיל ספק בהגברת שכיחות סרטן העור כפונקציה של הגברת קרינת השמש, והא ראיה: תושבי מדינת קולוראדו בארה"ב, שגובהה הממוצע הוא 2,100 מ' מעל פני הים והיא משופעת קרינת שמש חזקה רוב ימות השנה, סופגים קרינה על־סגולה הגדולה ב־125% מזו שסופגים בממוצע אזרחים במדינות אחרות בארה"ב, ובכל־זאת הם לוקים בסרטן העור פחות מן המקובל בארה"ב כולה – 1.7 מקרים לכל 100,000 תושבים, לעומת ממוצע כלל־ארצי של 2.4 מקרים.

בינתיים פותחו שיטות חדישות יותר למדידת עוצמת הקרינה העל־סגולה באורכי הגל המסוכנים, אלא שמדידות אלה מצביעות על הבדלים גדולים הן לפי עונות השנה והן לפי רחבים גיאוגראפיים שונים – הבדלים שבגלל שיעורם הגבוה הם "בולעים" כאילו את השפעת הספ"ס, אם ישנה כזאת.

ואולם, לאחר תקופה מסוימת של אדישות יחסית שוב התעוררה בעיית הספ"ס בכל עוזה, כאשר באוקטובר 1985 נתגלה "חור" ענקי, בגודל שטחה של ארה"ב, בשכבת האוזון מעל לאנטארקטיקה. מאז מתנהלת מחלוקת עזה בין אלה הגורסים, כמו ראולנד ומולינה, כי אותו "חור" הוא רק תחילתו של תהליך וכי הוא עלול להתפשט גם לקוטב הצפוני ואחר־כך גם לרחבים גיאוגראפיים מיושבים בצפיפות, ובין אלה הגורסים שזוהי תופעה חולפת בלבד, והא ראיה: באוקטובר 1986 היו ממדיו של אותו "חור" קטנים יותר ודומים לאלה שהיו לו ב־1984. אולם חיזוק לדעתם של הראשונים נתנו לאחרונה שני חוקרים במערב־גרמניה, פאול קרוטצן ופרנק ארנולד, שטוענים – על סמך דגם חדש שפיתחו להסברת התהליכים הכימיים המתרחשים באטמוספירה – כי אותו חור הוא אנתרופוגני, כלומר: מעשה יד אדם. הדגם הזה קובע בין השאר, כי המתאן מסוגל לבלום את הרס שכבת האוזון רק בטמפרטורות הגבוהות ממינוס 70 מעלות – ומעל לקטבים שוררות טמפרטורות נמוכות יותר.

המחלוקת המדעית הזאת מוסיפה להתנהל בכל עוזה, וספק אם תוכרע בקרוב. אולם מדענים רבים טוענים, שאין להמתין עד שנדע מה מתרחש בדיוק בגובה של עשרות ק"מ מעל לפני האדמה. כל עוד לא הוכח בצורה חד־משמעית, שחומרים אלה אינם מזיקים, יש להתייחס אליהם כאילו הם כן מזיקים. הם גורסים, כי בינתיים יש להטיל איסור מוחלט על השימוש בספ"ס, שמא ייגרם נזק שאין לו תקנה עוד. במקרה ה"גרוע" ביותר יתברר, כי היתה זו אזעקת שווא.

רכבת המחר. במערב גרמניה מפתחים את רכבת הנוסעים העתידית. אם כל התכנונים יצאו אל הפועל, תישא הרכבת כ־200 נוסעים במהירות 400 קמ"ש

שומנים „טובים" טובים ללב

כידוע, יש שומנים "טובים" ויש שומנים "רעים". השומנים ה"רעים" הם בעיקר השומנים הרוויים, הגורמים הצטברות כולסטרול בדם ומהווים אחת הסיבות לחסימת העורקים הכליליים שמוליכים אל הלב, ובדי־עבד – לאוטמי שריר הלב. ואילו רוב השומנים הבלתי־רוויים נחשבים לבלתי־מזיקים ובחלקם אף למועילים.

מחקר שנערך לאחרונה בסקוטלנד הראה, שכאשר בדיאטה יש מחסור בסוג מסוים של שומן בלתי־רווי, חומצה לינולאית, הסכנה של התקפי לב הנשקפת מכך איננה פחותה מזו הנובעת מן העודפים של חומצות רוויות. הגוף עצמו אינו מסוגל לייצר חומצה זו, שהיא רכיב חיוני בקרומיות התאים, בייחוד של המוח ושל כלי הדם, ולכן צריך אדם לספק אותה לתוך גופו באמצעות המזון, כגון שמנים צמחיים ומרגרינה, העשירים מאוד בחומצה זו.

מייקל אוליבר ועמיתיו מאוניברסיטת אדינבורו בדקו דגימות של דם ושל שומני גוף שנלקחו מאנשים אשר סבלו מכאבים בחזה או שלקו לאחרונה באוטם שריר הלב. הם מצאו כי רובם נזהרו מפני גורמי סיכון, בהמעיטם באכילת שומנים רוויים, וכן נמצאו אצלם רמות נמוכות של כולסטרול, אלא שנתגלו אצלם גם רמות נמוכות של החומצה הלינולאית ה"טובה". מחקרים נוספים הראו, כי רמות נמוכות של חומצה לינולאית ושל חומצה שומנית "טובה" אחרת היו גם בטסיות הדם של חולים אלה. טסיות הדם הן, הגורם המביא להיווצרות קרישי דם, שעלולים לחסום עורקים כליליים שכבר הוצרו בעבר. נראה, ששתי החומצות האלה מהוות בלם לקרישת הדם, ומאידך, כאשר יש בהן מחסור, גוברת נטיית הדם להתקרש.

ממצאים אלה יש בהם אולי הסבר חלקי לעובדה, שהתקפי הלב שכיחים יחסית בבריטניה יותר מאשר בארה"ב: החלק הממוצע של חומצה לינולאית בשומני הגוף של האמריקאים הוא 16.3%, ואילו אצל הבריטים – רק 9.8%.

כוחן של כמויות זעירות

או: חשיבותם של יסודות הקורט לבריאות

יסודות קורט מכנים אותם יסודות כימיים, כ־15 במספר, המצויים בגוף בכמויות זעירות, ועם זאת חיוניות: מחסור, כמו החומר העודף מוחלט, של אחד מיסודות אלה עלול להביא עימו נזק בריאותי זה או אחר. ידוע, למשל, שחסר בברזל פוגע בייצור ההמוגלובין בדם; חסר בפלואור מביא עימו עששת שיניים; עיכוב בגדילה, בעיות מין שונות, נוסח תאבון, שינויים בעור ואיטיות בהתרפאותם של פצעים נובעים לעיתים מחסור באבץ; כאשר אדם לוקה בחסר של יוד, המצטבר בבלוטת התריס, הוא עלול ללקות בזפק – בליטה בצוואר – ולפגר בהתפתחותו הגופנית והנפשית; וחסר במוליבדן או בארסן משפיעים לרעה על מצב בריאותו הכללי. יסודות קורט חיוניים אחרים הם, בין השאר, נחושת, קובלט, ניקל, כרום, בדיל, תאריום וסלן.

המכון לרפואה במרכז למחקר גרעיני ביילך שבמערב־גרמניה, בראשותו של פרופ' לודוויג פיינדגן, השלים לאחרונה משימה חשובה: הוא בדק את כל התרופות הרשומות ברפובליקה הפדראלית, שמכילות יסודות קורט.

יש כ־150 תרופות כאלה, מהן כ־100 המכילות ברזל. אחריהן באות התרופות המכילות נחושת, מנגאן, קובלט, פלואור ואבץ. חלק גדול מ־150 התרופות מכילות לפחות שני יסודות קורט. המכון גם בדק את המינונים המקובלים של תרופות אלה, את אופן נטילתן ואת יכולתו של הגוף לנצלן בתהליך של חילוף החומרים. כן בדקו החוקרים את פעולת הגומלין של תרופות המכילות יסודות קורט שונים. למשל, כאשר אדם הלוקה בחסר דם (אנמיה) נוטל תרופות העשירות בברזל, אך אינן מכילות שום יסוד קורט אחר – התוצאה עלולה להיות מחסור באבץ ובנחושת. או: צמחי מאכל רבים מכילים תרכובת אורגאנית בשם פיטאט, המעכבת את ספיגת הברזל והאבץ בדם.

אם לסכם את תוצאות המחקר הזה במשפט אחד, הרי הוא כדלקמן: מדע הרפואה רחוק מלהביא בחשבון את כל יסודות הקורט. יש מודעות לתבלת הברזל בדם, אך מאידך רוב התרופות המכילות נחושת או אבץ, שמטרתן למלא את המחסור במתכות אלה, ניתנות במינונים נמוכים מדי. אחת הסיבות לכך היא, שבשיטות האבחון הקיימות קשה מאוד לאבחן את המחלות הנובעות מחסור בנחושת או באבץ. לגבי המחסור באבץ פיתחו החוקרים ביילך שיטת אבחון חדשה: במקום למדוד את תבלת המתכת הזאת בפלסמה של הדם, הם מודדים אותה בטסיות הדם, האחראיות לתהליך הקרישה של הדם. בדרך זו אפשר לקבוע באורח מדויק יותר את הרמות התקינות של האבץ ולאבחן מחסור בו.

מינון קטן מדי אופייני גם לתרופות המכילות צורן, בדיל, ארסן וכרום, שמטרתן למלא את החסר ביסודות קורט אלה. יצוין שחסר בכרום הוא האחראי לסוג מסוים של סוכרת זקנים. גם הסלן לא זכה עד כה לתשומת הלב הראויה לו, אם כי ידוע שחסר ביסוד קורט זה, העלול להתהוות בתנאים של תזונה חד־גונית, פוגע בשרירים ובמיוחד בשריר הלב. החוקרים ביילך גם מצאו, שחסר בסלן פוגע בתפקודן של טסיות הדם ועקב כך נשקפת סכנה של הסתיידות עורקים ושל קרישי דם בעורקים. מאידך, ריכוז גדול מדי של סלן מונע קרישה ויש בו, איפוא, סכנה של דימומים שופעים.

החוקרים ביילך גם מתחקים אחר התפקיד שממלאים שני יסודות קורט נוספים: צזיום ורובידיום, מקבוצת המתכות האלקאליות. לפי הממצאים שנאספו עד כה יש יסוד לסברה, שחסר של רובידיום ממלא תפקיד חשוב בהיווצרות פקקת בעורקים.

ליתוטריפטר „כחול לבן"

ב„בילינסון" מופעל מכשיר זול ונייד מתוצרת הארץ לריסוק אבנים בדרכי השתן

מאת דנקה הרניש

עד היום אין יודעים בדיוק את הסיבה להתהוות אבנים בדרכי השתן. מה שידוע הוא, כי בארצות הצפון כמעט שאין מכירים צרה צרורה זו, ולעומת זאת בקרב תושבי אזורים חמים, כמו איזור הים התיכון, יש נטיה גדולה לייצר אבנים בכליות. הרופאים סבורים, כי התהוות אבנים בדרכי השתן תלויה בגורמים אקלימיים, תזונתיים וגם תורשתיים. גורמים אלה אינם מטים חסד לישראלים. עובדה היא, שבארץ רבים הם הסובלים ממחלה זו.

בשנים האחרונות פותחו שיטות חדישות לסילוק אבנים מדרכי השתן. היום כמעט שלא מוציאים אותן בניתוח, כפי שהיה נהוג עד לפני זמן לא רב. השיטה המקובלת ביותר היום היא לרסק את אבנים על־ידי גלי הלם, במכשיר הקרוי ליתוטריפטר. שיטה זו מתאימה במיוחד לסילוק אבנים גדולות יחסית. במקרים אחרים משתמשים הרופאים בשיטה הקרויה נפרוליתואוטומיה דרך־עורית, המבוססת על החדרת מכשיר דעיר ישר לתוך הכליה, בהרדמה מקומית או כללית תחת בקרה של אולטרא־סאונד או של רנטגן. לאחר איתור האבן מוציאים אותה בעזרת המכשיר.

שתי השיטות הללו מופעלות היום בהצלחה במחלקה האורולוגית במרכז הרפואי "בילינסון", הראשונה שביניהן – במכשיר "כחול לבן". לפני שלושה חודשים הוכנס כאן לשימוש ליתוטריפטר מתוצרת הארץ, שאינו נופל ביעילותו מן המכשיר שרכש המרכז הרפואי "הדסה" בעין־כרם לפני שנתיים בגרמניה, במחיר של 2.5 מיליון דולר. המכשיר הישראלי הפועל ב"בילינסון" הוא זול פי עשרה וגם קטן, קל ונייד.

משרד הבריאות אישר בזמנו ל"הדסה" לרכוש את הליתוטריפטר בגרמניה בהנחה, שבית־חולים זה ישמש מרכז ארצי לטיפול באבני כליות. במשך השנתיים האחרונות טופלו במכשיר זה יותר מ־1000 חולים והתוצאות היו מצוינות. אולם כבר בשנה הראשונה התברר, כי מכשיר יחיד זה אינו יכול לענות על הצרכים של כל הארץ. אבנים בדרכי השתן הן מחלה שכיחה מאוד באוכלוסיה הישראלית ויש גם נטיה לחזור ולהופיע שוב. התוצאה: התורים של הממתינים לטיפול מכל הארץ הולכים וגדלים.

קל, נייד וזול. מכשיר לריסוק אבני כליות ב„בילינסון"

"לא היתה לנו כוונה להתחרות ב'הדסה'", אומר הצוות הרפואי במחלקה האורולוגית ב"בילינסון". אבל לפני כשנה וחצי התקשר מהנדס ישראלי מחברת "דיירקס" עם המחלקה והציע להם לספק ליתוטריפטר תוצרת "כחול לבן". בתיאום עם רופאי המחלקה תכנן המהנדס ובנה מכשיר לריסוק אבנים, הפועל לפי העקרונות של הליתוטריפטר הגרמני. הוא הוכנס לשימוש במחלקה ועד כה – במשך כשלושה חודשים – טופלו בו כמה עשרות חולים. המכשיר עדיין בניסוי, אבל הוא "מאוד מבטיח" – אומרים הרופאים. כל הטיפולים הוכתרו בהצלחה. עם זאת הם מסרבים לעשות השוואות של תוצאות הטיפול בין "בילינסון" ל"הדסה", והם מסבירים: "לנו יש בינתיים נסיון של כמה עשרות מקרים בלבד, בעוד שב'הדסה' כבר טופלו יותר מאלף חולים".

אוטם קטלני ללא אזהרה

כשליש מחולי הלב אינם מודעים כלל למחלתם

מחלת הלב הכלילית, הנובעת מחסימה חלקית של העורקים הכליליים שמספקים דם ללב, מבשרת בדרך־כלל על בואה באמצעות המתבטאת בכאבים בחזה או גם בצוואר ובזרועות, או שהיא מתגלה לכל המאוחר בצורת התקף לב, מה מה שקרוי תעוקת לב "אוטם שריר הלב. רוב החולים האלה נתונים בפיקוח רפואי ויש גם סיכוי שישעו לעצות רופאיהם להימנע מגורמי סיכון, כגון עישון או מאמץ־יתר. לא כן המצב לגבי אלה שעורקיהם הכליליים חסומים, מבלי שירגישו סימפטום כלשהו. דברים אלה אמורים במיוחד לגבי גברים בגיל 35 עד 55. הם חשים בטוב, מלאי מרץ, אינם רואים צורך לנקוט אמצעי זהירות. כאשר בא עליהם התקף, הריהו בגדר הפתעה מוחלטת. שיעור ניכר יחסית של הקרבנות מקבוצה זו דווקא מתים כבר בהתקף הראשון.

ברור, ששחולי הלב מסוג זה נתונים בסכנה הגדולה ביותר. בעייתם המיוחדת עמדה לאחרונה במרכז דיוניה של ועידה רפואית שנערכה באיטליה. משתתפי הוועידה הסכימו ביניהם, כי סריקה כוללת של האוכלוסיה מעל לגיל 35 או 40, למשל, היא עניין יקר מדי ואינה מעשית. אבל יש דרכים פשוטות וזולות יותר לאיתורם של חולי לב אלה, שאינם יודעים כלל על מחלתם, וכאן נועד תפקיד מפתח לרופא המטפל במרפאה הציבורית או הפרטית. ראשית על הרופא להתעניין בהיסטוריה הרפואית של בני משפחת הפציינט שלו. מקרים קודמים במשפחה של מוות פתאומי מהתקפי לב הם אות אזהרה מובהק למדי, המצדיק בדיקה קפדנית של הפציינט – בתנאי, כמובן, שיתייצב לפני הרופא (משום שהמדובר לא פעם, כאמור, באנשים שאינם מנצלים כלל את דמי ביטוח הבריאות שלהם). כן ייטיב רופא המשפחה לעשות, אם יזמין אליו אותם פציינטים שלפי מיטב ידיעתו מרבים בעישון, לוקים ביתר להידדם ו/או בעודף משקל. משתתפי הוועידה המליצו, שבמקרים אלה לא יסתפק הרופא במתן מספר עצות מועילות, אלא יעשה לפציינט שלו בדיקת אק"ג תוך מאמץ (למשל, על אופניים נייחים).

בצד בעיית האיתור גם קיימת בעיית הטיפול, שהוא שונה במקרים אלה מזה הניתן לחולי לב הסובלים מתעוקת לב או חשים סימפטומים דומים. לכל הדעות, הדרך הטובה ביותר היא להבהיר לפציינט כזה את טיב מחלתו ולהפציר בו שינהל אורח חיים בריא יותר, כדוגמת זה שמנהלים רוב חולי הלב שכבר נכוו ברותחין.

משתתפי הוועידה הביעו את התקווה, כי הגברת מאמצי הרופאים בקרב קבוצה זו של חולי לב תפחית את שיעורי התמותה בקרבם לא פחות, ואולי אף יותר, מאשר בקרב חולי הלב שמופיעים בהם סימפטומים מובהקים של מחלתם.

בעינה נשארת השאלה, מדוע שיעור כה גדול של חולי לב נעדרים סימפטומים כלשהם. בקשר לכך קיימות כמה וכמה תיאוריות. אחת מהן גורסת, כי גם חולים אלה חשים כאבים, אלא שבגלל גילם, מצבם המשפחתי (למשל, אבות לילדים קטנים) או הקריירה שלהם בעבודה הם מנסים להדחיק אותם מתודעתם ולהתעלם מהם. אין צורך לומר, שהתנהגות זו אינה משרתת איש – לא את בני המשפחה, לא את המעסיק שלהם ובוודאי לא את עצמם. ההיפך הוא הנכון.

תרומת מח עצם – דרך „בנק"

כאשר מת לאחרונה מיכאל שירמן אמרו הרופאים, כזכור, שאילו התירו השלטונות הסובייטיים לאחותו לעלות לארץ במועד מוקדם יותר, ייתכן שמח העצם שלה היה מציל את החולה. מכל מקום, מותו לא נגרם על־ידי פעולת מח העצם השתול נגד הגוף, משום שהתורמת היתה אחותו.

מציאת התורם המתאים סבוכה בשתילת מח עצם יותר מאשר בשתילה של כל חלק אחר בגוף, בגלל פעולת הדחיה האמורה, שבמקרה זה היא מצד השתל, ולא מצד גוף המקבל, מה שקרוי "שתל נגד פונדקאי". הדרך האופטימאלית היא ליטול מח עצם מתאום זהה, ובהיעדר תאום כזה, שהוא "מציאה" נדירה מאוד, משתדלים ליטול את השתל משאר־משפחה קרוב – בדרך־כלל אח או אחות – של החולה. אך גם קרבה משפחתית זו מבטיחה התאמת השתל רק ברבע מן המקרים.

צוות חוקרים בבית־החולים האוניברסיטאי של העיר אסן במערב־גרמניה, בראשותו של ד"ר שייפר, מציע לעקוף בעיה זו על־ידי הקמת בנקים ממוחשבים של מח עצם, כדוגמת הבנקים של דם – בהנחה שבין אלפים או רבבות תרומות אפשר למצוא מח עצם תואם, גם אם תורמו אינו קרוב־משפחה של החולה הזקוק לתרומה. דא עקא שלא הרי תרומת מח עצם כהרי תרומת דם. הוצאת מח עצם מעצם הירך של התורם היא נוהל רפואי מסובך למדי, הנמשך שעות אחדות (בהרדמה כללית), מצריך אשפוז למשך מספר ימים וגם אינו נעדר סכנות. רק בני־אדם מועטים יאותו לעבור טיפול זה למען מקבל אלמוני בעתיד.

לכן סבורים הרופאים באסן, כי הפתרון המעשי יותר הוא ליטול מח עצם מן המת – אולם אז מתעוררת בעיית השימור. אמנם אפשר לשמר מח עצם בהקפאה עמוקה בחנקן נוזלי, בטמפרטורה של 196–, למשך שנים רבות, אולם זאת רק בתנאי שמח העצם נלקח מן הגופה ומוכנס להקפאה מוקדם ככל האפשר אחרי המוות. בעיית הבעיות היא, איפוא, כמה זמן שומר מח העצם על חיוניותו בתנאים רגילים, כלומר בתחילה בטמפרטורת החדר ואחר־כך בקירור רגיל, עד להכנסתו להקפאה.

כיוון שאת הסוגיה הזאת אי־אפשר לבדוק, כמובן, בבני־אדם, עורכים הרופאים את ניסוייהם בגזע מסוים של כלבי ציד, שמערכת החיסון שלהם דומה לזו של האדם. ניסויים אלה רומזים, כי אפשר להאריך את תקופת השימור של מח עצם, שלא בהקפאה עמוקה, עד לשש שעות, בלי שהשתל יינזק יתר־על־המידה.

החוקרים מקווים, שניסוייהם יסללו את הדרך לטיפול יעיל יותר באותם חולים שמחלתם נובעת מפגיעה במנגנון לייצור תאי דם, ובעיקר לויקמיה (סרטן הדם) – מחלה שבה לקה גם שירמן – כתחליף לטיפול התרופתי המקובל, שנמצא יעיל רק בחלק מן המקרים.

סיפורו של האטנה נרשם גם בקרח ובעצים

הר האטנה, הגבוה בהרי־הגעש הפעילים עדיין באירופה (3,274 מ'), הוא שוב בחדשות. לא שחזר והתפרץ לאחרונה, אף שאיש אינו יכול להבטיח שהדבר לא יקרה מחר או מחרתיים. הכוונה לדיון אקדמי שנערך לאחרונה בארה"ב בהשתתפות מדענים מתחומים שונים לגמרי: אסטרונום, וולקנולוג ו... מומחה לספות ולתרבויות של אסיה המזרחית. המסקנה המשותפת של מגוון מדענים זה: לפני קצת יותר מאלפיים שנה אירעו מספר התפרצויות אדירות של האטנה, שהשפעותיהן הורגשו בכל העולם – אולי אדירות אף מזו שאירעה בשנת 1669, כאשר העיר קטניה שלמרגלות ההר נהרסה כליל.

שני מקורות, מרוחקים מאוד מסיציליה, מעידים על אירוע דרמאטי זה. האחד הוא שכבות עמוקות בכיפת הקרח של גרנלנד. מדי שנה בשנה מתוספת שכבה חדשה לשכבות השלג באי צפוני זה, והרכבה הכימי הוא פונקציה של הרכב האטמוספירה בעת ירידתה. והנה מצאו חוקרים שקדחו בכיפת השלג העבה של גרנלנד, כי שכבות שנערמו כאן תוך תקופה קצרה יחסית לפני כאלפיים שנה מכילות אחוז גבוה של חומצה. ריכוז כזה של חומצה הוא עדות להתפרצות געשית רבתי: הגפרית הדו־חמצנית שפולט הר־געש מתרכבת עם המים שבאטמוספירה, כתוצאה מכך נוצרת חומצה גפריתית וזו מתערבת בגשם ובשלג. החוקרים גילו שלושה ריכוזים גדולים במיוחד של חומצה זו בשכבות הקרח ה"שייכות" לעשור אחד – בערך העשור שסביב שנת 50 לפסה"נ.

המקור השני הוא הטבעות השנתיות באורני הבריסלקון העתיקים שבמזרח קליפורניה, המשמשות אף הן כמדד של השינויים האקלימיים במרוצת השנים, כפי שסיפרנו לא מכבר בבדור זה. טבעות אלה מלמדות, כי בערך בשנת 42 לפסה"נ סבלו האורנים מקור עז – הדעת נוהגת שאותו קור הוא תוצאה של ענן אבק שכיסה את עין השמש.

שתי העדויות האלה מצביעות על היקפו הגלובאלי של האירוע שאירע באותה עת, אלא שהן אינן מדויקות דיין מבחינת המועד. כאן נעזר צוות החוקרים הרב־תחומי ברישומיהם של כרוניקאים קדומים בסין ובקוריאה, המדווחים על אור אדום אדיר שנראה בשמי צפון־מערב במאי וביוני 44. הכרוניקאים הסינים גם דיווחו, כי שישה יבולים עוקבים של גרעינים משלוש שנים היו ירודים ביותר, וכי בתקופה שבין השנים 44 ל־42 לפסה"נ האמירו מחירי התבואות פי 13! בעדות נוספת מאפריל 43, שנרשמה על מקלות הורן, נאמר כדלהן: "ירד שלג, הכפור המית את עצי התות". ועוד: במאי "היתה השמש בצבע כחול־חיוור והיא לא הטילה צל". באוקטובר 43 חל שיפור מסוים, אולם באביב 42 שוב נראו השמש, הירח והכוכבים כאילו הם עטופים בדוק של ערפל.

יש כאן, איפוא, אסמכתה למועד המדויק של התרחשויות געשיות אלה ולהשפעתן על השמים ועל האקלים בכל כדור־הארץ, אבל כמובן לא על מקומן; את התמונה משלימים היסטוריונים קדומים. כותב ההיסטוריון הרומי הנודע פלוטרכוס, כי אחרי רציחתו של יוליוס קיסר בידי ברוטוס, קסיוס ועמיתיהם לקשר אירעו "רעשי אדמה ו"קרני השמש היו מאפילות. במשך כל השנה היה גלגל החמה חיוור ולא קרן". היסטוריונים רומים אחרים פירשו זאת כאות לזעמו של האל על הרצח. כמה מאות שנים מאוחר יותר, במאה השלישית לספירה, כתב היסטוריון רומי נודע אחר, דיו קסיוס, כי "הרוב (רוב הרומאים מן המאה הראשונה לפסה"נ)... ייחסו זאת לקיסר, כאות לכך שהוא נהפך לאל". הדבר אירע, איפוא, לאחר הרצח, שמועדו הוא, כידוע, 15 במרס ("אידי מרס") שנת 44 לפסה"נ.

פלוטרכוס ודיו קסיוס ידעו בוודאי גם על התפרצויותיו של האטנה (שלוש, במשוער), שהרי סיציליה איננה רחוקה מרומא וכבר היתה אז חלק מן הרפובליקה הרומית, אלא שנראה שהם לא קשרו התפרצויות אלה עם התופעות השמימיות שתיארו. בוודאי לא יכלו לדעת את האפקט הכלל־עולמי של האירוע הגיאולוגי – וגם אנו, בני הדור הזה, לא ידענו עד שבאו העדויות החנוקות מן העצים בקליפורניה ומן הקרח בגרנלנד...

לחברה תעשייתית ברמת גן
דרוש/ה
מנה"ש בכיר/ה
כישורים דרושים:
[illegible]
נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 3124 (עבור מנה"ש בכיר).

לחברה מסחרית
דרושה
מזכירה
הדפסה עברית הכרחית,
ידיעת השפה האנגלית,
גיל 45-30
על המעוניינות לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים ונסיון מקצועי לת.ד. 846 ת"א 61008 עבור מס' 542

סופרגז
חברה ישראלית להפצת גז בע"מ
למשרד הראשי בהרצליה לאגף חרכש
דרושה
מזכירה
הדרישות:
- השכלה תיכונית (רצוי על-תיכונית).
- שפת אם אנגלית.
- שליטה מלאה בעברית.
- שמוש בנייר ובכונות.
- הכשרה ומכתבות לחולדים ולולקים.
- חברה מהולים בכתב.
נא לפנות טלפונית
לגב' נירה זמר 052-559595
סופר סופר סופרגז

U-MAN
עבור אחת מלקוחותיו,
חברה ליצוא בתחום האופנה, דרוש/ה
מנהל/ת שיווק בינלאומי
[illegible]
לפנות ליהודה - טל. 03/295694, משרה 843.
סודיות תשמר בקפידה.

לחברה אופנה
דרושים/דרושות
מנהלי/ות סניפים
בכל רחבי הארץ
בעלי כושר ארגון וניהול
לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים
לת.ד. 7130 תל-אביב 61070
עבור מספר 3

בר טל — דרושים
1. **טכנאים/שרטט** עם נסיון באזור אלקטרוני
2. **רתך CO_2** נסיון 5 שנים בעבודות פח
בת-ים, אזור תעשיה, טל. 5515951

הנדסאי/טכנאי אלקטרוניקה
נדרש נסיון מוכח לפחות באחד הנושאים הבאים:
1. מערכות רפואיות/מדעיות משובצות מיקרו-מעבדים.
2. מערכות מקי"ם.
3. מערכות וידאו מדעיות/תעשייתיות.
מועמדים יפנו בכתב
עם פרוט השכלה ונסיון קודם.
סודיות מובטחת
ישראלקטרא בע"מ
המחלקה לציוד מדעי ורפואי
רחוב חנות 14 ת"א מיקוד 69719

מוכר/ מחסנאי
לבימים לחלפים + נסיון
+ רשיון נהיגה
ת.ד. 81422 תל-אביב

לחופי פונ (1986) בע"מ
דרוש
רתך ארגון
טלפונים:
03-9228662
03-9234064/66

תגבור
חברה ארצית לשרותי כח-אדם
כתבנית עברית מעולה
על מכונת I.B.M.
תנאים סוציאליים מעולים
ירושלים רח' שמאי 12 כניסה א' קומה ד' 02-240438/9
הדרך הטובה לעבודה

U-MAN
עבור לקוחותיו, חברה גדולה לשיווק כימיקלים המייצגת חברות רב-לאומיות ומרכזת בת"א, דרוש
מקדם מכירות בכיר
[illegible]
לפנות לשמואל - טל. 03/297741, משרה 845.
סודיות תשמר בקפידה.

דרושה
פקידה כתבנית
לאחר שרות צבאי
למוסד גדול בתל-אביב
שעות העבודה מ-10.00-18.00
לפנות לטלפון 03-212243

לודיה רוטקס
דרושים:
- ★ מסיק דוודים בעל הסמכה
- ★ גזרן למוצרי סריקה
- ★ עובדת סלילה ושזירה
- ★ עובדות לאריזה וביקורת
[illegible]
בוא תרגיש לודיה

לחברה קבלנית באזור חולון
דרוש
מנהל חשבונות עצמאי
טלפון 03-801465

למושב בערבה
דרוש
מזכיר/ גיזבר
דרוש נסיון קודם
בודו פרטים נא להתקשר לטלפונים הרים
057-53256/51393/51546

לרשות שמורות הטבע דרוש:
מנהל שמורת אבשלום (מערת הנטיפים)
דרישות התפקיד:
[illegible]
המעוניינים יפנו לרשות שמורות הטבע רח' ירמיהו 78, ירושלים עד לתאריך 21.4.87

עיריית תל-אביב-יפו
דרושים:
1. מאמנים ומורים לחינוך גופני
[illegible]
2. מורים לשנהיל תשמיה
[illegible]
3. מהנדסים או הנדסאים
[illegible]

לסוכנות ביטוח בתל אביב
חתם/ת עורך/ת פוליסות
טלפון: 03-652693

לבייס לעיבור שבבי
דרושים:
1) כרסמים
2) מבקר איכות מיכני
3) עובדים
[illegible]
03-7810006

לקפה פילץ
דרושים
1. **טבח מעולה** — אחראי משמרת, לשרות א-לה-קארט.
נסיון + המלצות.
2. **טבחים בעלי נסיון.**
קפה פילץ – הירקון 81 ת"א
טל: 03-660022 / 03-652778

U-MAN
עבור חברה לציוד רפואי בגוש-דן, דרוש/ה
מנהח"ש ראשי
בעל סוג 2 לפחות, לעבודה עצמאית ואחראית ביותר.
[illegible]
לפנות ליהודה - טל. 03/295694, משרה 823.

לחברה בענף התרופות והציוד הרפואי
דרוש/ה
נציג/ת מכירות
עדיפות לבעלי השכלה פרה-רפואית
בעלי נסיון בתעמולה רפואית
נא לפנות בצרוף קורות חיים
לת.ד. 5196 ת"א 61051
עבור תמר.

אשר ואשקת
SYSTEM MANAGER
IBM – 38-I VAX – ל
(למשרה 116)
- ★ הפעלה ותפעול
- ★ כתיבת VTILITIES ל-VMS
- ★ נסיון של 3 שנים לפחות.
הנדסאי אלקטרוניקה
(למשרה 117)
לפרויקט מיחוד
- ★ נסיון בתחום המיכשור ו/או במחשבים.
- ★ ידיעת אנגלית ונסיון באלקטרוניקה.
צבאות - יתרון.
5 ימי עבודה בשבוע
[illegible]

לתיקרון באזור התעשיה חולון
דרושים
- ★ פועלים לא מקצועיים.
- ★ שליח/ה עם רשיון לווספה.
- ★ נהג רשיון ג'
- ★ פחחים
טל. 03-808933/4, 03-803321
החל מיום א'

לחברת מזון בת"א
דרוש
מהנדס מכונות
לתפקיד מנהל טכני
כישורים:
- ★ יכולת ארגונית
- ★ ידע והבנה טכנית
- ★ כושר ניהול צוות
לפנות בכתב לת.ד. 20127 ת"א
עבור "מנהל טכני"

למפעל מזון בת"א
דרוש
חשמלאי תעשייתי
בעל ידע במכונאות
להתקשר 03-216283

RS — שרותי כח אדם
1987
דרושים
עובדי ייצור
בלתי מקצועיים
למפעל מתכת באזור חולון
שכר הוגן, תנאים סוציאלים מלאים
וארוחות מוזכות לתקופת עבודה ממושכת
אר.אס כפר אתרים 134 ת"א
03-202460 לאגי או ציפי

בינת תקשורת מחשבים
(לשעבר ביטקום סוכנויות (1978)) בע"מ
דרושים
1) פקיד/ה טכני/ת
- בגרות באלקטרוניקה • ידיעת אנגלית טובה • יכולת עבודה עצמאית • מגורים בגוש דן.
2) מחסנאי/ת
- בעל נסיון של מספר שנים בעבודה במחסן ממוחשב בענף המחשבים (כולל נסיון בקיטלוג מחסן) • בוגר קורס מפ"טים/אפסנאים טכנים • רצויה הכרות של רכיבים באלקטרוניקה • השכלה תיכונית מלאה • ידיעת אנגלית טובה • תושב גוש דן.
3) מזכירת סניף חיפה
- השכלה תיכונית מלאה • נסיון קודם של 3 שנים לפחות בעבודות מזכירות • יכולת עבודה עצמאית • ידיעת אנגלית טובה • תושבת אזור חיפה.
אנו מציעים עבודה מעניינת בתנאים טובים
5 ימי עבודה 07:30-17:00 (אפשרות להסעה מסודרת מגוש דן)
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב ולפרט קורות חיים ונסיון עבודה למחלקת כח אדם כת הנחושת 8, ת"א 69710.
כל הפונים יענו — סודיות מובטחת.
פתרון לטווח רחוק

אורבוט מערכות בע"מ
חברתנו מפתחת, מייצרת ומייצאת מערכות עתירות ידע, המשלבות אינטליגנציה מלאכותית וראיה ממוחשבת, לבדיקות איכות של מוצרים אלקטרונים.
עם הרחבת פעילותנו דרושים לנו:
מהנדסי מחשבים
להשתלבות בצוות פיתוח מערכות בתחום ראיה ממוחשבת, דרושים בעלי יוזמה, עצמאיים ומקוריים עם נסיון של 2-5 שנים באחד מהתחומים הבאים:
- ★ תכנון מעגלים ספרתיים מהירים.
- ★ עבוד תמונה/אותות
- ★ בקרה ספרתית
מהנדס מכונות
לעבודה בצוות הפיתוח של מערכות אוטומטיות המשלבות אופטיקה, אלקטרומכניקה ומערכות הנעה מדויקות. נדרש נסיון של שנתיים בתחום דומה.
הנדסאי אלקטרוניקה
לצוותי האינטגרציה והבדיקות הסופיות. העבודה דורשת הכרה והתמחות בבדיקות סופיות של מערכות משובצות מחשב.
טכנאי חשמל
לעבודות הרכבה וחיווט חשמל בקו היצור.
נא לשלוח קורות חיים בכתב יד לת.ד. 218 יבנה מיקוד 70651 ולציין על גבי המעטפה את שם המשרה.

P.B. IND
תעשיות ביו-טכנולוגיה צמחית בע"מ לעבודה באזור הצפון (עכו)
דרושים:
★ **עובד/ת מחקר** –
בעל/ת תואר שני או שלישי בביולוגיה.
כישורים: נסיון בפרמנטציה, תרביות רקמה, רקע טכני והפעלת ציוד.
★ **עובדי מחקר** – בעלי תואר שני בביולוגיה או חקלאות.
כישורים: נסיון בתרביות רקמה צמחיות ו/או שתלנות.
פניות בכתב-יד בלבד. בצרוף קורות חיים והמלצות, לשלוח אל:
P.B. IND. בע"מ – תעשיות ביו-טכנולוגית צמחית, עבור ד"ר רוברט לוין, ד.נ. אשרת, מיקוד 25201
– סודיות מובטחת –

למושב עין יהב בערבה
דרוש
מציל
לבריכת השחיה (כולל אחזקה)
לתקופה אפריל-אוקטובר 1987
לפנות למזכירות המושב
057-81131

ליבואן ארצית
דרושים
למשרה מלאה
בסניף תל-אביב
- ★ **פקידות** ידע בהפעלת מחשב-יתרון
- ★ **מחסנאים**
- ★ **נהגים** רשיון ג'.
לפנות טלפונית
03-811021

דרושות בחורות
לעבודה משתלמת ומעניינת
בחקלאות
לתקופת העבודה בחדשים מאי-יוני
לפנות "להזרע", חות שלם,
(לפני צמת מסובים)
או לטלפן 03-761114.
הזרע

לחברת שיווק ארצית
דרושים
בכל אזורי הארץ:
1. **אנשי מכירות** עם רכב (רצוי מסחרי)
2. **נשות מכירה** למוצרי ספורט ואופנה,
מועמדים רציניים בעלי נסיון במכירות יפנו לת.ד. 9206 ת"א מיקוד 61091.
סודיות מובטחת

ארגמן תעשיות בע"מ
ת.ד. 172 יבנה 70800
למפעלינו דרושים/ות:
★ הנדסאי/ טכנאי ייצור
נסיון של 2-3 שנים
במדידת עבודה בתעשיה
מועמדים/ות העונים
לדרישות הנ"ל
מתבקשים לפנות בכתב
לכתובת
דלעיל, עבור מחלקת כח-אדם
★ פקיד/ה למחלקת תמחיר
נסיון במחלקה כלכלית
מועמדים מתאימים למשרה זו
יפנו טלפונית 08-437811
לדינה דהן מחלקת כח אדם

לחברה בתחום האופנה
דרוש
מנהל חנות גדולה בירושלים
הכישורים הנדרשים:
- נסיון קודם בעבודה עם צוות עובדים גדול ונסיון במכירות
- נכונות לשעות עבודה ארוכות מהרגיל
- גיל 30 – 40
מועמדים מתאימים יפנו בכתב-יד בלבד, בצרוף קורות חיים ופרוט נסיון קודם, ל-ת.ד. 4501 כפר-סבא, עבור – "מנהל חנות".

למפעל תעשיתי בת"א
דרוש
ת מ ח י ר ן
עם נסיון בתעשיה בענף המתכת
רצוי רקע כלכלי
לפנות טלפונית
03-336721
למר חיים אביצור

לאופנת להב בבית שמש
דרושים
מחסנאי ראשי
- בעלי נסיון קודם
מכונאי למכונות תפירה
- בעל נסיון קודם מבקר מתפרות
- בעל נסיון בביקורת טוב וידע בתפירה.
5 ימי עבודה בשבוע לפנות בטלפון 02-913771-3 לגולדה

למשרד אדריכלים
דרוש/ה
אדריכל/ית
3 שנות נסיון
(כולל במיוחד בעבודות פיתוח נופי)
03-310652

למשרד רו"ח בתל-אביב
דרוש
מבקר
בעל נסיון של שנתיים בביקורת. (אפשרי רו"ח צעיר או מבקר בגמר התמחות)
03-625282 והחל מיום א'.

דלתא גליל תעשיות בע"מ
DELTA
למפעלנו בנהריה
דרוש/ה
כלכלן
★ בעל נסיון של שנה
נא לפנות בכתב יד לדלתא גליל תעשיות בע"מ, רח' קויפמן 2 ת"א 68012, עבור "כלכלן".

לחברת שקם בע"מ
דרוש/ה
נהג/ת קטנוע לשליחויות
בעל/ת קטנוע תושב/ת גוש דן
המעוניינים יפנו לשקם רח' רזיאל 4, יפו בימים א'-ה' בין השעות 08.00-12.00
טלפון: 03-5121445

למפעל תעשיתי בת"א
דרוש
פקיד טכני
בוגר בית ספר מקצועי
לאחר שרות צבאי
ליום עבודה מלא
5 ימי עבודה בשבוע
לפנות בכתב למדור כ"א
רח' יגאל אלון 94 ת"א 61000

למושב פצאל בבקעת-הירדן
דרוש **מנהל בית אריזה**
• נסיון קודם בעבודה זו • נכונות לעבודה קשה • כושר לארגון וניהול צוות עובדים • שכר הולם למתאים
טלפון: בשעות 8.00-13.00, 02-941130, 02-941185 בערב 02-941121

דרוש
הנדסאי או מהנדס מכירות
צעיר ודינמי לעבודה עם אתגר רב
03-733009 מיום א'

לשטיחי כרמל
דרוש
מקדם מכירות
לשעות אחה"צ
בשק"ם קרית מוצקין
להתקשר 9.00-15.00
לאורנה 06-62851-4

לקיבוץ בית קמה
דרוש
גנן
רצוי מאזור הדרום, בעל ניסיון מוכח
טלפון: 057-961021 לרכז המשק
בכל שעות היום.

דחפון
24 שעות
שרות מודעות טלפוני
של דחף
לבעלי כרטיסי אשראי
ויזה, ישראכרט, דיינרס
03-611001

דירות

וילות ובתים

• בתל-ברוך קוטג' כשוק שקט, גינה, יפה, חניה 500 מ"ר 180 בנוי.
(18841) 03-484107 310,000

• בקסריה כשכונת הוילות וילה לבר פס לזוגן קטן או צוות 863-63177
(18370) 03-510825

• וילה בסביון 5 חדרים+ מחסן וגינה
(18156) 057-957652 86,000

• בהרצליה-פיתוח לבכירה 4 חדרי שינה+ חדר עבודה, מגרש 350 מ"ר, 240,000 דולר
(18088) 052-557689

• ברמת-השרון קוטג' בבניה 400 מ"ר
(17947) 052-543050 053-544437

• בחדר הסרוק וילה +6 רוחב אדמר יר 052-25048 400,000 דולר
(29301) 052-58269 052-35839

• למשפחה כוחה רחש בית בסביון
(13985) 03-492077

למשפחה מסודרת דרוש בית בשכ"ח ברמת-השרון, רמת-חן, אפקה, צהלה והסביבה. 5 חדרים לשכירות ממושכת החל מיולי 03-749660 (10268)

בשיכון"ל דירות לאיביס מיידי 5 חדרים וחד לויאשכול 40 לפרטים 03-7512203 "אביב" (27596)

בפתח-תקוה דירות לאיכלוס מיידי 4 חדרים ברח' רוטשילד 18-20 לפרטים: חברת "אביב" (27594) 03-7512203

קבלנים מציעים

חוק הודעות שווא בפרסומות, תשמ"א 1981

לפי חוק זה אסור לפרסם פרסומת שיש בה מידע כוזב או מטעה, לא רק במפורש אלא גם בדרך משתמעת. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

דירות למכירה 1–1½ חדרים

דירות למכירה 2–2½ חדרים

דירות למכירה 3–3½ חדרים

דירות בנ"ג

ת"א–יפו

מחיר מבצע ל"3 דירות, בחברת "מתנאל": 1. בר-חוב צמח 5 חולון ק"א 4 חדרים "כניסה 7.87. 2. 2 דירות רח' מסולה 6 ק"א 4 חדרים, 5 חדרים "כניסה 2.88 טלפון: 03-5054539, (19272) 03-848624

בבת-ים 4 מפוארת 120 מ"ר ק"ב +פ"א שרותים כפולים +מעלית +חניה +תוספת 03-5526815 (19193)

בני-הרצליה של "אזורים", הרצליה הצעירה, שכונה יוקרתית חדשה. דירות 5' חדרים מפוארות, מעוצבות. מחירים מיוחדים לתקופה מוגבלת. לקבלת פרטים: 050-22214. משרד המכירות פתוח באתר בין השעות 10.00-14.00 המשך רח' רבי-עקיבא, הרצליה הצעירה. (27585)

שרון

חולון–בת-ים

קוטג' חדש בנווה-אביבים רח' ביסופים ת"א בשכונה מיטב השכלה ליס 370,00 דולר (26625) 03-496498

ספרים/יות

נגרים

נהגים

לתל"ם, נהגים עד ומעל 15 טון מאיזור פ"ת (8630) 03-222171

מחסנאים

לתל"ם מחסנאי עם ידע במחשב ממוחשב ואל־קטרוניקה 03-222171 (8626)

מוכרים/ות

ל"נוטקס" דרושה מוכ־רת לבוטיק כל התנאים הסוציאליים הופעה נאה (25834) 03-337725

לחברה מסחרית דרושות דילות מכירה לחנויות בגוש"ג עדיפות נסיון וי־דיעת שפות ,03-9711021 (18308) 03-9712359

סוכנים – מקדמי מכירות

איש מכירות לחנויות צילום הכרחי נסיון בע־נף. "הדר" סוכנויות ל־צורכי צילום בע"מ. (19606) 03-623407

דרוש/ה מנהל/ת חשבו־נות סוג 3 נסיון הכרחי (מחשב) משרה מלאה (18354) .052-31568

טכנאים הנדסאים

טכנאים/ מהנדסים בת־חום כבישים ועבודות עפר (תכנון ושירטוט) "חבר" 03-221214 (25934)

טכנאי קירור למקררים מסחריים +רשיון נהיגה 5 שנות ותק תנאים טו־בים. ,03-380189 (19779) 03-381987

לחברת אלקטרוניקה, אלקטרונאים לבדיקות סופיות מיום ראשון. (18435) 03-332664

שרטוט ואדריכלות

שרטטי כבישים מפות עפר והנדסה אזרחית לעבודה מיידית תנאים מעולים "חבר" (25940) 03-221214

עובדי דפוס

חשמל ואלקטרוניקה

חשמלאי מוסמך מנוסה בתעשיה לעבודה קבו־עה מיידית "א.ו.ת" (26438) 03-203052-3

קריירה דזנגוף 155 תל־אביב 03-240291-2 חשמלאים מוסמכים נסיון תעשייתי לעבודה במשמרות 5 ימים מאזור השפלה השוון (26006)

קריירה דיזינגוף 155 תל־אביב 03-240291-2 מלחימים/ות מחווטים/ות רצוי יוצאי בצ"א 108 חיל־הים מודעין רצוי ידע ב"קטר" wire וקריאת שרטוט. (19511)

חשמלאי תעשייתי מוס־מך ו/או עוזר לעבודה מ־יידית הסעות +ארוחות "תיגבור" 03-289597 (18895)

עובדי יהלומים

מורים וגננות

עוזרות ומטפלות

טבחים – קונדיטורים

גזירה תפירה

5 ימי עבודה במפעלי "מטקס". בני־ברק הש־עת־מאורגנת כל התנאים הסוציאליים. זה הזמן להצטרף. לבוטיק ולקבל קביעות 03-706342 (27598) 03-706158

"לנוטסו" דרושים/ות פועלים/ות +גזרן+ גזען+ רגוליסטית מקצו־עית תנאים מצוינים (19504) 03-384101

למפעל אופנה גדולה בר"ג דרושים גזרנים מק־צועיים ועוזרי גזרנים. תנאים טובים למתאים. 03-7514156-66 (18978)

תופרות קונפקציה נסיון במכונת תפירה זוגגר לו־קפת עבודה מסושבת תנאים ושכר טובים "תיגבור" 03-297840 (18918)

הנהלת חשבונות

להברת באדג'ט להשכ־רת רכב דרושה פקידה למחלקת חשבונות למשרה מלאה "רשיון נהיגה" חובה! נא לפנות באופן אישי למחלקת חשבונות רחוב מיטב 6 ת"א (ליד הסינרמה) (19560)

פקידים/ות יוצאי צבא, בוגרי 10 שנות לימוד לפחות, לעבודה זמנית במשמרות במיון דואר, באזור ת"א. שכר גבוה ותנאים טובים. "מנפאו־אר" בן־יהודה 12 ת"א א'־ה', 08.00 "12.00 (19513) 03-284128

קריירה דיזנגוף 155 תל־אביב. 03-240291-2 מזכירות /כתבניות/ פקידות עברית, אנגלית לעבודות קבועות וזמני־ות. (19494)

מזכירה אנגלית בעלת נסיון לעבודה עצמאית בחברה ליבוא ושיווק רמת־גן. הדפסה אנגלית עיברית הכרחית. עניין ותנאים טובים למתאי־מה. ליהודה (19826) .03-295694

פקידת יבוא לחצי מש־רה לחברה ליבוא ושיווק בר"ג. נסיון ברשומי יבוא הכרחי. תנאים טובים ושכר הולם למתאימה. לפנות לחברת "יו"מאן" לעמליה 03-297741 משרה 122 (18842)

כתבניות אנגלית ו/או עברית לעבודה זמנית מ־יידית לפי שעות "תיג־בור" 03-282257-8 (18827)

תמליליות מנוסות בלבד לעבודה מיידית תנאים ושכר טובים "תיגבור" (18797) 03-282257-8

למוד מקצוע מזכירו־סים "בעיבוד תמלילים" וכתבנות מתחילים הש־בוע. שיטה אוד־קולית בלעדית שיעור לדוגמא היום. "סייט־אנד סאו־נד" ,03-656022 03-658454 מיום א'. (18816)

כתבניות (מנוסות בלבד) לעבודה זמנית מיידית לפי שעות תנאים טובים "תיגבור" 03-282257-8 (18228)

מחשבים

לבעלי חנויות ולבודדים שולחנות מחשב מעץ במחירים טובים (19258) 384765

דיילות (עריכת סקר בקאי) לעבודה זמנית מ־יידית לפי שעות "תיג־בור" 03-282257-8 (17822)

עובדים בלתי מקצועיים שכר גבוה תנאים טובים "עתיד" סוקולוב 25 חו־לון (17711) 03-840539

לתלמידים מעל גיל 18 עבודה בחולון שכר גבוה "עתיד" סוקולוב 25 חו־לון (17669) 03-840539

פקידים/ות

מזכירה בתבנית שפת אם אנגלית יום עבודה מלא, 6 ימים בשבוע (26430) 03-292176

מזכירה מנוסה לניהול משרד אדריכלים בת"א. הדפסה עברית הכרחית. הפעלת מעבד תמלילים יתרון. 5 ימי עבודה בש־בוע, עניין ותנאים טובים למתאימה. לפנות ליהו־דה 03-295694 משרה 842 (26102)

מעבדות תמלילים עב־רית, אנגלית א"ב' לעבו־דה קבועה מיידית "א.ו.ת" 03-203052-3 (26087)

לחברת ייצוא וייבוא דרושה פקידה עם ידע בפרסום וקידום מכירות, תנאים טובים למתאימה (17686) 03-379585

1,000.- ש"ח לקלדנית (מסוף) אם את מנוסה בהזרמת חומר של הנ־הה"ש, אותך אנו מחפ־שים. אנו מציעים לך עבודה במקומות מגוונים ובתנאים מצויינים כולל תנאים סוציאליים כ־חוק. "מנפאואר" בן־יהו־דה 12 ת"א, א'־ה' 08.00 "12.00 (24158) 03-298877

לקבוץ בעמק דרוש מנה"ח מוסמך כישורים: 1. הכרת מערכת ממו־חשבת. 2. שליטה בנו־שא יבוא ויצוא. עדיפות למעוניין להקלט בקבוץ 06-534326 06-531677 בערב 06-534152 לגיו־רא (19630)

קריירה דיזינגוף 155 תל־אביב 03-240291-2 מכונאים בוגרי ביה"ס מקצועי 4 שנים רצוי ת"א, חי"ת. (19531)

דרושים טכנאים ועוזרים לעבודות הסקה קיטור וצנרת 052-544012 (19495)

מזכירות עברית ואנגלית מנוסות (כולל הדפסה), ליום עבודה מלא, בת"א וגוש־דן. משרה מלאה, לתקופות קצרות וארו־כות. "מנפאואר" בן־יהו־דה 12 ת"א, א'־ה', 08.00 "14.00 (חול ה' מועד 08.00 "11.30) (19363) 03-298877

ראש צוות! נסיון במכי־רות שכר גבוה במיוחד (19141) 03-625928

90.- לשעה צעירים/ות... הכנסה קבועה. "אמרי־קה־ישראל" אלנבי 94 (19131)

מכונאי תעשייתי ידע באחזקה ותפעול מכו־נות תעשיה (עבודה במ־שמרות) הסעות +ארו־חות תנאים ושכר טובים "תיגבור" 03-297840 (18876)

סטודנטים/יות אנו נכשיר אותך לעבודות מלצרות במלונאות שכר גבוה וש־עות גמישות. (18830) 03-237457

צעיר חרוץ ואחראי בעל רקע טכני (רצוי בחש־מל) לעבודת התקנות ושרות בחברה לתקשו־רת בהדר־יוסף. עניין אתגר ותנאים טובים למתאים לפנות לחברת "יו"מאן" ליהודה (18274) .03-295694

למפעל מריקה דרושים מורק/ מעגלן עם נסיון (18199) 03-9230454

פועלים ות פנסיונרים לעבודה בשעות הבקר אחה"צ לעבודה זמנית בחולון "א.ו.ת" (26089) 03-203052-3

מלחימות/ מחווטות לא־חר שרות צבאי, השכלה תיכונית "א.ו.ת" (26079) 03-203052-3

עובד מזגני אויר לרכב. תנאים מצוינים. טל: (26009) 03-9614393

בחורים חסונים החל: 1.80 מ' רציניים. מיו־דים מעוניינים. (25998) .03-441591

אם את כתבנית ו/או מעבדת תמלילים מנו־סה, המחפשת גיוון ועניין בעבודה נשמח לראותך במשרדנו ולספר לך על הצעות העבודה שיש לנו עבורך. אפשרות לע־בודה בשעות הבוקר, אחה"צ והלילה. פני אלינו בימים א'־ ה' ,08.00 "14.00 (חול ה־מועד 08.00 "11.30) "מנפאואר" בן־יהודה 12 ת"א, 03-298877 (24127)

להברת "המלונאי" דרו־שים מלצרים לעבודה לפי שעות (אקסטרה) (19767) 03-237457

משרדים

להשכרה בבית מגדלור, בן יהודה "אלנבי, שע־רים בגודל החל מ־100־365 מטר, טלפונים, מי־זוג אויר, שטיחים, אר־מת "קיר, חניון צמוד, חלוקה לחדרים לפי דרי־שה. 03-630440-1-2 (27637)

מבני תעשיה

מגרשים

בכרכור 1400 מ"ר פר־טית אפשרות לפרצלציה 03-443692 06-377943 (18276)

הצעות עבודה

לייסוף אגוז" "מרכיבים (גם לא מנוסים) לעבודה בת"א 03-332462 (27574)

לשרותי במה דרושים עובדי במה ואירועים עדיפות לבעלי רשיון ג' (26576) 03-267903

מלחימות/ מחווטות מ־נוסות לעבודה מיידית תנאי עבודה מעולים 03-203052-3 "א.ו.ת" (26427)

עסקים

להשכרה בית־מרקחת מ־בוסס באזור פיתוח בד־רום 03-776929 (26522) 057-957439

רווחים מצויינים בבור־סה! מאות לקוחותינו יעידו על הצלחתנו! ב־שיתוף מומחים +בנק "השקעות מבטחים" בע"מ 03-652760 (19584) 04-645542

"מכרזים" ארציים ובי־נלאומיים לכל הענפים הזהרו! "מכרזים" 20 שנה בדרך פ"ת (18790) 03-612192

בתי מלאכה

אולמות

"קניון־הרצל 101" להשכרה אולמות לת־צוגה ומכירה (26572) 03-659659

חנויות

מעונינים להשקיע בח־נות קיימת לתקליטים וסרטי וידיאו או להיכנס לשותפות להקמת חנות חדשה כמו כן מעוניינים לקבל הצעות מספקים של הנ"ל פרטים על (19739) 03-661914

דירות למכירה 1-1½ חדרים

ביקוש דירות

דירות ארוחות

דירות בודדי טיפוח

דירות למכירה 1-1½ חדרים

דרוש

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

מתארגנת קבוצה להק־מת בית מגורים משותף בקריית ראשון לציון די־רות 4 ו־5 חדרים, בסט־נדרד גבוה. לפרטים וה־רשמה: 03-332463 (27648)

דירות למכירה 3-3½ חדרים

הלוח הכללי ידיעות אחרונות הלוח הנפוץ ביותר דבר ראשון בבוקר

מיבואו דרושים סוכנים ומפיצים בשכר גבוה! טל' פון (19162) 03-625928

דרוש אשף מכירות +ידע טכני תנאים מצויינים (18559) 052-83859

לחברת ייצור וייבוא דרושה פקידה עם ידע ב־פירסום וקידום מכירות תנאים טובים למתאימה (17649) 03-379585

מפעלי ציוד מכני

פועלים/ות

עובדי נקיון

עובדי מתכת

למסגריה ביחוד דרושים מסגרים מעולים תנאים טובים למתאימים, 03-5366119 (26005) 03-348911

קריירה דיזנגוף 155 תל־אביב 2-03-240291 דרוש מסגר בעל נסיון ...

מסגר מיכני בעל נסיון עצמאי בעבודה ידע בקריאת שרטוט +תוכניות רצוי נסיון בתעשיה תנאים ושכר טובים "הגיבור" 03-296846 (18907)

חרטים/ כרסמים קונבנציונלים דיוק תעופתי לעבודה מיידית לתקופה ממושכת הסעות +ארוחות תנאים ושכר טובים "תיגבור". 03-297840 (18391)

דרושים רתכים טי.או.ג. לעבודה קבועה (17595) 03-379585

ל"קידום" רתך ארגון מנוסה כ־1800 ש"ח +אחראי לצוות מסגרים ורתכים לקביעות (10258) 03-225545

עובדי מוסך

מכונאי רכב (דיזל בנזין) בעל נסיון לעבודה מיידית תנאים ושכר טובים "תיגבור" 03-289597 (18819)

שומרים

פנסיונרים

לחברת ייצור וייבוא דרוש עובד עם נסיון באפסנאות 03-379585 (17619)

שרותי אחיות

שליחים

ירושלים

דירות

קבלנים מציעים

דירות למכירה 2–2½ חדרים

הצעות עבודה

נתניה

דירות

עסקים

אשדוד

דירות

באר שבע והדרום

אילת

מכוניות

טרנספקאר סבנה יבוא כל סוגי הרכב+ אשראי+ החלפה 03-660826 (19804)

אאודי

80, גיר רגיל 1987 1600 +אוטומטית למסירה מ־ידית +אשראי +החלפה 03-235824 03-225217 (522)

אוטוביאנקי

ג'וזיור 80, פרטית, במצב טוב כחדשה 03-423093 03-419544 (26419)

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור למעביד לקבל אדם לעבודה מתחת סינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מחייבים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

אוסטין

ב"אוטומיני" ומשיח 15 תל־אביב 03-332362 חלקי חילוף לאוסטין ומוריס (26525)

אופל

אמריקאיות

ללא מזומן! פונטיאק פיוקס 1979, שברולט מ־ליבו 1978 03-811073 (19172)

ג'יפים

דייהטסו

כל דגמי ב.מ.וו 316, 318 1987 למסירה מהירה +החלפה 03-225217 03-235824 (516)

דלתא

וולבו

אופלים 1987! אסקונה, קדט 1600 רגילות וא־טומטיות מסירה מיי־דית! אפשרות החלפה "דיפלומט־מכוניות" (8609) 03-612945

אלפא רומיאו

ב.מ.וו.

טלבוט

טנדרים

סובארו 1600 1985 +ארגז מרא־ 504+ 1985 שונה 052-573735 (18521)

לנצ'יה

מיני־מינור

מסחריות

מרצדס

סובארו

הזדמנות פעמון חדש ל־ציריה סובארו, מתוצרת יפן בלעדי 160 ש"ח בל בד. להשיג אצל המו־ביק תידוש חלפים לרכב טלפון 03-377744 (המ־חיר אינו כולל מע"מ) (19373)

המרכז לשיפוץ מנועי סובארו "בסובארו תו־לון" מורשה יפנאוטו (19288) 03-805050

בהזדמנות! סובארו 1300 1981 +טסט ש־ניה במצב מעולה (18767) 03-858102

אס.280 פרטית 1975 אוטומטית +כל התוס־פות האפשריות! אפשרי החלפה 03-849783 (7248)

בהזדמנות נדירה! סובארו 1300 סוף 1982 מי־שאלי חדשה להלוטין! פרטית! 03-887162 (18116)

סוזוקי

סוסיתא

סיאט

סיטרואן

סימקה־קרייזלר

פולקסוואגן

מנועים משופצים באחריות לכל סוגי פולקסוואגן כולל הרכבה מכבדים כרטיסי אשראי (27553) 08-467856

פורד

דרוש
קבלן בטונים
וקבלן לטפסנות וקשירת ברזל
לעבודה באזור המרכז
לפנות לטל. 055-24834

למפעל בהרצליה
דרוש
מכונאי, מנהל משמרת
תנאים טובים
052-555327

למפעל מרכזי השמל
דרושים
★ אנשי מכירות
★ עובד כללי
★ מחסנאי מנוסה
03-7513120
03-7511415

דרוש
מהנדס בניין
בוגר טכניון חיפה
5 שנות נסיון בתכנון
שליטה מלאה בשימוש
מחשב לתכנון
03-332463 ,03-332256/7

פקחים
עירוניים
לטלפן 03-651051
לאייל.

למפעל מזון בגוש דן
דרושה
מבקרת טיב
רצוי לבורנטית תעשייתית
בעלת נסיון של שנתיים לפחות.
לפנות בכתב יד לת.ד. 20127,
ת"א עבור "מ"

הסוכנות היהודית לארץ ישראל
מחלקת המנגנון ת"ד 92 ים 91920
משרה פנויה מס' 207/87 ח'
מנהל/ת מטבח
אקונום/ית
במרכז נוער רחובות
תיאור העבודה:
ניהול מטבח על כל מרכיביו, ניהול מחסן כללי ומחסן פרודוקטים.
הכישורים הדרושים:
נסיון מקצועי בניהול מטבח, יכולת לנהל מחסן
הדרגה המוצעת טי"ו – י"ז בדירוג האחיד.
המועד האחרון להגשת מועמדות 24.4.87.

למפעל תעשייתי גדול
במרכז הארץ
דרוש:
מנהל אחזקה
★ מהנדס/הנדסאי מכונות
★ בעל נסיון מוכח בניהול אחזקה במפעל תעשייתי (רצוי בתעשיית המזון/המשקאות).
מועמדים רציניים בעלי יכולת תכנון, ארגון וניהול יפנו בכתב יד בצרוף פירוט קורות חיים, נסיון קודם וציון השכר המבוקש, לת.ד. 500, נס-ציונה.
– סודיות מובטחת –

לדיפלומט תמרוקים בע"מ
דרושים:
1. אנשי מכירות מנוסים
בתחום ענף מוצרי צריכה.
הכישורים הדרושים:
★ השכלה – 12 שנות לימוד.
★ נסיון מוכח בתחום מוצרי הצריכה.
★ רשיון נהיגה ב' – חובה.
★ עדיפות לבעלי נסיון במכירות לרשתות השווק.
2. מחסנאי – למחסן משלוחים
הכישורים הדרושים:
★ בעל רשיון ג.
★ השכלה – 10 שנות לימוד לפחות.
★ בגילאי 35 – 25.
★ עדיפות לבעלי נסיון קודם מוכח.
★ נכונות לעבוד בשעות בלתי שגרתיות.
תנאים טובים למתאימים.
נא לפנות בכתב יד בלבד בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 5036, רמת-גן מיקוד 52150

שונות

- מילואי ישראלי (36) שחר בכיה־יד רק בפה האינטלגנטי השנהה עתה ביתר־אה... (26409)

בת זוג

- אלי שלום, שרכן משמעותי פרטי בעל קשרים ומאגר עשירים רציניים. 03-990507 ,03-991949 (26542)

בן זוג

הכרויות

- "אג יהנס" הכרויות לאנשה בלבד 22.00–19.30 06-326746 (27651)

שוק המציאות

חקלאות

טרקטורים

בהזדמנות טרקטור פי' אט FL4-L שרשרת קטן 03-733640 (26211)

מכונות שטיפת כלים

שטיחים

טלוויזיות

פוליש וניקוי

טיולים

אסטרולוגיה

בתי כנסת

מחשבים

סירות

ציוד תקשורת

מזגני אוויר

ציוד בנין

מכונות תפירה

ציפוי אמבטיות

מלגזות ושינוע

צילום

ריפוי והרזיה

קיט ונופש

בתי מלון

אחיות דביקות

שרותי מעליות

גרפיקאית
עם נסיון
תכולת מעולה. טל. 250675

וידאו טייפ

מקודים מסחריים מקוד וידאו ויטריה למעדניה +מקפיאים, 03-380796 03-382198 (26544)

מערכות קול

מכונות כתיבה

חיות בית

כלי נגינה

הלוואות

הלוואה ללא ריבית!
9,000 ש"ח -1,800
08-222147,
03-725972,
03-726526,
(19574) 08-242959

תוגים

"יהושע" חלפים משומשים קניית רכב לתיקון ולפירוק 03-370249 (25980)

חלקי חילוף לכל סוגי הרכב במחירים מפתיעים +קניית כל סוגי הרכב. "שוק החלפים בע"מ" צומת מסובים (19414) 03-744380

מציאות למכירה

ל"מרתף העתיקות" הגיע מאנגליה: קונטיינר ריהוט עתיק ויפהפיה! פתוח במוצ"ש! בגרנדין הרצליה 15 (19523) 052-546701

רוצים לקנות

רהיטים

בתי"ס ושיעורים

חלפי רכב משומשים

מקררים

רנו

אוטובוסים וקטנועים

סוזוקי מבצע 50 סמ"ק סוזוקי חדש ניין ויוול היבלים אוטומטים 2,310 ש"ח כולל מע"מ וההמקדמה משולמת ע"י אבניר לבעלי ויזה עדיף! 12 תשלומים "אבניר" יבואני אופנועים הגדולים בארץ שרות ומחסן חלפים גדול ביותר. הסדנא 6 ת"א. 03-815511 ואצל סוכני סוזוקי ופיאג'יו. (27600)

פיאט

פיז'ו

אנו עוברו 8"ס 86 8500 ק"מ מצב משולם, מעורבת אלפיין 4* אזעקה, שלט רחוק ונלאי נפח. לוח דיגיטלי +חלונות חשמליים צבע אפור מטלי מחיר כולל: 33,500 ש"ח, טלפון: (19433) 03-410166

בהזדמנות! קורטינה סטיישן 1981 אוטומטית +טסט 14,600." 03-886993 בחודש (18720)

סיירה 1983 במצב מצוין שניה פרטי 03-857621 03-880830 (18083)

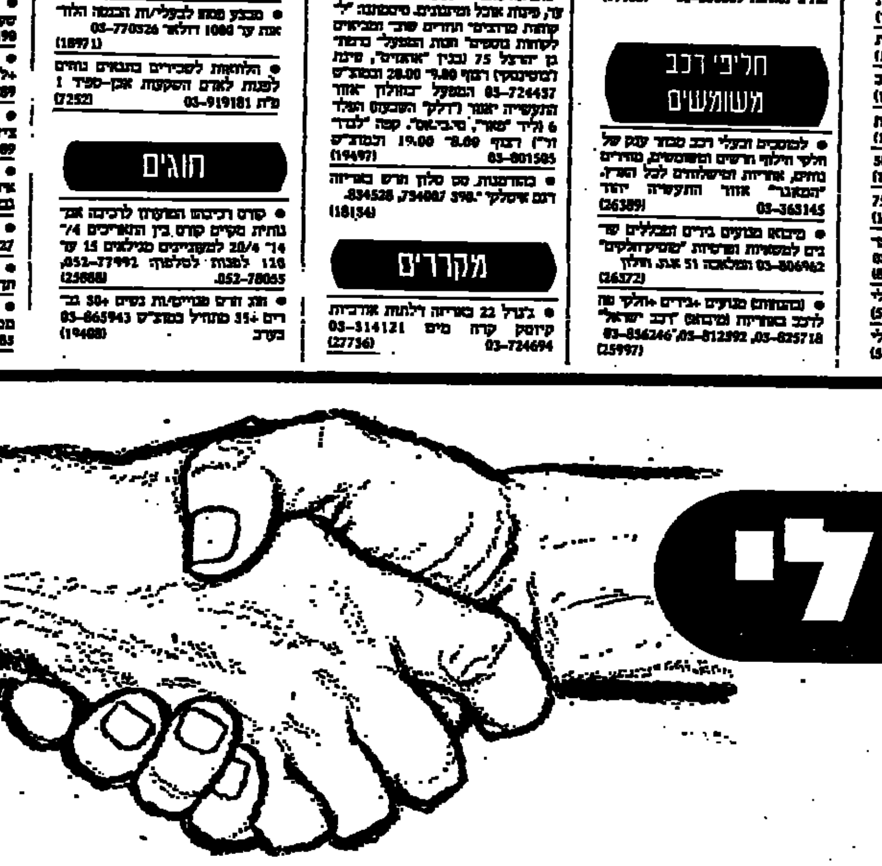

הד כפול ומכופל
הלוח הכללי

מכוון האיחוד

פיליפ רות. ספר חדש / אלי שאלתיאל

הרפתקאותיו של נתן צוקרמן

פיליפ רות. התלבטות אובססיווית בשאלות הגורל היהודי

בראיון ל"לונדון רביו אוף בוקס" מודה רות כי מעולם לא הצליח ליצור קשר של הפרייה הדדית עם קוראיו שאינם יהודים. הוא אף מתקשה להבין מה עניין הם מוצאים בהתלבטות האובססיווית שלו ושל גיבוריו בשאלות הגורל היהודי והנוורוזות של היהודי המודרני. רות התראיין לאחר פרסום ספר הרפתקאותיו החמישי של נתן צוקרמן, "COUNTERLIFE"

למספידיו ולמקנטיו של נתן צוקרמן מזומנת הפתעה לא נעימה. פיליפ רות, הסופר היהודי האמריקאי, שאחת מהנאותיו הגדולות היא להתגרות בקהל קוראיו ובעיקר ביהודים שבהם, לא יתן לאיש לחסל את יציר רוחו. הוא שמר בידיו את זכות היוצר על חייו של הגולם, ועתה ניצל אותה במכת מחץ מהממת. ספר הרפתקאותיו החמישי של נתן צוקרמן מלמד, שכל הנסיונות הקודמים לא היו אלא תרגילים לקראת ההופעה התוססת עתה. בספרו האחרון, COUNTERLIFE, שהוא הנושא המדובר ביותר בחוגי קוראים בעולם האנגלו־סאכסי בימים אלה, קיימת אפשרות שנתן צוקרמן הבלתי־נשכח אכן פרש מעולם החיים ועבר לעולם המיתוסים. אך אולי, מי יודע – פיליפ רות הרי מפתיע תמיד – יקרה לו למחבר מה שקרה לגיבורו של סר ארתור קונן דויל, והמנוח ישוב מעולם שכולו טוב ויבעט לכל עבר.

נתן צוקרמן, ובכך יודו גם מבקריו הקשים של פיליפ רות – ואלה יש רבים מאד – הוא אחת הדמויות המעניינות ביותר בספרות היהודית בעידן המודרני. רות, כמו רבים מעמיתיו הסופרים היהודים בארצות־הברית, הגיע מתחומי קהל הקוראים היהודי והיה לגיבור תרבות לכל, אך כתיבתו היתה ועודנה יהודית במהותה, שהרי שאלה זו, "מהות היהדות", ממוקדת בדרך זו או אחרת בבסיסן של כל יצירותיו.

מזה שנים אחדות חי פיליפ רות בלונדון ובאנגליה מתרבים והולכים אוהביו ומוקירי יצירתו. בראיון ארוך וחושפני מאד שהתפרסם ב"לונדון רביו אוף בוקס", מודה רות כי מעולם לא הצליח ליצור קשר של הפרייה הדדית עם קוראיו שאינם יהודים. הוא אף מתקשה להבין, מה עניין הם מוצאים בהתלבטות האובססיווית שלו ושל גיבוריו בשאלות הגורל היהודי והנוורוזות של היהודי המודרני.

קאונטרלייף הוא אחד מאותם חיבורים שהמבקר אותם וסוקרם נדרש "לא לגלות את הסוף", שמא יגזול הנאה מרתקת מן הקוראים־בכוח. הספר עמוס וגדוש תפניות בלתי צפויות, וכמה מחידותיו המרכזיות נחשפות ונגלות רק בעמודים האחרונים. הספר מורכב וסבוך ותכונה זו מקנה לו איכות ספרותית ראויה לציון.

על־פי אחד הנוסחים של סיפור מבוך זה לוקה אחיו של הסופר, הנרי, רופא שיניים מצליח מניו־ג'רזי, בליבו והתרופות הניתנות לו בידי רופאיו המסורים פוגעות קשה באונותו. הנרי מאבד את עולמו והמחשבה ששוב לא יוכל ליהנות, מחמדותיה של עוזרתו הנאמנה והנרי – שיקסע, אלא מה – מוציאה אותו מדעתו. אף שמעולם לא התעמק במהות יהדותו ומשמעותה, יוצא הנרי במשברו הנפשי הקשה לביקור בישראל, ומנקודה זו מתחיל סיפור מטורף ומשעשע עד צחוקים קלניים. נתן צוקרמן, האח המנוכר למשפחה ולאחיו, שבינתיים נישבה בקסמיה המעודנים מאוד של שיקסע אחרת, מריה האנגליה (שימו לב לשמות, אצל רות הכל מתוכנן וסמלי), יוצא בעקבות אחיו ליהודה. הוא מגיע לישראל, שבה ביקר כבר פעם אחת בעבר, ונקלע מיד לקלחת גועשת של סתירות ומחלוקות פנימיות. אגב חיפושיו מתברר לו, כי אחיו גילה במאה־שערים את יהדותו ושורשיו ומגיע להתנחלות אגור שבהרי יהודה, שבה הוא לומד עברית ובונה לעצמו חיים חדשים. תארו לעצמכם את נתן צוקרמן בהתנחלות, מנהל ויכוחים על מהות ההיסטוריה היהודית עם אחד, מרדכי ליפמן, הגורו של המתיישבים הלוחמים. פיליפ רות שהה בישראל חודשים אחדים לפני כתיבת ספר זה, וכדרכו של נתן צוקרמן, אין הוא בורר בחומרים המשמשים אותו לכתיבת חיבורו.

פיליפ רות, שמעולם לא הסתיר את היסוד האוטוביוגראפי בכתיבתו, עשה שירות נפלא בדברים שהושמעו באוזניו בישראל. הטירוף מגיע לשיאו במטוס אל־על, המחזיר ללונדון אל אשתו וחבריהם הרדיקאליים, "אוהבי ערפאת". נתן צוקרמן מעורב בנסיון חטיפה שמבצע חוזר־בתשובה אמריקאני, המשוכנע כי הוא יודע את סוד פתרונה של הבעיה היהודית. הצרה שלנו, מתברר, היא שאנו זוכרים יותר מדי והחוטף תובע מממשלת ישראל להפציץ את מוסד יד ושם ולחסל את מוזיאון השואה. הוא מפיץ כרוזים שכותרתם "שכחו לזכור!" (פורגט רימממברינג). למי שעוד לא שבע מסצינה משוגעת זו מזומנת הפגישה עם איש הבטחון הישראלי, הסוחט הודאות מן החוטפים בעזרת סכין מוהלים מאיימת.

דומה כי די ברמזים אלה כדי ללמד על ההנאה המרובה הצפויה לאוהבי רות, אך למחבר, שבעבר העלה לא אחת את חמתם של קוראיו היהודים, שתלו בו האשמות קשות ושונות, יש גם איזה עניין ללבן. ככל שתגלגל ספר זה בידיך ותבחן אותו ממיני זוויות אפשריות ולא־אפשריות, תבחין שוב ושוב בנושא המרכזי, שא.ב. יהושע הגדיר אותו במונח "בזכות הנורמאליות". הנסיון הנואש, ולעיתים אף מעורר ההערצה, של היהודי לגבש לו חיים אחרים, מדריך את מנוחתם של גיבוריו של רות. אגב כך הוא מעלה הרהורים וספקות לגבי הנסיון הקולקטיבי המרשים ביותר בתולדות העם היהודי לגבש קאונטרלייף – חיים אחרים – הנסיון הציוני. אך מי הנורמאלי ומי נשאר טבוע עמוק בתוך יהדותו? כלום מרדכי ליפמן החרד לגורל עם ישראל ואביר "העולם כולו נגדנו" נורמאלי יותר מהנרי צוקרמן, רופא השיניים מניו־ג'רסי, שמעולם לא ביקר בבית־כנסת? אם מטרתה של הציונות היתה לנתק את היהודי משוליותו ולהחזיר אותו אל שטף מהלכה הנורמאלי של ההיסטוריה, הרי שהנרי צוקרמן הוא הילד שלו ייחלנו. באגור העצמאית וזקופת הקומה לא חדלים לדבר על שינאת הגויים. אגור היא גיטו יהודי בלב יהודה המשוחררת. אך נתן צוקרמן יודע כי השאיפה לנורמאליות היתה אשליה. עיקר עניינו ביהדות, ההיצמדות הפתולוגית שלו לעם זה ולגורלו מנוגדת בעצם מהותה לתשוקה אל הנורמאלי. יהדות נורמאלית, שיצרה לעצמה חיים חדשים, אינה מעניינת את נתן צוקרמן. הוא אינו רוצה לאבד את יהדותו ויוצר באמצעים מלאכותיים, לעיתים, את התנאים לשימור מידת חריגותו. הוא מאוהב בישראל ובכל מה שהוא רואה בה, דווקא משום שנכשלה בנסיונה היומרני ליצור אי מבודד של חיים יהודיים נטולי נוורוזות. ובכל זאת, מדינת ישראל היא הערובה לכך שיהודי החי מחוצה לה יוכל להוסיף ולהתקיים עם חיבוטי הנפש וההזיות הבלתי־פוסקים שלו. לא משום שבה הושב על כנו הכבוד היהודי. פיליפ רות אינו מתרגש יותר על המידה מנצחונות ישראל בשדה הקרב. הוא לא נדרש להוכחות ליכולתו של היהודי להסתגל לנסיבות אחרות. הוא אוהב את ישראל, בין השאר, משום שבה הוא שומע את הבדיחות האנטישמיות הטובות ביותר.

הנרי צוקרמן, כמו היהודים בישראל, מטפחים את האנטישמיות וחושפים אותה בכל מקום, אפשרי ובלתי־אפשרי. באמריקה הוא חי באשליה של היעלמות הייחוד היהודי, אך כשהוא בא לאירופה, מגלה נתן צוקרמן בהנאה שהוא מתקשה להסתיר, את יסודותיה של האנטישמיות המסורתית, זו המוסיפה לו חיים. שם, באנגליה, האנטישמיות חיה ותוססת, וכדרכה היא מסתתרת וטבועה בשורשים. באנגליה יש חוגים רבים שעדיין מאמינים כי ליהודים יש ריח וכי נוכחותם במסעדת יוקרה מעפשת את האוויר. אם הם אינם חושבים כך, נתן צוקרמן יכריח אותם לחשוב כך. היהודי הוא הרי אמן יצירת הקיום שאין לו דבר וחצי דבר במציאות.

ההיסטוריונים וחוקרי מדעי החברה טורחים ועמלים לחשוף את שורשיה של האנטישמיות, אך נתן צוקרמן משוכנע, כי האנטישמיות אינה מציאות סוציולוגית. היהודי מטפח אותה ומוצא אותה בכל מקום, משום שהוא יודע כי חשיפתה מותנית רק במידת הגירוד והחפירה. אם תתאמץ ותחקור, תגלה אותה בכל מקום. וזו אולי תשובתו של פיליפ רות למאשימיו הרבים – ובכלל זה הפרופסור גרשום שלום המנוח – שהאשים אותו כי בכתיבתו הוא עלול להחריד ישנים מתרדמתם ולעורר אנטישמיות במקום שאינה קיימת.

האופציה של הגולה כערובה לשימורה של היהדות לא זכתה מעולם להצגה כה משעשעת ומרתקת. שאלת מילתו של הבן העתיד להיוולד לו, לא העסיקה את נתן צוקרמן כשהוא במדינת ישראל, אך בין הגויים היא מועלית לדרגת סמל. הדיון על משמעות ברית המילה המוצגת כערובה שאין כמותה לשימור תכונת היסוד של היהודי – הטראומה, החריגה מן הנוראמליות, הציפיה למכה המכאיבה – מסיים ספר מקסים זה . בסיומה של רשימת סקירה זו אני מתקשה להשתחרר מן החשש, שבעצם עשיתי עוול לפיליפ רות. הקורא עשוי להתרשם שמדובר ברומאן כבד ומתיש. כדי למנוע יצירת רושם מוטעה זה, אין לי אלא להיתלות בדבריו של ג'וליאן בארנס, סופר אנגלי צעיר ומוכשר, שסיים את סקירתו על הספר במידה לא מבוטלת של קינאת סופרים. "אחרי ככלות הכל, קאונטרלייף הוא ספר פאקינג פאני."

וודי אלן. רוצה לכתוב ספרים / אבנר תבורי, ניו־יורק

ילד טוב מנהטן

אולי יום אחד יתמזל מזלי ואצליח לעשות את "גונבי האופניים" שלי; ואם הקהל שאוהב את הסרטים שלי לא יאהב אותו, אז הם שילמו עבור כרטיס לקולנוע, יגידו שזה סרט מחורבן וילכו הביתה. לא סוף העולם

כשחילקו ביום שני בערב את פסלוני האוסקר הנוצצים בהוליווד, וכל המי ומי של עולם הסרטים הצטלמו ליד ובתוך האולם, הוא לא היה שם. כששוב ושוב הכריזו על סרטו "חנה ואחיותיה" כמועמד לפרס בקטגוריה זו או אחרת, ותמונות השחקנים והבמאים שזוו בהתרגשות על מושביהם הופיעו בפינות של מסך הטלוויזיה, תמונתו הקפואה הופיעה בשקופית שהוכנה מבעוד מועד. כשהודיעו על שמו כזוכה בפרס התסריט הטוב ביותר, הוא עמד וניגן בקלרינט ב"מייקל'ס פאב". וודי אלן לא יוותר על יום שני בפאב הניו־יורקי רק כדי להשתתף בטקס חלוקת האוסקר בחוף המערבי. שני עתונים, "אסקווייר" ו"רולינג סטונס", מקדישים את השער בגליון האחרון שלהם לוודי אלן, האיש שכל־כך הרבה נאמר עליו, שכל סרטיו מלאים את האגו שלו, שנדמה שכל מה שיאמר עליו הוא קלישאה מרוטה.

המראיינים באו כדי לרדת עליו, ובסופו של דבר מצאו את עצמם מתרפקים על סביבתו, רוצים לקחת חלק קטן בתהליך השימור של האיש או של הדימוי שלו, שכל־כך קשה לפעמים להפריד ביניהם.

"מה שאני רואה כאשר אני מנסה לתכנן את חיי, זאת אומרת, אם לא אדרס פתאום על־ידי מכונית בכביש לפני שאספיק לעשות מה שאני רוצה לעשות, זה שאפסיק לעשות סרטים ברגע מסוים מפני שזה מעייף כל־כך. זו עבודה קשה, והאמת היא שאני רוצה לכתוב ספרים. אני ממש מרגיש שזה מה שהייתי רוצה לעשות כבר עכשיו. לקום בבוקר ולא לצאת לאתר ההסרטה; להסתובב בבית, לנגן בקלרינט ולכתוב."

הוא מודאג. כל הזמן מודאג. לפעמים יש רושם שהוא מודאג מדברים לא נכונים. הוא מודאג שמא סרטיו יהיו פופולאריים מדי. שיותר מדי אנשים יאהבו אותם. "מעולם", הוא אומר, "לא עשיתי סרט שהוא יצירת מופת. אפילו לא משהו שקרוב לזה. הסרט הטוב ביותר שעשיתי הוא "אבק כוכבים" שהיה הסרט הפחות פופולארי מכל אלה שעשיתי". כשסיים להסריט את "מנהטן" הלך לסוכן שלו וביקש שיברר עם המפיקים אם הם מוכנים שישמיד את הסרט ותמורת יעשה להם סרט אחר בחינם. הוא חושב כך גם היום, למרות שזה נחשב לאחד מהטובים שבסרטיו. אלן, אגב, אינו צופה בסרטים שלו אחרי שסיים לעבוד עליהם. הצורך להוציא את הסרט להקרנה לפני קהל מאוס עליו. אלן אוהב לכתוב את התסריט. ההסרטה עצמה היא מלאכה בזויה. אם הדבר היה תלוי בו, היה כותב סרט, מצלם, עורך וזורק את התוצר הסופי לפח.

יש בו משהו עדין ושברירי, כמעט עד כדי רצון לפנק אותו. בגיל חמישים ואחד הוא נראה בקושי בן ארבעים ואחת. רק עיניו, שעייפות לפעמים, מרמזות על גילו האמיתי. הוא לבוש יפה, נינוח, שונה מהדימוי הזרוק והעצבני שלו בסרטים. "אני לא מאלה שיוצאים לשחק פוקר בחבורה של גברים ונהנים להחליף מהלומות בבארים של ניו־יורק", הוא אומר, "כל החברים שלי הן נשים. אני לוקח עיתון, פותח את מדור האופנה ומתפעל מהדגמים האחרונים של אוסקאר דה לורנטיס".

הוא מתלונן על הדימוי ועל ההטרדות. "כשאני הולך ברחוב עם אנשים, הם קוראים לי מקס, כך שאם מישהו צועק פתאום, הי תראו, הנה וודי אלן! – החברים אומרים לו שהוא טועה, שזה מקס. לא תאמינו, אבל זה עובד. אני גם הולך צמוד לקירות של הבתים, כי אז יש סיכויים מעטים שיפול עלי פסנתר".

המראיינים מזכירים לו את הימים שנסע ברחובות מנהטן בדולס־רויס גדולת ממדים צהובה, או שמא לבנה. וודי אלן אומר שהרולס־רויס לא היתה גדולה כל־כך, גם לא היתה צהובה ולא לבנה, היא היתה בצבע שנהב. "כל הרעש אז היה בגלל שאנשים מזהים אותי עם הגריניץ' וילג', עם ג'ינס קרועים ועם חולצות טריקו זרוקות. אף פעם לא הייתי טיפוס כזה. מעולם לא גרתי בוילג', תמיד הייתי ב"אפר איסט סייד" של מנהטן, תמיד אהבתי להתלבש יפה ולאכול במסעדות טובות, וכשרציתי לקנות מכונית שאלתי מהי המכונית הכי טובה שיש. אבל לאנשים זה לא מסתדר עם הדימוי; עם הג'ינס המשלומפר ועם מגורים בחור בוילג'".

הוא לא רואה הרבה טלוויזיה, אינו קורא ספרים, ונראה כי הוא מכיר מעט מאד מהעולם שמחוץ למעגל עשיית הסרטים של עצמו. המבקרים והקהל? "אני לא יודע מי הקהל של הסרטים שלי. אומרים שאלה סרטים לאינטלקטואלים, אבל המבקרים האינטלקטואלים מעולם לא היו מרוצים מעבודתי. אנשים אומרים שהקהל שלי הוא קהל מתוחכם; אני תמיד חשתי שההיפך הוא הנכון.

קיומה של מערכת ציפיות בינך לבין הקהל, שאתה ממלא בה תפקיד קבוע, מעניק לך מידה מסוימת של בטחון.

"נעים לחשוב שאנשים אוהבים את הסרטים שאני עושה, אבל גם מפעם לפעם, כאשר סרט מסוים, אינו מתקבל על ידי באותה צורה, זה סימן של חיים. יש אנשים שאומרים: רק עם נשים הוא מצליח לעבוד, ראו איזה תפקידים נהדרים הוא כתב לנשים שבסרטיו. אחרים אומרים שהיחס שלי לנשים הוא בלתי נסבל. כך בכל דבר. היו שאמרו: הוא יהודי מדי; כל זה הומור יהודי, ובאותה עת אמרו אחרים שאני אנטישמי־ושונא־יהודים".

ייתכן שלקהל ולביקורת אין חלק חשוב בהתפתחות של וודי אלן. הוא מקשיב לעצמו, לומד בעצמו מהשגיאות שהוא עושה, ובסך־הכל מאד לא מרוצה מההתפתחות שלו. "לא עשיתי עדיין סרט שהייתי מרוצה ממנו באמת ובתמים", הוא אומר, "מעולם לא הלכתי לראות סרט מסרטי אחרי שהושלם, כי אני חושב שהייתי שונא אותם. מי יודע, אולי יום אחד יתמזל מזלי ואצליח לעשות את "גונבי האופניים" שלי; ואם הקהל שאוהב את הסרטים שלי לא יאהב אותו, אז הם שילמו עבור כרטיס לקולנוע, יגידו שזה סרט מחורבן וילכו הביתה. לא סוף העולם".

שישי־אישי / אהוד מנור

תל־אביב אינה מודאגת

תצלום: דניאל ...

אני מודאג
אך תל־אביב אינה מודאגת.
אולי זה חג
אך תל־אביב תמיד חוגגת.
היא בטח לא קוראת עיתון,
היא לא צריכה בושות.
היא בטח לא כיוונה שעון
לפי החדשות.
כדאי שמישהו יזכיר לה
לומר יפה תודה
לאלה שעושים עכשיו
את כל העבודה.

וגם אני הייתי פעם תל־אביבי
ולא ידעתי מה קורה מ"רידינג" וצפונה.
כן, גם אני הייתי פעם תל־אביבי,
ולא ידעתי מה הולך מיפו ודרומה.
מי העלה בדעתו שיש עולם
ממזרח לרמת־גן וממערבה מן הים.

ב.
אני מודאג
אך תל־אביב אינה מודאגת.
אולי זה חג
אך תל־אביב תמיד חוגגת.
העיר הזאת טובה ליום,
ללילה בלי שינה.
אותה אם שוב ארצה לנשום
אחזור בעוד שנה.
אני חוזר אל הבסיס
אי שם מול שדה תלתן.
לי יש אשראי גם בלי כרטיס
מעבר לגוש דן.

וגם אני הייתי פעם תל־אביב
ולא ידעתי מה קורה מ"רידינג" וצפונה.
כן, גם אני הייתי פעם תל־אביב
ולא ידעתי מה הולך מיפו ודרומה.
מי העלה בדעתו שיש עולם
ממזרח לרמת־גן וממערבה מן הים.

(השיר נכתב לתוכניתה החדשה של להקת הנח"ל)